

M U Z E U L
J U D E T E A N
D E I S T O R I E
S I A R H E O L O G I E
M A R A M U R E S

MARMATIA

18

ARHEOLOGIE - ISTORIE

2021

BAIA MARE

ARCHAEOLOGY & HISTORY

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
MARAMUREȘ

MARMATIA

18

Baia Mare
2021

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Viorel RUSU, redactor șef
Dan POP, secretar de redacție
Marius ARDELEANU
Raul CARDOȘ
Marius CÂMPEANU
Oana LEȘIU
Ioan BOTIȘ
Sorana MIȘCA

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Dr. Nona PALINCAȘ, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
Dr. Ioan STANCIU, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
Dr. Ionuț Virgil COSTEA, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

MARMATIA – publicație periodică a Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș

Lucrările și corespondența vor fi trimise la adresa:
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
Baia Mare, str. Monetăriei, nr.1-3
cod: 430406; jud. Maramureș
Telefon / Fax: 0040-262-211924; 0040-262-211927
e-mail: maramuresmuzeu@gmail.com www.maramuresmuzeu.ro

Răspunderea pentru conținutul științific al lucrărilor și calitatea rezumatelor în limbi străine revine, în exclusivitate, autorilor

Tehnoredactarea: Tünde PÉCSI

Coperta: Emanuel LUCA, Zamfir ȘOMCUTEAN

Pe coperta I: *Denar roman emis în timpul împăratului Marcus Aurelius (161-180 d.Chr.)
descoperit la Berchezoaia, jud. Maramureș.*

Editor:

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
© Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș 2021

ISSN - 1582-9979

CUPRINS - CONTENTS - SOMMAIRE – INHALT

ARHEOLOGIE

Dinu I. BERETEU Mara COVACI	Așezarea fortificată din epoca bronzului de la Tăuți (jud. Cluj)/The Bronze Age fortified settlement from Tăuți (Cluj County)	5
Marius ARDELEANU Daria Dobrochna DAȚBAȚ	Urme ale producerii și prelucrării fierului în așezările de la Bozânta Mică-Grind (județul Maramureș)/Smelting and Smithing Remains Discovered at Bozânta Mică-Grind Settlements, Maramureș County	27
Raul CARDOȘ	Tezaurul monetar roman de la Berchezoaia (jud. Maramureș)/The Roman monetary hoard from Berchezoaia (Maramureș County)	55

ISTORIE

Sorana MIȘCA	Sigilii ale breslei măcelarilor din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș/Seals of the Butchers' Guild from the Collection of the Maramureș County Museum of History and Archeology	77
Marta CORDEA	Alexandru Buda de Șomcuta Mare, un deputat la Dieta de la Pesta cu atitudine oscilantă/Alexandru Buda de Șomcuta Mare, a Deputy in the Diet of Pest with a Wavering Attitude	81
Viorel CÂMPEAN	Noi informații despre profesorul Ioan Conțiu/New Information about Professor Ioan Conțiu	87
Marius CÂMPEANU Alexandru BUCUR	Participarea românilor din Copalnic-Mănăstur la Primul Război Mondial (1914-1918)/Romanians from Copalnic-Mănăstur who Participated in the First World War (1914-1918)	93
Viorel RUSU	File din cronica solidarității umane. Ajutorul Catolic American în Maramureș (1947-1948)/Pages from the Chronicles of Human Solidarity. American Catholic Aid in Maramureș (1947-1948)	111
Ioan BOTIȘ	Lumea internațională în ziarul <i>Pentru socialism</i> . De la moartea lui Stalin la revoluția din Ungaria (1953-1956)/The International World in the Newspaper <i>Pentru socialism</i> . From Stalin's Death to The Hungarian Revolution (1953-1956)	133
Monica Leontina GHIMAN	Bunuri culturale mobile rezultate în urma cercetărilor arheologice de suprafață efectuate pe cuprinsul județului Maramureș, păstrate în patrimoniul secției arheologie din cadrul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș/Artifacts discovered as a result of fieldwalking carried out in Maramureș County, preserved in the patrimony of the Archeology Department within the Maramureș County Museum of History and Archeology	171
Miorița ȘTEF	MARMATIA 50 ANI – Bibliografie jubiliară/MARMATIA 50 YEARS - Jubilee Bibliography	183
Lucia POP, Oana LEȘIU	Drumul de întoarcere din America. Jurnal de călătorie, 1919/The Return Journey from America Travel log, 1919	201

RECENZII, PREZENTĂRI DE CĂRȚI

Daniel Cornel BARNA *Viorel Rusu, Eparhia Greco-Catolică a Maramureșului în timpul
păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)*, Editura
Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2019, 418 p. și 22 p. anexe 213

Prescurtări bibliografice / Bibliographische Abkürzungen / Bibliographical abbreviations 215

Așezarea fortificată din epoca bronzului de la Tăuți (jud. Cluj)

DINU BERETEU, MARA COVACIU

Cuvinte cheie: epoca mijlocie a bronzului, cultura Wietenberg, fortificații, bazinul superior al Someșului Mic, penetrația culturii Otomani.

Keywords: Middle Bronze Age, Wietenberg culture, fortifications, Someșul Mic upper basin, Otomani culture penetration.

Satul Tăuți (com. Florești, jud. Cluj) se află la cca. 6 km sud-vest de orașul Cluj-Napoca, fiind situat pe Valea Boșorului (numită și Valea Tăuțiului, Valea Mare sau Pe Vale), un afluent de dreapta al Someșului Mic (**Fig. 1**). Până nu demult, de pe teritoriul satului nu a fost semnalată nicio descoperire arheologică¹. Existența așezării fortificate din epoca bronzului, din punctul numit *Coasta Vezuinilor*², a fost până acum doar menționată sumar³, la acel moment nefiind cunoscut și toponimul punctului respectiv⁴.

Coasta Vezuinilor se află la nord de sat (**Fig. 2**), în dreapta Văii Boșorului, fiind un promontoriu împădurit, sub forma unui bot de deal, ce se ramifică spre nord-vest din *Dealul Lazului*, în zona de contact cu *Dealul Gârbăului*. Imediat la est de deal se găsește mănăstirea ortodoxă cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului”. Promontoriul este încadrat de străzile Principală, Mănăstirii și Boierului.

Având în vedere dimensiunea redusă a spațiului fortificat, trebuie spus, încă de la început, că nu este vorba de o așezare fortificată în sensul plin al termenului, deci una care să adăpostească o întreagă comunitate, ci în sensul său restrâns, adică acela de reședință fortificată, menită să protejeze un număr redus de indivizi, probabil o familie cu un statut socio-economic superior.

Prin poziția sa (**Fig. 3-6**), ascunsă în Valea Boșorului și dominată de dealuri mai înalte, fortificația nu putea avea scopul de a supraveghea sau domina o zonă înconjurătoare mai largă, acest rol fiind probabil suplinit de o posibilă fortificație contemporană, sau doar punct de supraveghere și semnalizare, la *Cetatea Fetei* de la Florești⁵, unde au fost descoperite și materiale din epoca bronzului, în poziție secundară⁶, probabil de factură Wietenberg, fiind un punct cu o bună vizibilitate asupra sectorului superior al văii Someșului Mic, dar și cu o vizibilitate directă spre *Coasta Vezuinilor*, distanța mică dintre cele două puncte (**Fig. 7**), de doar cca. 1,2 km, permițând și un bun contact acustic.

Spațiul fortificat constă dintr-un platou propriu-zis, de cca. 100 m lungime și cca. 15-20 m lățime, cu o porțiune mai joasă și înclinată în partea de sud-est (spre șanțul de apărare), de cca. 30 m, iar la nord de platou se află o terasă ceva mai joasă (**Fig. 10**), de formă triunghiulară⁷, ce pornește

¹ Crișan et alii 1992.

² Pronunția locală a toponimului este palatalizată (V > D).

³ Bereteu 2014, p. 95, nr. 15.

⁴ Vezi studiul de toponimie realizat de E. Janitsek, dedicat numelor topice de pe teritoriul satelor Sălicea și Tăuți, unde apare și toponimul respectiv (Janitsek 1964, p. 91, nr. 23, Fig. 3). Atribuirea toponimului *Comoara* punctului în care se află așezarea fortificată din epoca bronzului este eronată (Bereteu 2021, p. 126), greșeala fiind cauzată de o informație neverificată, primită de la un localnic din Tăuți, la rândul său indus în eroare probabil de relativa apropiere a celor două puncte. Locul numit *Comoara* se află de fapt la cca. 600 m spre sud de *Coasta Vezuinilor*, fiind o terasă situată în dreapta Văii Boșorului, cu urme de locuire din epoca romană, dar și unele preistorice, probabil de la finalul Bronzului Timpuriu. În același studiu toponimic se precizează că în punctul respectiv s-ar fi găsit țigle cu ocazia aratului (Janitsek 1964, p. 91, nr. 24), iar un localnic ne-a informat că relativ recent au fost găsite și cărămizi cu ocazia implantării unor stâlpi de gard. Prin urmare, având în vedere și apropierea de orașul *Napoca*, este destul de probabil ca în acest punct să se găsească o *villa rustica*, iar toponimul desemnează foarte probabil locul descoperirii unui tezaur monetar de epocă romană.

⁵ Cunoscuta fortificație medievală din punctul *Cetatea Fetei* a intrat în literatura de specialitate ca aparținând topografic localității Florești. Punctul respectiv, aflat la hotarul dintre satele Florești și Tăuți, figurează la E. Janitsek pe teritoriul acestuia din urmă, iar localnicii din Tăuți folosesc cu precădere toponimul *Turnu* (Janitsek 1964, p. 90, nr. 7), chiar și în momentul de față.

⁶ Ferenczi 1972, p. 400, nr. 18; Crișan et alii 1992, p. 204, nr. 11; Rustoiu 1993, p. 63; Rusu 1993, p. 283.

⁷ Sub botul acestei terase se află o vizuină de viezuri, cu numeroase guri de acces, amenajată în stânca de calcar, probabil cu un sistem foarte complex de galerii în interiorul dealului, având în vedere cantitatea impresionantă de pământ evacuat. Cercetarea sistematică a sitului trebuie să țină cont și de prezența viezurilor, așa că săpăturile ar trebui programate astfel încât să avanseze treptat și cât mai lent spre botul terasei, permițând relocarea lor pe parcursul cercetărilor, mai ales că, ținând cont de potențialul turistic al sitului, viezurii nu vor mai putea viețui aici în prezența constantă a vizitatorilor, cu toate că sunt animale cu activitate crepusculară și nocturnă.

în pantă lină din buza platoului, coborând ușor spre nord cca. 40 m, terminându-se cu o pantă abruptă, dar relativ scurtă. Elementele de fortificație vizibile la suprafață constau dintr-un șanț de apărare (Fig. 8) ce barează șaua îngustă de acces dinspre sud-estul platoului, precum și o bordură cu aspect antropoc (Fig. 9) pe panta laturii de nord-vest a terasei respective, care a fost întărită probabil cu o palisadă, pentru a bloca accesul, destul de facil, dinspre piciorul nordic al dealului. Nu este foarte clar dacă bordura respectivă înconjură de fapt întreaga terasă, deci pe ambele laturi ale sale, de nord-vest și de nord-est. Celelalte laturi ale dealului (de vest și de sud) sunt extrem de abrupte, oferind o bună apărare naturală, așa încât fortificarea lor nu își avea rostul. La marginile de est și de vest ale platoului se pot observa tranșee de mici dimensiuni, datând din cel de-al Doilea Război Mondial, la fel ca cele, mult mai complexe și mai mari, de pe Dealul Lazului și Dealul Gârbăului. O posibilă extindere a locuirii ar putea exista, în afara spațiului fortificat, pe terasa aflată la nord de șaua de acces pe platou, dar și la poalele sudice ale dealului, la nord de strada Boierului, unde au fost construite deja câteva case.

Materialul arheologic⁸, recoltat selectiv de la suprafață (doar fragmentele tipice), în special de pe panta de nord-est a terasei nordice, constă în numeroase fragmente ceramice și două piese litice, aparținând în totalitate culturii Wietenberg, mai precis celei de-a doua faze de evoluție a culturii, fiind încadrabil din punct de vedere cronologic în etapa mijlocie a epocii bronzului. Unitatea materialului indică un singur nivel de locuire și fortificare a dealului, așa încât elementele de fortificație pot fi atribuite cu certitudine culturii Wietenberg, spre deosebire de alte cazuri⁹.

Fragmentele ceramice, de diferite dimensiuni, aparțin unor străchini (Pl. I/2-3, II/3-6, III/1-3), castroane (Pl. I/1, II/1-2) și vase de uz comun (Pl. IV-VI), acestea din urmă fiind folosite pentru gătit și/sau păstrarea proviziilor. Diferența dintre străchini și castroane constă în adâncimea mai mare a celor din urmă, uneori greu de sesizat din cauza stării mai avansate de fragmentare a unor exemplare. În cadrul acestor forme ceramice s-a practicat carena înaltă, unghiulară (Pl. I/1) sau rotunjită (Pl. I/2), dar și lobarea buzei (Pl. III/1). Nu au fost identificate cu certitudine fragmente de vase pentru păstrarea lichidelor sau pentru băut. Din punct de vedere calitativ sunt reprezentate toate cele trei categorii ceramice: fină, semifină și grosieră, predominând categoria semifină. Unele recipiente au fost lustruite înainte de ardere cu piatra fină, eventual și cu lână sau piele fină, pentru uniformizarea lustruirii. Arderea vaselor a avut loc în condiții de atmosferă oxidantă sau reductantă, imprimându-le diferite nuanțe specifice fiecărui tip de ardere.

Elementele de decor sunt în totalitate specifice celei de-a doua faze a culturii Wietenberg, nefiind întâlnite, cel puțin la nivelul descoperirilor de suprafață, și elemente ornamentale care să ateste, eventual, atingerea unui nivel cronologic Wietenberg III. Datarea materialelor, și implicit a locuirii așezării fortificate, poate fi restrânsă, cu rezervele impuse de stadiul cercetărilor, la nivelul subfazei Wietenberg Iib, dar rămâne ca cercetările sistematice să ateste acest lucru.

Decorul în relief este reprezentat în special prin brâuri, alveolate sau crestate, aplicate imediat sub buza unor vase de uz comun (Pl. IV/1-6, V/1-2, 4, VI/5). Butonii, având mai mult un rol funcțional, sunt de tipul celor orizontali, ușor aplatizați central, fiind amplasați aproape de buza vaselor (Pl. V/3-4), într-un caz prezentând o perforație verticală (Pl. V/3), utilizată pentru atârănarea vasului. Decorul în relief este ilustrat și printr-o mică proeminență conică, amplasată pe diametrul maxim al unui vas (Pl. III/4).

Decorul adâncit, incizat, a fost utilizat pentru marcarea liniară a unor registre (Pl. I/3, II/1, 3, 6, III/5), realizarea unor fascicule de linii paralele oblice (Pl. I/3), dar și a unor triunghiuri hașurate (Pl. III/6) sau simple (Pl. V/5), precum și pentru decorul din linii scurte oblice încrucișate, dispus pe corpul vaselor, în registre înguste (Pl. II/1, 3, 6, III/5) sau pe fațeta exterioară a unor buze (Pl. II/3, VI/2-5). Decorul adâncit este reprezentat și prin impresiuni quasi-circulare, dispuse în șir încadrat în registru (Pl. II/1), dar și prin șiruri de impresiuni de formă mai mult sau mai puțin triunghiulară (Pl. I/2, II/4, III/3) sau incizii scurte verticale (Pl. I/3) sau oblice (Pl. III/2, V/5). Tot prin adâncire au fost realizate alveolări cu degetul pe buza unor vase de uz comun (Pl. V/1), uneori căpătând aspectul unui brâu, prin răsfrângerea buzei (Pl. V/2). Canelurile oblice late se întâlnesc pe două fragmente de străchini relativ înalte (Pl. I/2, III/2), dar nu este exclus ca în cel de-al doilea caz, lipsind buza, să fie vorba de fapt de un alt tip de vas, de dimensiuni mai mari, ținând cont și de grosimea relativ mare a recipientului.

⁸ Lotul se păstrează în depozitul Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei, sub numărul de inventar P. 182256.

⁹ Bejinariu 2004, p. 89-99, cu bibliografia.

Materialul litic constă dintr-o cute (Pl. VII/1) și o așchie de silicolit de Șard (Pl. VII/2). Cutea este fragmentară, dar se păstrează pe toată lungimea ei, fiind o piatră alungită și plată de sist amfibolitic, provenită probabil din zona Someșu Rece¹⁰. Doar una dintre fețe a fost utilizată la ascuțirea unor unelte sau arme din bronz, urmele utilizării îndelungate fiind vizibile cu ochiul liber (Pl. VII/1a).

În bazinul superior al Someșului Mic au fost semnalate și alte fortificații din epoca bronzului, dar nu în toate cazurile există dovezi certe în acest sens, fiind nevoie de cercetări și verificări suplimentare, mai cu seamă în cazurile unde există mai multe niveluri de locuire. Cea mai apropiată de așezarea fortificată de la Tăuți (excluzând-o deci pe cea posibilă de la Florești – *Cetatea Fetei*, distrusă de amenajările ulterioare) este fortificația de la Florești – *Vârful Cetății*¹¹ (Fig. 11), situată la doar cca. 400 m vest de *Cetatea Fetei*. La Gilău – *Dâmbul Țiganilor* (Fig. 12) a fost semnalată o așezare fortificată din epoca bronzului¹². O altă fortificație din epoca bronzului, de dimensiuni relativ mici, se află la Mera – *Vârhegy*¹³ (Fig. 13). La hotarul dintre satele Băbuțiu, Șoimeni și Așchileu Mare, în punctul numit *Grecea* sau *Șanțul Grecilor* (Fig. 14), a fost semnalată o fortificație de mai mari dimensiuni, datată cu probabilitate tot la mijlocul epocii bronzului¹⁴. La Gilău – *Groapa lui Puri/Ierdegarcă* (*Ördögárok/Șanțul Dracului*), la hotarul cu Luna de Sus, a fost semnalată o așezare fortificată din epoca bronzului, fiind atribuită, conform cercetărilor de suprafață de la acea vreme, culturii Wietenberg¹⁵. Fortificația de la Liteni – *Piatra Mare* (Fig. 15) a fost atribuită, de asemenea, epocii bronzului și culturii Wietenberg¹⁶. Altă posibilă fortificație Wietenberg a fost semnalată la Turea, în punctul *Ökörtilalmas*¹⁷. La Cluj-Napoca, în cartierul Zorilor, pe strada Cireșilor (nr. 55), a

¹⁰ Determinarea rocilor se datorează doamnei Luminița Săsăran, căreia îi mulțumim și pe această cale.

¹¹ Ferenczi 1972, p. 400, nr. 18. Pe suprafața platoului fortificat, inclusiv pe pantele sale, nu am observat niciun fel de materiale arheologice, așa încât este posibil să fie vorba de o locuire de foarte scurtă durată și de intensitate redusă. La Janitsek, punctul respectiv apare tot pe teritoriul Tăuțiului, sub denumirea *Vârșu Pustii* (Janitsek 1964, p. 95, nr. 107, Fig. 3). În punctul *Pustă*, pe o terasă largă, neinundabilă, cu expunere sudică, se găsesc materiale medievale târzii, care indică într-adevăr vechea vatră maghiară a satului (*Magyar Tótfalu*) în acest punct (Janitsek 1964, p. 94, nr. 83), dar aici se găsesc sporadic și fragmente ceramice lucrate cu mâna, atipice, de aspect preistoric. Scurta cercetare de suprafață a locului a avut loc în condiții de vegetație abundentă, astfel că sunt necesare noi cercetări de teren pentru identificarea diferitelor etape de locuire a terasei.

¹² Ferenczi 1972, p. 408, nr. 27 b.

¹³ Ferenczi 1972, p. 402-403, nr. 21.

¹⁴ Ferenczi 1972, p. 394-395, nr. 11.

¹⁵ Ferenczi 1972, p. 409, nr. 28. Cu ocazia efectuării unor săpături preventive (2007), legate de construirea autostrăzii, a fost sondat și sistemul de fortificație, compus din șanț, val și palisadă, dar nu a putut fi atribuit cu certitudine unui anumit nivel de locuire reprezentat prin materialele ceramice descoperite în interiorul incintei fortificate, în suprafața afectată de decaparea mecanizată, deci nedepartate stratigrafic (marea majoritate atribuite Bronzului Timpuriu, și doar câteva celui Târziu), fiind invocată prezumtiv, ca o posibilă datare a fortificației, inclusiv prima epocă a fierului (cu toate că nu au fost descoperite materiale din acea perioadă), în cele din urmă fiind propusă datarea fortificației în perioada Bronzului Târziu (Daróczi, Ursuțiu 2015, p. 297-316, Pl. 249-261). Dintre materialele ceramice considerate mai târzii, cel puțin o parte pot fi atribuite, mai degrabă, tot Bronzului Timpuriu. Totuși, pentru clarificarea situației reale sunt necesare noi săpături de verificare în suprafața neafectată de lucrări, dar și în structura sistemului defensiv. Dacă într-adevăr se vor documenta arheologic două niveluri de locuire, departate stratigrafic și cultural, fără să depășească limitele incintei fortificate, nu ar fi exclus ca amenajările de fortificare să fie corespunzătoare ambelor niveluri. Chiar dacă nu se cunosc deocamdată fortificații în cadrul grupului Copăceni, nu poate fi exclusă cu totul această posibilitate, mai cu seamă la finalul BT II, deci înainte de momentul pătrunderii în această zonă a purtătorilor ceramicii decorate cu *Besenstrich und Textilmuster* (de tip Iernut). Deschiderea neobișnuit de mare a șanțului indică o configurare naturală preexistentă, deci o văioagă care separa spre sud-vest botul dealului de corpul *Chișterului* (*Kistér*), speculată de constructorii fortificației, care probabil au prelungit-o până la marginea vestică a platoului și, de asemenea, au adâncit-o, cruțând o cale îngustă de acces, a cărei nivel indică probabil adâncimea inițială a văioagei respective, dacă nu cumva a fost chiar ușor înălțată calea de acces. De altfel, volumul valului nu corespunde cu cel al șanțului, sau altfel spus, dacă nu ar fi existat acea văioagă naturală, pământul rezultat din excavarea șanțului ar fi format un val de dimensiuni mult mai mari. Situația este oarecum asemănătoare celei de la Turda – *Moghișoș*, unde a fost descoperită recent o bogată așezare a grupului Copăceni, amplasată pe botul estic al dealului, de formă triunghiulară, izolat spre nord, sud și est de pante extrem de abrupte, iar spre vest este separat de corpul dealului printr-o asemenea văioagă, evident naturală, având o deschidere mai largă spre nord. Aici, însă, nu există un val de pământ, la fel ca la Gilău, iar dacă a existat, acesta a fost complet aplatizat de-a lungul timpului de lucrările agricole, dar asta nu înseamnă că „șanțul” respectiv este complet natural, sau că nu ar putea exista, eventual, o palisadă pe buza estică a lui, deci la marginea vestică a așezării. În orice caz, este evident că ambele comunități Copăceni au speculat existența unor văioage care închideau în mod natural suprafața locuită (restul laturilor fiind apărate de pantele abrupte), iar orice intervenție antropică asupra lor, cu scopul de a le spori eficiența defensivă (adâncire, taluzare), chiar în lipsa altor elemente de fortificație (val, palisadă), ar putea atesta existența așezărilor fortificate la nivelul Bronzului Timpuriu „clasic”, în cadrul grupului Copăceni. Rămâne ca cercetările sistematice în cele două puncte să verifice această ipoteză.

¹⁶ Boroffka 1994, p. 53, nr. 250, 100; Ferenczi, Ferenczi 1995, p. 733. Din punct de vedere hidrografic, punctul respectiv nu se află în bazinul superior al Someșului Mic, ci în cel al Arieșului, însă teritoriul respectiv, tributar văii Iara, prezintă o deschidere evidentă spre valea Someșului Mic prin Culoarul Săvădisla-Luna de Sus, creat de Valea Feneșului.

¹⁷ Boroffka 1994, p. 87, nr. 477, 100. Punctul respectiv nu a fost deocamdată identificat pe teren.

fost reperată, se pare, o așezare fortificată aparținând culturii Wietenberg¹⁸. O posibilă fortificație Wietenberg se află la Dumbrava – *Cetățeaua* (Fig. 16), pe un promontoriu care controla un punct obligatoriu de trecere între Depresiunea Huedinului și Culoarul Căpușului¹⁹.

Concentrarea acestor fortificații în spațiul relativ restrâns al bazinului superior al Someșului Mic nu este una întâmplătoare²⁰, chiar dacă avansarea cercetărilor va exclude, eventual, o parte dintre ele. Existența unui sistem de fortificații nu poate fi deocamdată probată cu certitudine, fiind nevoie de dovedirea contemporaneității, măcar parțiale, între diferitele puncte fortificate avute în vedere. Totuși, putem presupune că măcar o parte dintre ele aparțin aceluiași orizont Wietenberg II, la fel ca fortificația de la Tăuți. Motivul ridicării unor fortificații în această perioadă în bazinul superior al Someșului Mic este legat probabil de un pericol iminent, extern, ce pare că era așteptat dinspre vestul Depresiunii Transilvaniei, deci dinspre mediul culturii Otomani. Problema penetrației Otomani în mediul Wietenberg vest-transilvănean, la nivelul celei de-a doua faze a celor două culturi, nu este una recentă, fiind abordată în mai multe rânduri, cu argumente pentru și împotriva acestui fenomen²¹, dar fără a putea fi rezolvată în mod satisfăcător de către diferiții cercetători care au tratat acest subiect. De altfel, această problemă arheologică, destul de complicată în raport cu stadiul cercetărilor, nici nu poate fi rezolvată decât în urma unor cercetări sistematice de amploare, care să o vizeze în mod special, iar aceste fortificații nu pot fi excluse din acest demers, ci dimpotrivă, credem că sunt primele care trebuie avute în vedere. Această nouă abordare a problemei, în sfera fortificațiilor, va trebui corelată, pe parcurs, cu realitatea din așezările deschise din această zonă²², databile în același orizont cronologic; prin urmare, nu includem în discuție așa-numitul fenomen de sinteză (sau de mixtură) Wietenberg-Otomani, care se manifestă abia mai târziu în această parte a Transilvaniei, la fel și în bazinul mijlociu al Mureșului²³.

Durata de locuire a fortificațiilor pomenite, inclusiv a celei de la Tăuți, nu credem că este una de lungă durată. Simpla prezență a unor materiale tipice Otomani II în nivelurile de cultură sau în complexele de locuire ale unor fortificații Wietenberg, databile în aceeași fază (II), nu ar fi suficientă pentru documentarea acelei presupuse penetrații timpurii Otomani, despre care discutăm aici, deoarece acele materiale ar putea reprezenta simple importuri. În schimb, dacă se vor descoperi în astfel de fortificații anumite niveluri de distrugere, suprapuse de scurte locuiri sau materiale izolate

¹⁸ Boroffka 1994, p. 32, nr. 126, 100. Toate observațiile se bazează pe cercetări de suprafață, nefiind efectuate săpături arheologice în acest punct, așa încât nu este cu totul sigur că acele presupuse elemente de fortificație sunt într-adevăr contemporane cu materialele Wietenberg descoperite acolo. Din câte cunoaștem, nu au fost publicate date suplimentare în legătură cu elementele de fortificație, acestea fiind sesizate probabil doar pe un scurt sector, pe suprafața parcelei nr. 55 de pe strada Cireșilor. Așezarea, posibil fortificată, pare să fie amplasată pe terasa situată între strada Cireșilor, strada Alexandru Borza și Pârâul Țiganilor. Fiind vorba de o terasă-promontoriu, cu margini abrupte la vest, nord și est, existența unor elemente de fortificație în partea de sud, deci în zona străzii Cireșilor, pare, totuși, destul de ușor de acceptat din punct de vedere teoretic, dar pentru lămurirea problemei este nevoie de cercetări de verificare, în caz că mai sunt posibile. Porțiunea dintre străzile Cireșilor și Ceahlău este afectată aproape în totalitate de construcții, însă la nord de strada Ceahlău, în Grădina Botanică, pe platoul serelor mari, deci în dreapta Pârâului Țiganilor, se găsesc fragmente ceramice lucrate cu mâna, atipice, dar care, după factură, ar putea fi atribuite, cel mai probabil, culturii Wietenberg. Prin urmare, dacă este vorba de același nivel de locuire, așezarea Wietenberg ocupa o suprafață relativ mare, începând din zona străzii Cireșilor și până spre botul terasei, în zona Grădinii Romane. „Pe platoul serelor din Grădina Botanică, în partea stângă a pârâului Țiganilor”, au fost sesizate, de altfel, de mai mult timp, fragmente ceramice Coțofeni și Wietenberg (Blăjan, Cerghi 1977, p. 145), doar că serele se află pe terasa din dreapta Pârâului Țiganilor, și nu pe cea din stânga, unde, de asemenea, se găsesc fragmente ceramice lucrate cu mâna, atipice, de aspect preistoric, dar de o altă factură.

¹⁹ Bereteu 2014, p. 92, nr. 7; Bereteu 2015, p. 169-180. La nivelul cercetărilor de suprafață, nu știm dacă buza terasei a treia a fost într-adevăr întărită cu o palisadă, iar dacă este așa, cărui nivel de locuire îi aparține (pe lângă materialele Wietenberg, de la mijlocul epocii bronzului, aici se găsesc și materiale dacice). În orice caz, așezarea de pe micul vulcan este una extrem de bine apărată natural de pantele prăpăstioase.

²⁰ Fortificația de la Coldău – *Varbă* apare ca una izolată pe cursul inferior al Someșului Mare, de altfel și datarea acesteia este una mai târzie, pe parcursul fazei a III-a a culturii Wietenberg (Vlassa 1973, p. 11-31). Presupusa fortificație Wietenberg de la Dej – *Dealul Huhului* (*Cziczhegy*), atribuită inițial doar cu probabilitate acestei culturi (Ferenczi 1973, p. 87, nota 11), ulterior datarea propusă fiind întărită ca sigură (Crișan *et alii* 1992, p. 298), este de fapt o cetate dacică (Bereteu 2019-2020, p. 31-32, nr. 6; Bereteu 2021, p. 66, nr. 39 a, 138).

²¹ Rotea 1994, p. 39-43, cu bibliografia.

²² Având în vedere situația geografică, căile de pătrundere puteau fi reprezentate doar de Defileul Crișului Repede și trecătorile Meseșului, așa încât trebuie avute în vedere așezările Wietenberg II din Depresiunea Huedinului, respectiv cele din Depresiunea Almaș-Agrij și din partea vestică a Dealurilor Clujului și Dejului. În privința Depresiunii Huedinului, unde topografia locuirii Wietenberg este mai puțin cunoscută, amintim că astfel de așezări (Wietenberg II-III) au fost identificate relativ recent la Ardeova (Bereteu 2016, p. 129, nr. 1), Văleni (Bereteu 2016, p. 136, nr. 10) și Pâniceni (Bereteu 2019-2020, p. 33, nr. 20).

²³ Andrișoiu 1978, p. 63-67.

Otomani, ar fi evident că pătrunderea respectivă a avut loc cu adevărat, având chiar un caracter războinic, caz în care nu este exclus ca unele dintre fortificații (spre exemplu Mera – *Várhegy*, Gilău – *Dâmbul Țiganilor*) să fi fost ridicate chiar de către purtătorii culturii Otomani, pentru dominarea unor spații deja cucerite. Motivul unei asemenea operațiuni militare de anvergură ar putea fi legat de bogatele resurse de sare, ușor de exploatat, din bordura vestică a Câmpiei Transilvaniei (Turda, Valea Florilor, Boju, Pata, Cojocna, Sic etc.), și lipsa lor în arealul culturii Otomani.

În legătură cu pătrunderea unei populații Otomani în Bronzul Târziu, înaintea cristalizării fenomenului de sinteză, nu poate fi exclusă posibilitatea unei colonizări teritoriale pașnice, deci cu acordul elitelor comunităților Wietenberg din această parte a Transilvaniei, survenită, eventual, ca o reacție la presiunea exercitată dinspre vest de către purtătorii culturii mormintelor tumulare (*Hügelgräberkultur*) asupra mediului Otomani²⁴, dar această cauză nu exclude, și în acest caz, varianta unei penetrații cu caracter războinic.

Pentru început, cercetările sistematice ar trebui să vizeze fortificațiile ale căror amplasamente nu au fost utilizate și în epoci mai târzii, anume cele de la Tăuți – *Coasta Vezuinelor*, Gilău – *Dâmbul Țiganilor*, probabil și Florești – *Vârful Cetății*. Totuși, strict în privința unui posibil nivel de locuire Otomani, fie singur, fie suprapunând, eventual, un nivel Wietenberg, trebuie luată în considerare, în primul rând, fortificația de la Mera – *Várhegy*²⁵, cu toate că aceasta a fost utilizată, se pare pentru scurt timp, și în perioada migrațiilor²⁶, ceea ce a afectat probabil nivelul de locuire din epoca bronzului. De asemenea, și în fortificația de la Gilău – *Dâmbul Țiganilor* au fost observate materiale ceramice ce prezintă similitudini Otomani, fiind considerate însă ca aparținând orizontului de sinteză²⁷.

Cercetarea acestor fortificații, precum și a celorlalte menționate, va aduce probabil noi date în legătură cu acest aspect controversat al Bronzului Mijlociu din vestul Transilvaniei, anume cu posibila penetrație timpurie Otomani în acest spațiu, dar cu siguranță va clarifica definitiv problema fortificațiilor Wietenberg, a căror existență încă este pusă sub semnul întrebării de către unii cercetători ai epocii bronzului.

²⁴ Ordentlich 1969, p. 472-473.

²⁵ Cu toate că pe pantele promontoriului nu apar numeroase materiale ceramice, ci doar sporadic și puternic fragmentare, este semnificativ faptul că toate cele tipice prezintă elemente de decor specifice culturii Otomani, sau unele care se întâlnesc în ambele culturi, cum sunt canelurile oblice late sau decorul realizat din incizii scurte încrucișate.

²⁶ Ferenczi 1972, p. 403.

²⁷ Ferenczi 1972, p. 408. Cu ocazia unei cercetări de teren (D. Bereteu, M. Lie, C. Cordoș) pe *Dâmbul Țiganilor*, pe pantele de est și nord ale sale, nu am putut observa decât foarte puține fragmente ceramice, în general atipice, alături de câteva buze de vase fără valențe cultural-cronologice.

Literatura

- Andrițoiu 1978 I. Andrițoiu, *Contribuții la cunoașterea culturii Otomani din sud-vestul Transilvaniei*, ActaMN XV, 1978, p. 63-83.
- Bejinariu 2004 I. Bejinariu, *Săpăturile arheologice de la Giurtelecu Șimleului „Coasta lui Damian” (I). Câteva considerații referitoare la stațiunile fortificate din aria culturii Wietenberg*, ActaMP XXVI, 2004, p. 89-109.
- Bereteu 2014 D. I. Bereteu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj*, Sargetia (S.N.) V, 2014, p. 89-96.
- Bereteu 2015 D. I. Bereteu, *Așezarea dacică de la Dumbrava (com. Căpușu Mare, jud. Cluj)*, Sargetia (S.N.) VI, 2015, p. 169-180.
- Bereteu 2016 D. I. Bereteu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj (II)*, Sargetia (S.N.) VII, 2016, p. 129-138.
- Bereteu 2019-2020 D. I. Bereteu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj (III)*, Marmatia 16-17, 2019-2020, p. 31-55.
- Bereteu 2021 D. Bereteu, *Dacii din nordul Transilvaniei. Bazinul someșan în secolele II a. Chr. – I p. Chr.*, Cluj-Napoca, 2021.
- Blăjan, Cerghei 1977 M. Blăjan, T. Cerghei, *Cercetări arheologice la Aiton, Cluj-Napoca și Răchițele (jud. Cluj) (Partea I-a)*, Sargetia XIII, 1977, p. 131-147.
- Boroffka 1994 N. G. O. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 19, Bonn, 1994.
- Crișan et alii 1992 I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj-Napoca, 1992.
- Daróczi, Ursuțiu 2015 T.-T. Daróczi, A. Ursuțiu, *Worship, Habitation, Refuge. Bronze and Iron Age sites of the lower Feneș Valley*, Cluj-Napoca, 2015.
- Ferenczi 1972 Șt. Ferenczi, *Contribuții la problema limesului de vest al Daciei (Partea a II-a/1). Raport asupra unor cercetări pe teren efectuate între anii 1947-1957 și în 1966*, ActaMN IX, 1972, p. 387-411.
- Ferenczi 1973 Șt. Ferenczi, *Contribuții la cunoașterea limesului roman de la nordul Someșului Mare. Studiu preliminar (Partea I-a)*, Sargetia X, 1973, p. 79-103.
- Ferenczi, Ferenczi 1995 G. Ferenczi, I. Ferenczi, *Așezarea întărită din epoca bronzului de la Dealu (jud. Harghita)*, ActaMN 32/I, 1995, p. 729-739.
- Janitsek 1964 E. Janitsek, *Numele topice de pe teritoriul satelor Sălicea și Tăuți*, Cercetări de Lingvistică IX/1, 1964, p. 75-96.
- Ordentlich 1969 I. Ordentlich, *Probleme der Befestigungsanlagen in den Siedlungen der Otomanikultur in deren rumänischem Verbreitungsgebiet*, Dacia (N.S.) XIII, 1969, p. 457-474.
- Rotea 1994 M. Rotea, *Penetrația culturii Otomani în Transilvania. Între realitate și himeră*, Apulum XXXI, 1994, p. 39-57.
- Rustoiu 1993 A. Rustoiu, *Ceramica dacică de la Florești – „Cetatea Fetei” (jud. Cluj)*, RevBistriței VII, 1993, p. 63-75.
- Rusu 1993 A. A. Rusu, *Cetatea medievală de la Florești (jud. Cluj) (Cercetări arheologice din anii 1990-1991)*, EphemNap III, 1993, p. 281-298.
- Vlassa 1973 N. Vlassa, *Săpăturile arheologice de la Coldău (jud. Bistrița-Năsăud)*, ActaMN X, 1973, p. 11-37.

The Bronze Age fortified settlement from Tăuți (Cluj County)

(Abstract)

The article presents the discovery of a Middle Bronze Age fortified settlement, belonging to the Wietenberg culture, in the Western proximity of the city of Cluj-Napoca, on the territory of the village Tăuți, in a place named by the locals *Coasta Vezuiniilor* (Fig. 1-6). The archaeological material, found at the surface of the Northern and North-Eastern slopes of the fortified plateau, consist especially of pottery fragments (Pl. I-VI) and also two lithic artifacts (Pl. VII), all datable in the second phase of the Wietenberg culture, revealing a single level of habitation and fortification. The fortification elements (Fig. 8-9) block the two acces ways, more exactly the narrow South-Eastern saddle of the hill and the Northern slope of the hill, the other sides being difficult to reach. This is not the only Middle Bronze Age fortification from the Someșul Mic upper basin, other fortifications from this period were mentioned in the archaeological literature (Fig. 11-16), without a more limited chronological frame, but sometimes even the cultural framing is unsure. This concentration of fortifications rise again the hipothesis of the Otomani culture ingress in the environment of the Wietenberg culture from this part of Transylvania, in the Wietenberg II - Otomani II chronological horizon.

Dinu BERETEU

Cluj-Napoca
dinu_bereteu@yahoo.com

Mara COVACIU

Cluj-Napoca
covaciu.mara@yahoo.com

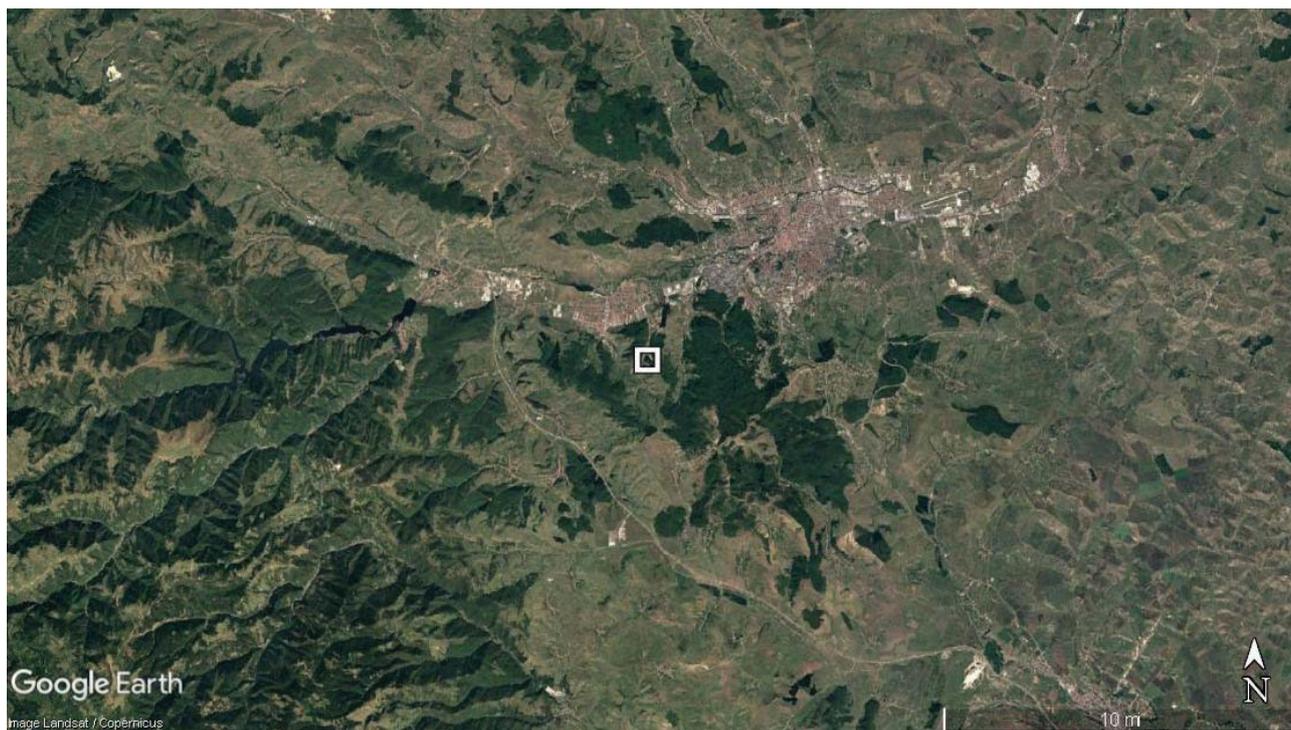

Fig. 1. Localizarea așezării fortificate de la Tăuți în bazinul superior al Someșului Mic.
The location of the fortified settlement from Tăuți in the upper basin of Someșul Mic.

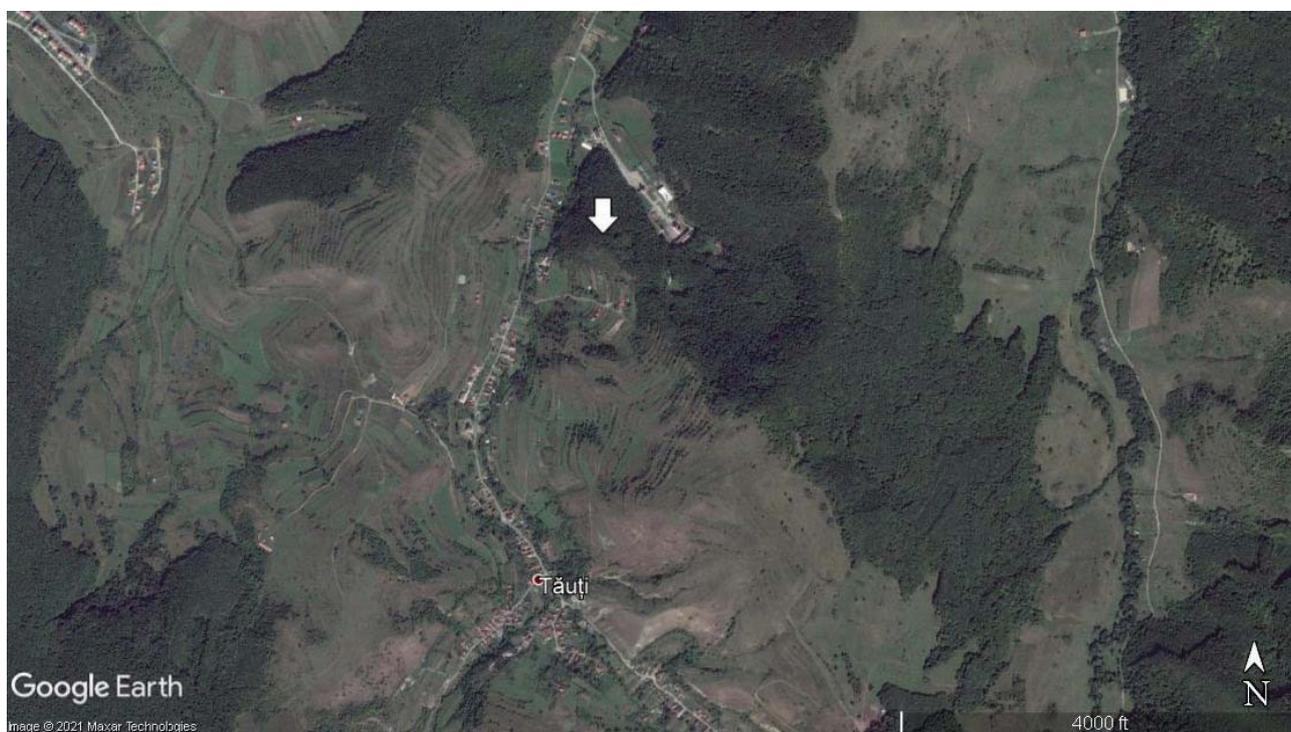

Fig. 2. Locul așezării fortificate și satul Tăuți.
The place of the fortified settlement and the village of Tăuți.

Fig. 3. Tăuți – Coasta Vezeuinilor. Vedere dinspre Dealul Lazului.
Tăuți – Coasta Vezeuinilor. View from Dealul Lazului.

Fig. 4. Tăuți – Coasta Vezeuinilor. Vedere de pe Dealul Gârbăului.
Tăuți – Coasta Vezeuinilor. View from Dealul Gârbăului.

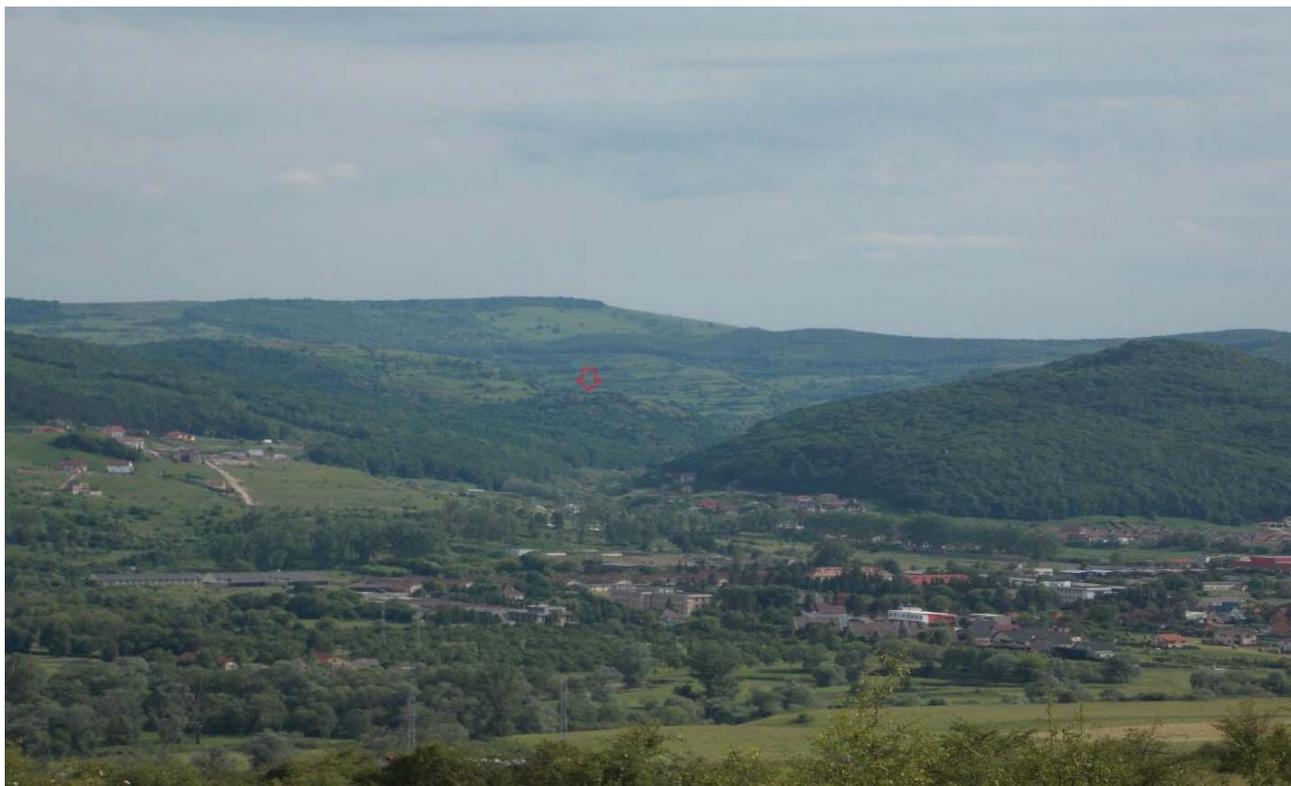

Fig. 5. Tăuți – Coasta Vezuinelor. Vedere dinspre Culoarul Someșului Mic.
Tăuți – Coasta Vezuinelor. View from the Someșul Mic corridor.

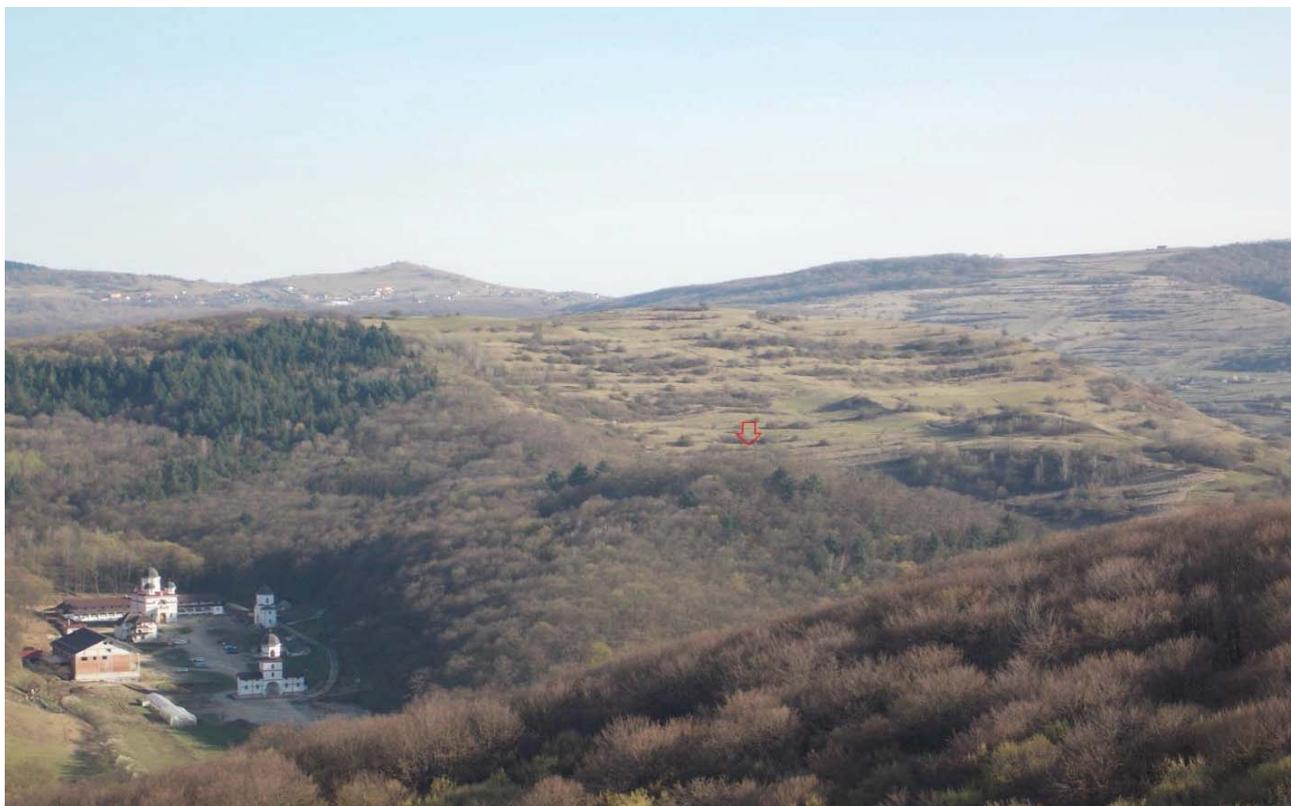

Fig. 6. Tăuți – Coasta Vezuinelor. Vedere de pe Cetatea Fetei.
Tăuți – Coasta Vezuinelor. View from Cetatea Fetei.

Fig. 7. Vedere de ansamblu cu *Coasta Vezeuinilor*, *Cetatea Fetei* și *Vârful Cetății*.
Panoramic view over *Coasta Vezeuinilor*, *Cetatea Fetei* and *Vârful Cetății*.

Fig. 8. Tăuți – *Coasta Vezeuinilor*. Șanțul de apărare.
Tăuți – *Coasta Vezeuinilor*. The defensive ditch.

Fig. 9. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Bordura de pe panta nord-vestică.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. The step on the north-western slope.

Fig. 10. Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Aspect de pe terasa nordică.
Tăuți – *Coasta Vezuinilor*. Aspect on the northern terrace.

Fig. 11. Florești – Vârful Cetății.
Florești – Vârful Cetății.

Fig. 12. Gilău – Dâmbul Țiganilor.
Gilău – Dâmbul Țiganilor.

Fig. 13. Mera – *Várhegy*.
Mera – *Várhegy*.

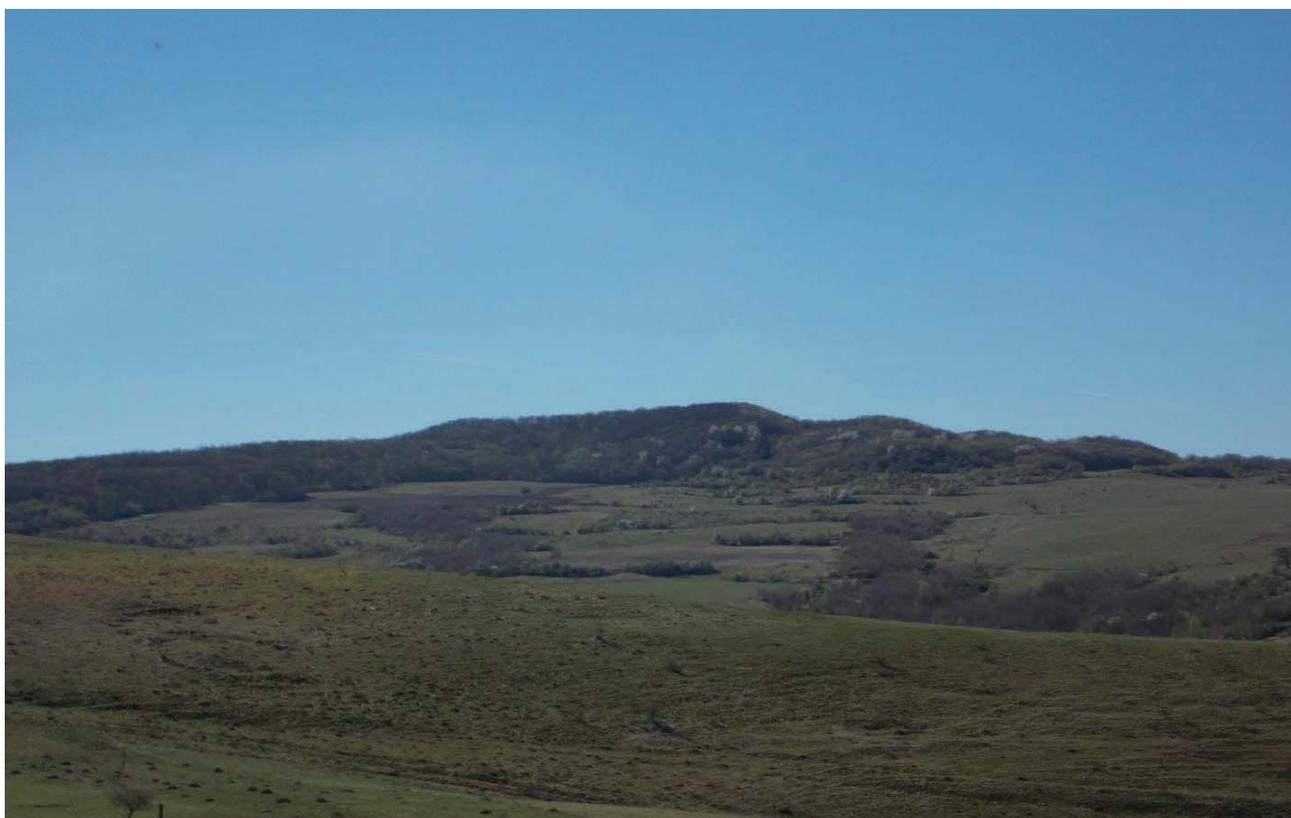

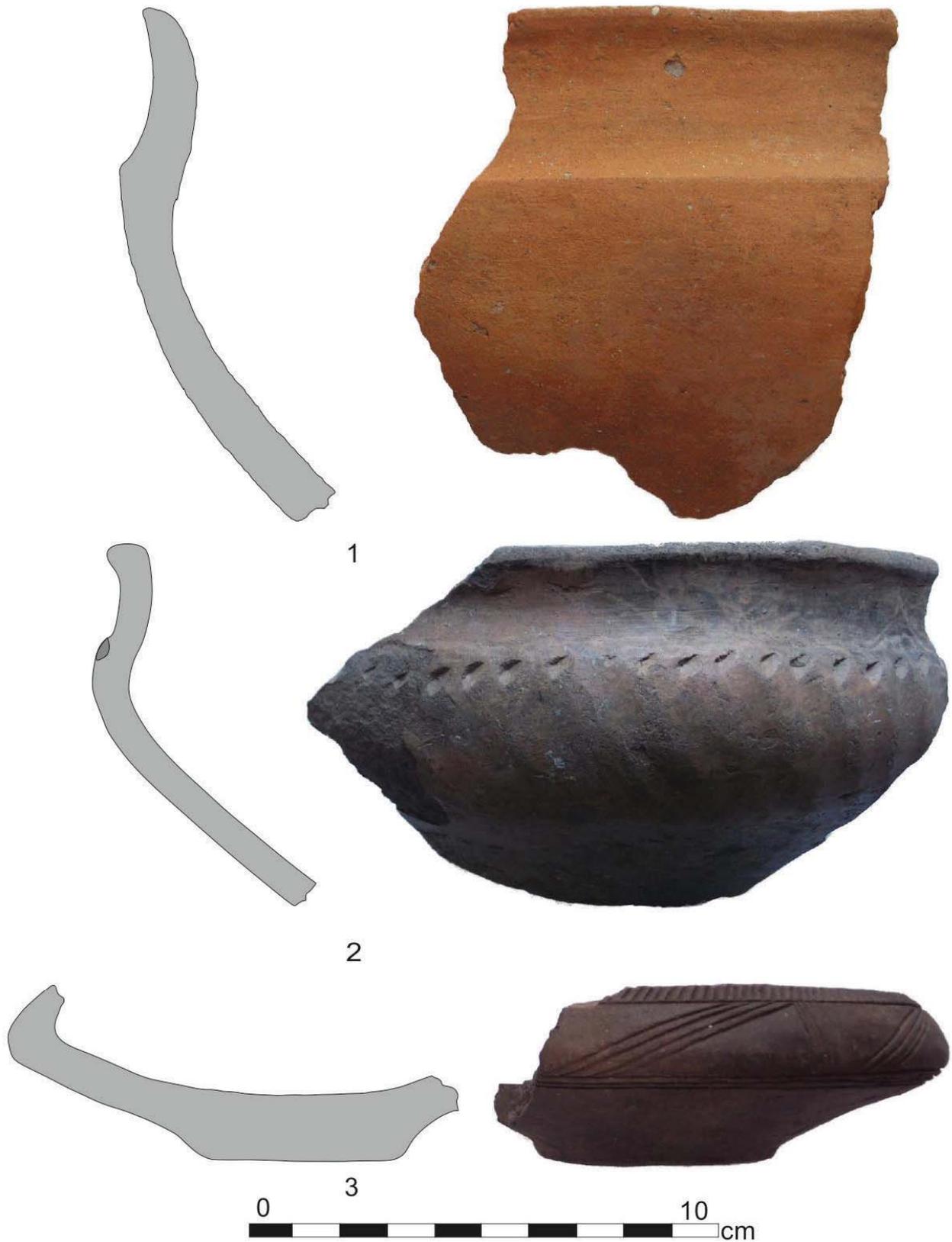
Fig. 14. Băbuțiu – *Grecea*.
Băbuțiu – *Grecea*.

Fig. 15. Liteni – *Piatra Mare*.
Liteni – *Piatra Mare*.

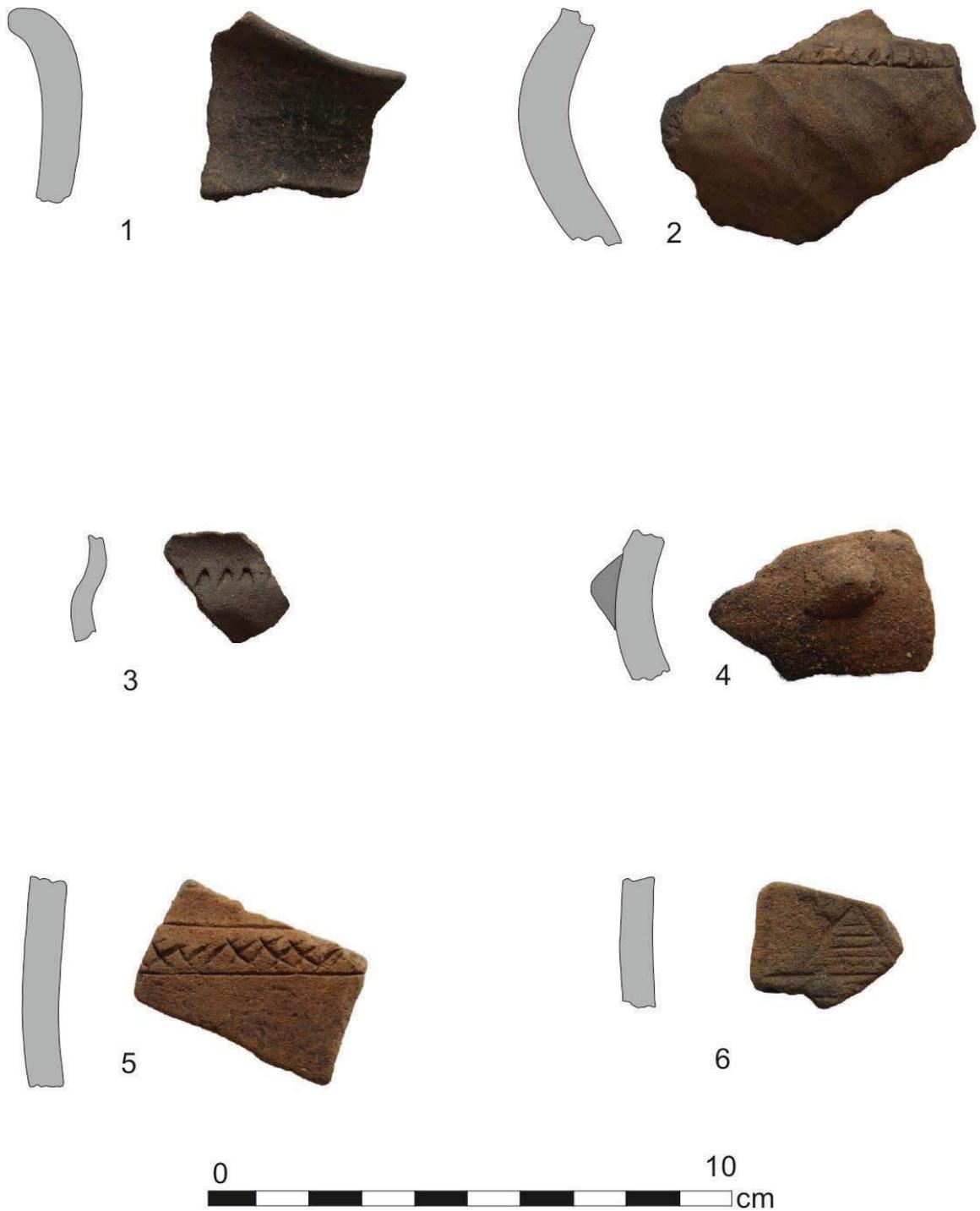
Fig. 16. Dumbrava – *Cetățeaua*.
Dumbrava – *Cetățeaua*.

Pl. I. Tăuți – Coasta Vezuinelor. Fragmente ceramice.
Tăuți – Coasta Vezuinelor. Pottery fragments.

Pl. II. Tăuți – Coasta Vezuinelor. Fragmente ceramice.
Tăuți – Coasta Vezuinelor. Pottery fragments.

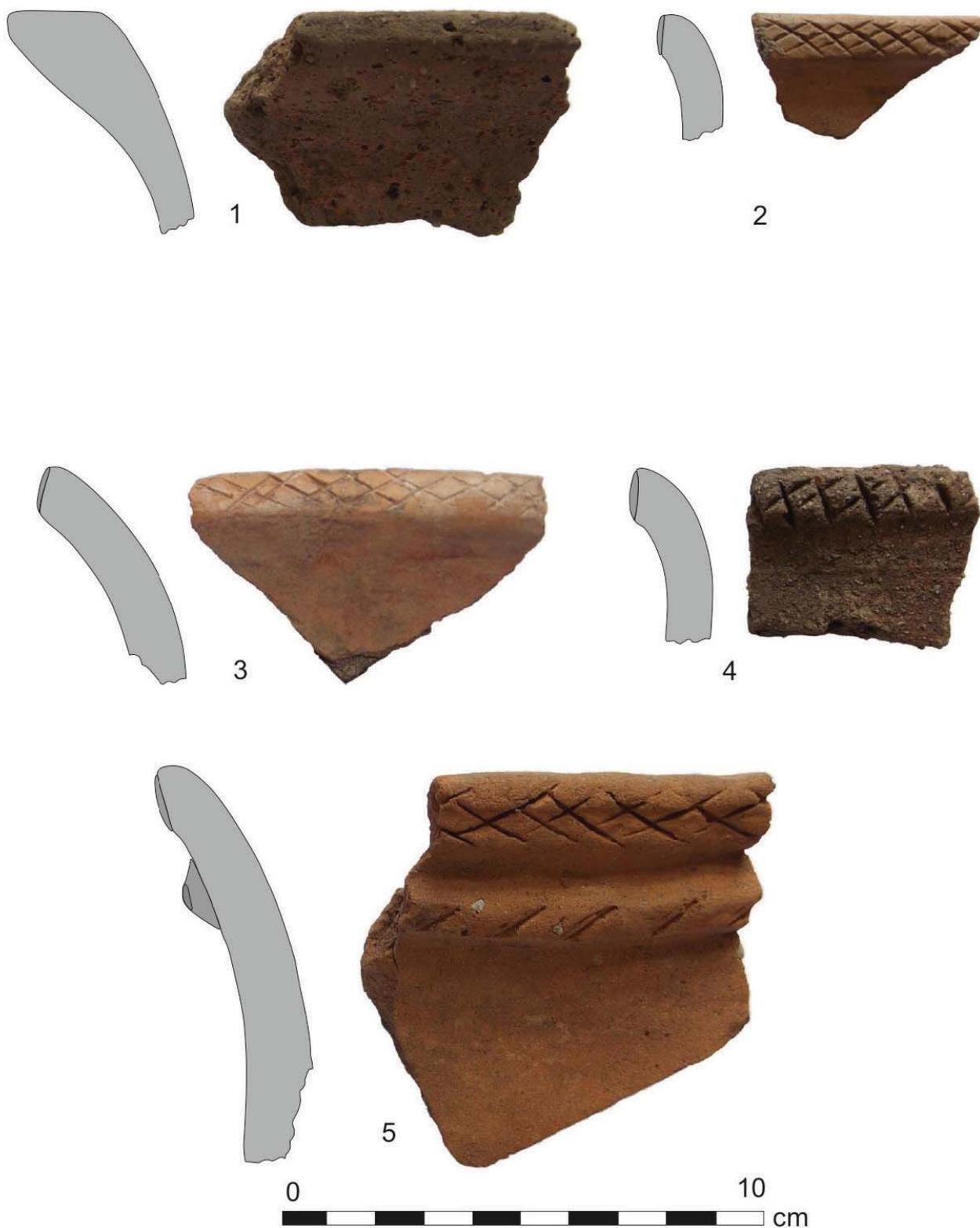
Pl. III. Tăuți - Coasta Vezuinelor. Fragmente ceramice.
Tăuți - Coasta Vezuinelor. Pottery fragments.

Pl. IV. Tăuți – Coasta Vezuinilor. Fragmente ceramice.
Tăuți – Coasta Vezuinilor. Pottery fragments.

Pl. V. Tăuți - Coasta Vezuinilor. Fragmente ceramice.
Tăuți - Coasta Vezuinilor. Pottery fragments.

Pl. VI. Tăuți – Coasta Vezuinelor. Fragmente ceramice.
Tăuți – Coasta Vezuinelor. Pottery fragments.

Pl. VII. Tăuți – Coasta Vezuinelor. Piese litice.
Tăuți – Coasta Vezuinelor. Lithic artifacts.

Urme ale producerii și prelucrării fierului în așezările de la Bozânta Mică - Grind (județul Maramureș)

MARIUS ARDELEANU
DARIA DOBROCHNA DAȚAȘ

Cuvinte cheie: materiale arheometalurgice, epoca romană, Barbaricum, ev mediu timpuriu, reducere, lupă din fier, zgură, metalurgie, Maramureș, fierărie.

Key words: archaeometallurgical remains, Roman Period, Barbaricum, Early Middle Ages, smelting, bloomery iron, slag, metallurgy, Maramureș, smithing.

1. Introducere

Cercetarea complexelor arheologice din mileniul I p. Chr. din nord-vestul României¹ s-a desfășurat inegal și cu o intensitate variabilă. De asemenea evoluția așezărilor nu a fost unitară, existând diferențe cronologice de la anumite zone la alta. Se poate remarca totuși o creștere a numărului de situri cercetate și publicate în ultimii 30 de ani. Alcătuirea unei imagini privind dinamica așezărilor din primul mileniu al erei noastre trebuie să se bazeze în primul rând pe o analiză distinctă a situației din diferite microzone de habitat (râuri, depresiuni, etc.).

2. Bazinul Lăpușului Inferior în mileniul I p. Chr.

Deși în raport cu perioada anterioară descoperirile databile în primul mileniu al erei noastre sunt mai numeroase în județul Maramureș actual, nu putem să nu observăm faptul că, pe baza dovezilor arheologice, există foarte puține așezări databile în acest larg orizont cronologic. O excepție o poate constitui zona sud-vestică a județului, zona Oarța-Bicaz, și, cursul inferior al Lăpușului, unde se constată o anumită locuire mai consistentă.

În zona Lăpușului Inferior, zonă marcată de confluența râului Săsar cu Lăpușul, respectiv a acestuia din urmă cu râul Someș, sunt cunoscute mai multe situri arheologice cu descoperiri similare celor de la Bozânta Mică - *Grind*: Bozânta Mică - *Movile* (epoca bronzului)², Bozânta Mică "*Unchiu Popii*" (epoca bronzului, medieval timpuriu)³, Bozânta Mică "*La huci*" (epocă romană)⁴, Lăpușel "*Ciurgău*" (epoca bronzului, epoca romană și medieval timpurie)⁵, Lăpușel "*Mociar*" (epoca bronzului, epoca romană și medieval timpurie)⁶, Lăpușel "*Tedeș*" (epoca bronzului, epoca romană și medieval timpurie)⁷, Lăpușel "*Hodiștau*" (epoca bronzului)⁸, Bușag "*Pe tog*" (epoca bronzului)⁹, Bușag "*casa familiei Zoicaș*" (epoca bronzului și medieval timpurie)¹⁰, Săsar "*Dâmbu Morii*" (epoca bronzului)¹¹. Dintre acestea doar așezările de la Bozânta Mică - *Grind* și Lăpușel, în punctele "*Ciurgău*" și "*Mociar*", au beneficiat de cercetări arheologice de mai mică sau mai mare amploare.

3. Cercetările de la Bozânta Mică - *Grind*

Localitatea Bozânta Mică este situată la 15 km vest de Baia Mare și la 5 km nord-vest de drumul european E 58, aproape de confluența râurilor Someș și Lăpuș (Fig. 1/1). Locul de hotar, numit de localnici „*Grind*” sau „*Grindul Alb*”, se găsește în partea nord-vestică a localității, spre localitatea Arieșu de Câmp, la circa 150 m vest de malul stâng a Lăpușului și la 1,2 km sud-est de confluența acestuia cu râul Someș (Fig. 1/2, Fig. 2/1). Situl arheologic de la Bozânta Mică - *Grind* a fost descoperit de către dr. Ioan Stanciu cu prilejul unor cercetări de suprafață, prima dintre ele efectuată

¹ Din punct de vedere al evoluției istorice, pentru această perioadă, acest spațiu face parte dintr-un areal geografic mult mai larg, denumit azi Bazinul Tisei Superioare. Acesta cuprinde, alături de nord-vestul României, teritoriul Ungariei nord-estice, Slovaciei estice și Ucrainei Subcarpatice.

² Kacsó 2003, 109 nr.4b, 135 nr. 22.

³ Kacsó 2003, 109 nr.4c; 135 nr.23; Stanciu 2003, 280, pl.20/1,3-4.

⁴ Matei, Stanciu 2000, 37 nr. 29/46.

⁵ Stanciu 1994, 267-322; Kacsó 1995, 83-99; Pop 2008, 61, 65-66, 75, nr. 87.

⁶ Kacsó, Pop, Stanciu 2001, 130-132, nr. 104-105; Pop 2012, 23-52.

⁷ Kacsó 2003, 113-114 nr. 15a, 137 nr. 92, pl.21.

⁸ Kacsó 2003, 114 nr. 15b, 137 nr. 93.

⁹ Kacsó 2003, 109 nr. 5a, 135 nr. 25, pl. 3/1-4.

¹⁰ Kacsó 2003, 109 nr. 5b, 135 nr. 26.

¹¹ Kacsó 2003, 117 nr. 26, 139 nr. 144, pl. 31-33.

în anul 1991. Fragmentele ceramice descoperite cu această ocazie proveneau din trei perioade istorice diferite: epoca bronzului, epoca romană - *Barbaricum* și medieval timpurie¹².

Pentru o mai bună cunoaștere a epocii bronzului, epocii romane și perioadei medieval timpurii din bazinul inferior a Lăpușului, în anul 2008, în colaborare cu Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca a fost inițiat un proiect de cercetare arheologică¹³. După întocmirea documentației tehnice și ridicarea topografică a sitului, concomitent cu începerea săpăturilor arheologice, situl a beneficiat de măsurători geoelectrice (metoda profilării de rezistivitate-2009)¹⁴ și prospecțiuni arheofizice (2010)¹⁵.

Cercetările au continuat an de an până în 2015¹⁶ (Fig. 2/2), în cele șapte campanii fiind descoperite și cercetate un număr de 167 complexe arheologice. Pe baza analizei materialului și a structurilor descoperite s-au confirmat existența celor trei perioade istorice identificate cu prilejul cercetărilor de suprafață: epoca bronzului (a doua jumătate a mileniului II a. Chr.), perioada romană - *Barbaricum* (sec. II-III p. Chr.) și evul mediu timpuriu (sec. VIII p. Chr.). Complexele arheologice cercetate sunt diverse și tipice unei așezări: locuințe, morminte, dependințe, fântâni, vetre de foc, gropi și diferite complexe cu destinație și atribuire culturală incertă.

Alături de ceramică, ce constituie majoritatea tipului de material arheologic, au mai fost descoperite și variate piese incluse de obicei în categoria de *small finds*: monede¹⁷, fibule¹⁸, fusaiole, cuțite din fier, pandantive, mărgelile, etc. O categorie consistentă de piese este alcătuită de materialele arheometalurgice.

4. Complexele arheologice cu materiale arheometalurgice

Acest tip de artefacte¹⁹ au fost descoperite în complexe datate în perioada romană - *Barbaricum* (sec. II - III p. Chr.) și ev mediu timpuriu (sec. VIII p. Chr.). De asemenea câteva astfel de materiale au fost descoperite în stratul arabil din zona unor complexe arheologice ce conțineau astfel de piese.

4.1. Sec II-III p. Chr. Materialele arheometalurgice descoperite în contexte databile în sec. II-III p. Chr. provin din trei complexe arheologice situate în partea central-nordică și vestică a așezării: Cx. 001 (S1/2010), Cx. 139 și Cx. 142 (S1/2014, Fig. 2/2, Fig. 3).

Cx 001 este o groapă patrulateră cu colțurile rotunjite. Ca formă și dimensiuni este asemănătoare cu complexele de tipul *gropilor patrulatere cu pereții lutuiți și arși*, însă pereții aceștia nu au fost lutuiți iar groapa nu prezintă urme de arsură sau de utilizare. Umplutura, formată dintr-un singur strat, este uniformă. Era alcătuită dintr-un pământ negru afânat ce conținea câteva pietre și fragmente ceramice databile în epoca bronzului și epoca romană - *Barbaricum*. Cele 70 de fragmente de materiale arheometalurgice formau majoritatea materialului din umplutura gropii. De menționat este o bucată de *zgură de forjă* ("*smithing hearth cakes*") păstrată în întregime cu o greutate de 428 grame (Fig. 15/1-2, dreapta) și alte patru astfel de piese păstrate fragmentar. De asemenea, tot din acest complex, este de remarcat o descoperire unică din așezare și anume o bucată de "*fulg/așchie de forjă*" ("*hammerscale*"). Celelalte materiale arheometalurgice descoperite în acest complex arheologic sunt reprezentate de 58 de fragmente de *zgură* (83% din piesele din Cx. 001) și șase fragmente de căptușeală (perete) de lut puternic arse (pe o parte până la vitrifiere). Cinci fragmente de *zgură*, ușor magnetice, provin din stratul arabil din zona complexului arheologic.

Complexele 139 și 142 sunt gropi de tipul *gropilor patrulatere cu pereții lutuiți și arși* (Fig. 3). Sunt situate în extremitatea estică a așezării în apropierea unui mic curs de apă regularizat la mijlocul secolului XX. La Bozânta Mică - *Grind*, astfel de complexe au apărut, grupate, în două părți ale

¹² Matei, Stanciu 2000, p. 78, nr. 123 (231).

¹³ Colectivul de cercetare a fost alcătuit din: dr. Ioan Stanciu - responsabil științific de șantier (Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca), dr. Marius Ardeleanu, Raul Cardoso, dr. Dan Pop, dr. Bogdan Bobină (Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș). La cercetările arheologice au participat în fiecare campanie și Dorian Ghiman - restaurator și Zamfir Șomcutean - conservator (Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș).

¹⁴ Măsurători realizate de către F. Marcu, G. Cupcea și I. Petiș.

¹⁵ Prospecțiuni realizate de personalul Laboratorului mobil de prospecțiuni arheofizice din cadrul Institutului de Arheologie Sistematică din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. A fost utilizată o singură metodă: prospectarea magnetometrică în suprafață și profile (responsabil laborator: cercetător dr. Călin Șuteu).

¹⁶ Pentru campaniile din anii 2009, 2011-2015, vezi *Cronica Cercetărilor Arheologice*.

¹⁷ Cardoso 2012, 131-132.

¹⁸ Cardoso 2017, 49-56, pentru una dintre fibule.

¹⁹ În această categorie nu sunt incluse materialele neferoase sau obiectele din fier.

așezării, în partea estică și cea vestică²⁰. Nu este clară destinația acestor tipuri de complexe arheologice descoperite pe un spațiu geografic mult mai larg²¹. Chiar dacă piesele apar în nivelul de umplere al gropilor, o legătură a acestora cu producția metalurgică poate fi deocamdată doar presupusă.

În complexul 139 (Fig. 4, Fig. 5), alături de câteva oase calcinate, fragmente ceramice aparținând epocii romane – *Barbaricum* și epocii bronzului, în nivelul de umplere al gropii format dintr-un pământ negru nisipos puternic pigmentat cu cărbune, au fost identificate un număr de 55 de materiale arheometalurgice. Dintre acestea, proporția cea mai mare este reprezentată de fragmente de zgură (37 bucăți, 67 %). Celelalte materiale arheometalurgice sunt reprezentate de fragmente de lupe (dintre care una aproape în întregime – 95%) și 4 bucăți de căptușeală din lut (arse până la vitrifiere).

74 de fragmente de materiale arheometalurgice au fost descoperite în complexul 142 și la o distanță de 5-35 cm în jurul acestuia (Fig. 6, Fig. 7). Marea majoritate este alcătuită de 57 de fragmente de lut puternic ars de dimensiuni mici. Restul materialului arheometalurgic este format din fragmente foarte mici de zgură. Cea mai mare bucată cântărește 128 grame, restul fragmentelor având doar câteva grame.

Materiale arheometalurgice descoperite în contextele datate în sec. II-III p. Chr. au apărut întotdeauna în stratul de umplere a gropilor, în poziție secundară. Putem spune cu certitudine că o activitate metalurgică (de prelucrare a fierului) s-a desfășurat undeva în apropiere, piesele fiind aruncate în aceste gropi în momentul în care acestea au fost acoperite (imediat după utilizarea lor).

4.2. Sec VIII p. Chr. Materialele arheometalurgice descoperite în contexte databile în sec. VIII p. Chr. provin din trei complexe arheologice (Cx. 155, Cx. 157 și Cx. 158/159) și din stratul arabil de deasupra unuia dintre ele. Toate aceste complexe sunt situate în partea estică a așezării (S1/2015, Fig. 2/2).

Complexul 155 reprezintă o anexă gospodărească în care, în nivelul de umplere, alături de câteva fragmente ceramice și pietre de râu au fost descoperite 20 de materiale arheometalurgice. Cu excepția a două bucăți mici de căptușeală de lut puternic vitrificate, restul sunt reprezentate de fragmente de zgură de dimensiuni relativ mari (7-8 cm lungime). Un fragment de zgură de formă ovală, de mai mari dimensiuni (8 x 5,2 x 5,3 cm) având 248 grame, foarte magnetică, este posibil să fie zgură de forjă (*smithing hearth cakes*).

Complexul 157 (Fig. 8/1) reprezintă o anexă gospodărească situată foarte aproape de Cx. 155 (Fig. 8/2). Nu este sigură legătura dintre cele două complexe arheologice sau dacă ele fac parte dintr-o singură construcție mai mare. În stratul de umplere din Cx. 157, alături de câteva pietre de râu și fragmente ceramice lucrate exclusiv cu mâna, databile în perioada evului mediu timpuriu, au fost descoperite 17 materiale arheometalurgice. Acestea sunt reprezentate de zece bucăți de zgură de dimensiuni mai mari (cea mai mare dintre ele, cu dimensiuni de 12 x 8,7 x 7 cm, are o greutate de 1,182 kg., Fig. 11), cinci bucăți de rocă vulcanică și două bucăți de căptușeală de lut puternic vitrificate.

Complexul 158/159 reprezintă probabi, o locuință de mari dimensiuni²² (Fig. 9, Fig. 10). Alături de o cantitate apreciabilă de fragmente ceramice aparținând evului mediu timpuriu, între pietrele provenind din structura unui cuptor prăbușit dinstre colțul nord-vestic în direcția sud-est, au fost descoperite 37 fragmente de materiale arheometalurgice. Dintre acestea, 21 sunt fragmente de zgură, 13 sunt fragmente de lut puternic arse (unul dintre ele, cu o grosime de 5,2 cm provine de la un perete de cuptor, Fig. 13/1), trei sunt roci vulcanice iar o bucată este reprezentată de un material silicat.

În stratul arabil de deasupra locuinței s-a descoperit o bucată de căptușeală din lut, puternic vitrificată, amestecată cu un strat de zgură. Toate materialele arheometalurgice descoperite în complexe databile în sec. VIII p. Chr. sunt în poziție secundară, la fel ca și cele din sec. II-III p. Chr.

²⁰ Ardeleanu 2015, 62, fig. 2.

²¹ Ca origine, ele se leagă de teritoriul ocupat de purtătorii culturii Przeworsk din centrul, estul și sud-estul Poloniei. Începând cu etapa B2 a epocii romane imperiale, acest grup cultural pătrunde treptat în întreg bazinul Tisei Superioare aducând cu ei acest tip de manifestare culturală.

²² Complexul arheologic a fost cercetat parțial (aprox. 50%) în campania din anul 2015.

5. Categoriile de materiale arheometalurgice

Cele 279 materiale arheometalurgice descoperite în situl de la Bozânta Mică - *Grind* alcătuiesc o mică colecție de artefacte totalizând 16,4 kg. În urma cercetării acestora s-a stabilit că există mai multe categorii de materiale arheometalurgice rezultate de la două procese distincte: de la producerea (reducerea) și de la prelucrarea fierului (forjă/fierărie)²³.

5.1. Materiale asociate cu producerea fierului

Producerea fierului (reducerea) este procesul extragerii metalului din minereu. Acest proces are loc în cuptorul de redus unde, datorită temperaturii înalte și a agentului de reducere (monoxidul de carbon asigurat de cărbune), are loc reducerea fierului din minereu. Produsul final al procesului de producere (topire) a fierului este o masă spongioasă de particule de fier reduse plină de zgură și cărbune nears cunoscută ca și *lupă din fier* (denumită și „*lupă topită*” sau „*lupă brută*”)²⁴. Produsul deșeu rezultat din acest proces este *zgura de fier*.

Există câteva tipuri de diagnosticare a zgurii din fier care poate fi asociată cu producerea fierului (topirea). O astfel de tip de zgură este aceea care se adună la baza gropii cuptorului de redus de tip „*cu zgura în groapă*” („*non-slag tapping furnace*”)²⁵. Este denumită și „*fundul cuptorului*” („*furnace bottom*”) și poate avea două forme. Atunci când volumul zgurii produse în timpul unei reduceri este suficient să umple groapa de la baza cuptorului sau baza cuptorului, zgura se găsește sub o formă masivă de masă consistentă. A doua formă a zgurii este o masă incoerentă caracterizată de o stratificare clară, în fâșii de zgură similară celor din cuptoarele de tipul „*cu zgura derivată/captată*”²⁶. De aici și termenul de „*fundul cuptorului*” („*furnace bottom*”) este aplicat unei mase, dense mase de zgură care poate ocupa o mare parte sau tot diametrul bazei cuptorului așezată sub lupa de fier în timp ce aceasta se formează. Cele descoperite în situl de la Bozânta Mică - *Grind* sunt puțin poroase având straturi de zgură a unui înveliș în jurul unor bucăți mari de cărbune (de până la 7 x 2 cm) și câteodată forme globulare. Ca urmare sunt mai degrabă fragile, ceea ce înseamnă că exemplarele incomplete au suferit un proces de reprecipitare sau redepozitare. Unele dintre aceste zguri au bucăți de lut gri arse neoxidant atașate de suprafața curbată.

Bucăți din zguri de tip „*fundul cuptorului*” au fost descoperite în Cx. 155, 157 și 158/159. Cu un total de 8049,64 grame ele reprezintă 49,06% din totalul materialelor arheometalurgice descoperite la Bozânta Mică - *Grind*²⁷. Cea mai mare bucată are dimensiunile de 11 x 10,5 x 13 cm și cântărește 2790 g. Cu toate că s-a păstrat o bucată atât de mare, este incompletă și nu ne permite să estimăm dimensiunile și greutatea piesei întregi. Zgura este caracterizată de o bază convexă cu lut gri ars inoxidant atașat de ea.

5.2. Materiale asociate cu prelucrarea fierului (forjare/fierărie).

Prelucrarea fierului (forjarea) este procesul prin care fierul este prelucrat/modelat sub acțiunea unor forțe exercitate cu ajutorul unor baroase sau ciocane. Această operațiune poate fi împărțită în două tipuri: *forjarea primară* (denumită și *bloom smithing*) și *forjarea secundară* (*fierăritul*). În cadrul primului tip are loc rafinarea lupei de fier prin îndepărtarea impurităților din ea (cum ar fi, de exemplu, zgura) în timp ce se sudează particulele de fier pentru a produce acele „*lupe compacte*”, „*bare piramidale*” sau „*lingouri*”. Al doilea tip de operațiune constă în a face unelte din fierul brut purificat sau de a recicla bucăți de fier și/sau a repara piesele.

Deșeurile rezultate din prelucrarea fierului sunt formate din „*zguri de forjă*” („*smithing hearth cakes*”) și micro-reziduri precum „*așchii de forjă*” („*hammerscale*”). În general, *zgurile de forjă* sunt formate din fierul pierdut în timpul prelucrării pieselor de metal și reîncălzite în vetre de foc. Acest fier pierdut reacționează cu materialul ceramic topit (căptușeală de lut din vatra de foc, tuburi ceramic pentru insuflarea aerului, *tuyère*²⁸) și fondantul utilizat de fierar pentru a ajuta sudarea fierului și formează zgură chiar sub zona fierbinte a vetrei de foc (sub *tuyère*), în timp ce condițiile de oxidare

²³ Toate materialele au fost examinate vizual de către Daria Dabal folosindu-se o lupă acolo unde a fost necesar. Pentru baza de date și descrierea tuturor materialelor vezi Dabal 2019, 717-735.

²⁴ Dabal 2018, 795-796.

²⁵ În literatură de specialitate din România avem o tipologie diferită a cuptoarelor de redus, în funcție de înălțimea acestora: „...cuptoare la care înălțimea este mai mică decât diametrul, numite cuptoare joase” și cuptoare „...în care dimensiunile secțiunii orizontale sunt inferioare înălțimii” (Iaroslavschi 1997, 53).

²⁶ Young 2013, 1.

²⁷ Dabal 2019, 732, tabelul 2.

²⁸ Dabal 2019, 720.

reuesc să dezvolte condiții de formare a zgurii în zona aerului insuflat²⁹.

Zgura de forjă apare sub o mare diversitate de forme, grosimi, densitate și textură (Fig. 14, Fig. 15, Fig. 16). Această varietate reflectă complexitatea muncii de fierar legată de tipul de combustibil utilizat (cărbune, mangal sau combinate împreună), calitatea și cantitatea metalului prelucrat, forma și dimensiunile vetrei, felul cum aerul a fost pompat în vatra de foc (*tuyère* realizate din metal sau lut) și felul în care fierarul a curățat vatra (în timp ce era fierbinte sau rece³⁰).

Analiza *zгурilor de forjă* arată că acestea au forme ușor concav-convexe sau plano-convexe și sunt ovale în plan³¹. Suprafața părții de jos prezintă mici semne de cărbune rezultate din răcirea acestora pe un pat de cărbuni³². Ocazional urme și rămășițe de la căptușeala vetrei de foc refractară pot fi vizibile pe o latură a *zгурii de forjă*³³. Multe astfel de piese prezintă deformații rezultate în urma curățării vetrei de către fierar la anumite perioade de timp și înlăturarea acestora pe când încă nu a fost complet solidificată³⁴. Ca urmare, *zгурile de forjă* pot avea semne fie de la extragerea acestora (strâmbarea fiind cel mai des întâlnit efect), fie de la unelte precum cleștii utilizați pentru scoaterea acestora³⁵.

11 *zгuri din fierărit*, în greutate totală de 2546,37 g, au fost descoperite la Bozânta Mică - *Grind* în Cx. 001 și Cx. 139, ambele complexe arheologice datate în perioada romană - *Barbaricum*. În aceste două complexe s-au descoperit 4846,18 g de material arheometalurgic, din care 59,7 % a fost identificat ca făcând parte din categoria *zгурilor din fierărit*. Acestea sunt caracterizate printr-o densitate mică sau medie, cu baza convexă și cu urme de cărbune pe părțile laterale și pe fund. Majoritatea au un înalt nivel de conținut de dioxid de siliciu și ocazional suprafețe lucioase în culorile verde/albastru/alb. De asemenea două bucăți de *zгuri de fierărie* au atașate o bucată de lut roșu oxidat. *Zгурile de fierărie de la Bozânta Mică - Grind* se caracterizează printr-o apariție ruginită și culoarea galben-deschis pe suprafața lor, semn a unor alterări a acestor materiale.

Majoritatea acestor *zгuri de forjă* descoperite la Bozânta Mică - *Grind* sunt incomplete și numai trei dintre acestea (cu o greutate totală de 1005,13 g) s-au păstrat suficient de bine pentru a estima greutatea lor originală³⁶. Greutatea maximă era de 428 g și cea minimă de 152 g (Fig. 15). *Zгурile de forjă* păstrate complet sunt în general de mici dimensiuni și nu depășesc 428 g. De asemenea și cele păstrate incomplet sunt mici³⁷, excepție fiind o bucată cu o greutate de 928 gr. (Fig. 14), dar care putea avea greutatea totală de 1000 g.

O altă dovadă a prelucrării fierului descoperită la Bozânta Mică - *Grind* este o mică bucată din fier (1,92 g) descoperită în Cx. 001 și formată din mai multe "*așchii de forjă*" ("*hammerscale*"). Aceștia se formează când suprafața fierului încălzit se oxidează³⁸. Unele *așchii (fulgi/solzi)* sfârșesc în vatra de foc și iau parte la procesul formării *zгурii*. Însă majoritatea se rup din piesa de metal în timp ce aceasta este ciocănită sau curățată (înaintea sudării) și ajung pe podea în jurul nicovalei. În siturile arheologice *așchiile de fierărie* apar sub formă de lentile în nivelurile podelei unde fierăritul a avut loc sau în depozite în gropile de gunoi³⁹.

5.3. Materiale greu identificabile asociate cu activități metalurgice sunt reprezentate în cadrul colecției de la Bozânta Mică - *Grind* de câteva categorii: căptușeli de lut vitrificate și *zгурificate*, căptușeli de *zгурă* și fragmente de *zгурă* nedeterminate.

5.3.1. La temperaturi extreme ridicate, în interiorul cuptorului sau a vetrei de fierar, lutul se transformă într-o sticlă neagră veziculară. Ca urmare, *căptușelile de lut vitrificate* descoperite pe un sit arheologic sunt, de obicei, un indicator al procesului metalurgic. Deseori astfel de lut vitrifiat este acoperit cu *zгурă* sub formă de sferă, picături, protuberanță sau cu urme de cărbune în stratul subțire de deasupra. Fragmente de lut vitrificat, de diferite mărimi, forme și greutăți (de minim 1 g -

²⁹ Crew 1991, 32; McDonnell 1991, 25-26; Young 2006, 3-4.

³⁰ Uneori se pot obține informații despre uneltele folosite de fierar pentru a curăța vatra de foc.

³¹ McDonnell 1991, 24.

³² Crew 1991, 32.

³³ Pleiner 2006, 113.

³⁴ Young 2006, 4.

³⁵ Dabal, Young 2011, 2.

³⁶ Dabal 2019, 732, tabelul 3.

³⁷ Dabal 2019, 732, tabelul 3.

³⁸ Young 2011, 27.

³⁹ McDonnell 1983, 81.

maxim 127,52 g), totalizând 1407,92 g (8,58%⁴⁰) au fost semnalate în șapte contexte (Cx. 001, 139, 142, 155, 157, arabil 158 și în Cx. 158/159). Majoritatea se caracterizează prin existența unui strat lucios negru-verde închis care acoperă doar o parte din suprafața de lut (Fig. 17). Un exemplu de astfel de material din Cx. 139 se caracterizează prin existența unor granule cristalizate parțial topite. Toate fragmentele de lut vitrificate din Cx. 142 au patina galbenă (mai puțin de 1 mm grosime). Cele din Cx. 155 și 158/159 sunt zgurificate și cu imprimate urme de cărbune.

5.3.2. *Căptușeala de zgură* este o zgură cu densitate scăzută formată din materialul ceramic topit. În funcție de morfologia vetrei de foc, aceasta se formează din bucăți de lut provenind de la tuburile de suflat (*tuyère*) sau orificiul de admisie al aerului care contribuie în mod obișnuit la formarea zgurii de forjă sau de cuptor. Însă în situația când pierderea de fier din bucata de metal prelucrat sau lupa în curs de formare este săracă în fier atunci zgura se poate forma separat sau atașată de masa ceramică (*tuyère* sau a plăcii de la gura de suflat). La Bozânta Mică – *Grind*, patru bucăți de căptușeli de lut cu conținut sărac de fier, având forme, greutăți și grosimi diferite, au fost descoperite în Cx. 139 și 142 (38,83 g, 0,24% din totalul materialului arheometalurgic). Toate fragmentele se caracterizează printr-o suprafață neagră-verde lucioasă cu granule cristalizate parțial topite.

5.3.3. Există o cantitate destul de însemnată de materiale categorisite ca și *fragmente nedeterminate* de zgură de fier (3329,59 g, 20,29% din totalul materialului arheometalurgic). Majoritatea acestui material nu prezintă nici o caracteristică ce poate fi diagnosticată care să ne poată permite să o atribuim activității de producere (topire) sau prelucrare (fierărie) a fierului.

5.4. Alte tipuri de materiale arheometalurgice

5.4.1. Căptușeli de lut

Căptușeli de lut fără zgură apar în toate situările unde se produce fierul. Cu toate acestea, piese din lut având formă plată sau curbată, puternic arse, provenind de la pereții cuptorului sau a vetrei, rareori apar printre descoperirile arheologice. De cele mai multe ori bucățile de lut ars descoperite sunt de mici dimensiuni și pot fi un indicativ al oricărui proces.

În general, lutul ars dacă este oxidat, apare în nuanțe de culori de la portocaliu la roșu închis. Lutul ars în atmosferă reducătoare variază, ca și culoare, de la gri-deschis la gri-închis. În teorie cuptoarele metalurgice sunt spații închise și au înăuntru o atmosferă reducătoare din care cauză lutul ars are culoarea gri. Și totuși nu este atât de simplu atâta timp când, de exemplu, în vatra de foc pot să apară zone locale de reducere care poate da pe alocuri o culoare gri căptușelii de vatră⁴¹. În cuptorul de redus diferite zone cu diverse reacții face ca, în zona de reducere, lutul ars să aibă culori de negru sau gri în timp ce în zonele de oxidare a lutului pereții de lut au culoare roșiatică sau gălbuie. Mai mult decât atât, atât vetrele de foc cât și cuptoarele de redus sunt utilizate pe o perioadă mai lungă de timp și pot suferi reparații care pot adăuga o paletă largă de culori.

Un număr mic de bucăți de lut ars au apărut în Cx. 001, 139, 142 și 158/159. Varietatea acestora include bucăți de lut fără nici un alt material în compoziție (Cx. 130 și 142), bucăți de lut amestecate cu nisip (Cx. 001), cu material organic (Cx. 139, 142) și cu ceramică zdrobită în pastă (Cx. 158/159)⁴². Din păcate, toate aceste piese sunt prea mici pentru a constitui un indicativ pentru un anumit proces metalurgic. Cu toate acestea, prezența acestor patru categorii distincte de lut ars sugerează mai mult decât o singură sursă de origine (complexe arheologice).

5.4.2. Materiale geologice

În complexe Cx. 157 și 158/159 s-au descoperit și materiale naturale ce includ un fragment de mineral de silicat și patru bucăți de rocă locală vulcanică⁴³. Nu știm dacă ele au fost folosite în procesul metalurgic sau prezența lor în aceste contexte este întâmplătoare.

⁴⁰ Dabal 2019, 732, tabelul 2.

⁴¹ McDonnell 1983, 82.

⁴² Dabal 2019, 723.

⁴³ Informații prof. Ioan Denuț.

6. Concluzii

Materialele arheometalurgice descoperite în situl de la Bozânta Mică - *Grind*, constituie, după ceramică, cea mai consistentă grupă de artefacte. Deși par numeroase, din punct de vedere al numărului și volumului acestora, ele reprezintă o cantitate neînsemnată în comparație cu alte situri contemporane din lumea romană⁴⁴. Totuși, pentru spațiu nord-vestic al României, ele reprezintă una dintre cele mai mari colecții de astfel de artefacte. Pentru epoca romană-*Barbaricum* (sec. II-IV p. Chr.) descoperiri de *lupe din fier* sau *zguri* se cunosc de la Crișeni - *Orășel*⁴⁵, Iojib - *Balastieră*⁴⁶, Lazuri - *Lubi Tag*⁴⁷, Margine - *Valea Tăniei - la Țarină*⁴⁸, Oarța de Sus - *Oul Făgetului* și *Zalău - Bul. M. Viteazu 104-106*⁴⁹. Pentru evul mediu timpuriu astfel de artefacte sunt menționate la Biharea - *Grădina SA Baraj*⁵⁰, Biharea - *Grădina SA-Insulă*⁵¹, Biharea - *Zona Cetății de pământ de la Biharea*⁵², Cuceu - *Valea Bochii*⁵³, Ghenci - *Lutărie*⁵⁴, Jucu de Sus - *Tetarom III*⁵⁵, Lazuri - *Centru localității*⁵⁶, Lăpușel - *Ciurgău*⁵⁷, Mesteacă - *La parhon*⁵⁸, Mesteacă - *Valea Caselor*⁵⁹, Popeni - *Pe pogor*⁶⁰, Rădulești - *Vatra satului*⁶¹, Sanislău - *Drumul spre Horea*⁶², și Săcășeni - *Fântâna Ciobanului*⁶³. Din păcate marea majoritate a acestora nu au fost publicate corespunzător, cunoașterea lor rezumându-se la simple mențiuni (cantitative în cel mai bun caz) în diverse rapoarte de cercetare arheologice, articole sau studii vizând perioada respectivă.

La Bozânta Mică - *Grind*, *zguri de forjare* s-au găsit în complexe 001 și 139 datate în sec. II-III p. Chr. Mărimile lor sunt apropiate de materialele descoperite în situri unde au fost interpretate mai degrabă ca dovezi de forjare secundară (fierărie) decât de forjare primară (topire). Câteva exemple complet păstrate sugerează că acestea au fost produse în urma unor lucrări de modelare ușoară și fabricate în fierărie și nu au fost obținute prin forjare și sudare la scară largă. Fierul folosit de fierari era mai degrabă un fier gata prelucrat și nu unul brut sau parțial obținut dintr-o lupă din fier.

Reziduurile asociate cu topirea fierului în cuptoare de tip *fără scurgerea zgurii* au fost găsite în complexe 155, 157 și 158/159, toate datate în secolul al VIII-lea p. Chr. Câteva fragmente provenind din partea de jos a cuptorului sugerează faptul că acesta avea o bază semicirculară căptușită cu lut. Toate reziduurile metalurgice au fost descoperite în contexte secundare, sunt fragmentare și în cantități mici, lucru care sugerează că activitățile metalurgice s-au desfășurat în apropiere, dar în afara limitelor zonei excavate.

Materialele arheometalurgice descoperite la Bozânta Mică - *Grind* aduc informații importante privind *prelucrarea* fierului în siturile aparținând secolelor II-IV în *Barbaricum*-ul din regiunea Tisei Superioare și ajută la înțelegerea tehnologiei de *producere* a fierului în bazinul inferior al Lăpușului secolului al VIII-lea. Față de alte categorii de materiale arheologice, în România reziduurile arheometalurgice au fost studiate mai puțin și de aceea se impune nevoia cercetării lor. Cercetarea și publicarea unor situri cu descoperiri arheometalurgice o considerăm deosebit de importantă pentru cunoașterea unor aspecte ale vieții de zi cu zi și a activităților meșteșugărești desfășurate în așezările mileniului I p. Chr. din nord-vestul României.

⁴⁴ Dabal 2019, 733, tabelul 5.

⁴⁵ Pop 2008, 134.

⁴⁶ Informații dr. Robert Gindele.

⁴⁷ Matei, Stanciu 2000, 48.

⁴⁸ Bulzan 2010, 55-56.

⁴⁹ Matei, Stanciu 2000, 88, 90, 101.

⁵⁰ Cosma 2002, 31, 172-174; Dumitrașcu 1994, 195-198, 200-201, pl. CXII- CXXII.

⁵¹ Cosma 2002, 174; Dumitrașcu 1994, 199, pl. CXIII/1-5.

⁵² Dumitrașcu 1978, 68, nr.1.

⁵³ Stanciu 2016, 245.

⁵⁴ Némethi 1992-1993, 59-61, fig. 8/3-4, 9/1-3, 10/2-4; Némethi 1999, 71, nr. 48f5.

⁵⁵ Stanciu 2014, 330-331; Stanciu, Bindea 2008, 122.

⁵⁶ Stanciu 2003, 257, pl. XVI,5.

⁵⁷ Stanciu 1994, 267-322.

⁵⁸ Iuga 1980, 237, 239.

⁵⁹ Stanciu 1992, 176, nr. 16B.

⁶⁰ Stanciu 2016, 245.

⁶¹ Lazin, Hep 1990, 82, nr. 23; Némethi 1999, 18, nr. 5a2.

⁶² Némethi 1999, 48, nr. 35k2.

⁶³ Dumitrașcu 1978, 65, nr. 17; Némethi 1999, 91, nr. 89d.

Literatura

- Ardeleanu 2015 M. Ardeleanu, *Gropile patrulate cu pereții lutuiți și arși de la Bozânta Mică – Grind (jud. Maramureș). Cercetare și experiment arheologic / Rectangular pits with clay-coated and burnt walls from Bozânta Mică – Grind (Maramures County). Research and archaeological experiment, Marmatia 12, 2015, 59-96.*
- Bulzan 2010 S. Bulzan, *Date preliminare privind habitatul în așezarea din epoca romană de la Margine “Valea Tăniei – la Țarină”, județul Bihor / Some Preliminary Data Regarding the Habitation in the Roman Period Settlement from Margine, Valea Tăniei –Țarina IInd-IIIrd Century a.d., Bihor County, Crisia XL, 2010, 47-80.*
- Cardoș 2012 Raul Cardoș, *Descoperiri monetare romane în Barbaricum-ul din zona de nord-vest a României (sec. II-IV p. Chr.) / Roman monetary discoveries in the Barbaricum of the North-Western Romania (2nd -4th centuries AD, Marmatia 10/1, 2012, 131-163.*
- Cardoș 2017 R. Cardoș, *O fibulă de epocă romană descoperită la Bozânta Mică „Grind” / A Roman Age brooch discovered at Bozânta Mică „Grind”, Marmatia 14, 2017, 49-56.*
- Cosma 2002 C. Cosma, *Vestul și nord-vestul României în sec. VIII-X, Cluj-Napoca 2002.*
- Crew 1991 P. Crew, *The experimental production of prehistoric bar iron, Historical Metallurgy 25, 1991, 21-36.*
- Dabal 2018 D. Dabal, *How experimental archaeology can answer questions archaeological artefacts cannot. Iron smelting experiments with use of slag-tapping blomery furnaces, în: S. Forțiu (ed.) In Memoriam Marian GUMĂ, Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie, Archeovest VI, Timișoara, 2018, 795-805.*
- Dabal 2019 D. Dabal, *Archaeometallurgical residues from Bozânta Mică – Grind, Maramureș, Romania, în: S. Forțiu (ed.) In honorem Sabin Adrian Luca, Interdisciplinaritate în Arheologie, Archeovest VII, Timișoara, 2019, 717-735.*
- Dabal, Young 2011 D. Dabal, T. Young, *Archaeometallurgical residues from Gorteens, 93E0013, GeoArch Report, 2011/06, 1-8.*
- Dumitrașcu 1978 S. Dumitrașcu, *Ceramică românească descoperită în Crișana (sec. VIII-XI), Crisia VIII, 1978, 51-111.*
- Dumitrașcu 1994 S. Dumitrașcu, *Biharia. Săpături arheologice (1973-1980). I. , Oradea, 1994.*
- Iaroslavschi 1997 E. Iaroslavschi, *Tehnica la daci, Cluj-Napoca, 1997.*
- Iuga 1980 G. M. Iuga, *Raport preliminar privind cercetarea arheologică de la Mesteacăn, jud. Maramureș, Materiale XIV, 236-239* .
- Kacsó 1995 C. Kacsó, *Noi date cu privire la prima fază a culturii Suci de Sus, Apulum 32, 1995, 83-99.*
- Kacsó 2003 C. Kacsó, *Noi descoperiri Suci de Sus și Lăpuș în nordul Transilvaniei / Neue Suci de Sus und Lăpuș-Funde im Norden Siebenbürgens, Marmatia 7/1, 2003, 105-181.*
- Kacsó, Pop, Stanciu 2001 C. Kacsó, D. Pop, I. Stanciu, *Lăpușel, com. Recea, jud. Maramureș. Punct: Ciurgău și Mociar, CronCercArh – campania 2000, București, 2001.*
- Lazin, Hep 1990 Gh. Lazin, M. Hep, *Așezări și descoperiri din secolele V-IX e. n. în județul Satu Mare, SympThrac 8, 1990, 79-86.*
- Matei, Stanciu 2000 A. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană în nord-vestul României (sec. II-IV p. Chr.) / Funde der römischen Kaiserzeit (2.-4. Jh. N. Chr.) im nordwestgebiet Rumäniens, Zalău – Cluj-Napoca, 2000.*

- Pop 2008 D. Pop, *Câteva considerații privind stadiul cercetării culturii Suciului de Sus și a grupului Lăpuș*, StComSatuMare 22/1, 2005 (2008), 61-92.
- McDonnell 1983 G. McDonnell, *Tap slags and Hearth Bottoms, or How to identify Slags*, Current Archaeology 86, 1983, 81-83.
- McDonnell 1991 G. McDonnell, *A model for the formation of smithing slags*, Materiały Archeologiczne XXVI, 1991, 23-29.
- Németi 1992-1993 I. Németi, *Repertoriul arheologic al localității Ghenci (com. Căuaș, jud. Satu Mare)*, StComSatuMare IX-X, 1992-1993, 57-75.
- Németi 1999 I. Németi, *Repertoriul arheologic al zonei Careiului*, București, 1999.
- Pleiner 2006 R. Pleiner, *Iron in Archaeology: Early European Blacksmiths*, Praha, 2006.
- Pop 2005 H. Pop, *Crișeni*, com. *Crișeni*, jud. *Sălaj*. Punct: *Orășel*, în CronCercArh - campania 2004, 133-135.
- Pop 2012 *Așezarea din epoca bronzului de la Lăpușel Mociar, județul Maramureș - The Bronze Age settlement from Lăpușel Mociar, Maramureș County*, Marmatia, 10/1, 23-52.
- Stanciu 1992 I. Stanciu, *Descoperiri din a doua jumătate a mileniului I î.H și mileniul I D.H. în județul Maramureș*, EphmNap II, 1992, 169-191.
- Stanciu 1994 I. Stanciu, *Așezarea prefeudală de la Lăpușel, jud. Maramureș (Cercetări arheologice din anii 1992, 1993)*, EphmNap 4, 1994, 267-322.
- Stanciu 2003 I. Stanciu, *Descoperiri medievale timpurii din județele Satu Mare și Maramureș. Date noi, observații și opinii referitoare la ceramica medievală*, Marmatia 7/1, 2003, 257-279.
- Stanciu 2014 I. Stanciu, *A well from the Early Medieval settlement at Jucu de Sus (Cluj County, North-Western Transylvania)*, în: S. Cociș (ed.), *Archäologische Beiträge - Gedenkschrift zum hundertsten Geburtstag von Kurt Horedt*, Cluj-Napoca, 2014, 325-339.
- Stanciu 2016 I. Stanciu, *Așezarea medievală timpurie de la Lazuri-Lubi tag (jud. Satu Mare). Aspecte ale locuirii medievale timpurii în nord-vestul României*, Cluj-Napoca, 2016.
- Stanciu, Bindea 2008 I. Stanciu, D. Bindea, *Un exemplu din epoca medievală timpurie (sec. VIII) pentru credințele și practicile magico-rituale (așezarea de la Jucu de Sus, jud. Cluj)*, în: D. Țeicu, Căndeia (eds.) *Românii în Europa medievală (Între Orientul bizantin și Occidentul latin)*. Studii în onoarea profesorului Victor Spinei, Brăila, 2008, 121-139.
- Young 2006 T. Young, *Archaeometallurgical residues from Coolamurry 7*, 04E0323, GeoArch Report, 2006/10.
- Young 2011 T. Young, *Some preliminary observations on hammerscale and its implications for understanding welding*, Historical Metallurgy 45(1), 2011, 26-41.
- Young 2013 T. Young, 2013a, *Evaluation of archaeometallurgical residues from Churchills Farm, Hemyock, Devon*, GeoArch Report, 2013/06.

Smelting and Smithing Remains Discovered at Bozanta Mică - Grid Settlements, Maramureș County

(Abstract)

Over the past 30 years, the number of identified archaeological sites dated to the 1st millennium AD in northwest Romania has slightly increased. However, only a few sites have been systematically excavated and the findings published. Maramureș county is no exception, and in the Lower Lăpuș area among the many discovered sites, only three were archaeologically investigated, including the one at Bozânta Mică.

Excavations in Bozânta Mică-Grid were carried out from 2009 to 2015. During the archaeological works, 167 contexts dated to Bronze Age, Roman Period, and Early Medieval Age have been recorded. The majority of the discovered artefacts were pottery and small finds. The largest group of other materials recovered from the site formed a small collection of archaeometallurgical debris. The collection (279 artefacts, 16.4kg) comprises residues from iron-making (smelting) and iron-working (smithing) recovered from the eight features across the site dated to two different periods.

The archaeometallurgical materials dated to the 2nd-3rd centuries AD have been noted in three rectangular pits with clay-lined walls and traces of burning. Usually, this type of features has no finds, but at Bozânta Mică the pits contained metallurgical residues, which were thrown to the pits while covering them up. Archaeological materials dated to the 8th century AD were recorded in three buildings (a house and two household annexes).

In general, smelting and smithing are two different processes. Iron smelting is the process of extracting metal from its ore. Smithing is the process of shaping iron. Within Bozânta Mică, derbies associated with iron smelting were fragments of furnace bottoms (a total weight of 8049.64g). The materials related to smithing were smithing hearth cakes (SHCs, a total weight of 2546.37g) and a rusty accretion of flake hammerscale (weight 1.92g).

The distribution of materials shows that smithing residues were noted in contexts 001 and 139 of the 2nd-3rd century AD, while the residues associated with the iron smelting were present only in contexts 155, 157 and 158/159, which date to the 8th century AD. Also, a significant amount of vitrified lining, fragments of the hearth, was recovered from context 142 of the 2nd-4th century AD. The remaining two contexts (Arabil 001 and Arabil 158/159) provided a small number of metallurgical finds (just 270g in total), which have not been linked to any historical period.

All metallurgical residues were found in secondary contexts, fills of various features in which they were deposited after being taken out from the original contexts (furnace, smithing hearth or smithy floor). Materials were fragmented and in a small quantity, which suggests that metallurgical activities took place close by but outside the bounds of the excavated area.

Archaeometallurgical finds have been studied less than other archaeological materials in Romania, and there is a need for investigating them. The metallurgical debris from Bozânta Mică also has a story to tell. However, in the future, when somebody will publish similar artefacts from the other sites, they might have the potential to help us better understand the metalworking of the 2nd-4th centuries in the Upper Tisza River Region and the process of iron smelting in the 8th century in what is today the Maramureș County.

List of illustrations

- Fig. 1:** Map of Romania showing the location of Bozânta Mică (1). Aerial view of Bozânta Mică with archaeological site marked 'Grind' (2).
- Fig. 2:** Aerial view showing a part of the archaeological site (1) with marked location of excavated trenches during archaeological campaigns from 2009 to 2015 (2).
- Fig. 3:** Drawing of trenches SI/2014; C1 and C4 excavated in 2014. Key: a- burnt wall with clay lining; b- burnt soil (edge of the pit); c- charcoal; d- collapsed clay lining within the pit; e- burned sand; f- charcoal mixed with ash; g- pottery sherds; h- burnt bones; i- metallurgical material; j- flint fragments.
- Fig. 4:** Photos of context 139 before excavation (1) and partly excavated (2).
- Fig. 5:** Photo of context 139 during excavation (1) and its drawing (2). Key: a- burnt wall with clay lining; b- burnt soil (edge of the pit); c- charcoal; d- metallurgical material; e- pottery sherds; f- burnt bones; g- flint.
- Fig. 6:** Photos of context 142 before excavation (1) and partly excavated (2).
- Fig. 7:** Photo of context 142 during excavation (1) and its drawing (2). Key: a- burnt wall with clay lining; b- slagged and vitrified clay; c- burnt sand.
- Fig. 8:** Photo of context 157 (1). General view of the excavation site with context 155, 156, 157 and 158/159 (2).
- Fig. 9:** Photos of context 158/159 during excavation (1) and after excavation (2).
- Fig. 10:** Photo of context 158/159 during excavation (1). Drawing of context 158/159 (2). Key: a - river stones, b - sandstone, c - pottery sherds, d - metallurgical material, e - fireplace.
- Fig. 11:** Furnace slag found in context 157, 1182g. Photos showing external side attached to the furnace wall (1) and internal side with large charcoal cavities (2).
- Fig. 12:** Furnace slag found in context 158/159, 630g. Photos showing external side attached to the furnace wall (1) and internal side with large charcoal cavities (2).
- Fig. 13:** Furnace wall fragments found in context 158/159, 81.54g (1) and 187.74g (2). Note three distinctive layers within the sections: thin slag film, vitrification, and fired clay.
- Fig. 14:** Smithing hearth cake found in context 139, 928g. Photos showing top (1) and base of the slag (2).
- Fig. 15:** Smithing hearth cakes found in context 139, 152g to the left and 428g to the right. Photos showing top (1) and bottom of the slags (2).
- Fig. 16:** Smithing hearth cakes found in context 139, 118.75g to the left and 157g to the right. Photos showing top (1) and bottom (2) of the slags.
- Fig. 17:** Highly vitrified clay fragments found in context 142, total of 107.88g (1) and 127.52g (2).

Marius ARDELEANU

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
Baia Mare
ardeleanumarius@yahoo.com

Daria Dobrochna DĂBAȘ
dariaadabal@hotmail.com

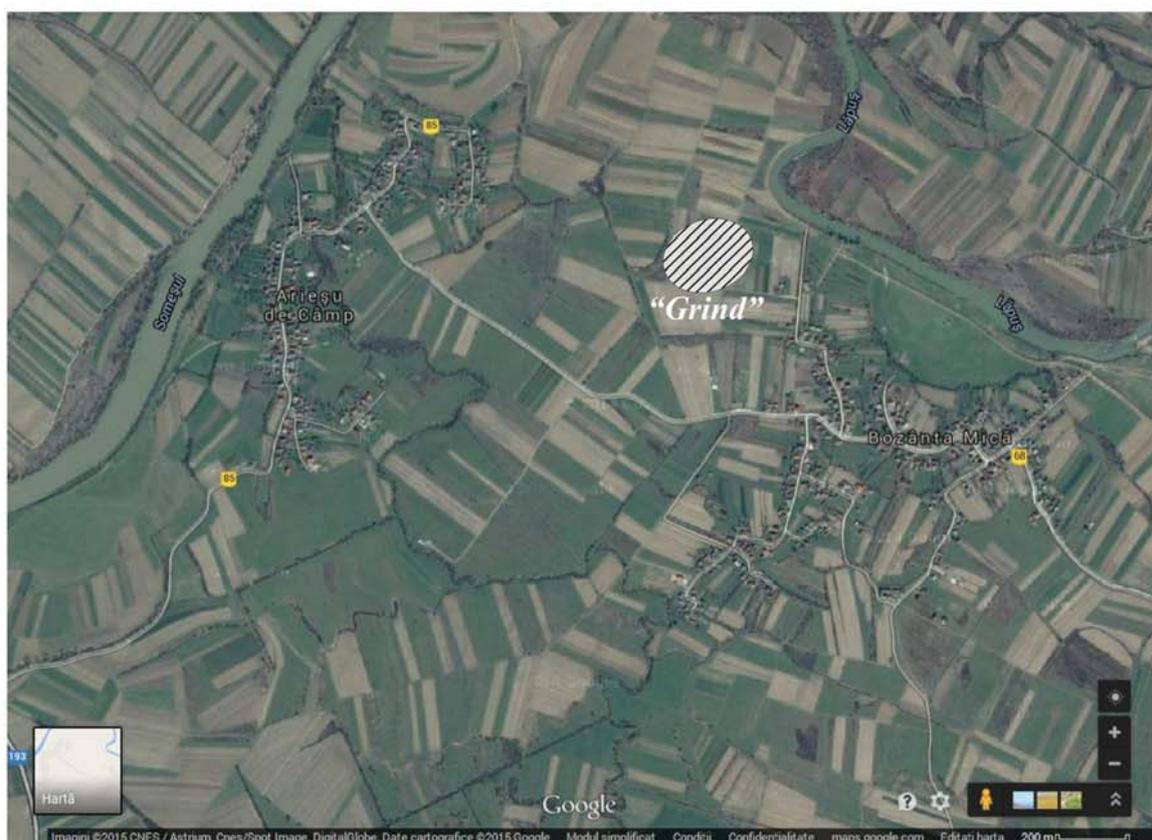
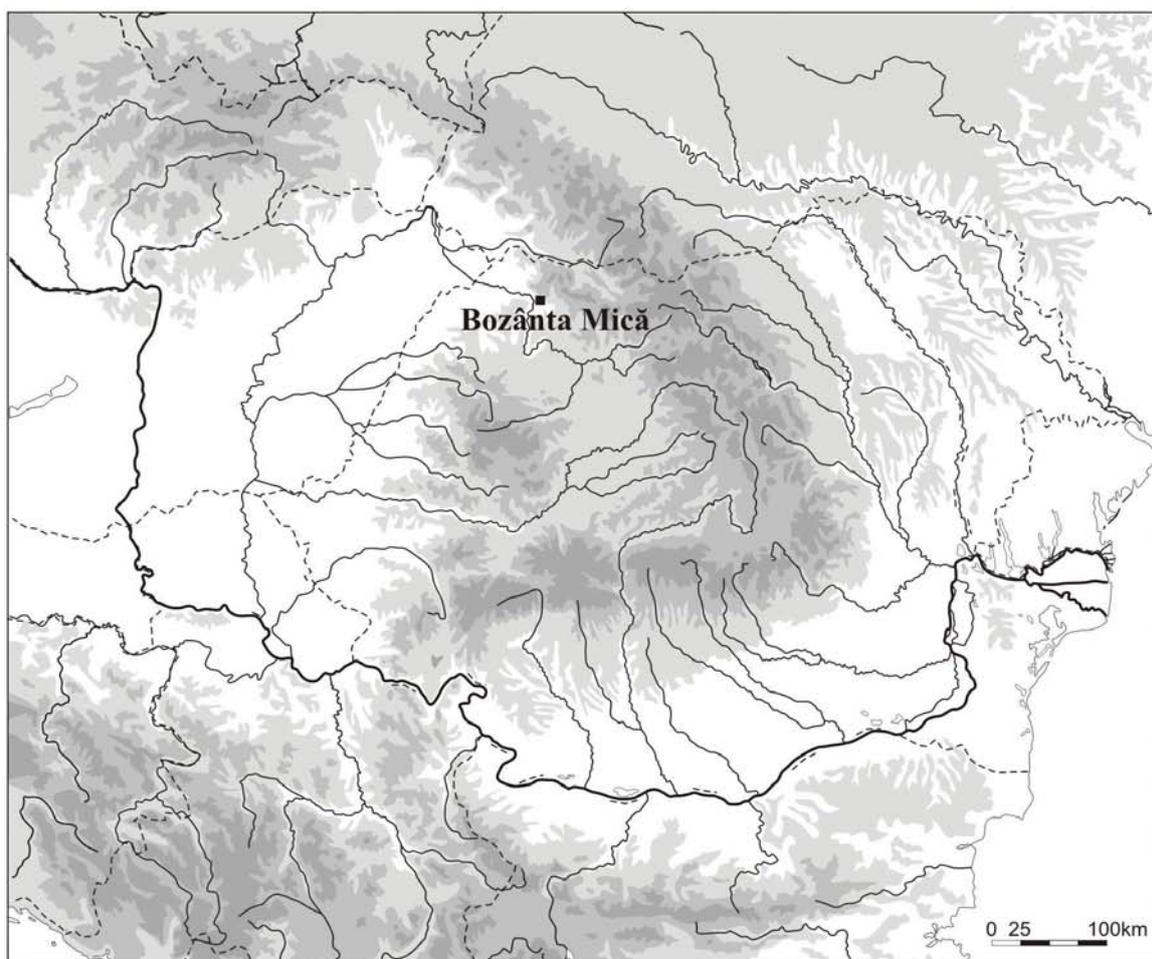

Fig. 1: Harta României cu amplasarea localității Bozânta Mică (1). Imagine aeriană a sitului arheologic de la Bozânta Mică, punctul Grind (2).

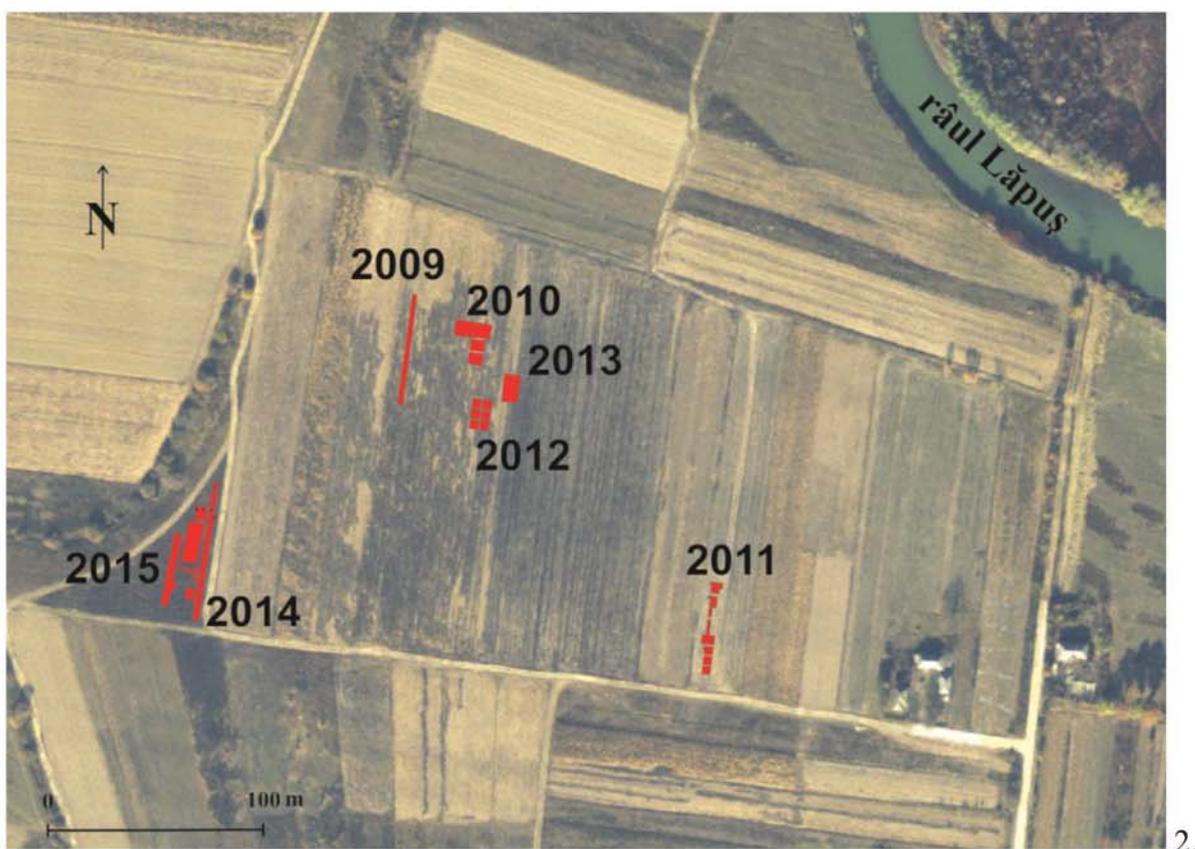

Fig. 2: Imagine aeriană a sitului arheologic (1) și amplasarea secțiunilor cercetate în timpul campaniilor din 2009-2015 (2).

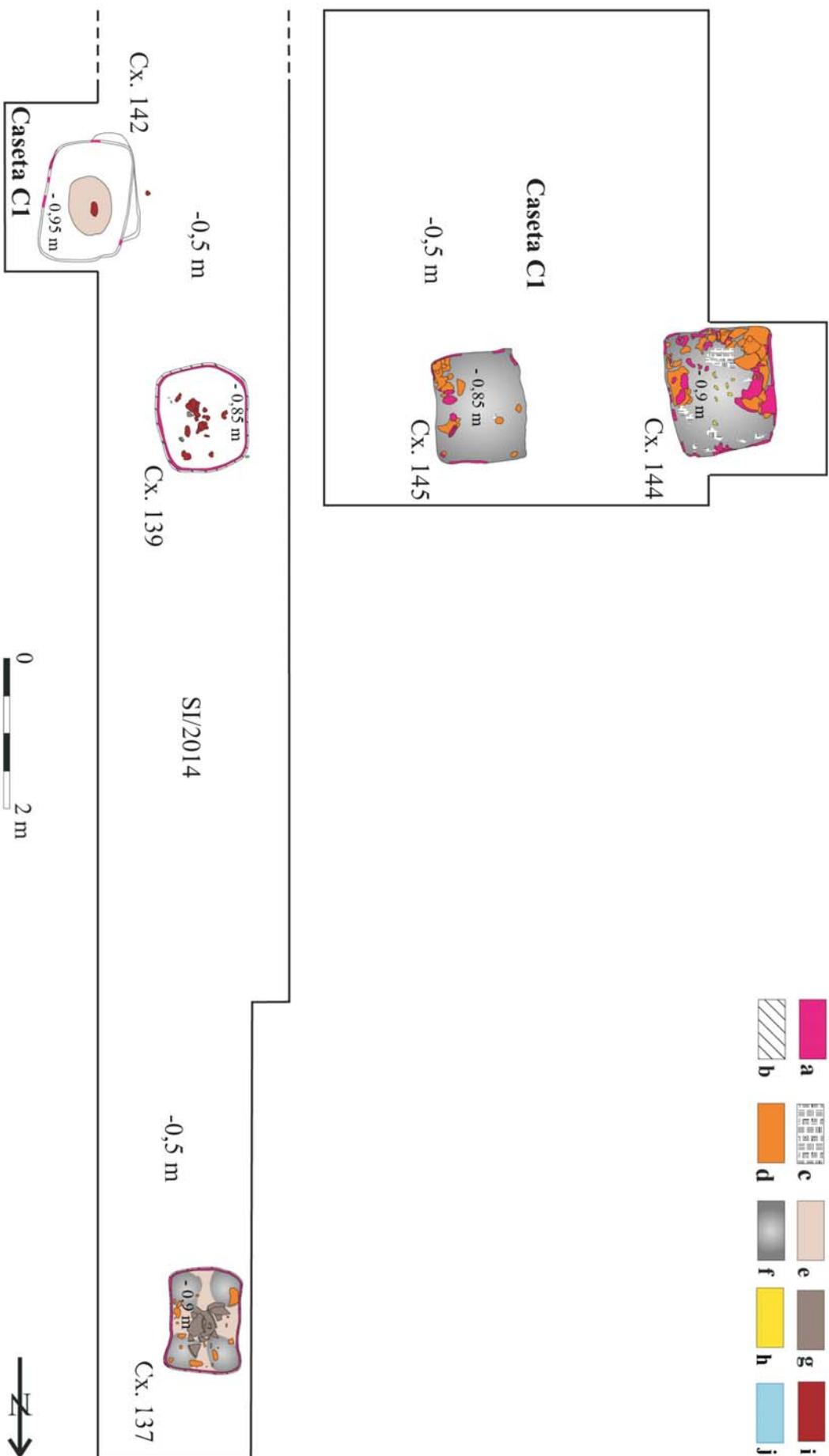

Fig. 3: Desen al secțiunii SI/2014 și al casetelor C1 și C4 din 2014. Legenda: a- perete lutuit și ars; b- pământ ars (în exteriorul gropii); c- lemn carbonizat; d- lipitură prăbușită din pereții gropii, amestecată cu cărbune; e- nisip ars la roșu; f- cărbune amestecat cu cenușă; g- fragmente ceramice; h- oase arse; i- material metalurgic; j = fragmente silex.

Fig. 4: Fotografii ale complexului 139 înaintea cercetării (1) și parțial cercetat (2).

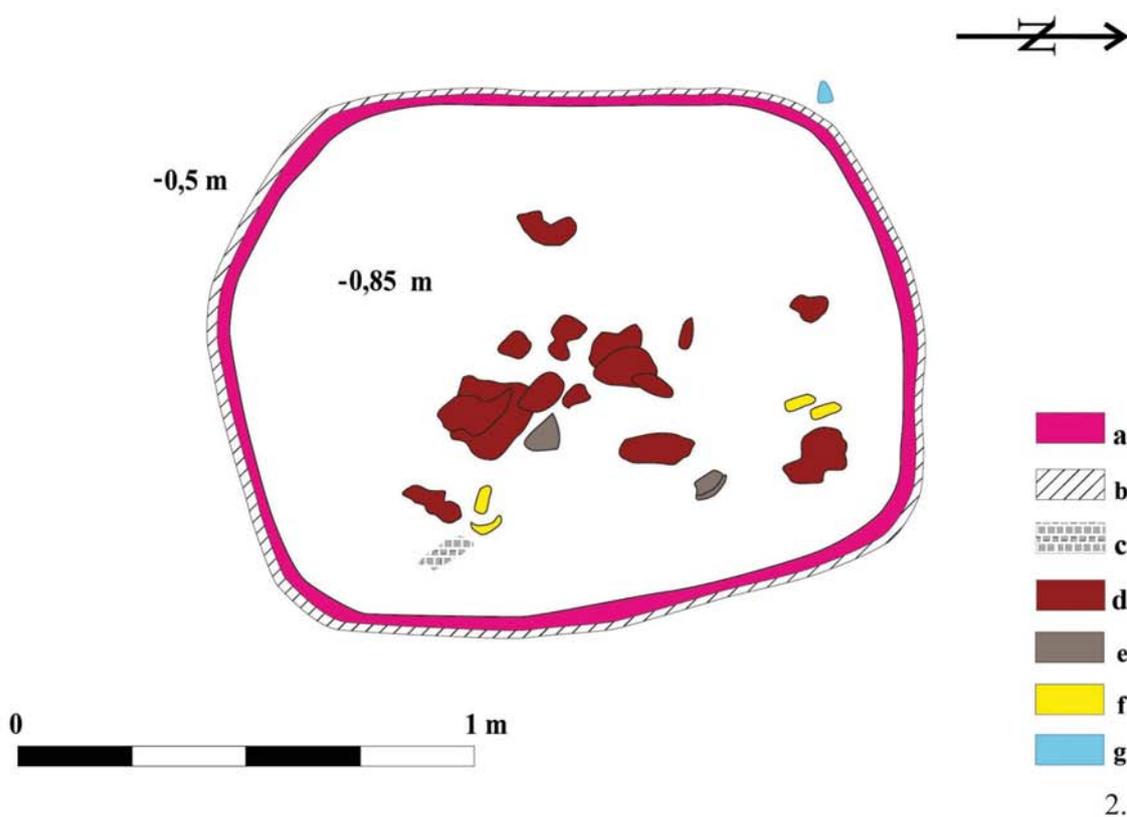

Fig. 5: Fotografie din timpul cercetării complexului 139 (1) și desen (2). Legenda: a- perete lutuit și ars; b- pământ ars (în exteriorul gropii); c- lemn carbonizat; d- material metalurgic; e-fragmente ceramice; f- oase arse; g- silex.

Fig. 6: Fotografii ale complexului 142 înainte a cercetării (1) și parțial cercetat (2).

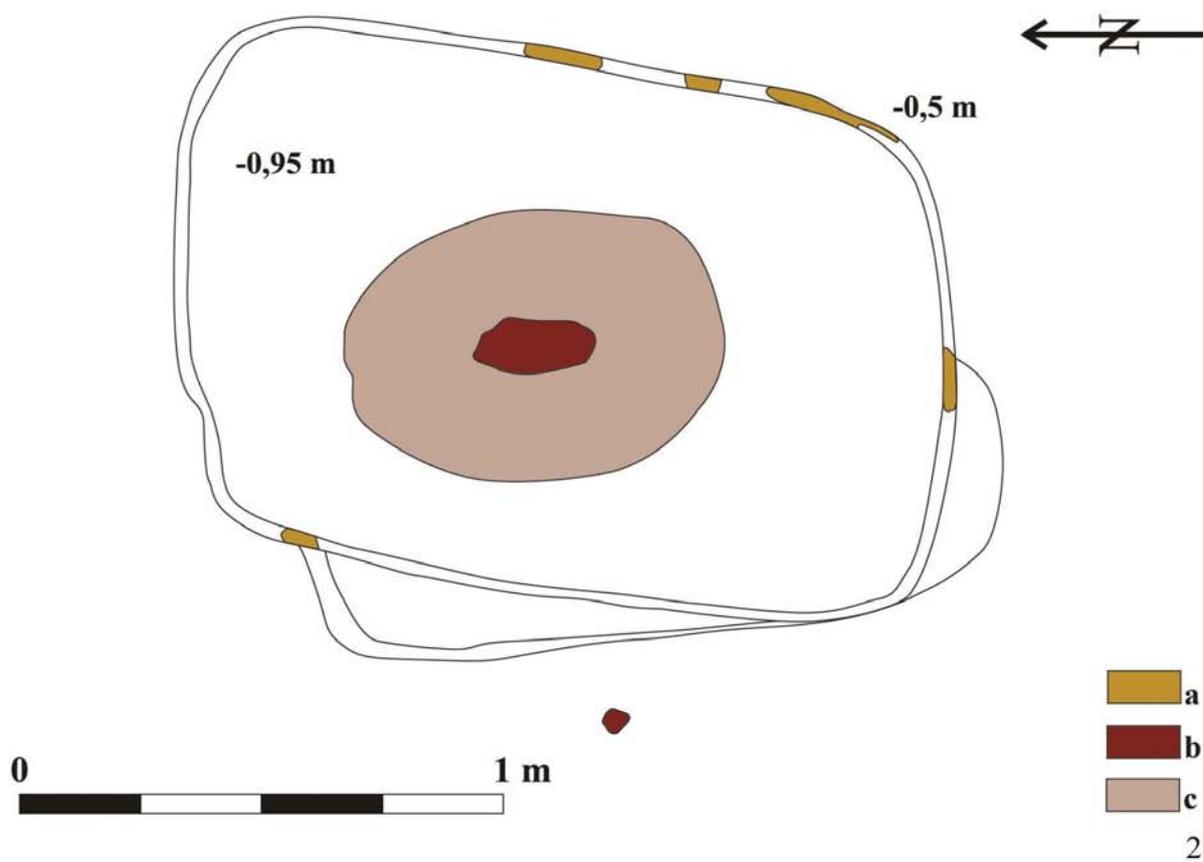

Fig. 7: Fotografie a complexului 139 în timpul cercetării (1) și desen (2). Legenda: a- perete lutuit și ars; b = lut vitrifiat și zgurificat; c = nisip ars.

Fig. 8: Fotografie a complexului 157 (1). Vedere generală din timpul cercetării complexelor 155, 156, 157 și 158/159 (2).

1.

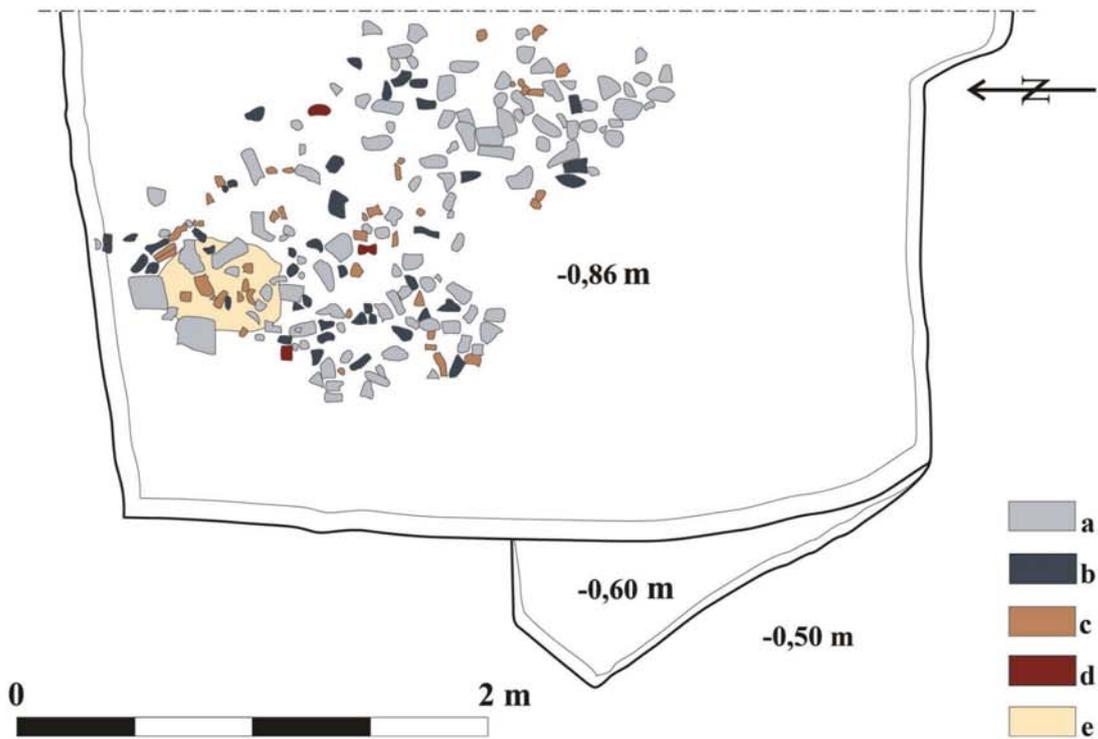

2.

Fig. 9: Fotografii ale complexului 158/159 în timpul cercetării (1) și după cercetare (2).

1.

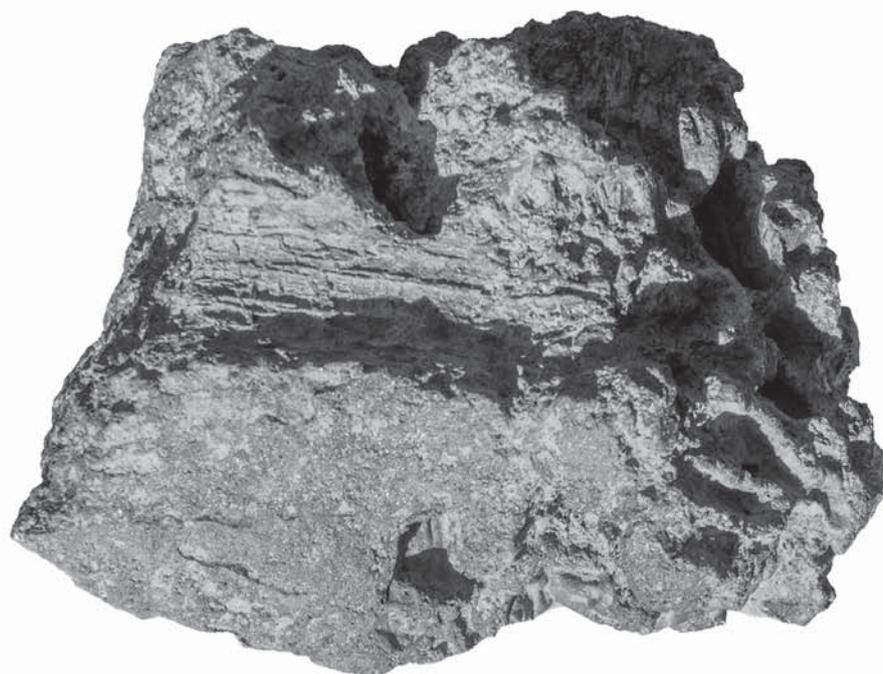

2.

Fig. 10: Fotografie a complexului Cx. 158/159 în timpul cercetării (1). Desen al complexului 158/159 (2). Legenda: a- pietre de râu, b- gresie, c- fragmente ceramice, d- material metalurgic, e- vatră de foc.

1.

2.

Fig. 11: Zgură de cuptor descoperită în complexul 157, 1182 gr. Fotografii ce prezintă partea exterioară a zgurii ce a fost lipită de peretele cuptorului (1) și partea interioară ce prezintă urmele lăstate de cărbune (2).

Fig. 12: Zgură de cuptor descoperită în complexul 158/159, 630 gr. Fotografii ce prezintă partea exterioară a zgurii ce a fost lipită de peretele cuptorului (1) și partea interioară ce prezintă urmele lăsate de cărbune (2).

Fig. 13: Fragmente de perete de cuptor descoperite în complexul 158/159, 81.54 gr. (1) și 187.74 gr. (2). De remarcat cele trei straturi în secțiune: pelicula subțire de zgură, lut vitrificat și lut ars.

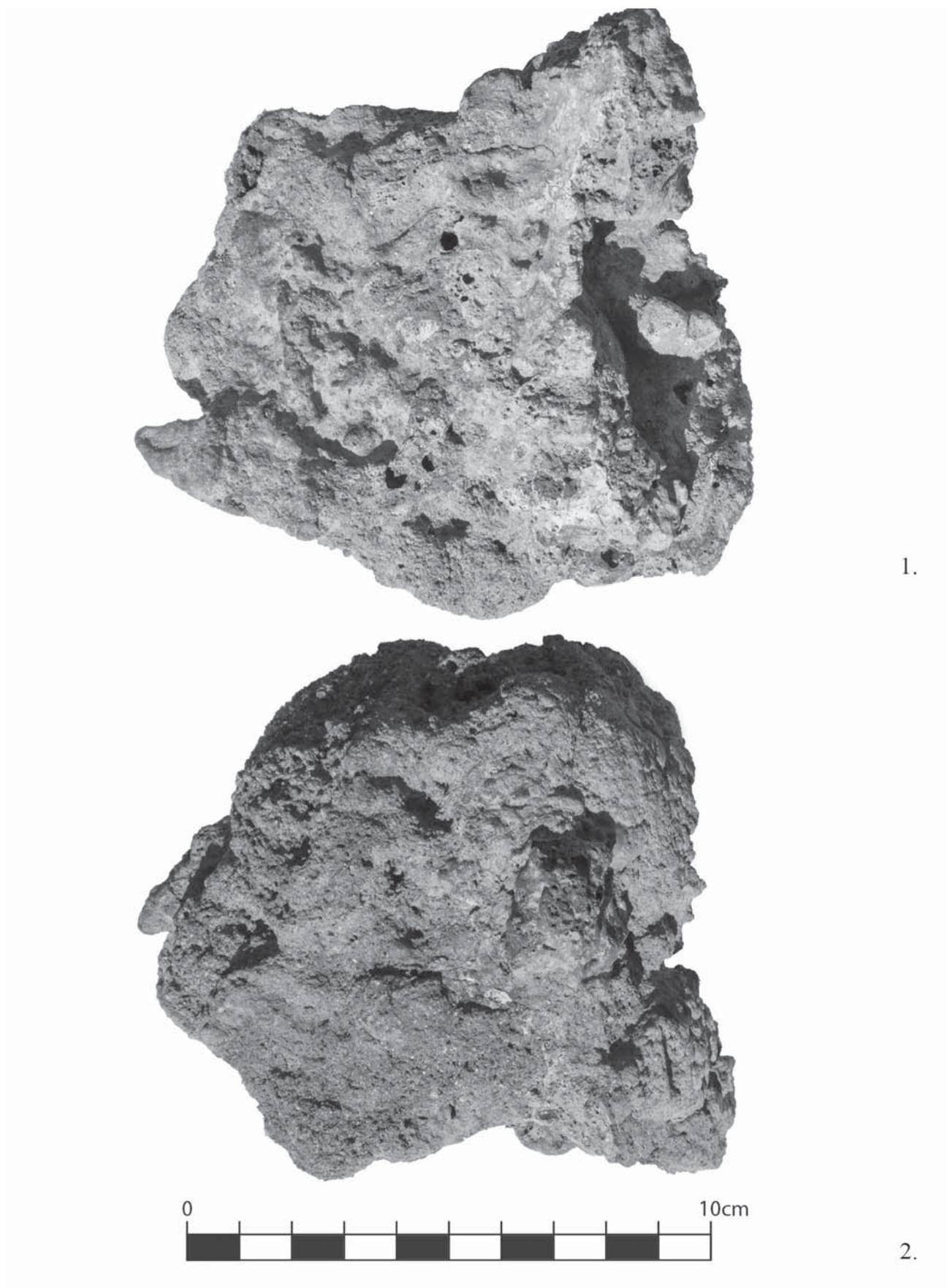

Fig. 14: Zgură de forjă descoperită în complexul 139, 928 gr. Fotografii ce arată partea de sus (1) și de jos (2) a zgurii.

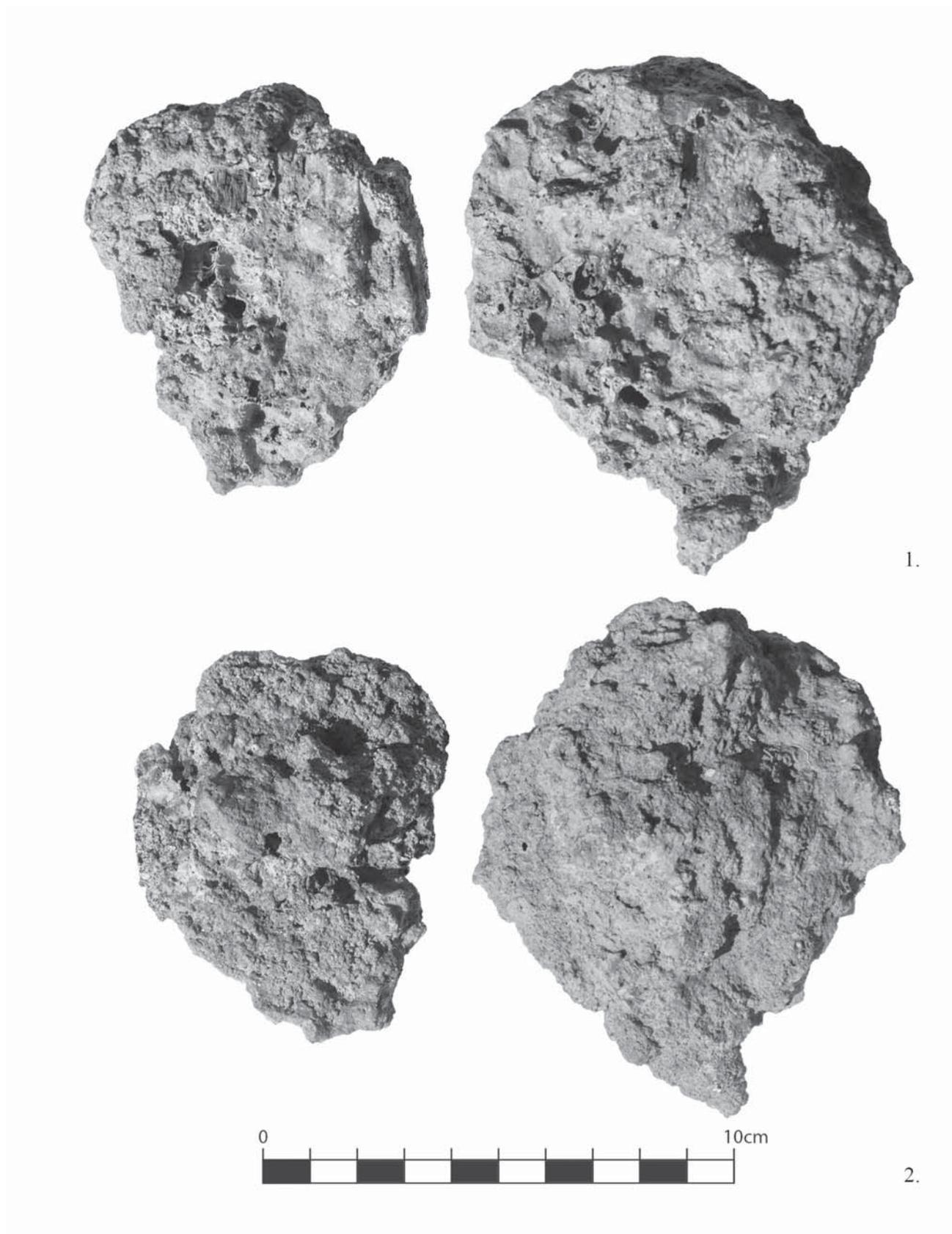

Fig. 15: Zguri de forjă descoperite în complexul 139, 152 gr. cea din stânga și 428 gr. cea din dreapta. Fotografii ce arată partea de sus (1) și de jos (2) a zgurilor.

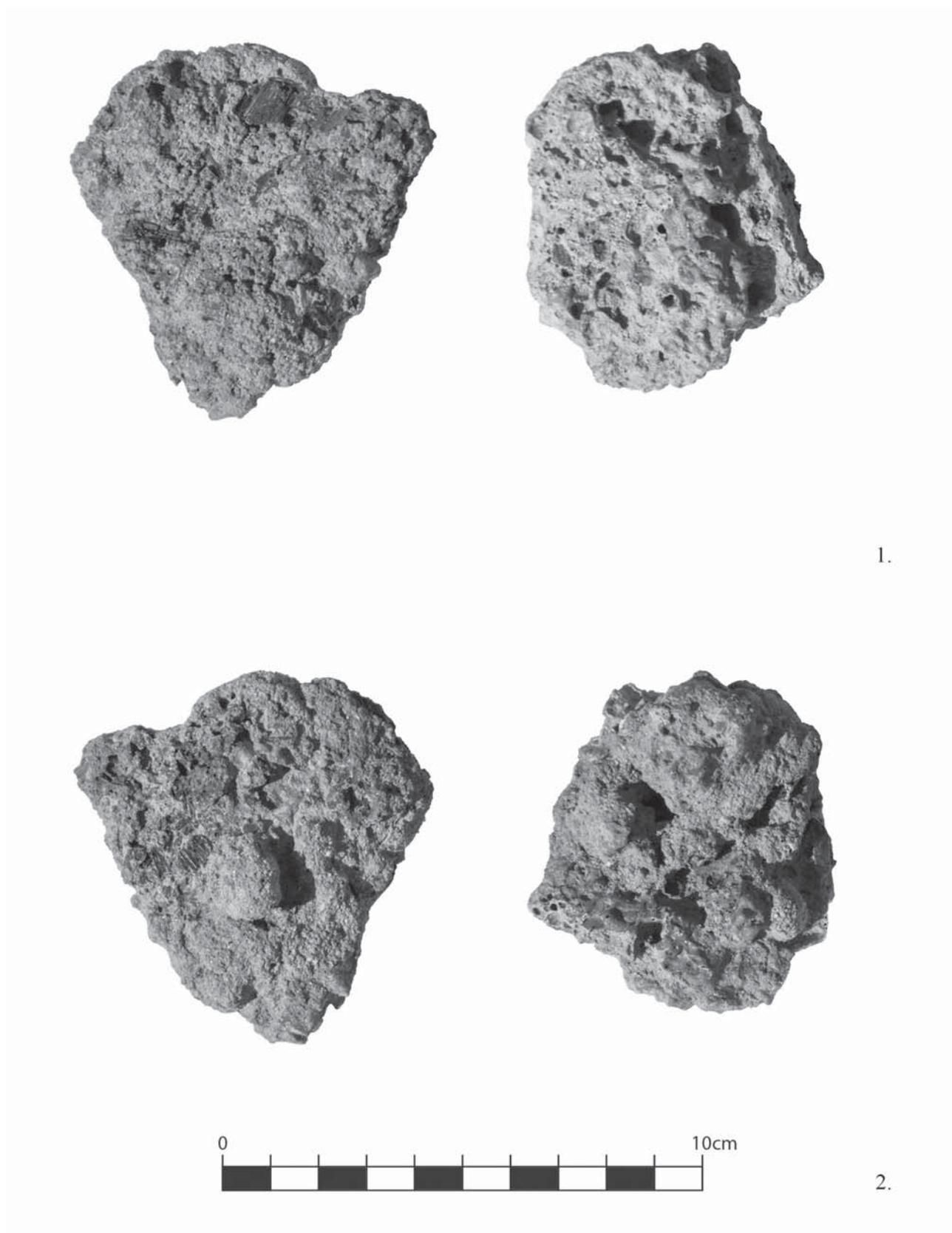

Fig. 16: Zguri de forjă descoperite în complexul 139, 118.75 gr. cea din stânga și 157 gr. cea din dreapta. Fotografii ce arată partea de sus (1) și de jos (2) a zgurilor.

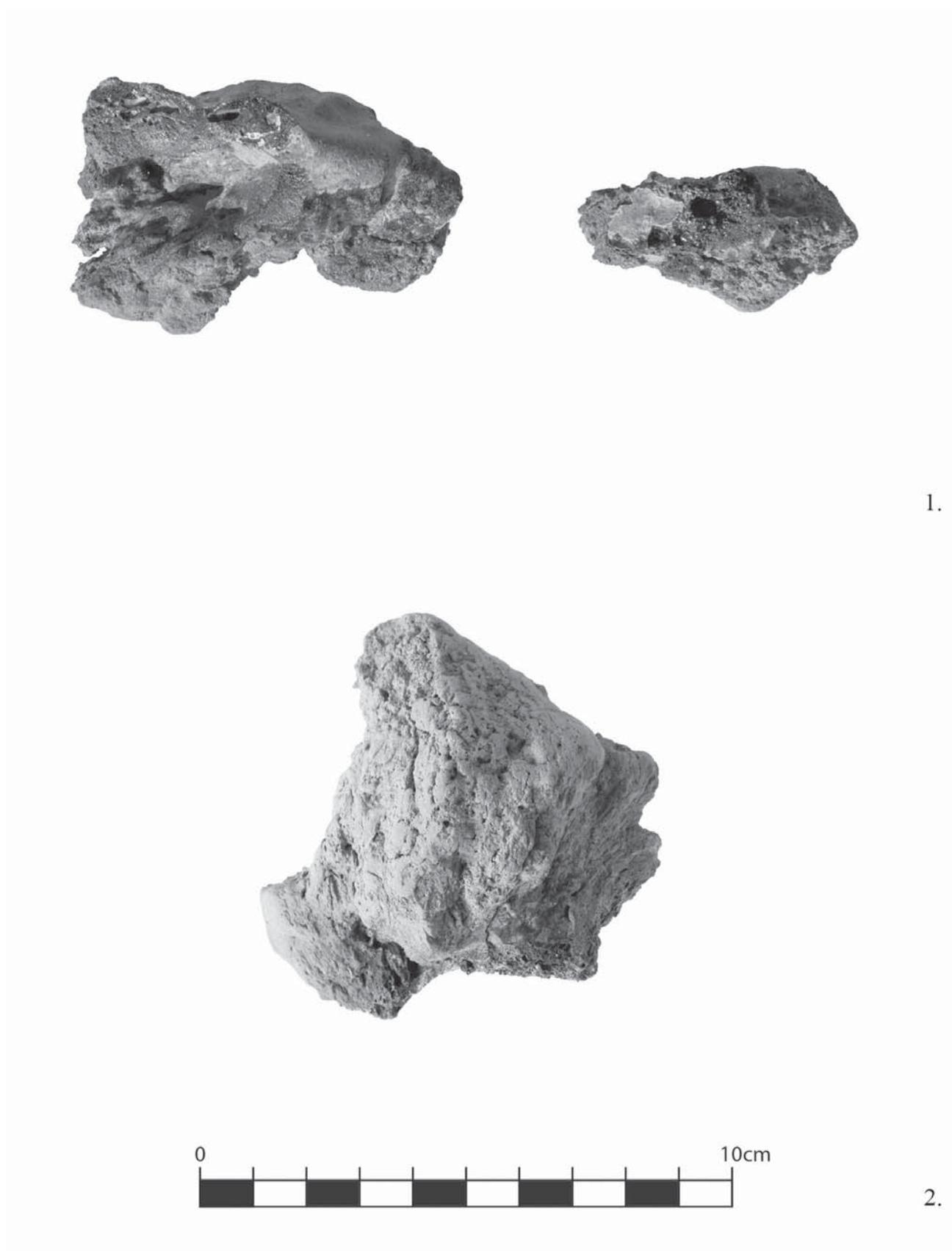

Fig. 17: Fragmente de lut puternic vitrificate descoperite în complexele 142, 107.88 gr. (1) și 127.52 gr. (2).

Tezaurul monetar roman de la Berchezoaia (jud. Maramureș)

RAUL CARDOȘ

Cuvinte cheie: descoperire întâmplătoare, monedă, denarius, epocă romană, Barbaricum, monetăria Roma, județul Maramureș.

Keywords: random find, coin, denarius, Roman Age, Barbaricum, Rome mint, Maramureș County.

La data de 3 iulie 2018, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș a primit în custodie de la Direcția Județeană pentru Cultură, 20 de monede și 3 fragmente de monede din argint din perioada romană, precum și un vârful de lance din fier din perioada medievală¹. Ulterior, după studierea monedelor, s-a constatat că este vorba despre un tezaur de denari romani imperiali, cele 3 fragmente au fost identificate ca aparținând unei singure monede, astfel rezultând un total de 21 de monede ce constituie acest tezaur. Bunurile arheologice au fost descoperite cu ajutorul detectoarelor de metale la data de 1 iulie 2018, pe raza comunei Remetea Chioarului, de către Vasile-Ovidiu Papuc, Lucian-Alexa Onea și Vlad-Călin Sarmași, membrii ai Asociației Detecție Nord. După realizarea descoperirii, autorii săi au predat piesele, conform legislației în vigoare, Primăriei din Remetea Chioarului², iar Primăria mai departe Direcției Județene pentru Cultură Maramureș³.

În data de 6 iulie 2018 o echipă de specialiști ai muzeului⁴ s-a deplasat, împreună cu cei trei descoperitori, pentru a identifica cu exactitate locul descoperirii. S-a constatat astfel că locul de descoperire al tezaurului monetar roman este situat în punctul *Cornu' Mesigului*, pe teritoriu aparținând localității Berchezoaia din comuna Remetea Chioarului. *Cornu' Mesigului* este situat geografic în Masivul Preluca, pe malul stâng al râului Lăpuș, la circa 3,30 km est de localitatea Berchezoaia, la o altitudine de 360 m, pe o culme de deal împădurită care este mărginită din trei părți de pante ce coboară abrupt spre râu, accesul făcându-se dinspre partea vestică pe un drum forestier. Până la descoperirea efectuată cu ajutorul detectoarelor de metale, punctul *Cornu' Mesigului* nu era cunoscut în literatura de specialitate, tezaurul monetar roman și vârful de lance medieval fiind singurele descoperiri din acest punct. Tezaurul a fost descoperit la baza unui copac, întreaga zonă fiind împădurită. Din relatările autorilor descoperirii, monedele au fost găsite dispersate pe o suprafață de aproximativ 3 m², până la o adâncime de 0,30 m. În data de 19 iunie 2019, s-a verificat prin sondaj arheologic⁵ zona, fără a se descoperi însă alte monede sau alte vestigii arheologice.

Deși *Cornu' Mesigului* este un punct nou pe harta descoperirilor, din zona aflată în partea sudică a județului Maramureș și care este cuprinsă între văile râurilor Lăpuș și Someș, se cunosc câteva puncte cu descoperiri de epocă romană în Barbaricum. Dintre acestea, printre cele mai importante se numără așezarea de la Bozânta Mică – *Grind*⁶, care a fost cercetată sistematic între anii 2009 – 2015, aici fiind descoperiți și un denar de la Antoninus Pius pentru Faustina I și un sesterț de la Severus Alexander pentru Iulia Mamaea. Alte așezări au fost identificate și în cadrul săpăturilor arheologice sistematice desfășurate la Lăpușel – *Ciurgău*⁷ între anii 1992 – 1994 și la Mesteacăn – *La Parhon*⁸ în anii 1978 și 1979, la Mesteacăn fiind descoperită într-o locuință de suprafață dreptunghiulară și o monedă de secol IV p. Chr., probabil Constantius II. Tot la Mesteacăn este menționată și existența unui turn roman care a fost cercetat în secolul al XIX-lea, precum și posibila existență a altor trei turnuri⁹, rămase deocamdată neidentificate în teren. Materiale arheologice de epocă romană, au fost

¹ Bunurile arheologice au fost predate în custodie muzeului în baza procesului verbal de predare-primire înregistrat la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie cu numărul 925/03.07.2018. Ulterior, între Asociația Detecție Nord și muzeu a fost încheiat contractul de donație nr. 566/06.05.2021, prin care piesele au intrat în patrimoniul cultural muzeal.

² Proces verbal nr. 2629/02.07.2018, înregistrat la Primăria Remetea Chioarului.

³ Proces verbal nr. 1193/02.07.2018, înregistrat la Direcția pentru Cultură Maramureș.

⁴ Echipa a fost compusă din Raul Cardoș, Dan Pop, Zamfir Șomcutean, Dorian Ghiman.

⁵ La sondajul arheologic au participat: Raul Cardoș, Zamfir Șomcutean, Dorian Ghiman – din partea muzeului; Vasile-Ovidiu Papuc, Lucian-Alexa Onea, Vlad-Călin Sarmași, Laviniu Mureșan – din partea Asociației Detecție Nord.

⁶ Stanciu 1995, nr. 9/B, p. 142; Matei, Stanciu 2000, nr. 29/(47), p. 37; Cardoș 2012, p. 131-132, 133-134, nr. (14), pl. II-III; Cardoș 2017, p. 49-56, pl. I-III; Ardeleanu 2015, p. 59-95, fig. 1-26; Kacsó 2015, nr. XLIIIa, p. 448-449.

⁷ Stanciu 1995, nr. 18/A, p. 150-151, pl. XXVIII-XXXI; Matei, Stanciu 2000, nr. 81/(151), p. 62-63; Kacsó 2015, nr. XLIIIb, p. 451-452.

⁸ Iuga 1979, p. 311-314; Iuga 1980, p. 236-239; Stanciu 1992, nr. 16/B, p. 176; Stanciu 1995, nr. 20/A, p. 153, pl. VI/2,3, 5-7; Matei, Stanciu 2000, nr. 90/(163), p. 67; Cardoș 2012, nr. (38), p. 136; Kacsó 2015, nr. LXVIII d, p. 582.

⁹ Ferenczi 1969, p. 101; Ferenczi 1988, p. 259-260; Stanicu 1992, nr. 16/A, p. 176; Stanciu 1995, nr. 20/B, p. 153; Kacsó 2015, nr. LXVIII d, p. 582.

descoperite și în punctele Prislop – *Ograde*¹⁰, Ciolt – *Ciolțișor*¹¹, Lăpușel – *Tedeș II*¹², Bozânta Mică – *La Huci*¹³, Bozânta Mică – *Unchiu Popii*¹⁴, Remecioara – *Pe poduri/Bârlog*¹⁵.

Tezaurul monetar de la Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* este compus din 21 de monede emise de Imperiul Roman în secolul al II-lea p. Chr. Din analiza nominalului pieselor reiese faptul că tezaurul este unul omogen, în compoziția sa regăsindu-se doar monede de argint – denari. Toate cele 21 de monede ale tezaurului au putut fi determinate, chiar dacă unele dintre ele prezintă urme de deteriorare mecanică sau chimică. În cazul unei singure monede au fost descoperite doar fragmente, dar acestea au putut fi lipite și moneda restaurată a putut fi astfel determinată fără probleme.

Starea de conservare a monedelor poate fi apreciată ca fiind în general satisfăcătoare, 61,90% dintre ele aflându-se într-o stare satisfăcătoare, 23,81% în stare bună și 14,29% în stare slabă. Starea de conservare a fost stabilită astfel: *bună* când piesele prezintă urme slabe de tocire, reprezentarea și legenda fiind vizibile; *satisfăcătoare* când piesele sunt tocite sau ușor deteriorate, reprezentarea și legenda fiind în cea mai mare parte vizibile; *slabă* când piesele sunt fragmentare, deteriorate, foarte tocite, reprezentarea și legenda fiind puțin vizibile, uneori șterse aproape în totalitate.

Pentru identificarea monedelor din tezaur am folosit determinantul standard pentru emisiunile romane imperiale, RIC: RIC II, ediția 1926 pentru Traian și Hadrian; RIC III, ediția 1930 pentru perioada Antoninus Pius – Commodus; RIC IV-I, ediția 1936 pentru denarul emis de Septimius Severus.

Cele 21 de piese care alcătuiesc tezaurul de la Berchezoaia sunt prezentate în catalog în ordine cronologică, pe împărați și membrii familiei imperiale, fiind marcate printr-un număr de ordine. Toate monedele au fost ilustrate prin fotografii (avers – revers) pe planșele de la finalul catalogului, numărul indicat pe planșă corespunzând numărului de ordine al monedelor. Pentru descrierea fiecărei monede am utilizat următoarea structură:

- Nominal;
- Datele tehnice (D = diametru; G = greutate; Axă)
- Monetăria;
- Datare;
- Av = legenda și descrierea aversului;
- Rv = legenda și descrierea reversului;
- Referință;
- Starea de conservare;
- Număr de inventar.

Structura tezaurului monetar (tabelul 1) ne arată că monedele se repartizează în timp pe o perioadă destul de lungă, de aproximativ 80 de ani, cuprinsă între emisiunea monetară a lui Traian din 114 – 117 p. Chr. și cea din timpul domniei lui Septimius Severus din 193 – 194 p. Chr. Seria de emisiuni monetare începută de Traian este continuă, neîntreruptă, cuprinzând monede de la toți împărații până la Septimius Severus. Observăm faptul că o treime dintre denarii din tezaur sunt bătuți pentru membrii familiei imperiale. În acest sens, remarcăm în mod special emisiunile monetare ale lui Antoninus Pius pentru Faustina I, care reprezintă două treimi din totalul pieselor (4 din 6 monede), dar și pe cele ale lui Marcus Aurelius pentru Antoninus Pius (Divus Antoninus) și Lucilla (2 din 5 monede).

După cum reiese din repartizarea monedelor din tezaur pe secvențe cronologice care corespund domniilor emitenților principali, cele mai multe emisiuni aparțin împăraților Hadrian, Antoninus Pius și Marcus Aurelius. Din perioada domniilor lor datează un număr de 15 piese, reprezentând 71,43% din totalul denarilor din tezaur. Restul pieselor rămase se distribuie astfel: pentru perioada dinaintea celor trei împărați amintiți, 2 denari de la Traian (9,52% din total), iar pentru perioada de după cei trei împărați, 3 denari de la Commodus și unul de la Septimius Severus (19,05% din total). Reprezentarea grafică a repartizării monedelor pe emitenți principali (graficul 1) apare sub forma unei linii cu două minime și un maxim: un nivel minim la debutul ei în timpul lui Traian, urmat apoi de o creștere în timpul lui Hadrian și atingând nivelul maxim în anii de domnie ai lui Antoninus

¹⁰ Iuga 1979-1981, p. 152, fig. 1, 2; Kacsó 2015, nr. XIVc, p. 289.

¹¹ Kacsó 2015, nr. LXIIIc, p. 550, fig. 297, 349.

¹² Matei, Stanciu 2000, nr. 81/(152), p. 63; Kacsó 2015, nr. XLIIIb, p. 450.

¹³ Stanciu 1995, nr. 9/A, p. 142; Matei, Stanciu 2000, nr. 29/(46), p. 37; Kacsó 2015, nr. XLIIIa, p. 449.

¹⁴ Kacsó 2015, nr. XLIIIa, p. 449.

¹⁵ Pop 2015, p. 11.

Pius, după care coboară treptat în timpul lui Marcus Aurelius și Commodus, până atinge cel de-al doilea nivel minim la încheierea acumulării, în timpul lui Septimius Severus.

În ceea ce privește coeficienții de intrări de monede pe an de domnie (graficul 2), situația este relativ asemănătoare. Astfel, pentru domnia lui Traian coeficientul este unul mic - 0,10, pentru ca apoi, valoarea acestuia aproape să se dubleze pentru perioada lui Hadrian, ajungând la 0,19. Cei mai mari coeficienți îi întâlnim însă la Antoninus Pius - 0,26, Marcus Aurelius - 0,26 și Commodus - 0,25, pentru ca apoi să scadă brusc la cel mai mic coeficient pentru Septimius Severus - 0,05. Analiza coeficienților de intrări de monede pe an de domnie ne indică faptul că emisiunile monetare din tezaur apar într-o proporție asemănătoare cuprinsă între 0,19 și 0,26. Excepțiile le constituie emisiunile de început și de sfârșit ale tezaurului, cele ale lui Traian, respectiv Septimius Severus, care au valori semnificativ mai mici.

Numărul mic de denari din care este format tezaurul de la Berchezoaia ne îndeamnă să apreciem acest tezaur ca reprezentând o acumulare mărunță, un „capital curent”¹⁶ format într-o perioadă relativ scurtă de timp, din monede aflate în circulație la momentul îngropării sale. Tezaur care conține un număr mic de piese și cu terminus post quem la sfârșitul secolului al II-lea p. Chr., întâlnim în Barbaricumul din nord-vestul provinciei Dacia la Aștileu - Peștera Igrîța¹⁷, iar în provincia Dacia la Ulpia Traiana II¹⁸.

Sub raportul repartizării monedelor din tezaur pe ateliere monetare, constatăm că toți denarii din tezaur au fost emiși de către monetăria din Roma. Acest lucru este firesc fiind cunoscut faptul că până la domnia lui Septimius Severus, monetăria Romei era principala emitentă de monedă de argint, excepție fiind seriile „legionare” ale lui Marcus Antonius și drahmele emise de orașele grecești¹⁹. Un tip monetar care se cuvine menționat este denarul emis în timpul lui Septimius Severus care reflectă caracterul militar al primelor monede bătute de împărat. Tipul monetar este faimosul tip legionar al lui Marcus Antonius cu vulturul între stindarde, fiind emis pentru a celebra victoria și valoarea lui Severus, dar și loialitatea trupelor sale prin menționarea lor²⁰.

Referitor la evoluția greutateii monedelor, oscilațiile înregistrate de diferitele emisiuni monetare pot fi urmărite în tabelul 2. Cele 21 de monede cântăresc în total 50,68 g, rezultând astfel o greutatea medie de 2,41 g, mult sub ponderea considerată normală a denarilor de 2,80 - 3,40 g. Remarcăm faptul că media ponderală cea mai ridicată dintre toate secvențele cronologice ale tezaurului este înregistrată la denarii emiși în timpul lui Marcus Aurelius (2,54 g) și Hadrian (2,53 g), în timp ce media cea mai mică o întâlnim la denarii ce datează din vremea lui Commodus (1,96 g). 19 monede, reprezentând majoritatea monedelor descoperite la Berchezoaia, se încadrează în grupa monedelor sub greutatea normală de 2,80 - 3,40 g, în timp ce doar 2 monede emise de Marcus Aurelius se plasează între parametrii unei greutăți normale. Nu avem nici o monedă în tezaurul de față care să aibă o greutate peste ponderea normală a denarilor. Greutatea maximă o întâlnim la o monedă emisă în timpul lui Marcus Aurelius - 2,89 g (nr. 13 în catalogul monedelor), iar greutatea minimă la un denar emis de împăratul Commodus - 1,80 g (nr. 19 în catalogul monedelor). De remarcat faptul că cele mai mici greutăți (sub 2 g) le întâlnim la monede emise de împărații mai recenti - Antoninus Pius, Marcus Aurelius și Commodus, și nu, cum era de așteptat, la monedele aflate de mai mult timp în circulație.

Din graficul privind repartizarea monedelor după greutatea medie (graficul 3) observăm că 5 monede au greutatea în jurul valorii de 2,41 g, 7 monede au greutatea sub valoarea medie, iar 9 monede peste această valoare. Toate cele trei piese de la Commodus au o valoare sub greutatea medie, în timp ce monede cu greutate peste medie întâlnim doar la Hadrian, Antoninus Pius și Marcus Aurelius (câte trei monede pentru fiecare împărat).

Din punctul de vedere al dimensiunii monedelor, numărul pieselor perfect circulare este destul de mic (5 piese), majoritatea având o diferență între diametre de circa 1 cm. Sunt și 3 monede la care diferența dintre diametre este foarte mare de aproximativ 3 cm, cea mai mare diferență fiind de 3,2 cm la un denar de la Traian (nr. 1 în catalogul monedelor). Diametrul majorității denarilor (52%) din tezaurul de la Berchezoaia - *Cornu' Mesigului* (graficul 4) oscilează între 17 și 19 mm, valori aproximativ normale pentru această categorie de monede în secolul al II-lea p. Chr. O pondere mare

¹⁶ Ardevan 2003, p. 26.

¹⁷ Chirilă, colab. 1971, p. 567-568; Sășianu 1980, nr. 93, p. 143-144; Dumitrașcu 1993, p. 124; Domocoș 2014, nr. 3, p. 200.

¹⁸ Găzdac 2002, p. 60, tab. B 1/Vlpia Traiana II.

¹⁹ Găzdac 2002, p. 44, 74.

²⁰ RIC IV-I, p. 65.

o au și piesele cu diametrele cuprinse între 16 și 19,5 mm (43%), în timp ce doar o singură monedă (5%) de la Antoninus Pius pentru Faustina I (nr. 10 în catalogul monedelor) are diametrul cuprins între 18 și 20 mm.

În ceea ce privește axul monedelor, se remarcă preponderența pieselor cu axul orientat în sens contrar (ora 6) – 17 la număr, reprezentând 80,95% din total, în timp ce 2 piese au mici devieri de la acesta (ora 7). Observăm și prezența a 2 denari care au axa orientată drept sau aproape drept (ora 12, respectiv ora 11), primul emis de Septimius Severus (nr. 21 în catalogul monedelor) și al doilea emis de Marcus Aurelius (nr. 14 în catalogul monedelor).

După cum am putut observa anterior, tezaurul de la Berchezoaia este compus doar din denari emiși pe parcursul secolului al II-lea p. Chr. O structură asemănătoare mai întâlnim în Barbaricumul din nord-vestul provinciei Dacia la tezaurele de la Aștileu – Peștera Igrîța²¹ (Antoninus Pius – Commodus), Sighetu Marmăției – Tean²² (Marcus Aurelius), Oradea²³ (Traian – Hadrian) și Tyukod²⁴ (Hadrian – Commodus).

Din punct de vedere al ultimei emisiuni monetare, din zona de Barbaricum amintită mai sus, tezaure care se termină cu monede de la Septimius Severus au mai fost descoperite la Ghirișa I și Ghirișa II²⁵, Teceu Mare²⁶, pentru ca în interiorul provinciei Dacia astfel de tezaure să avem doar la Lujerdiu²⁷ și Ulpia Traiana II²⁸. Doar tezaurul descoperit în Dacia romană la Lujerdiu are o structură identică cu cea a tezaurului de la Berchezoaia, cuprinzând monede ce se înșiruie cronologic de la Traian până la Septimius Severus.

Îngroparea tezaurelor din această zonă în timpul domniei lui Septimius Severus, poate fi pusă pe seama unui conflict cu caracter local ce a avut loc între 198 – 208 p. Chr. pe limesul vestic al provinciei Dacia, precedat de un atac asupra limesului pannonic²⁹. Cea mai plauzibilă explicație a acestui conflict pare a fi înaintarea gepizilor dinspre limesul pannonic spre frontiera vestică și nord-vestică a provinciei Dacia³⁰, lucru confirmat de prezența unor tezaure monetare îngropate cu această ocazie în provincia Pannonia, în zona sarmato-iazigă sau chiar în interiorul provinciei Dacia la Mór³¹, Mende³², Elek³³, Miskolc³⁴, Tiszaföldvár³⁵, Lujerdiu.

Analiza circulației monetare romane în Barbaricumul din nord-vestul provinciei Dacia, ne oferă date ce aduc o importantă contribuție la mai buna cunoaștere a situației din zonă, prezența tezaurelor presupunând existența unor obiective arheologice precum așezări sau necropole. Constatăm faptul că pentru perioada de la Traian la Septimius Severus, circulația monetară în zonă este intensă, precum și faptul că tezaurele din această perioadă sunt compuse din monede dintr-un singur metal, argintul, conținând în special acei denari cu un conținut bun de metal prețios. Intensificarea circulației monetare în zonă pe perioada secolului al II-lea p. Chr. poate fi pusă pe seama intensificării relațiilor cu lumea romană prin practicarea comerțului local, circulația monetară din zona aflată în afara granițelor fiind o prelungire a circulației din provincie până spre zona de interferență cu sarmații din Câmpia Tisei³⁶.

²¹ Chirilă, colab. 1971, p. 567-568; Sășianu 1980, nr. 93, p. 143-144; Dumitrașcu 1993, p. 124; Domocoș 2014, nr. 3, p. 200.

²² Lazin 1969, nr. 17, p. 113; Sășianu 1980, nr. 119, p. 161; Stanciu 1992, nr. 27/D, p. 180; Dumitrașcu 1993, nr. 35, p. 127; Matei, Stanciu 2000, nr. 129/(241), p. 79; Iuga 2003, p. 232; Vizauer 2003, nr. 7c, p. 222; Cardoș 2012, nr. (56), p. 138; Domocoș 2014, nr. 51, p. 214-215; Kacsó 2015, nr. LIXc, p. 523

²³ Sășianu 1980, nr. 86/XIII, p. 139; Domocoș 2014, nr. 41, p. 211.

²⁴ Kotigoroško 1995, p. 133; Domocoș 2014, nr. 62, p. 218-219.

²⁵ Protase, Bader 1968, p. 37-60; Lazin 1969, nr. 8, p. 112; Bader, Winkler 1980, p. 85-126; Sășianu 1980, nr. 55/I, II, p. 127-128; Lazin, Popescu 1986-1987, nr. 3, p. 96; Dumitrașcu 1993, p. 124; Matei, Stanciu 2000, nr. 68/(128), p. 48; Cardoș 2012, nr. (28), p. 135; Domocoș 2014, nr. 23-24, p. 205-206.

²⁶ Protase, Bader 1968, p. 49; Lazin 1969, nr. 18, p. 113; Bader, Winkler 1980, p. 115; Sășianu 1980, nr. 134, p. 174-175; Dumitrașcu 1993, p. 125; Matei, Stanciu 2000, nr. 137/(257), p. 82; Domocoș 2014, nr. 55, p. 217. Acest tezaur a fost consemnat greșit în literatura de specialitate, ca fiind descoperit la Teceu Mic (com. Remeți, jud. Maramureș), în realitate el fiind descoperit în localitatea Teceu Mare, azi Teacevo, situat în Ucraina; vezi Iuga 2003, p. 229-247.

²⁷ Chirilă 1960, p. 405-431; Găzdac 2002, p. 59-60, tab. B 1/Lujerdiu.

²⁸ Găzdac 2002, p. 59-60, tab. B 1/Ulpia Traiana II.

²⁹ Sășianu 1980, p. 37.

³⁰ Sășianu 1980, p. 38.

³¹ Sășianu 1980, nota 38, p. 37; Găzdac 2002, p. 164, tab B 2/Mór.

³² Sășianu 1980, nota 39, p. 37; Găzdac 2002, p. 173, tab B 3/Menden; Domocoș 2014, nr. 34, p. 209.

³³ Sășianu 1980, nota 39, p. 37; Domocoș 2014, nr. 20, p. 204.

³⁴ Sășianu 1980, nota 39, p. 37; Domocoș 2014, nr. 35, p. 209.

³⁵ Sășianu 1980, nota 39, p. 37; Domocoș 2014, nr. 59, p. 218.

³⁶ Sășianu 1980, p. 33.

Chiar dacă tezaurul de la Berchezoaia reprezintă o acumulare mărunță, valoarea sa în epocă nu era chiar de neglijat, mai ales pentru zona de Barbaricum în care a fost descoperit. În ceea ce privește proprietarul tezaurului putem doar să facem supoziții: poziționarea locului de descoperire a tezaurului într-o zonă izolată, împădurită, unde pare puțin probabil să fi existat vreun drum în acele vremuri, ne determină să considerăm că proprietarul provenea dintr-o așezare din această zonă situată în afara granițelor provinciei Dacia. O persoană din rândul populației locale care dispunea de un capital precum cel de față, trebuie să fi avut un anumit statut social în cadrul comunității sale, fiind posibil ca sursa principală a capitalului adunat să o constituie schimburile comerciale care aveau loc în această zonă de graniță. Pentru zona în care a fost descoperit, tezaurul de la Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* are o valoare excepțională, venind să completeze o hartă a descoperirilor de epocă romană destul de săracă pentru această zonă din Maramureș situată în imediata apropiere a limesului nordic al provinciei Dacia.

Catalogul monedelor

1. TRAIANVS (pl. I/1)

Nominal: denarius

D: 19,3 x 16,1 mm; G: 2,47 g; Axa: 6

Monetăria: Roma

Dată: 114 - 117 p. Chr.

Av: [IMP C]AE[S] NER TRAIAN OPTIM [AVG G]ER [DAC PARTHICO]

Bust laureat și drapat, dreapta.

Rv: [P M] TR P COS VI P P [S P Q R]

Bustul radiat și drapat al lui Sol spre dreapta.

Referință: RIC II, 342

Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 507

2. TRAIANVS (pl. I/2)

Nominal: denarius

D: 18,1 mm; G: 2,26 g; Axa: 7

Monetăria: Roma

Dată: 114 - 117 p. Chr.

Av: IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO [AVG GER DAC]

Bust laureat și drapat, dreapta.

Rv: P M TR P CO-S VI P P [S P Q R]

Virtus stând spre dreapta, ține lancea și un parazoniu; piciorul stâng pe coif.

Referință: RIC II, 355

Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 508

3. HADRIANVS (pl. I/3)

Nominal: denarius

D: 18,2 x 17,1 mm; G: 2,69 g; Axa: 6

Monetăria: Roma

Dată: 119 - 122 p. Chr.

Av: IM[P CA]ESAR TRAIAN H-ADR[IANVS AVG]

Cap laureat, dreapta.

Rv: P M T[R P - COS III]; FEL P R în exergă.

Felicitas șezând spre stânga, ține caduceul și cornul abundenței.

Referință: RIC II, 120

Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 509

4. HADRIANVS (pl. I/4)

Nominal: denarius
D: 19,1 x 16,5 mm; G: 2,15 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Dată: 125 - 128 p. Chr.
Av: HADRIANVS - AVGVSTVS
Cap laureat, dreapta.
Rv: COS - [I]II
Modius cu patru spice.
Referință: RIC II, 197
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 510

5. HADRIANVS (pl. I/5)

Nominal: denarius
D: 18,6 x 17,8 mm; G: 2,72 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Dată: 128 - 132 p. Chr.
Av: HADRIANVS - AVGVSTVS P P
Cap laureat, dreapta.
Rv: COS - III
Aequitas stând spre stânga, ține balanța și cornul abundenței.
Referință: RIC II, 339
Starea de conservare: bună
Nr. inventar: 511

6. HADRIANVS (pl. I/6)

Nominal: denarius
D: 17,2 x 16,6 mm; G: 2,56 g; Axa: 7
Monetăria: Roma
Dată: 134 - 138 p. Chr.
Av: HADRIANVS - AVG COS III P P
Cap laureat, dreapta; umărul stâng drapat.
Rv: VICTO[RIA A]VG
Victoria stând spre dreapta, trage de faldul rochiei și ține ramura îndreptată în jos.
Referință: RIC II, 282
Starea de conservare: satisfăcătoare, fisuri pe margini
Nr. inventar: 512

7. ANTONINVS PIVS (pl. I/7)

Nominal: denarius
D: 17,8 x 17,1 mm; G: 1,81 g; Axa: 6
Monetăria: Roma
Dată: 147 - 148 p. Chr.
Av: ANTONINVS AVG - PIVS P P TR P XI
Cap laureat, dreapta; umărul stâng drapat.
Rv: [COS] - IIII
Antoninus stând spre stânga, sacrifică din patera deasupra tripodului.
Referință: RIC III, 168
Starea de conservare: satisfăcătoare
Nr. inventar: 513

8. ANTONINVS PIVS (pl. II/8)

Nominal: denarius
 D: 18,1 x 16,8 mm; G: 2,76 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: 148 – 149 p. Chr.
 Av: ANTONINVS AVG – PIVS P P TR P XII
 Cap laureat, dreapta.
 Rv: COS – IIII
 Genius stând spre stânga, ține patera și spice.
 Referință: RIC III, 180
 Starea de conservare: satisfăcătoare
 Nr. inventar: 514

9. ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/9)

Nominal: denarius
 D: 17,4 x 16,2 mm; G: 2,65 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: după 141 p. Chr.
 Av: DIVA – FAVST[INA]
 Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului și trase apoi și înfășurate deasupra.
 Rv: AËTE-R-NITAS
 Providentia (?) stând spre stânga, ține globul în mâna dreaptă, voalul îi flutură în jurul capului.
 Referință: RIC III, 351
 Starea de conservare: satisfăcătoare
 Nr. inventar: 515

10. ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/10)

Nominal: denarius
 D: 19,4 x 18,2 mm; G: 2,50 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: după 141 p. Chr.
 Av: DIVA – FAVSTINA
 Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului și trase apoi și înfășurate deasupra.
 Rv: AVG-V-STA
 Venus stând spre stânga, ține mărul în mâna dreaptă și se sprijină cu mâna stângă de scut.
 Referință: RIC III, 366
 Starea de conservare: bună
 Nr. inventar: 516

11. ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/11)

Nominal: denarius
 D: 17,5 x 16,7 mm; G: 2,51 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: după 141 p. Chr.
 Av: DIV[A – F]AVS[T]INA
 Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului și trase apoi și înfășurate deasupra.
 Rv: A[VGV-STA]
 Pietas stând spre stânga lângă altar, ridică mâna dreaptă și ține în stânga o cutie de parfumuri cu capacul ridicat.
 Referință: RIC III, 373
 Starea de conservare: slabă
 Nr. inventar: 517

12. ANTONINVS PIVS: Favstina I (pl. II/12)

Nominal: denarius

D: 17,8 x 17,1 mm; G: 2,61 g; Axa: 6

Monetăria: Roma

Datare: după 141 p. Chr.

Av: DIVA - FAVSTINA

Bust drapat, dreapta; părul ondulat în bucle rotunde în jurul capului și trase apoi și înfășurate deasupra.

Rv: [V]ES-TA

Vesta stând spre stânga, ține palladiumul în mâna dreaptă și sceptrul în mâna stângă.

Referință: RIC III, 400

Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 518

13. MARCVS AVRELIVS (pl. II/13)

Nominal: denarius

D: 18,1 mm; G: 2,89 g; Axa: 6

Monetăria: Roma

Datare: 163 - 164 p. Chr.

Av: ANTONINVS AVG ARMENIACVS

Cap dreapta.

Rv: P M TR P XVIII - IMP II COS III

Marte stând spre dreapta, ține lancea și se sprijină cu mâna stângă de scut.

Referință: RIC III, 91

Starea de conservare: bună

Nr. inventar: 519

14. MARCVS AVRELIVS (pl. II/14)

Nominal: denarius

D: 18,9 x 16,5 mm; G: 2,86 g; Axa: 11

Monetăria: Roma

Datare: 168 p. Chr.

Av: M ANTONINVS AVG ARM - PARTH [MAX]

Cap laureat, dreapta.

Rv: TR P XXII IM[P] V COS III

Aequitas șezând spre stânga, ține balanța și cornul abundenței.

Referință: RIC III, 191

Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 520

15. MARCVS AVRELIVS (pl. III/15)

Nominal: denarius

D: 18,6 x 17,9 mm; G: 2,46 g; Axa: 6

Monetăria: Roma

Datare: 169 - 170 p. Chr.

Av: M ANTONINVS - AVG TR P XXIII

Cap laureat, dreapta.

Rv: FORT RED - COS III

Fortuna șezând spre stânga, ține cârma și cornul abundenței.

Referință: RIC III, 220

Starea de conservare: bună

Nr. inventar: 521

16. MARCVS AVRELIVS: Divvs Antoninvs (pl. III/16)

Nominal: denarius
 D: 18,8 x 17,4 mm; G: 2,53 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: după 161 p. Chr.
 Av: DIVVS - ANTONINVS
 Cap dreapta.
 Rv: CONSECRATIO
 Vultur stând spre dreapta pe un altar, capul întors spre stânga.
 Referință: RIC III, 430
 Starea de conservare: satisfăcătoare, ciobită ușor
 Nr. inventar: 522

17. MARCVS AVRELIVS: Lvcilla (pl. III/17)

Nominal: denarius
 D: 18,3 mm; G: 1,96 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: după 164 p. Chr.
 Av: LVCI[LL]A - AVGVSTA
 Bust drapat, dreapta.
 Rv: [P]VDI-CITIA
 Pudicitia, voalată, șezând spre stânga, ține mâna dreaptă la piept.
 Referință: RIC III, 781
 Starea de conservare: slabă, fragmentară, restaurată
 Nr. inventar: 523

18. COMMODVS (pl. III/18)

Nominal: denarius
 D: 17,8 mm; G: 1,95 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: 189 p. Chr.
 Av: M COMM [ANT] P [F]-EL AVG BRIT P P
 Cap laureat, dreapta.
 Rv: IOV IVV[EN P M TR P XIII] COS V D[E]S VI
 Iupiter stând spre stânga, ține fulgerul în mâna dreaptă și sceptrul în mâna stângă.
 Referință: RIC III, 187
 Starea de conservare: slabă, ciobită
 Nr. inventar: 524

19. COMMODVS (pl. III/19)

Nominal: denarius
 D: 17,4 x 16,5 mm; G: 1,80 g; Axa: 6
 Monetăria: Roma
 Datare: 190 p. Chr.
 Av: M COMM ANT P F-[EL AVG BRIT P P]
 Cap laureat, dreapta.
 Rv: P M TR P XV IMP VIII COS V[I]
 Commodus șezând spre stânga pe scaunul curul, ține ramura și sceptru transversal.
 Referință: RIC III, 212
 Starea de conservare: satisfăcătoare
 Nr. inventar: 525

20. **COMMODOVS: Crispina (pl. III/20)**

Nominal: denarius

D: 17,6 mm; G: 2,13 g; Axa: 6

Monetăria: Roma

Datare: după 180 p. Chr.

Av: CRISPINA - AVGVSTA

Bust drapat, dreapta; părul buclat strâns în coc la spate.

Rv: [I]V-NO

Iuno stând spre stânga, ține patera și sceptrul; în stânga un păun.

Referință: RIC III, 283

Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 526

21. **SEPTIMIUS SEVERVS (pl. III/21)**

Nominal: denarius

D: 17,3 x 16,7 mm; G: 2,41 g; Axa: 12

Monetăria: Roma

Datare: 193 - 194 p. Chr.

Av: IMP CAE L SEP SEV - [PERT AVG]

Cap laureat, dreapta.

Rv: LEG - I - AD-[IVT]; TR P COS în exergă.

Vultur legionar între două stindarde.

Referință: RIC IV-I, 2

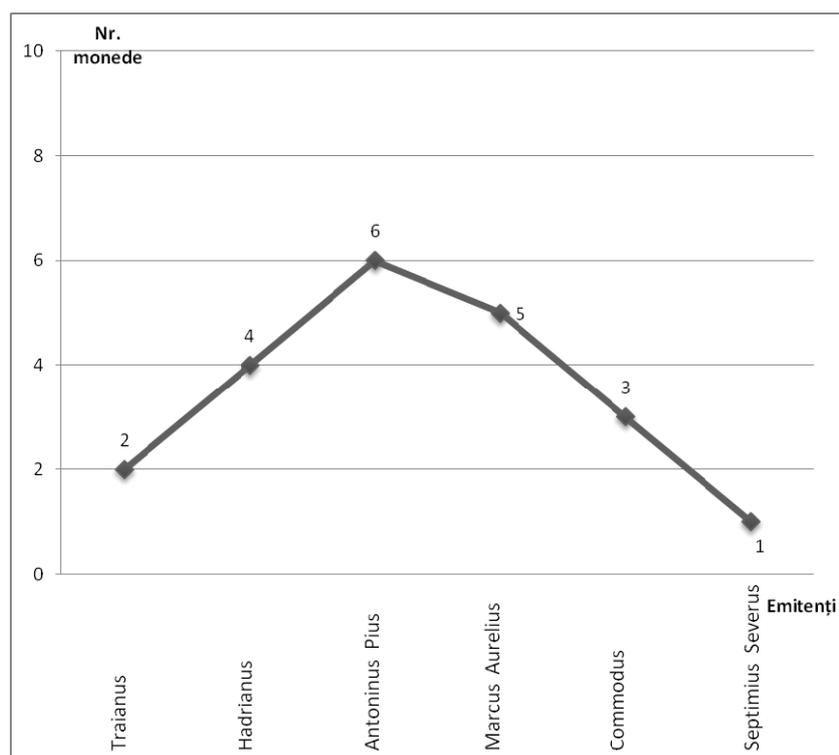
Starea de conservare: satisfăcătoare

Nr. inventar: 527

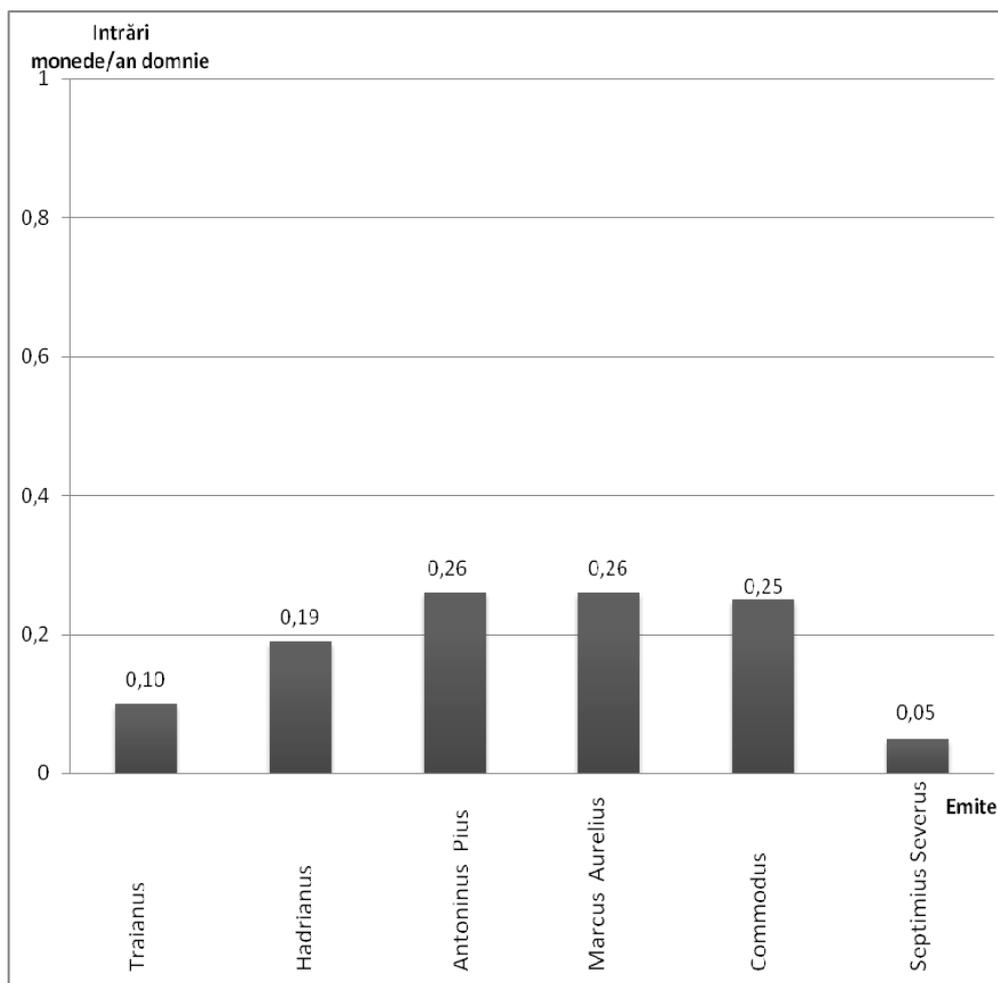
TABELUL 1. REPARTIZAREA MONEDELOR PE EMITENȚI
TABLE 1. DISTRIBUTION OF COINS BY ISSUERS

Emitent	Număr monede	Total pe secvențe cronologice	% din total monede	Număr ani de domnie	Coefficient intrări monede / an de domnie	% coeficient intrări monede / an de domnie
Traianus	2	2	9,52	19	0,10	9,00
Hadrianus	4	4	19,04	21	0,19	17,11
Antoninus Pius	2	6	28,57	23	0,26	23,42
Antoninus Pius: Faustina I	4					
Marcus Aurelius	3	5	23,80	19	0,26	23,42
Marcus Aurelius: Divus Antoninus	1					
Marcus Aurelius: Lucilla	1					
Commodus	2	3	14,28	12	0,25	22,52
Commodus: Crispina	1					
Septimius Severus	1	1	4,76	18	0,05	4,50
TOTAL	21	21	99,97		1,11	99,97

GRAFICUL 1. REPARTIZAREA MONEDELOR PE SECVENȚE CRONOLOGICE
GRAPH 1. DISTRIBUTION OF COINS BY CHRONOLOGICAL SEQUENCES

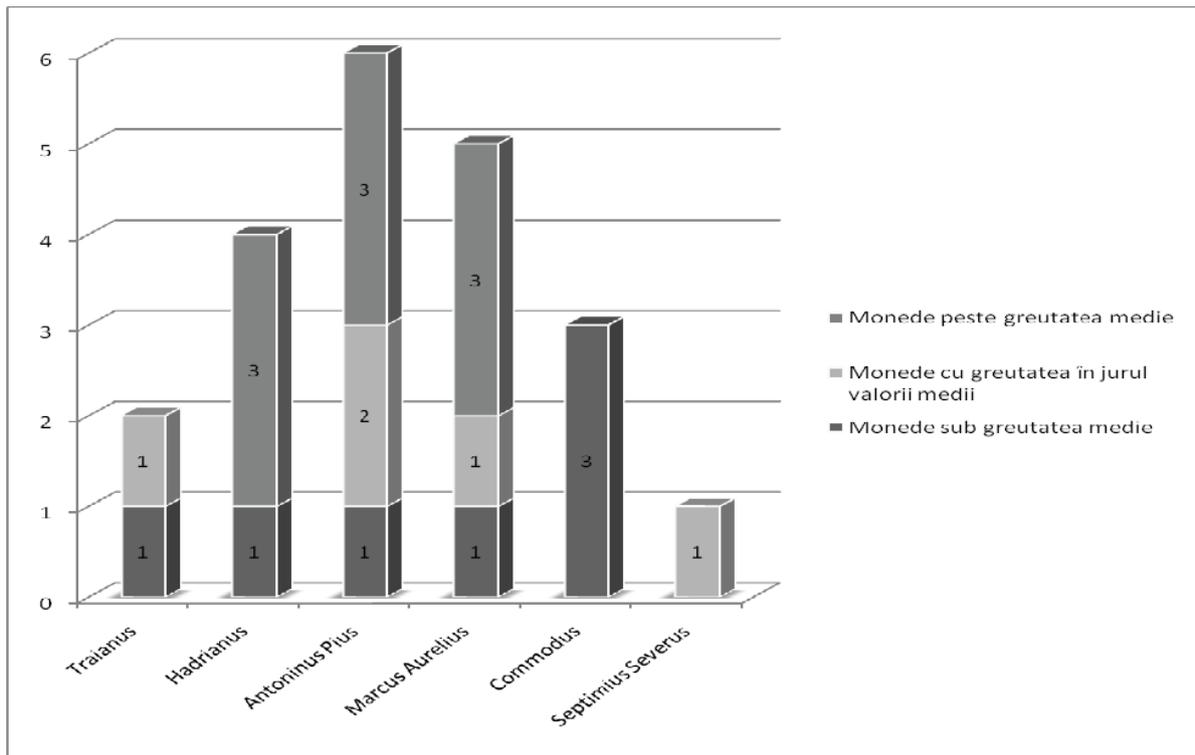
GRAFICUL 2. COEFICIENT INTRĂRI MONEDE PE AN DE DOMNIE
GRAPH 2. COINS ENTRY COEFFICIENT PER YEAR OF REIGN

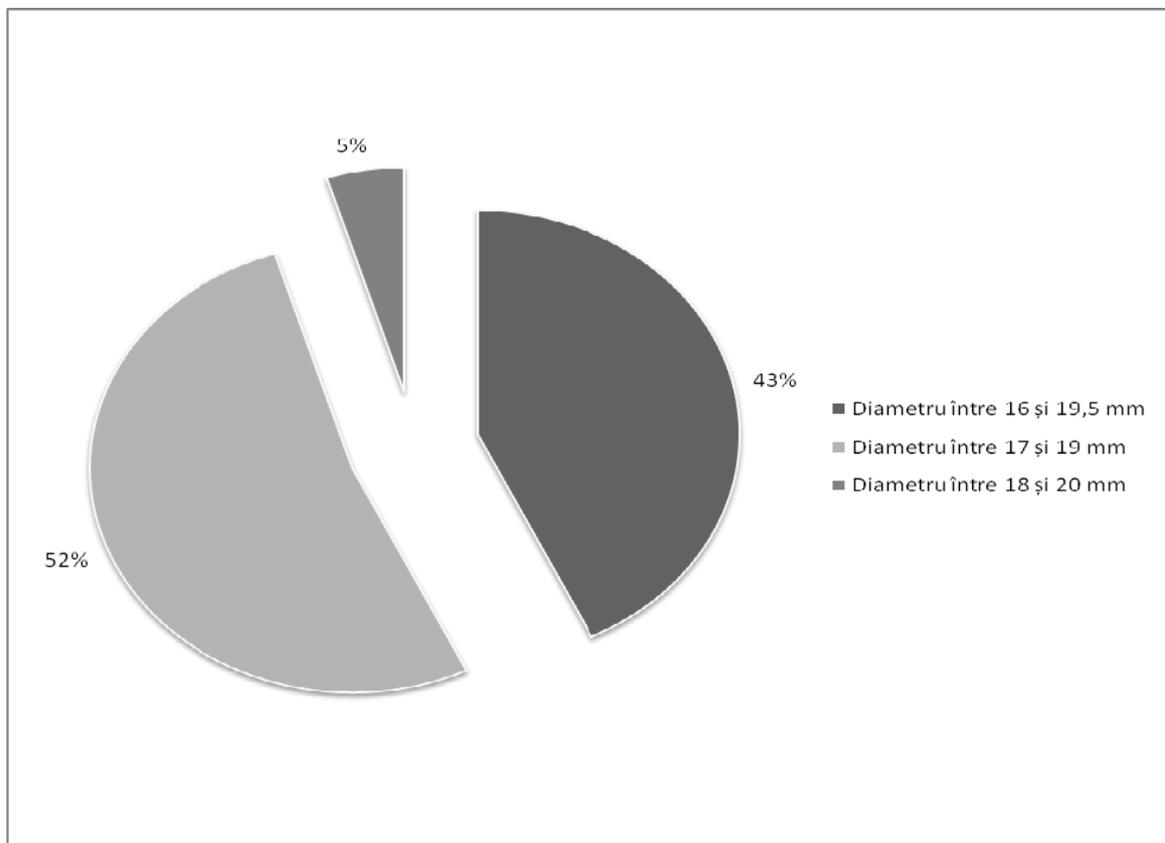
TABELUL 2. GREUTATEA MONEDELOR PE SECVENȚE CRONOLOGICE
TABLE 2. THE WEIGHT OF THE COINS BY CHRONOLOGICAL SEQUENCES

Emitent	Număr monede	Greutatea medie	Monede cu greutatea sub 2,80 g	Monede cu greutatea între 2,80 – 3,40 g	Monede cu greutatea peste 3,40 g	Greutatea minimă	Greutatea maximă
Traianus	2	2,36	2	-	-	2,26	2,47
Hadrianus	4	2,53	4	-	-	2,15	2,72
Antoninus Pius	6	2,47	6	-	-	1,81	2,76
Marcus Aurelius	5	2,54	3	2	-	1,96	2,89
Commodus	3	1,96	3	-	-	1,80	2,13
Septimius Severus	1	2,41	1	-	-		2,41
TOTAL = 50,68 g	21	2,41	19	2	-	1,80	2,89

GRAFICUL 3. REPARTIZAREA MONEDELOR DUPĂ GREUTATEA MEDIE
GRAPH 3. DISTRIBUTION OF COINS BY AVERAGE WEIGHT

GRAFICUL 4. REPARTIZAREA MONEDELOR DUPĂ DIAMETRU
GRAPH 4. DISTRIBUTION OF COINS BY DIAMETER

Literatura

- Ardeleanu 2015 M. Ardeleanu, *Gropile patrulatere cu pereții lutuiți și arși de la Bozânta Mică – Grind (jud. Maramureș)*, Marmatia 12, 2015, 59-95.
- Ardevan 2003 R. Ardevan, *Tezaurul monetar roman „Apulum VII”*, Alba Iulia, 2003.
- Bader, Winkler 1980 T. Bader, I. Winkler, *Al doilea tezaur de denari romani imperiali descoperit la Ghirișa (com. Beltiug, jud. Satu Mare)*, StComSatuMare IV, 1980, p. 85-126.
- Cardoș 2012 R. Cardoș, *Descoperiri monetare romane în Barbaricum-ul din zona de nord-vest a României (sec. II-IV p. Chr.)*, Marmatia 10/1, 2012, 131-163.
- Cardoș 2017 R. Cardoș, *O fibulă de epocă romană descoperită la Bozânta Mică „Grind”*, Marmatia 14, 2017, 49-56.
- Chirilă, colab. 1971 E. Chirilă, colab., *Descoperiri monetare antice în Transilvania*, ActaMN VIII, 1971, 567-570.
- Chirilă 1960 E. Chirilă, *Tezaurul de monede romane imperiale de la Lujerdiu (r. Gherla, reg. Cluj)*, SCN III, 1960, p. 405-431.
- Domocoș 2014 V. B. Domocoș, *Circulația monetară în spațiul dintre provinciile Dacia și Pannonia*, Cluj-Napoca, 2014.
- Dumitrașcu 1993 S. Dumitrașcu, *Dacia apuseană (Teritoriul dacilor liberi din vestul și nord-vestul României în vremea Daciei romane)*, Oradea, 1993.
- Ferenczi 1969 Șt. Ferenczi, *Cu privire la apărarea hotarului de nord al provinciei Dacia*, StComSatuMare I, 1969, p. 91-110.
- Ferenczi 1988 I. Ferenczi, *Limesul Daciei romane. Sectorul de pe Someșul unit. Elementele de apărare pe subsectorul Ileanda-Tihău*, ActaMP XII, 1988, p. 251-289.
- Găzdac 2002 C. Găzdac, *Circulația monetară în Dacia și provinciile învecinate de la Traian la Constantin I*, Cluj-Napoca, 2002, vol I-II.
- Iuga 1979 G. M. Iuga, *Raport preliminar privind cercetarea arheologică de la Mesteacăn, județul Maramureș*, Materiale XIII, 1979, p. 311-314.
- Iuga 1980 G. M. Iuga, *Raport preliminar privind cercetarea arheologică de la Mesteacăn, județul Maramureș*, Materiale XIV, 1980, p. 236-239.
- Iuga 1979-1981 G. M. Iuga, *Cercetări arheologice de suprafață din zona Chioar*, Marmatia 5-6, 1979-1981, p. 150-153.
- Iuga 2003 G. M. Iuga, *Monede din tezaurul de denari romani imperiali descoperit la Teceu*, Marmatia 7/1, 2003, p. 229-247.
- Kacsó 2015 C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureș*, Baia Mare, 2015, ediția a II-a, vol. I – II.
- Kotigoroško 1995 V. Kotigoroško, *Ținuturile Tisei superioare în veacurile III î.e.n. - IV e.n. (Perioadele La Tène și romană)*, București, 1995.
- Lazin 1969 Gh. Lazin, *Circulația monetară în Nord-Vestul României (sec. II-IV)*, StComSatuMare I, 1969, p. 111-120.
- Lazin, Popescu 1986-1987 Gh. Lazin, I. Popescu, *Monede antice mai recent descoperite în județul Satu Mare*, StComSatuMare VII-VIII, 1986-1987, p. 95-99
- Matei, Stanciu 2000 Al. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană (sec. II-IV p. Chr.) în spațiul nord-vestic al României*, Zalău – Cluj-Napoca, 2000.
- Pop 2015 D. Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureș (I)*, Marmatia 12, 2015, p. 5-58.
- Protase, Bader 1968 D. Protase, T. Bader, *Tezaurul de denari romani imperiali de la Ghirișa, în Tezaurul monetar din județul Satu Mare*, Satu Mare, 1968, p. 37-60.
- RIC *The Roman Imperial Coinage*, Londra, 1926-1985

TEZAUURUL MONETAR ROMAN DE LA BERCHEZOAIA (JUD. MARAMUREȘ)

- Sășianu 1980 Al. Sășianu, *Moneda antică în vestul și nord-vestul României*, Oradea, 1980.
- Stanciu 1992 I. Stanciu, *Descoperiri din a doua jumătate a mileniului I î. H. și mileniul I d. H. în județul Maramureș*, EphemNap II, 1992, p. 169-191.
- Stanciu 1995 I. Stanciu, *Contribuții la cunoașterea epocii romane în bazinul mijlociu și inferior al râului Someș*, EphemNap V, 1995, p. 139-226.
- Vizauer 2003 V. Vizauer, *Un denar roman de la Sighetu Marmației*, Marmatia 7/1, 2003, p. 219-228.

The Roman monetary hoard from Berchezoaia (Maramureș County)

(Abstract)

The Roman monetary hoard in discussion in this article was discovered in Berchezoaia, Maramureș County, in *Cornu' Mesigului* point. The archaeological finds – 21 silver coins and a Medieval iron spearhead – were found with the help of metal detectors on July 1st 2018, by Vasile-Ovidiu Papuc, Lucian-Alexa Onea and Vlad-Călin Sarmași, members of the Detecție Nord Association.

The 21 coins of the hoard are all denarii issued by the Roman Empire in the second century AD. The condition of the coins is generally a relatively good one, 61.90% of them having a satisfactory state of preservation, 23.81% a good state of preservation and 14.29% a poor condition.

From a structural analysis of the monetary hoard (table 1), it is noticeable that the coins are distributed over a fairly long period of about 80 years, between the monetary issue of Trajan from 114 - 117 AD to the one issued during the reign of Septimius Severus from 193 - 194 AD. The series of imperial monetary issues started by Trajan is continuous, uninterruptedly, all the emperors up to Septimius Severus are represented within the hoard, some of them being distinguished through the significant number of coins minted for the members of the imperial family. In this regard, we note in particular the monetary issues of Antoninus Pius for Faustina I, which represents two thirds of the total coins (4 out of 6 coins), but also those of Marcus Aurelius for Antoninus Pius (Divus Antoninus) and Lucilla (2 out of 5 coins).

The graphical representation of the distribution of coins by major issuers (graph 1) appears in the form of a line with two minimums and a maximum: a minimum level at the beginning, during Trajan's time, followed by an increase during Hadrian's time and reaching a maximum level during the reign of Antoninus Pius, after which it gradually descends during the time of Marcus Aurelius and Commodus, until it reaches the second minimum level at the end of the accumulation, during the time of Septimius Severus.

The analysis of the coefficients of coins per year of reign (graph 2) indicates that the monetary issues in the hoard appear in a similar proportion, between 0.19 and 0.26. The exceptions are the beginning and end issues of the hoard, those of Trajan and Septimius Severus, which have significantly lower values.

Regarding the evolution of the weights of the coins, the oscillations registered by the different monetary issues can be followed in table 2 and graph 3, the dates provided by them being edifying only for chronological sequences where the number of pieces is higher.

In terms of size of the coins, the number of perfectly circular pieces is quite small (5 pieces), most of them having a difference between diameters of about 1 cm. Diameter graph (graph 4), show us that the denarii from Berchezoaia fall within the standard values for this category of coins. Thus, 52% of denarii have diameters between 17 and 19 mm, while 43% have diameters between 16 and 19.5 mm and 5% between 18 and 20 mm.

As we have seen before, the hoard from Berchezoaia is composed only of denarii issued during the second century AD. A similar structure is found in Barbaricum, at the northwest of Dacia province, at Astileu – Peștera Igrița (Antoninus Pius - Commodus), Sighetu Marmăției - Tean (Marcus Aurelius), Oradea (Trajan - Hadrian) and Tyukod (Hadrian - Commodus).

From the point of view of the last monetary issue, from the area of Barbaricum mentioned above, hoards ending with coins from Septimius Severus were discovered at Ghirișa I and Ghirișa II, Teceu Mare, and in the Dacia province at Lujerdiu and Ulpia Traiana II.

The hiding of the hoards in this area during the reign of Septimius Severus, can be attributed to a local conflict that took place between 198 - 208 AD on the western borders of the Dacia province, preceded by an attack on the Pannonian limes. The most plausible explanation for this conflict seems to be the advance of the Gepids from the Pannonian limes to the western and north-western border of Dacia province, confirmed by the presence of monetary hoards buried on this occasion in the province of Pannonia, in the Sarmatian-Iazyges area and inside of Dacia province: Mór, Mende, Elek, Miskolc, Tiszaföldvár, Lujerdiu.

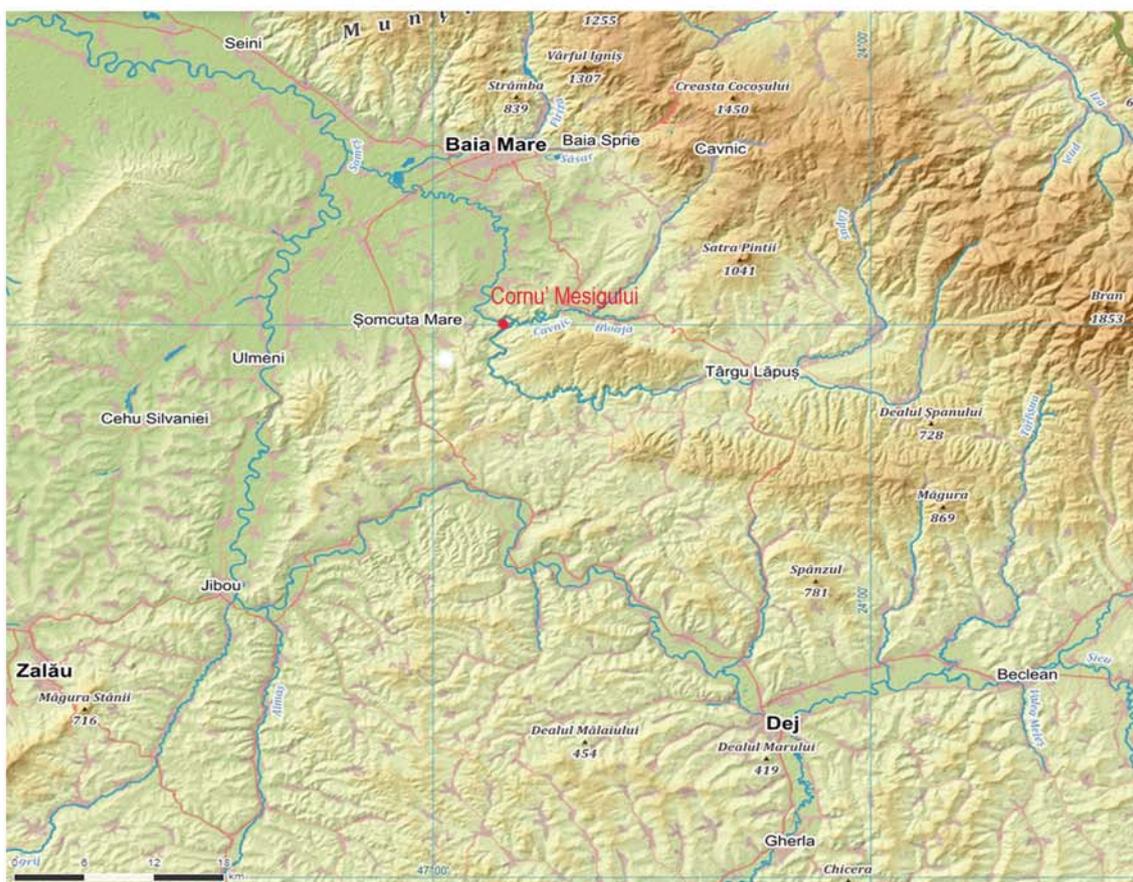
The small number of denarii from the Berchezoaia hoard leads us to appreciate it as a small accumulation, a "current capital" formed in a relatively short period of time, from coins in circulation at the time of its burial. Roman coins have a great documentary value, their presence

TEZAUROUL MONETAR ROMAN DE LA BERCHEZOAIA (JUD. MARAMUREȘ)

presupposes the existence of some archeological objectives. Thus, for the Barbaricum area, located in the northwestern part of Dacia province, the hoard from Berchezoaia – *Cornu' Mesigului* has an exceptional value. Discovered outside the borders of the Roman Empire, the hoard represents one of the most authentic documents regarding the history of the area for those times and completes what is a rather poor map of Roman discoveries for this area of Maramureș County

Raul CARDOȘ

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
crdsraul@yahoo.com

Locul descoperirii tezaurului monetar de la Berchezoaia - Crnu' Mesigului (sursa harților mapy.cz)

Planșa I

1

2

3

4

5

6

7

Foto: Z. Șomcutean

Planșa II

8

9

10

11

12

13

14

Foto: Z. Șomcutean

Planșa III

15

16

17

18

19

20

21

Foto: Z. Șomcutean

Sigilii ale breslei măcelarilor din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș

SORANA MIȘCA

Cuvinte cheie: tipar, breasla măcelarilor, colecția muzeală, incizat, epoca medievală

Key words: seal, butchers' guild, museum collection, incision, Middle Ages

Studiul meșteșugurilor de-a lungul timpului, al breslelor, implicit al simbolurilor ce le reprezintă, constituie un subiect vast și captivant totodată, ce câștigă teren în ultimele decenii prin publicarea tot mai complexă și mai completă a acestor forme de definire a societății epocii medievale. În acest articol nu vom relua documente din arhive referitoare la breasla măcelarilor, subiect dezbătut în numeroase lucrări de specialitate¹. Ne vom referi strict la două piese legate de breasla măcelarilor, care ne oferă un fragment din istoria acestui meșteșug.

Cele două piese aflate în "colecția veche" de sigilii a muzeului au mai fost amintite în albume de culturalizare și cataloage de expoziții², dar nu au fost descrise suficient de atent și detaliat, fapt care m-a determinat să le readuc în atenția specialiștilor.

Tiparul de sigiliu al breslei măcelarilor din Baia Mare (număr de inventar IM 842) a fost produs în atelierele băimărene din fier turnat și gravat (Pl. I. 1a, b³). Anul confecționării este 1756, cifra figurând în textul inscripționat și confirmând un nou privilegiu dat breslei. Mânerul este corp comun cu amprenta, e suplu, cu o înălțime de 10,7 cm, alungit, arcuit, fațetat octogonal. Amprenta sigiliului are o formă circulară cu diametrul de 3,6 cm și prezintă în zona marginală o coroană de lauri stilizată. Legenda a fost scrisă cu majuscule în limba germană:

**A•1756•SEINDT•DIE•PRIVILEIE•DERN•FLEISCH HACKER•D•A•MEY•A•NAGY
BANY•GELESED•WORDE•**

A fost incizată o floare de crin la începutul textului, iar în cel de-al doilea rând, înainte de cuvântul Bany e redată o roză cu cinci petale. Central este reprezentată o bovină cornută în mișcare, iar deasupra ei sunt încrucișate o bardă și un cuțit simboluri reprezentative pentru breasla măcelarilor. De o parte și de alta a celor două unelte încrucișate sunt gravate inițialele: **M.B.** și **A.R.** Aceste inițiale putem presupune că ar putea fi ale staroștilor breslei. După cum am precizat într-un articol precedent⁴ acestea se regăsesc și pe lada breslei măcelarilor. O observație interesantă ar fi faptul că, dacă pe sigiliul din 1756 avem inițialele meșterilor care figurează și pe lada breslei, atunci datarea lăzii se va încadra în secolul al XVIII-lea și nu al XVI-lea cum am presupus anterior. Sigiliile breslei măcelarilor au central figura unei vite cornute, reprezentarea fiind redată intenționat într-o manieră artistică diferită pentru fiecare cetate în parte. Această manieră diversă de reprezentare se poate observa comparând sigiliile publicate până acum, cel al breslei măcelarilor din Dej⁵ ce are inscripția în limba maghiară și cele două din Arad⁶ cu inscripțiile în limba latină.

Un alt tipar de sigiliu din colecția muzeală este al unui meșter măcelar (număr de inventar IF 2688), acesta fiind lipsit de legendă (Pl. I. 2a, b). Piesa este turnată în bronz (alamă) și gravată. Înălțimea mânerului piesei este 4,8 cm, iar diametrul amprentei este 2,6 cm. Putem doar presupune că a fost lucrată în ateliere băimărene și ar fi aparținut unui meșter măcelar băimărean. Din păcate însă sigiliile de meșteri nu pot fi cu certitudine localizate și datate. Are reprezentat un cap de bour stilizat, deasupra având un braț ținând o sabie curbată. În partea inferioară se află două bărzi de măcelar încrucișate. În stânga și dreapta simbolului breslei sunt redată inițialele meșterului **F** și **I**. Compoziția este încadrată de o coroană de lauri. Mânerul are corp comun cu amprenta și este pătrat în secțiune, prezentând și un orificiu de 3 mm cu scop de prindere. Ca analogie pentru astfel de sigilii de meșteri măcelari, există publicate două astfel de piese⁷ cu reprezentări de cap de bour și satâr încrucișate. Diferă maniera artistică de realizare, inițialele meșterilor și câteva elemente decorative.

Astfel de piese aduc un plus de informații despre istoria breslelor, iar realizarea artistică și simbolurile utilizate subliniază măiestria și tehnica acelor timpuri.

¹ Doar câteva exemple de lucrări ce fac referire la subiectul breslei măcelarilor: Pascu 1954; Căpîlnean *et alii* 1974; iar Sütö Kálmán Zsolt cu lucrarea sa de doctorat cu tema Breasla măcelarilor din Baia Mare.

² Catalog 2017, 15-16, nr. 22 și 23; Rusu, Pop, Botiș 2013, 18 și Pl. XXXIV: 2 și 3; Pop, Rusu 2019, 62.

³ Mulțumesc colegului Zamfir Șomcutean, conservator pentru realizarea planșei.

⁴ Mișca 2019-2020, 95.

⁵ Catalog 1997, 10, nr. 3.

⁶ Mureșan 2006, 156-157, 263 - fig. 4, 5.

⁷ Rus 2007, 23 nr. 6 și 7.

Literatura

- Catalog 1997 *** *Bresle transilvănene (secolele XVI-XIX). Catalog selectiv de expoziție, Cluj-Napoca, 1997*
- Catalog 2017 *** *Bresle transilvănene istorie și simbol. Catalog de expoziție, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2017*
- Căpâlnean *et alii* 1974 V. Căpâlnean, I. Sabău, C. Oszóczki, A. Balogh, V. Schrek, *Îndrumător în Arhivele Statului Județul Maramureș, București, 1974*
- Mișca 2019-2020 Sorana Mișca, *Simboluri ale breslei măcelarilor prezente în patrimoniul muzeal băimărean – Bastionul Măcelarilor și lada de breaslă, în Marmatia, 16-17, 2019-2020, 93-100*
- Mureșan 2006 Augustin Mureșan, *Sigilii de bresle din vestul și nord-vestul României (secolele XVI-XIX), Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006*
- Pascu 1954 Ștefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea, Editura Academiei, 1954*
- Pop, Rusu 2019 Lucia Pop, Viorel Rusu, *Rivulus Dominarum – 690: vestigii și mărturii istorice medievale, Eurotip, Baia Mare, 2019*
- Rus 2007 Dorian-Ioan Rus, *Sigilii cu însemne meșteșugărești în colecția privată Florian Rusu din Gheorgheni, în RevBistriței, XXI/2, 2007, 21-25*
- Rusu, Pop, Botiș 2013 V. Rusu, L. Pop, I. Botiș, *Baia Mare oraș liber regal: vestigii și mărturii istorice medievale, Editura Eurotip, Baia Mare, 2013*

**Seals of the Butchers' Guild from the Collection of the Maramureș County
Museum of History and Archeology**
(Abstract)

The two pieces in the museum's „old collection” of seals have also been mentioned in cultural albums and exhibition catalogues, but they were not described carefully enough and in detail, which led me to bring them back to the attention of specialists.

The seal pattern of the butchers' guild from Baia Mare was produced in the workshops of Baia Mare, made of cast and engraved iron. The year of manufacture is 1756, the figure appearing in the inscribed text, which confirms a new privilege given to the guild. The legend was written in capital letters in German. In the center, there is a moving horned cattle, and above it, there are a bard and a knife crossed, symbols representative for the butchers' guild. On both sides of the two crossed tools the initials M.B. and A.R are engraved. These initials can be assumed to be from the guild's starlings. As I have mentioned in a previous article, they are also found on the chest of the butchers' guild.

Another pattern of the seal in the museum's collection is that of a butcher, who is devoid of legend. The piece is cast in bronze (brass) and engraved. We can only assume that it was made in workshops of Baia Mare and it belonged to a master butcher from Baia Mare. Unfortunately, the seals of craftsmen can not be located and dated with certainty. As an analogy for such seals of butchers, there are two pieces published, with representations of ox heads and crossed satires. The artistic way of making, the initials of the craftsmen and some decorative elements differ.

Sorana MIȘCA

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
soranamisca@gmail.com

Planșa I: 1a, b Sigiliul breslei măcelarilor din Baia Mare, anul 1756;
2a, b Sigiliul unui meșter măcelar.

Alexandru Buda de Șomcuta Mare, un deputat la Dieta de la Pesta cu atitudine oscilantă

MARTA CORDEA

Cuvinte cheie: Alexandru Buda de Șomcuta Mare, Dieta de la Pesta, 1848 – 1849, deputați români, Chioar
Keywords: Alexandru Buda de Șomcuta Mare, Diet of Pest, 1848 – 1849, Romanian deputies, Chioar

La prima Dietă maghiară cu reprezentare națională românească de la Pesta (2 iulie 1848 – 11 august 1849), din totalul de 320 de deputați, putem spune, ținând cont și de alegerile suplimentare, că au participat 28 de români sau cel puțin figurau inițial pe listele deputaților ca fiind români.

Dintre deputați, 11 reprezentau Banatul (Axente Bojincă, Ștefan Ioanescu, Maxim Pascu, Sigismund Popovici, Teodor Serb, Aloisiu Vlad, Eftimie Murgu, Vincențiu Bogdan, Atanasie Deșco, Dionisie Cioloș și Vasile Nicolaevici), 4 erau din Bihor (Ioan Dragoș, Ioan Gozman, Iosif Irinyi și Iosif Ambruș), 3 erau trimiși ai Maramureșului (Gavril Mihali, Iosif Man și Iosif Saplonțai), 2 erau din Partium (Sigismund Pop și Alexandru Buda) și 8 din Transilvania (Simion Balomiri, Alexandru Bohățiel, Ioan Oniț, Matei Pop-Grideanu, Nicolae Popovici, Constantin Papfalvi, Anton Boer și Grigore Pop).

Am considerat, raportându-ne la atitudinea lor în dezbaterile Dietei, că putem să îi împărțim pe acești deputați în trei mari categorii: buni patrioți, controversați și renegați.

Alături de deputații Iosif Man, Gavril Mihali, Eftimie Murgu, Constantin Papfalvi, Sigismund Pop, l-am plasat și pe Alexandru Buda între deputații cu atitudine oscilantă, adică în grupul celor „controversați”.

Alexandru Buda de Șomcuta Mare (n. Remetea, Chioar, 1813 – m. 1 martie 1875, Budapesta), a reprezentat în Dieta de la Pesta (1848-1849) Comitatul Solnocul de Mijloc, Cercul Cehu Silvaniei, Partium.

Informațiile referitoare la familie atestă faptul că cei numiți Buda, făceau parte dintre nobilii străvechi greco-uniți maghiari militari din regiunea Chioar. Prima lor atestare datează din 1213-1214, Gh. Rákóczi înnoindu-le calitatea de nobil în 1609. Pe atunci familia declara limba maternă ca fiind cea română, dar se declarau în continuare nobili maghiari. Bunicul lui Alexandru se numea Ioan (1745-1806), tatăl, Gergely (Grigore) (1780), fratele Karolinn (1819?-25 I 1878). Soția sa a fost fiica preotului greco-catolic Fejér Pál și sora mai mare a lui Vasvári Pál (la origine Fejér) (1826-1849).

Cunoaștem de asemenea că Alexandru Buda a avut doi fii: Eugen și Oliver, unul dintre aceștia murind de tânăr. Se pare că a rămas o poză de-a lor, făcută la București.

Alexandru Buda a studiat la Liceul Regesc din Cluj, documentele atestând că în 1834/35 frecventa anul II de filosofie, apoi a depus jurământul de avocat și a practicat avocatura.

La alegerile pentru Dietă, în cercul Cehu Silvaniei l-au votat mai cu seamă țărani.

Ajuns deputat în Dietă, a făcut parte din grupul nobililor radicali, care voiau ca Ungaria să devină republică democratică¹. În 10 iulie la alegerea celor 6 notari, a însumat și el 4 voturi.

Activitatea sa în Dietă poate fi considerată controversată, căci nu a avut o atitudine constantă în ceea ce privește interesele românilor. Uneori acțiunile sale erau strict direcționate pe acestea, dar el fiind un adept al Uniunii, un filo-maghiar, părerile sale ajungeau deseori să fie chiar contrare părerii celorlalți deputați români. A avut și acțiuni personale, dar a participat și la importante activități organizate în grupul deputaților români, integrându-se în mai multe demersuri benefice comune cu aceștia.

A apărut cauza românească, ridicându-și glasul atunci când hotărâri ale Comisiei regnicolare au fost aduse în discuția Dietei, fără a fi consultați și membri ai deputăției române. Cuvintele acestuia „răsunară în deșert, și el se scoborî mândros de pe tribună, zicând către Papfalvi: *Mai vorbiți și voi!*”². Atunci Papfalvi printr-o „introducere istețită, care stoarse aprobarea dietei” reuși să motiveze cele rostite de Alexandru Buda și atât Ludovic Battyányi, cât și Kossuth fură de acord ca „operatul” comisiunii regnicolare să fie retrimis, spre a fi ascultată și părerea deputaților români cu privire la el.

¹ Horváth Lajos, *Román képviselők az 1848-49-es országgyűlésben*, în „Honismeret”, Budapesta, an XXVI, nr. 2, 1998, p. 41.

² Augustin Bunea, *Discursuri. Autonomia bisericească, Diverse*, Blaj, 1903, p. 152.

Acest episod ilustrează situația în care s-au găsit deputații români în dieta pestană, în foarte multe cazuri luându-se hotărâri fără consultarea lor, nici măcar de către „ai lor”.

Împreună cu Sigismund Pop, Eftimie Murgu, Alexandru Bohățiel, Teodor Serb, Constantin Papfalvi, Iosif Man și Aloisiu Vlad a semnat la 19 iulie 1848 celebrul text intitulat *Un răspuns național dat baronului Nicolae Iojica*³, care venea ca răspuns la ponegririle aduse națiunii române și care propunea asimilarea românilor. Deputații români arătau în răspunsul lor că românii nu urmăresc obținerea unor privilegii, cum au fost acuzați de scriitorul maghiar Jósika Miklós, ci doar a unor „drepturi constituționale”, întrucât constituția nu este numai a maghiarilor, ci și a românilor⁴.

În 22 iulie 1848, s-a numărat printre cei 36 „opozanți furioși” care au refuzat să acorde ajutor pentru reprimarea mișcărilor din Italia. Se dezbate și în Dietă trimiterea a 40.000 de ostași în Italia⁵. Ungurii luptă pe fronturile din Italia pentru apărarea integrității teritoriilor regelui, votându-se recruți, lucru contrar dorinței conducătorilor radicali maghiari, care ar fi vrut ca aceste forțe să lupte contra slavilor și românilor, nu să se disperseze pentru o cauză îndepărtată. Armata cezaro-crăiască reprimă insurecția italienilor⁶, de asemenea sunt înfrânți și cehii, fapt care duce la retragerea concesiilor acordate de Viena Ungariei. În Lombardia și Veneția, în lunile februarie și martie ale anului 1848 au avut loc insurecții, iar în Viena lupte de stradă. Soldații maghiari au primit ordin să tragă în piemontezi și în insurgenții lombardo-venețieni. Despre disputata problemă a italienilor, apare o lungă consemnare în rubrica „Despre Dietă”, în care transpare situația dificilă în care se găseau deputații români față de această situație de îngrădire a libertăților tocmai de „Majestatea Sa, Craiul Nostru”: „O parte a Italiei unde e bătaia acuma, e țara craiului nostru, lăcuiții țării acesteia prin sfetnici craiului, cei răi întru atâta au fost apăsăți, cât mai pre urmă ne mai putând suferi apăsarea aceasta, poporul au prins arme asupra ocârmuirei; iară ocârmuirea căzută nici în gând nu au avut a slobozi pre italieni, și ale da drepturile lor, ci au trimis asupra lor ostășime, și așa s-au început bătaia, sau precum o numesc războiul italian. Din bătaia aceasta acuma e cu greu a se descâlci, căci italienii nu numai că voesc a fi de totului slobozi, ci voesc a se și desbina de cătră craiul nostru, și aş alege altu. Acesta e un rău destul de mare, căci craiul nostru e un om foarte bun, pre carele l-au înșelat tâlharii de sfetnici, și când au văzut că sfetnicii cei răi l-au băgat în primejdie, au fost târziu, căci hoții au fugit, iară bătaia au rămas în grumazu bunului stăpânitoriu. [...] Însă nu numai pentru dânsul, ci și pentru noi e stricătoare și nefolositoare bătaia aceasta, căci precum bine știm, o foarte mare mulțime din oamenii noștri își varsă sângele în bătaia aceasta, și își varsă sângele tocmai atuncea, când și țara noastră e primejduită de vrăjmași. Acuma precum vedeți bunul nostru stăpânitoriu, mai din toate părțile e înconjurat de vrăjmași, și acuma mai tare să razămă pre credința noastră, de și noi suntem destul de primejduți. Și foarte bine face că se razămă pre noi, căci oameni mai credincioși de cât noi nu va afla, precum poate vedea și din scrisoarea aceea, carea i-au trimis-o dieta”⁷.

Solidarizându-se, deci, cu poporul italian, câțiva dintre deputații români, printre care și Alexandru Buda, refuză în 22 iulie 1848 să voteze pentru înarmare și pentru participarea la represiunile armatei ungare împotriva italienilor, căci, consideră ei, au fost trimiși în parlamentul maghiar pentru a apăra libertatea și nu pentru a îngrădi obținerea ei de către alte popoare, apărând, fie și prin nevoțarea legii, libertatea care se cuvine italienilor, și, implicit, ideea de libertate, cu care se identifică și ei.

La 13 septembrie 1848 a propus să fie amânate dezbaterile privind urbariile din Transilvania, ca țara să se poată pregăti d. p. d. v. militar pentru apărarea țării, din cauza atacului croatului Jellačić, considerat dușmanul Ungariei și al Austriei. În această zi și în cea de a doua zi a dezbaterilor, a intervenit pentru „folosirea prevederilor legale în justiție în Transilvania”. În problema recrutărilor, la 13 septembrie 1848, Alexandru Buda cere imunitate pentru tinerii de 18-26 ani⁸.

³ „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, Brașov, 1848, nr. 32, p. 249-251. Textul a apărut în publicația *Nemzet*, Pesta, 1848, nr. 66, p. 1-2 și a mai apărut și în „Învățătorul poporului”, Blaj, I, 1848, nr. 15, p. 57-59.

⁴ Melinda Mitu, Melinda Mitu, *Problema românească reflectată în cultura maghiară din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2000, p. 340.

⁵ Dumitru Suci, *Antecedentele dualismului austro-ungar și lupta națională a românilor din Transilvania (1848-1867)*, Editura Albatros, București, 2000, p. 83.

⁶ *Realități sociale și implicare politică în Transilvania între 1848-1867. Studii*, Cuvânt înainte Dumitru Suci. Autori: Simion Retegan, Dumitru Suci, Daniela Deteșan, Mádly Loránd, Ciprian Rigman, Mirela Popa-Andrei, București, Editura Academiei Române, 2011, p. 51.

⁷ „Amicul Poporului”, nr. 9 din 22/8 iulie 1848, col. 135-140.

⁸ Eugen Glück, *Deputații români în parlamentul Ungariei în 1848-1849*, în „Simpozion”, Giula, VIII, 1999, p. 46-64.

Dintre acțiunile personale amintim: i-a susținut pe alegătorii din comitatul Turda-Arieș, când aceștia s-au plâns că listele de alegători n-au fost întocmite potrivit legii⁹, în 4 august a luat cuvântul în dezbaterile privind proiectul de hotărâre în învățământul primar iar în 21-22 august 1848 a luat cuvântul în legătură cu recrutările. A avut mai multe intervenții legate de Uniune, printre care și cea din 15 septembrie 1848, când, din cauza vacarmului iscat în sală, nu a putut fi auzit. De asemenea, a obiectat în ceea ce privește sintagma „pe pământul maghiar și secuiesc”, deoarece considera că aceasta aduce jignire românilor. A cerut ca aceasta să se modifice în „comitate, scaune secuiești și districtul Făgăraș”, ceea ce s-a și acceptat. În 20 septembrie 1848 a cerut tipărirea unei Proclamații de către Dietă împotriva lui Jellačić, lucru care nu s-a aprobat. La 21 septembrie a fost citită Proclamația lui Alexandru Buda către românii din Transilvania, el fiind în favoarea recrutărilor¹⁰.

În 26 septembrie 1848 s-a dezbătut problema grănicerilor români, a textului jurământului depus de ei. S-a alăturat celor care cereau o comisie de trei persoane care să fie trimisă în teritoriu, din care una să fie neapărat de naționalitate română.

În dezbaterile privind Legea tribunalelor statariale în Transilvania, românii au avut atitudini diferite: Al. Buda consideră că vinovat este doar cel condamnat definitiv. Și el și Dragoș au cerut o dezbatere. Saplontai a cerut ca acțiunea tribunalelor statariale să se răsfrângă doar asupra civililor, Boer și Vlad să se poată face recurs și la aceste instanțe¹¹.

Dintr-o știre trimisă publicației „Alföldi Hírlap” aflăm că, la 13 octombrie 1848, în Chioar s-a ținut o Adunare Populară, la care a participat și Alexandru Buda, care a încercat să lumineze poporul, dar, demersul său s-a dovedit a fi inutil. Locuitorii nu-l vor de comite suprem pe Teleki Sándor, căci nu-l suportă, nici măcar ca simplu locuitor¹².

Este autorul unei proclamații „Scrisoare deschisă către români”, datată la 18 octombrie 1848, la Șomcuta, când războiul civil al naționalităților era deja în toi: „Pentru mine și tovarășii mei principiul călăuzitor, care stă la baza susținerii constituției libere este: că românii trebuie să întindă o mână frățască de ajutor maghiarului pentru că așa am crezut și credem, panslavismul și absolutismul care se află cu acesta în aceeași legătură, este o scăpare din jugul de fier”.

În a doua parte a anului 1848 și pe parcursul anului 1849 deputații sunt trimiși în misiuni de împăciuire și la batalioanele de grăniceri pentru a le schimba atitudinea ostilă față de autoritățile maghiare (Constantin Papfalvi, Sigismund Pop, Iosif Saplontai, Gavril Mihali) și sunt numiți comisari guvernamentali (Axente Bojincă, Ștefan Ioanescu, Maxim Pascu, Alexandru Buda, Iosif Man, Gavril Mihali), primii trei menționați fiind în măsură să-i apere pe români de pe pozițiile lor, în schimb, ultimii trei (printre care și Buda) iau atitudine împotriva populației românești, ridicând tribunale statariale, oprind revoltele în mod violent.

În 2 noiembrie 1848 Alexandru Buda luptă la Rona împotriva românilor¹³. A fost trimis în comitatul Solnocul de Mijloc în calitate de comisar guvernamental. Cererea comisiei permanente a comitatului pentru trimiterea lui Buda s-a făcut în 3 noiembrie 1848 la Zalău și Dieta a aprobat cererea la 13 noiembrie 1848.

După ce Dieta s-a mutat la Debretin, actele îi confirmă lipsa de la dezbateri de două ori. În fața Curții Marțiale a mărturisit că din octombrie 1848 s-a aflat în mare parte în comitatul său, neluând parte la evenimentele din 14 aprilie 1849 și neparticipând nici la ședințele de la Pesta, nici la cele din Seghedin. Potrivit Procesului Verbal al ședinței din 9 februarie 1849, a luat cuvântul la dezbaterile privind proiectul de lege al judecătorilor militare și civile, iar în 20 aprilie 1849 a luat apărarea deputatului Fridetzky Lajos, în dezbaterile privind confirmarea lipsei deputaților din ședințe.

A devenit membru al Partidului Radical, înființat în 5 aprilie 1849, care și-a pus ca țel autonomia și transformarea Ungariei în republică democratică.

În articolul său, *Öszinte nyilatkozat* (Declarație sinceră) din „Közlöny” a încercat să rezume relația româno-maghiară din ultimii doi ani și să o așeze într-o perspectivă istorică. Nu a cruțat „reacțiunea”, aristocrația și conducerea românească din Transilvania, în primul rând pe profesorii fanatizați ai daco-românismului. Spera că relațiile maghiaro-române se vor aranja în mod favorabil.

⁹ *Ibidem*, p. 46-50.

¹⁰ „Kossuth Hírlapja”, Pest, nr. 72, 22 septembrie, 1848, p. 327.

¹¹ Eugen Glück, *art. cit.*, p. 46-64.

¹² „Kossuth Hírlapja”, Pest, nr. 98, 22 octombrie, 1848, p. 437.

¹³ Gelu Neamțu, *Deputații români în Dieta de la Pesta, 1848-1849*, în „Anuarul Institutului de istorie din Cluj”, Cluj, XIII, 1970, p. 140.

Se pare că făcea parte dintre așa numiții „prieteni intimi” ai lui Kossuth¹⁴, fiind ofensat că nu i-a fost lui încredințată sarcina preluată de Ioan Dragoș. Kossuth i-a replicat: „Nu ambiționa o misiune atât de periculoasă precum este cea dată lui Dragoș și primită din partea sa, pentru că eu, în împrejurările actuale, nu aș putea garanta nici pentru viața lui nici pentru a oricărui altuia care ar cuteza să ia asupra sa o misiune atât de periculoasă”¹⁵. Ar fi dorit să ia asupra sa misiunea periculoasă la Avram Iancu. Se pare că Ioan Dragoș i-a trimis în 28 aprilie 1849 (Oradea) o scrisoare lui Kossuth prin care îi cerea acestuia să deschidă o cale pentru Buda „pentru a obține merite”.

După înăbușirea Revoluției, deși Alexandru Buda nu fusese prezent la detronare, a fost condamnat la moarte și pierderea bunurilor, în 5 iulie 1850 pedeapsa fiindu-i comutată la 15 ani de muncă silnică.

În memoriile sale, Pálffy János¹⁶ menționează că faptele lui Buda nu motivau această pedeapsă deosebit de crudă, ci era vorba de o răzbunare personală, căci atunci când colonelul cezaro- crăiesc Urban, a promis în 1849, 10 galbeni pentru capul său, deputatul român a propus 100 galbeni pentru cine îl prinde pe generalul austriac.

După eliberare a căutat să ia legătura cu revoluționarii emigranți. La sfârșitul lui octombrie 1860 trecând peste piedici, a ajuns în Italia, s-a prezentat la Direcția Națională Maghiară din Turin și a devenit maior în legiunea maghiară. Din însărcinarea Emigrației-Kossuth, a plecat la București.

Potrivit lui Al. Papiu Ilarian, a luat parte, împreună cu fiii săi, la organizarea unei legiuni secrete și „divizii” în Transilvania. De asemenea, a participat la redactarea unui manifest în limba maghiară și română, care făcea cunoscute drepturile națiunii române, într-o viitoare democrație.

De asemenea, Alexandru Buda a intrat în legătură cu doi agenți ai organizației secrete a lui Gál Sándor. Pentru că activitatea lor era în opoziție cu planurile direcțiunii din Turin, a fost obligat să se întoarcă.

A fost ales deputat și în Dieta din 1872/75, din partea cercului Șomcuta Mare, Chioar, numărându-se printre adepții lui Deák.

A murit în Spitalul Rókus din Pesta, după o lungă suferință, decesul său fiind anunțat în Dietă la 5 martie 1875¹⁷.

Considerăm că activitatea lui Alexandru Buda în Dieta de la Pesta (1848-1849) trebuie privită doar ținând cont de contextul general al evenimentelor, atitudinea sa oscilantă fiind dată în multe cazuri de atmosfera de supraveghere și suspiciune continuă la care erau supuși deputații români. Deși a avut și acțiuni reprobabile, grave, mai ales în a doua parte a anului 1848, nu trebuie să uităm nicidecum interpelările pe care le-a avut în favoarea românilor, fiind călăuzit de bune intenții, chiar dacă era tributar ideilor care militau pentru Uniune și sub scutul înțelegerii româno-maghiare, a unei subordonări nedorite niciodată de români.

¹⁴ Teodor Neș, *Oameni din Bihor, 1848-1918*, Tip. Diecezană, Oradea, 1937, p. 26.

¹⁵ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei pe 200 de ani din urmă*, vol. II, Brașov, 1994, p. 510.

¹⁶ *Magyarország és erdélyi urak (Pálffy János emlékezései)*, Kolozsvár, 1939 (*Ungaria și domniile din Transilvania, Memoriile lui Pálffy János*), apud *Az 1848-1849 évi első népképviseleti országgyűlés történeti almanachja*, Budapest, 2002, p. 164.

¹⁷ *Az 1848-1849. évi első népképviseleti országgyűlés történeti almanachja*, Red. Pálmány Béla, Magyar Országgyűlés, Budapest, 2002, p. 162-164 (pagini redactate de Horváth Lajos); Marta Cordea, *Deputații români în Dieta de la Pesta 1848-1849 și 1861* (teză de doctorat, susținută în 9 octombrie 2019 la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, îndrumători științifici: dr. Gelu Neamțu, dr. Dumitru Suciu).

**Alexandru Buda de Șomcuta Mare,
a Deputy in the Diet of Pest with a Wavering Attitude**
(Abstract)

Among the Romanian deputies who worked in the Diet of Pest (July 2, 1848 – August 11, 1849) there was Alexandru Buda de Șomcuta Mare (born in Remetea, Chioar, 1813 – died March 1, 1875, Budapest), representing Solnocul de Mijloc County, Cehu Silvaniei Circle, Partium.

Our article contains both information about his biography and details about his speeches in the works of the Diet. Alexandru Buda took part in some common activities of the group of Romanian deputies, but also had personal manifestations, expressed through Proclamations.

Like many representatives in this Diet, he had a wavering attitude, being later considered a controversial deputy. Initially, after the suppression of the Revolution, he was sentenced to death, later his sentence was commuted to 15 years in prison. After his release, he continued his political activity.

Marta CORDEA
Biblioteca Județeană Satu Mare
marticordea@yahoo.com

Noi informații despre profesorul Ioan Conțiu

VIOREL CÂMPEAN

Cuvinte cheie: Ioan Conțiu, Remetea Chioarului, Liceul „Mihai Eminescu” Satu Mare.

Keywords: Ioan Conțiu, Remetea Chioarului, „Mihai Eminescu” Satu Mare High school.

În anul 2014 am reușit să scoatem de sub tipar cu profesorul dr. Ovidiu T. Pop volumul *Pictorul, profesorul și omul Ioan Conțiu*.

Volumul, de fapt al V-lea caiet dintr-o serie dedicată „eminescienilor sătmăreni” era dedicat, așa cum îi arată și titlul, unui autentic om de cultură născut pe teritoriul de astăzi a județului Maramureș, la Remetea Chioarului. În prefața celui volum ne exprimam regretul pentru lipsa de informații complete, dar și speranța în viitoare completări a biografiei profesorului: „Până la finalizarea redactării acestui «caiet» nu am reușit să aflăm data și locul decesului profesorului Ioan Conțiu. Considerăm că noi cercetări asupra vieții și activității profesorului și pictorului Ioan Conțiu, vor scoate la lumină informații noi, care vor completa datele din acest volum. Biografiile profesorilor de la Liceul «Mihail Eminescu», apărute în seria *Caietelor eminescienilor sătmăreni*, au menirea de a oferi tinerilor din societatea de astăzi, modele de intelectuali implicați în activitatea culturală, social-politică și, în general, în tot ce însemna viața românească în Sătmarul de altădată”¹.

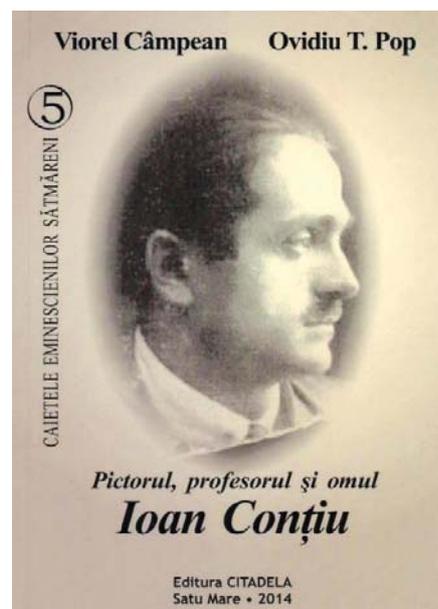
Și iată că gândul de atunci s-a împlinit; cu ajutorul profesorului Gheorghe Munteanu din Baia Sprie, am reușit să aflăm data morții lui Ioan Conțiu. De asemenea, într-un lexicon interbelic am mai reușit să aflăm informații despre acest profesor cu preocupări diverse, dar și o fotografie.

Ioan Conțiu s-a născut la 24 iunie 1890 în Remetea, județul Sătmar. Este o localitate aflată aproape de Șomcuta Mare, parohia fiind afiliată în anii nașterii lui Ioan Conțiu protopopiatului greco-catolic Șomcuta Mare². În părțile chiorene exista o familie Koncz de Tirimia, înnobilită în 1656 de către Gheorghe Rákóczi I³.

Studiile primare le urmează în perioada 1895-1899 la Remetea, Dej și Copalnic-Mănăștur. Debutază ca elev de gimnaziu la Liceul Maghiar de Stat din Baia Mare, unde l-a avut diriginte pe dr. Káplányi Antal⁴.

Și-a continuat studiile la Liceul Român Grăniceresc din Năsăud în perioada 1905-1912. I-a avut colegi aici, printre alții, pe Tit Mălăi⁵, iar diriginți i-au fost profesorul de limba română Emil Mărcușiu, profesorul de limba latină Vasile Bichigean, Virgil Șotropa care i-a predat limbile maghiară și germană, iar în cele din urmă profesorul de matematică-fizică Emil Domide. Clasa a VI-a gimnazială Ioan Conțiu a urmat-o în calitate de elev particular. La acest liceu își susține examenul de maturitate la 7 iunie 1912, obținând Certificatul de maturitate cu nr. 23/1912.

Între anii 1912-1915 a urmat Teologia la Lugoj, adică la greco-catolici. În mod interesant, și-a finalizat aceste studii la Facultatea Teologică din Sibiu, obținând „diploma de adevărate studii”

¹ Viorel Câmpean, Ovidiu Pop, *Pictorul, profesorul și omul Ioan Conțiu*, Satu Mare, Editura Citadela, 2014, p. 8.

² *Stat personal*, completat de Ioan Conțiu la 29 mai 1922, înregistrat în Arhiva Liceului „Mihai Eminescu” din Satu Mare cu Nr. 341-922.

³ Valer Hossu, *Nobilimea Chioarului*, Baia Mare, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, 2003, p. 266.

⁴ A Nagyányai M. Kir. *Állami Főgimnázium Értesítője Tanévről 1902-1903 (Anuarul Liceului de Stat din Baia Mare)*, Nagyányai, [Baia Mare], 1903, pp. 81-82; A Nagyányai M. Kir. *Állami Főgimnázium Értesítője 1903-1904 Tanévről (Anuarul Liceului de Stat din Baia Mare)*, Nagyányai, [Baia Mare], 1904, pp. 54, 132.

⁵ *Raportul al XLIII-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pentru anul școlar 1905/1906*, Bistrița, 1906, p. 22, 62; *Ibidem*, an 1906/1907, pp. 16, 57; *Ibidem*, an 1908/1909, pp. 54, 94; *Ibidem*, an 1909/1910, pp. 51, 88; *Ibidem*, an 1910/1911, pp. 35, 75; *Ibidem*, an 1911/1912, pp. 57, 83, 94.

cu nr. 474 din 1916. La 14 iunie 1917, i se acordă de către „Institutul pedagogic-teologic Arch. Greco-ortodox, consistorul arch.-dioc. Sibiu”, „cualificațiunea de preot”. La „studii speciale” este trecută și „Școala de pictură Baia-Mare, sesiunea de vară, Iunie 1910/1912”.

Studiază un an, 1920-1921, la Academia de Belle Arte din Roma, unde obține „Diploma de pictor”, cu numărul 11738 din 1921.

Profesorul Conțiu cunoștea, după propria-i mărturisire „perfect” limba română, maghiară, italiană și „binișor” limba franceză și germană. S-a căsătorit în 1916 cu Mărioara Buda, neavând copii i-au adoptat pe Vasile și Onița; presupunem că aceștia erau dintr-o familie înrudită cu cei doi soți Conțiu.

Despre serviciul militar știm că l-a efectuat în calitate de preot militar, cu gradul de căpitan. Mai întâi în Armata Austro-Ungară, în 1917. În toamna anului 1918 mărturisește că a fost „membru în senatul Român din Cluj 1918-Nov.-Dec. Am funcționat ca prof. priv. numit de Cons. Dir., Secția Ocr. Soc. la Școala orf. de războiu”. Probabil că a făcut parte din Legiunea I a Gărzilor Naționale Române, cu sediul la Cluj, în decembrie 1918⁶.

A predat desen, în calitate de „măiestru”, la Liceul „Mihail Eminescu” din 14 noiembrie 1921 până în anul 1926⁷ fiind și custodele sălii și colecției de desen. Sub egida „Astrei” locale a ținut prelegeri despre pictorul Nicolae Grigorescu⁸.

Un important eveniment a avut loc în viața Liceului „Mihai Eminescu” în anul școlar 1923/1924: „În 22 Iunie [1924] la orele 11 am avut un festival în antreul liceului, cu ocazia dezvălirii bustului patronului nostru. La festival au fost reprezentate toate autoritățile locale și a asistat și un public numeros și distins. Lucrările desvălirii au fost conduse de măestrul de desemn Ioan Conțiu, cu a cărui îngrijire s-a aranjat un concert și s-au vândut ilustrate realizând un venit curat de 19.162 Lei, cu cari s-au acoperit în parte cheltuielile lucrărilor împreunate cu desvălirea bustului”. Placa de marmură, dezvelită în 12 iunie 1924, cu ocazia inaugurării bustului poetului național, dăinuie și azi în holul Colegiului Național „Mihai Eminescu”.

Evenimentul fusese anunțat din timp de presa locală: „pentru strângerea unui fond necesar la ridicarea unui bust în localul liceului, marelui poet M. Eminescu, direcțiunea liceului a pus în vânzare cărți poștale ce reprezintă acest bust”⁹. De „confecționarea” acelor cărți poștale s-a ocupat profesorul Ioan Conțiu¹⁰.

Dar iată spicuri dintr-un articol dedicat evenimentului deosebit. În sala amenajată cu gust de către profesorul Conțiu au sosit autoritățile: primarul orașului Satu Mare, Augustin Ferentiu, directorul Băncii Naționale, directori și profesori de la școlile sătmărene, ofițeri, etc. Serviciul divin a fost oficiat de către protopopul Aurel Dragoș, ajutat de către preoții Podoabă și Vasile Herman. Au ținut discursuri protopopul Dragoș, deputat la acel moment, care i-a îndemnat pe tineri să se adape la „isvorul de lumină și patriotism al marelui Eminescu”, directorul Eugen Seleș, care a întărit același îndemn „pentru înflorirea Neamului dela Nistru până la Tisa”. A urmat punctul culminant al evenimentului, când a fost trasă pânza, „făcând să apară frumosul bust înconjurat de flori. Momentul acela a fost atât de înălțător, încât ochii tuturor au fost năpădiți de lacrimi! Ți se părea că în atmosferă plutește spiritul marelui gânditor și cântăreț al Neamului!”. Profesorul Aurel Ghitta a citit o telegramă prin care inspectorul șef Simion Gocan comunica faptul că sufletește este prezent la sărbătoare. Apoi, primarul Augustin Ferentiu, „cu simpaticu-i fel de a vorbi” a vorbit despre importanța monumentului și a depus o coroană de flori. Lumea s-a îndepărtat apoi spre case, „cu sufletul înălțat în sfere”, iar „În liceu, ca un simbol al luminei românești, a rămas bustul lui Eminescu, ca să insuflă elevilor dragostea de țară și de cultură pentru vecii vecilor”¹¹.

În seara de 22 iunie la sala teatrului s-a organizat un concert de gală, cu ocazia inaugurării bustului lui Mihai Eminescu. A cântat muzica militară, dându-și concursul d-nii Bendiner cu orchestra sa, Paul Rechter, cu „o muzică suavă și dulce ce te farmecă” Dumitrescu și d-ra Drăgan. Ziaristul deplângea doar numărul mic de spectatori precum și faptul că momentul necesita interpretarea unei romanțe cu versurile marelui poet...¹². Pentru buna organizare „se desiginează un comitet compus din

⁶ Vasile Lechințan, *Oficiali de stat români din Transilvania (1368-1918)*, Cluj-Napoca, 2003, p. 96.

⁷ *Anuarul al X-lea al Liceului de Stat „Mihail Eminescu” din Satu Mare pe anul 1928/1929*, Satu Mare, 1929, p. 39.

⁸ *Anuarul al III-lea al Liceului de Stat „Mihail Eminescu” din Satu Mare pe anul 1921/1922*, Satu Mare, 1922, p. 15.

⁹ „Satu Mare”, an VI, nr. 41, 4 iunie 1924, p. 3.

¹⁰ Arhiva Colegiului Național „Mihai Eminescu”, *Registrul Proceselor verbale începând cu anul școlar 1922/1923*, p. 119.

¹¹ „Satu Mare”, an VI, nr. 47, 25 iunie 1924, p. 1.

¹² *Ibidem*, nr. 46, 22 iunie 1924, p. 3.

profesorii: S. Tămaș, V. Herman și A. Ghitta. Vânzarea biletelor de onoare, a lojelor se încredințează elevilor cercetași. [...] La dezvălire trebuie să fie de față întreg corpul profesoral¹³.

Și cotidianul „Satu Mare”¹⁴, a relatat despre evenimentul dezvelirii bustului. Aflăm din cuprinsul informației din ziar că realizatorul bustului a fost profesorul Ioan Conțiu, care plănuia de mai multă vreme realizarea unui bust dedicat patronului spiritual al școlii.

După marea bucurie din anul 1924, cu dezvelirea bustului lui Mihai Eminescu, în toamnă Ioan Conțiu a fost lovit de o mare durere, locuința fiindu-i prădată. Dar, iată relatarea din presa locală. Considerat drept „pictor talentat și bun profesor de desen”, în toamna anului 1924 Ioan Conțiu a fost victima unei tâlhării, „care i-a amărât adânc sufletul”. Asta pentru că „Împovărat de greutatea familiare, muncește din răsuputeri pe aceste vremuri de scumpete spre a-și întreține pe ai săi. Liniștita viață de intelectual sânguincios i-a fost însă turburată de niște mizerabili de hoți, cari în lipsa lui de acasă, s-au introdus pe fereastră și i-au furat în ziua de 15 Sept. Tot ce au găsit în casă: articole de îmbrăcăminte de casă, precum și 3000 de lei. Bietul om, a fost lăsat dezbrăcat, el și familia lui în preajma iernei”. Se făcea apel la publicul cititor să concluzeze cu Poliția pentru a prinde hoții¹⁵.

Unul dintre elevii pregătiți de către Ioan Conțiu, la Liceul „Mihai Eminescu” din Satu Mare, a fost pictorul Ion Țânțaș, care și-a descoperit „talentul și pasiunea pentru desen, lucrând, uneori în fiecare după-amiază, în atelierul profesorului său de desen, Ion Conțiu”¹⁶.

Alături de avocatul Emil Coconeți, lui Ioan Conțiu i se datorează introducerea cercetășiei pe plaiurile sătmărene. Ioan Conțiu a organizat la 7 iunie în Halmeu și în 12 iunie 1924 la Carei „festivaluri cercetășești”, vorbind despre însemnătatea cercetășiei și iubirea patriei¹⁷. În presa locală comandantul cohorții, profesorul Conțiu scria într-un comunicat: „Primirea din Halmeu ne amintesc credința și dragostea ce domnește cari cu mic cu mare ne-au întâmpinat și la gară și seara”¹⁸.

O frumoasă sărbătoare a cercetașilor a avut loc în luna decembrie a nului 1924 la Seini, unde s-a deplasat cohorta cercetășească „Someșul”, sub conducerea profesorilor de la Liceul „Mihai Eminescu”, Iuliu Pop și Ioan Conțiu. Sătmărenii au fost bine primiți în orașelul aparținător pe atunci județului lor, mai ales prin bunăvoința prim-pretorului Ioan Butean, a directorului școlii, Anania Măgdaș și a dirijorului corului „Tinerimii Române” din Seini, Iosif Cardoș-Spădaru¹⁹.

În anul 1931 echipa de fotbal Olimpia C.F.R. Satu Mare sărbătorea 10 ani de la înființare. Profesorul Conțiu saluta clubul în numele cercetașilor sătmăreni²⁰.

A predat pe parcursul anilor școlari 1925/1926, 1926/1927 și 1927/1928 la Școala Superioară de Comerț din Satu Mare, chiar mai multe materii decât la „Mihai Eminescu”: limba italiană, științe naturale, caligrafie și desen. Predarea limbii italiene a fost introdusă, oarecum, datorită cunoașterii ei de către prof. Conțiu²¹.

Această instituție îi datorează foarte mult directorului dr. Gheorghe Dragoș, care a asigurat o conducere exemplară, ilustrată de nenumăratele acțiuni cultural-educative, editarea de anuare școlare, etc.²²

Cunoaștem că profesorul Ioan Conțiu a predat limba italiană la nivelul tuturor claselor din școală²³. A fost diriginte, conducând clasa I, respectiv a II-a gimnazială, în anii școlari 1926/1927, 1927/1928²⁴.

De asemenea, a avut o vie activitate în cadrul laboratorului de științe naturale, reușind prin străduințele sale realizarea unei colecții de zoologie. Directorul Dragoș afirmă că numai prin stăruința profesorului Conțiu s-a ajuns la realizarea unei frumoase colecții de animale și minerale. Afirmă despre acesta că „D-Sa, ca o albină a agonisit zi de zi noi animale, pe cari, împreună cu elevii, le-a

¹³ Arhiva Colegiului Național „Mihai Eminescu”, *Registrul Proceselor verbale începând cu anul școlar 1922/1923*, pp. 118-120.

¹⁴ „Satu Mare”, Satu Mare, an VI, nr. 47, 25 iunie 1924, p. 1.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 72, 21 septembrie 1924, p. 2.

¹⁶ Ion Țânțaș. *Un pictor al eposului oșenesc*, Negrești-Oaș, 2008, p. 43.

¹⁷ *Anuarul al V-lea al Liceului de Stat „Mihail Eminescu” din Satu Mare pe anul 1923/1924*, Satu Mare, 1924, pp. 72-73.

¹⁸ „Satu Mare”, an VI, nr. 44, 15 iunie 1924, p. 3.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 95, 10 decembrie 1924, p. 2.

²⁰ „Gazeta Sătmarului”, an IV, nr. 7, 7 oct. 1931, p. 4.

²¹ *Anuarul Școalei Superioare de Comerț din Satu Mare. Anul IV și V pe anii școlari 1926-1927 și 1927-1928*, Satu Mare, 1928, p. 11.

²² Pentru biografia lui Gheorghe Dragoș vezi volumele: *** *Cu și despre Gheorghe Dragoș*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 1998 și Gheorghe Dragoș, *Restituiri*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2000.

²³ Ioan Viman, *Învățământul secundar din părțile sătmărene în perioada interbelică: 1919-1940*, Satu Mare, 2007, p. 288.

²⁴ *Anuarul Școalei Superioare de Comerț din Satu Mare. Anul IV și V pe anii școlari 1926-1927 și 1927-1928*, Satu Mare, 1928, pp. 61, 67.

împăiat, sau le-a pus spre conservare în spirt. Din nimic avem azi o colecție zoologică constatătoare din: 106 animale împăiate și 45 conservate în spirt. Afară de aceia prin stăruința Dlui. Prof. Conțiu elevii au adunat 130 soiuri de minerale, pentru colecția de mineralogie”²⁵.

Demn de menționat ar fi și faptul că la sfârșitul fiecărui an școlar erau organizate expoziții cu realizări ale elevilor: desene, lucrări de caligrafie, hărți, „lucrări de birou comercial”, rolul profesorului la aceste evenimente fiind determinant²⁶. S-a implicat și în activitatea Societății de lectură, alături de conducătorul acesteia, directorul Dragoș și de profesorii: Aurel Ghitta și Ioan Grecu. Au fost organizate serbări în comunele: Amați, Rușeni, Doba, Halmeu, Sătmărel, Carei, Seini, Borlești, Baia Mare, etc.²⁷. Împreună cu colegul său, Ioan Grecu, au condus elevii la concursurile organizate sub auspiciile „Tinerimii Române”²⁸. De sărbătoarea națională, 10 Mai, a anului 1927 a organizat cu elevii o serbare la Halmeu, profesorul Conțiu ținând o conferință intitulată *Sentimentul Național*²⁹. Preotul Conțiu a fost prezent și la slujbele din dimineața zilei de 10 Mai 1927 organizate în orașul Satu Mare³⁰.

Profesorul de st. naturale și elevii lucrând la împăiatul pasărilor

În perioada interbelică la Satu Mare a existat o puternică mișcare a artiștilor plastici, atât de etnie română cât și maghiară. Desigur că gândul cititorului zboară la Aurel Popp, dar în aceeași perioadă s-au mai remarcat în orașul Satu Mare artiști plastici precum Mohy Sándor, Zolnay Géza, Tóth Gyula și Litteczky Endre sau doi profesori de la Liceul „Mihai Eminescu” precum Nicolae Brana sau Epaminonda Boca.

Ioan Conțiu s-a integrat acestei mișcări, prezența lui la o expoziție organizată în anul 1925, cu ocazia festivităților din 1 Decembrie ilustrează cu prisosință acest lucru”³¹.

Ioan Conțiu era și un foarte priceput pictor bisericesc, printre alte realizări amintim aici doar realizarea picturii în bisericile românești (greco-catolice) din Sătmărel și Tiream.

În anul 1924, prin intermediul presei locale Ioan Conțiu făcea următorul anunț: „După praxa câștigată în Roma, am onoare a comunica, că am deschis un atelier de pictură bisericască bizantină și apuseană, simțindu-mă în poziția de a lucra pentru bisericile noastre în stilul cel mai frumops, cu picturi originale anatomice, bine executate și durabile. Primesc comenzi de tot felul: iconostase complete, pictat, văpsit și lucrările de lemn după cele mai moderne planuri făcute de mine. Se poate achita și în rate lunare sau trimestriale. Orice comandă mare sau mică se efectuește cu multă îngrijire

²⁵ *Ibidem*, p. 23.

²⁶ Ioan Viman, *op. cit.*, p. 294.

²⁷ *Anuarul Școlii Superioare de Comerț din Satu Mare. Anul IV și V pe anii școlari 1926-1927 și 1927-1928*, Satu Mare, 1928, p. 25.

²⁸ *Ibidem*, p. 33.

²⁹ *Ibidem*, p. 37.

³⁰ „Satu Mare”, Satu Mare, an IX, nr. 20, 15 mai 1927, p. 1.

³¹ *Ibidem*, an VII, nr. 96, 1 decembrie 1925, p. 2, *Ibidem*, nr. 97, 6 decembrie 1925, p. 2.

și momentan. Pentru măsuri și învoeli vin la fața locului. Listă cu prețurile curente, trimit gratuit la cerere. Folosiți ocaziunea! Nu lucrați cu streinii. Portrete în oleiu pe pânză, sau hârtie, orice mărime, după fotografii sau natură. Peisagii, acuarele în tot timpul se pot afla gata”³².

Iconostasul din biserica (azi folosită de comunitatea ortodoxă) din Tiream este opera profesorului Ioan Conțiu. Dealtfel, pe spatele iconostasului se mai păstrează inscripția care glăsuiește așa: „acest iconostas s-a ridicat în anul 1926 Iulie 10 sub înalta și glorioasa Domnie a M[ajestății] S[ale] Reg[ele] Ferdinand I al Tuturor românilor în al 7-lea an dela unire”, iar în partea inferioară sunt trecute numele celor care au contribuit la finalizarea lucrărilor:

„Episcop Dr. T[raian] Valer Frențiu
Preot Teodor German
Curat[or] prim Ioan Naghi
După planul pictorului
Prof[esor] Conțiu”.

Biserica din Sătmărel cu hramul „Sf. Dimitrie”, construită în anul 1911 mai păstrează și astăzi iconostasul realizat de Ioan Conțiu. În altar, s-a însemnat, după frumusețea caracterelor de literă folosite, probabil de către realizatorul iconostasului, dar în bună măsură și a picturii bisericii, Ioan Conțiu: „După planul Dlui I. Conțiu pictor și prof. și prin jertfa poporului și a conducătorilor lui făcutu-s-a acest iconostas spre mărirea lui D-zeu, în anii 1926/1927”. Presa vremii a relatat evenimentul sfințirii noii picturi³³.

Pictorul și profesorul Ioan Conțiu este descris de către un ziarist interbelic ca: „[...] figura eminesciană, chipul cercetașului incorigibil, mort pe altarul sfintei datorii în timp ce se afla în țară străină”. În semn de prețuire, cohorta cercetășească din Baia Sprie i-a purtat numele³⁴.

Știm că, alături de comandantul Iuliu Pop, a înființat Legiunea de cercetași „Principele Nicolae” din Satu Mare. Într-un Lexicon interbelic este descris așa: „Condus mereu de ideea fraternității, egalității și dragostea de aproapele său și educarea de cetățeni buni, face educația tineretului Legiunii sale, în acest sens”³⁵. Probabil că a ținut foarte mult la activitatea cercetășească. Rezultă aceasta din sfârșitul vieții sale...

Circumstanțele morții sale le-am aflat citind o publicație orădeană interbelică, de limbă maghiară. Accidentul care i-a cauzat decesul s-a produs în luna august a anului 1933 în orașul maghiar Gödölő, fiind vorba de o ocluzie intestinală. A decedat într-o clinică din Budapesta. La cererea sa, a fost înmormântat lângă capela cercetașilor din Baia Sprie. Se pare că au fost prezenți la înmormântare și reprezentanți guvernamentali. În orice caz a fost o asistență numeroasă la ceremonie, mai multe sute de cercetași ținând să îl conducă pe ultimul drum pe cel care era foarte îndrăgit de tinerii pe care îi avea în grijă. Oficialitățile s-au îngrijit să ofere văduvei un ajutor grabnic de 30.000 lei³⁶.

³² *Ibidem*, an VI, nr. 81, 22 octombrie 1924, p. 2.

³³ „Satu Mare”, Satu Mare, an VIII, nr. 46, 13 iunie 1926, p. 2; „Satu Mare”, Satu Mare, an IX, nr. 48, 27 nov. 1927, p. 1; *Sfințirea Bisericii gr. Catolice din Sătmărel, „Baia Mare”*, an II, nr. 46, 10 noiembrie 1927, p. 2.

³⁴ Horia I. Gheorghită, *Satu Mare. Oameni și fapte*, vol. I, Satu Mare, 1935, p. 100.

³⁵ *Albumul sportiv. Sport-Album*, Arad, 1932, (coloana) 1013.

³⁶ „Erdélyi Lapok”, Oradea, an II, nr. 189 (484), 24 august 1933, p. 7.

New Information about Professor Ioan Conțiu

(Abstract)

The article refers to some additions regarding the life and activity of Professor Ioan Conțiu (1890-1933). Born in Remetea Chioarului, he worked especially in Satu Mare, where he taught drawing at several prestigious schools. He painted the iconostasis of the churches from Sătmărel and Tiream, both in Satu Mare county. He was also mentioned in the activity of the scouts from Satu Mare. He died in Hungary and was buried in Baia Sprie.

Viorel CÂMPEAN
Biblioteca Județeană Satu Mare
viorel_campean@yahoo.com

Participarea românilor din Copalnic-Mănăștur la Primul Război Mondial (1914-1918)

MARIUS CÂMPEANU,
ALEXANDRU BUCUR

Cuvinte cheie: Făurești, Solnoc Dăbâca, români, soldați, agricultori.

Keywords: Făurești, Solnoc Dăbâca, Romanians, soldiers, farmers.

Considerații generale

Primul Război Mondial, denumit *Războiul cel Mare* dar și *Războiul Națiunilor*, a fost un război global, declanșat în Europa, la 15/28 iulie 1914 și a durat peste patru ani, până la 29 octombrie/11 noiembrie 1918. Războiul a fost declanșat în urma asasinării, la Sarajevo, în 15/28 iunie 1914, a lui Franz Ferdinand, arhiducele Austriei și moștenitorul tronului austro-ungar. Conflagrația mondială a atras în vâltoarea sa toate marile puteri economice ale lumii, grupate în două alianțe opuse: Antanta, compusă din Imperiul Țarist, Franța și Imperiul Britanic, Italia și – mai târziu – S.U.A., împotriva Puterilor Centrale, formate din Imperiul German, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman și Bulgaria. Alianțele s-au reorganizat și extins, pe măsura intrării în război a tot mai multor națiuni.

Românii din Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș au fost nevoiți să participe la război în cadrul armatei austro-ungare, luptând pe diferite fronturi (în principal în Galiția, Serbia și Franța, apoi și în Italia) și plătind un însemnat tribut de sânge. Decretarea mobilizării s-a făcut în 22 iulie 1914¹. La începutul conflagrației, au fost mobilizați bărbații cu vârsta cuprinsă între 18 și 42 de ani. Apoi, din 1915, și cei până la 50 de ani². Numărul românilor transilvăneni, participanți la prima conflagrație mondială în cadrul armatei austro-ungare, rămâne necunoscut cu exactitate. Diferitele cercetări, mai vechi³ sau mai recente⁴, au condus la rezultate diferite. Asupra acestor date statistice nu vom insista, luând în calcul și faptul că pentru fostele județe Solnoc Dăbâca și Maramureș, rezultatele au fost prezentate prin intermediul a două studii științifice⁵.

Localitatea Copalnic-Mănăștur a fost sediul plasei administrative cu aceeași denumire, unitate administrativ-teritorială aflată în componența fostului județ Solnoc Dăbâca (până la Marea Unire de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 a fost comitat). În anul 1920, plasa Copalnic-Mănăștur avea în componența sa 19 localități (Berința, Bloaja, Brebeni, Cărbunari, Cărpiniș, Cernești, Ciocotiș, Copalnic, Copalnic-Mănăștur, Curtuiușu Mic, Făurești, Fânațe, Lăschia, Măgureni, Plopiș, Preluca, Rușor, Trestia și Vad) și 5 secretariate cercuale (Berința, Cernești, Copalnic-Mănăștur, Făurești și Măgureni). Numărul total al locuitorilor era de 12.142, dintre care 11.406 erau români⁶.

Documentele referitoare la participarea românilor din fostul județ Solnoc Dăbâca și, implicit, cele despre contribuția locuitorilor din plasa Copalnic-Mănăștur la Primul Război Mondial, întocmite între anii 1922 și 1923, se păstrează în Fondul ASTRA, aflat la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale. Acestea au fost fructificate astfel: în 1923, de Teodor V. Păcățian, care a realizat *Centralizatorul județului* și a publicat rezultatele⁷; Alexandru Bucur și Vasile Mărculeț, în 2019⁸; Ioan Popa, tot în același an⁹.

În fondul de arhivă menționat se păstrează și un *Tablou nominal* privind aportul locuitorilor români din localitatea Copalnic-Mănăștur la prima conflagrație mondială, pe care îl vom prezenta în cele ce urmează.

¹ Andriescu, Georgescu, Roman 2018, p. 25, 26.

² Leu, Albert 1995, p. 15.

³ A se vedea: Păcățian 1923a, pass.; Păcățian 1923b, pass.; Maior 1985, p. 355-367.

⁴ Șerban 1998-1999, p. 207, 208.

⁵ Bucur, Mărculeț 2019, p. 93-111; Bucur, Mărculeț 2020, p. 151-166.

⁶ Martinovici, Istrati 1921, p. 43.

⁷ Păcățian 1923a, p. 32-50; Păcățian 1923b, p. 3-21.

⁸ Bucur, Mărculeț 2019, p. 93-111.

⁹ Popa 2019, pass.

Participarea românilor din Copalnic-Mănăştur la Primul Război Mondial (1914-1918)

Datele referitoare la participanții localității Copalnic-Mănăştur în Primul Război Mondial au fost consemnate într-un *Tablou nominal* care conține patru file (opt pagini), nenumerotate. Pe prima pagină este trecut numărul de locuitori români ai localității, nu cel de la data întocmirii recensării, ci din anul 1920, 847 persoane¹⁰. Pe ultima pagină s-a calculat totalul general al participanților, prin însumarea totalului de la toate paginile, cu unele erori, preluate și de Păcățian. Tot acolo sunt specificate următoarele: „Se verifică de noi, primariu și secretar cercual, exactitatea prezentului Tablou”. Urmează semnăturile comisiei care a realizat verificarea documentului: secretar Ioan Petrovan, notar cercual; Vasile Pop, primar; Niculae Avram, protopop. Documentul a fost parafat cu ștampila rotundă a comunei, aplicată cu tuș mov. Din fericire, deținem informații privind data la care a fost definitivat și verificat documentul, 23 ianuarie 1922.

Foarte utile, pentru completarea informațiilor referitoare – în special – la cei decedați și dispăruți, sunt datele consemnate pe fațada principală a Monumentului Eroilor din Cele Două Războaie Mondiale, ridicat în anul 2006 în curtea bisericii ortodoxe „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Copalnic-Mănăştur. Soldații, morți și dispăruți, au fost următorii: Anca Ioan, Anca Ioan, Bob Alecsandru, Bob Vasile, Bob Grigore, Bob Ilie, Bota Gheorghe, dr. Bota Teodor, Chesei Ioan, Chesei Vasile, Ciceu Ioan, Dragomir Gheorghe, Dragomir Gavrilă, Dragomir Sabin, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lacatus Alecsandru, Marincas Alexandru, Mihalca Grigore, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Mihalca Ioan, Nechita Iacob, Pop Ioan, Pop Dumitru, Pop Ioan, Pop Gheorghe, Pop Gheorghe, Tarta Grigore, Simon Teofil, Ungur Vasile, Micle Alecsa și Simon Mendel¹¹. Comparând datele furnizate de *Tabloul nominal* cu numele celor decedați și dispăruți în *Marele Război*, trecute pe monumentul amintit, observăm că lista eroilor din *Tabloul nominal* este incompletă, nefiind trecute numele a 11 soldați eroi, nenominalizați în ancheta ASTREI¹². Facem precizarea că în localitate mai există un alt monument, ridicat de familia dr. Costan Valeriu și Ovidiu, „în memoria părinților și a eroilor căzuți pentru apărarea pământului românesc”, în anul 2003 și amplasat în curtea bisericii greco-catolice „Adormirea Maicii Domnului”¹³.

Totalul general din *Tabloul nominal* arată că, din localitate, au participat la acțiunile impuse de Primul Război Mondial un număr de 194 locuitori, dintre care 182 la partea activă și 12 mobilizați pe loc¹⁴. Datele de pe primul monument și alte surse oferă numele a încă 12 participanți, toți soldați, care nu au fost nominalizați în *Tabloul nominal*. Prin urmare, numărul participanților la război, descoperit de noi până la această dată, devine 207. Scăzându-l pe locotenentul Petrovan Vasile¹⁵, rămân 206.

Situația celor 194 (182) de activi a fost, pe grade, următoarea:

- locotenenți, 5: Cârliș August[in], Medan Octavian, Rus George, Șovre Valer; dr. Bota Teodor¹⁶;
- sublocotenenți, 2: Avram Adrian și Buda Ioan;
- plutonier major, 1: Bob George¹⁷;
- plutonieri, 6: Bob Todor¹⁸, Bota Petre [al] I[ui] Ioan¹⁹, Bota Vasile [al] I[ui] Andreiu²⁰, Iuga Liviu, Micle Teofil²¹ și Timoșag Vasile;

¹⁰ Arhivele Naționale Sibiu, *Fond ASTRA*, titlul XIX, *Tablou nominal Copalnic-Mănăştur* (în continuare ANSb, FA, XIX, TNC-M), , p. 1 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Martinovici, Istrati 1921, p. 75; Popa 2019, p. 354, nr. crt. 8.

¹¹ MJM 2020, p. 81.

¹² Cei 11 soldați eroi, nenominalizați în ancheta ASTREI sunt: Bob Ilie, dr. Bota Teodor, Dragomir Sabin, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lacatus Alecsandru, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Simon Teofil, Micle Alecsa și Simon Mendel.

¹³ MJM 2021, p. 82.

¹⁴ ANSb, FA, XIX, TNC-M, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 354-355, nr. crt. 8.

¹⁵ S-a născut în anul 1893, la Copalnic-Mănăştur, în familia notarului Ioan Petrovan. A urmat studiile juridice la Budapesta și Viena. După terminarea Primului Război Mondial a fost notar cercual la Berința și la Negrești-Oaş. Între anii 1926 și 1948 a fost proprietar al Băilor Cărbunari. A decedat în anul 1969, fiind îngropat în grădina casei deținute la Cărbunari. Este același cu notarul cercual nominalizat în *Tabloul nominal* al localității Berința, prin urmare nu îl vom lua în calcul.

¹⁶ Fiind doctor, nu putea primi un grad inferior celui la care l-am încadrat.

¹⁷ În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 113.

¹⁸ *Ibidem*, nr. crt. 15.

¹⁹ În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Botha, nr. crt. 47.

²⁰ *Ibidem*, nr. crt. 45.

²¹ După cum reiese din însemnările autobiografice ale avocatului dr. Alexandru Micle (născut la Copalnic-Mănăştur în 11 martie 1907), în Primul Război Mondial au fost mobilizați doi frați mai mari de-ai săi: plutonierul Micle Teofil și soldatul Micle George. Micle 2014, p. 13, 25.

PARTICIPAREA ROMÂNILOR DIN COPALNIC-MĂNĂȘTUR LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

- sergenți, 14: Anca Ioan [al] I[ui] Ioan, Bob Augustin²², Bob Ioan [al] I[ui] Grigore²³, Buda Ioan, Dragomir Vasile [al] I[ui] Ștefan, Dunca Vasile [al] I[ui] Andreiu, Inoan Grigore, Mihalca Ștefan a[l] Vasalichi[i] [al] I[ui] Jula, Petrovan Octavian, Pop Al[e]xă, Pop Augustin, Pop Izidor, Tarța Grigore și Tarța Vasile;

- caporali, 13: Bob Augustin [al] I[ui] Grigore²⁴, Bob Vasile [al] I[ui] Todor²⁵, Bota Ioan [al] I[ui] Todor²⁶, Dragomir Al[e]xandru, Giurgian Aurel, Leș George, Micle Mihaiu²⁷, Micle Mihaiu, Mihalca Al[e]xandru a[l lui] Ioan, Pop Coriolan, Pop Ioan [al] I[ui] George [al] I[ui] Gavril, Pop Mihaiu [al] I[ui] Ștefan și Pop Telente;

- fruntași, 4: Bob Al[e]xandru a[l] I[ui] Andreiu²⁸, Bob Vasile²⁹, Medan Al[e]xandru și Mihalca Onofreiu [al] I[ui] George Nuț;

- soldați, 149 (138): Anca Ioan [al] I[ui] Ștefan, Bob George a[l lui] Samoilă³⁰, Bob Grigore a[l] Nechiti[i]³¹, Bob Ioan a[l] Nechiti[i]³², Bob Ștefan [al] I[ui] Samoilă³³, Bob Vasile a[l] Nechiti[i]³⁴, Bob Vasile a[l] Nechiti[i]³⁵, Bota George [al] I[ui] Andraș³⁶, Bota George [al] I[ui] Andreiu³⁷, Bota Vasile [al] I[ui] Todor, Buda Al[e]xandru, Cheșe[i] Al[e]xandru, Cheșe[i] Ioan [al] I[ui] Ilie, Cheșe[i] Nechita, Cheșe[i] Petre, Cheșe[i] Vasile [al] I[ui] Ioan, Ciceu Al[e]xandru, Ciceu George, Ciceu Ioan, Ciolte Ilie³⁸, Ciolte Ioan, Cîrlig Ștefan, Codre Indreiu [al] I[ui] Grigore, Codre Ioan, Codre Ioan [al] I[ui] Grigore, Codre Todor, Compan Ioan³⁹, Cormoși Al[e]xandru, Cormoși Vasile, Danciu Simion, Dragomir Al[e]xandru, Dragomir Al[e]xandru a[l lui] Vasile, Dragomir Gavrilă [al] I[ui] Ștefan, Dragomir George, Dragomir George [al] I[ui] Gavrilă, Dragomir George a[l lui] Vasile, Dragomir Ioan [al] I[ui] Samoilă, Dragomir Ioan a[l lui] Vasile, Dunca Filip, Dunca George, Dunca Grigore, Dunca Ilie, Dunca Ioan a[l lui] Ilie, Dunca Ștefan, Flore Vasile, Florian Ioan, Florian Ioan [al] I[ui] Costan, Florian Mihaiu [al] I[ui] Dumitru, Florian Ștefan [al] I[ui] Dumitru, Florian Vasile a[l lui] Vasile, Ghereben George, Giurgean Aurel, Hordo Dumitru, Hordo Mihaiu, Hordo Pompeiu, Hordo Ștefan, Lenghel Chelem[en], Marc Iacob, Marc Ioan, Marc Ștefan, Mari[n]cași Al[e]xandru, Marinceș Al[e]xandru, Marinceș Vasile [al] I[ui] Grigore, Măguț George, Micle Al[e]xa, Micle George, Micle Ioan [al] I[ui] Marton, Micle Ioan a[l lui] George Nuț, Micle Ioan a[l lui] Flore, Mihalca George [al] I[ui] George, Mihalca George [al] I[ui] Ioan, Mihalca George [al] I[ui] Ștefan [al] I[ui] Ianoș, Mihalca Grigore [al] I[ui] Ștefan [al] I[ui] Ianoș, Mihalca Ioan [al] I[ui] Costan, Mihalca Ioan [al] I[ui] Ilie, Mihalca Simion a[l lui] Ioan [al] Nuțului, Mihalca Ștefan [al] I[ui] Ilie⁴⁰, Mihalca Ștefan a[l

²² În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 130.

²³ *Ibidem*, nr. crt. 65.

²⁴ *Ibidem*, nr. crt. 66.

²⁵ *Ibidem*, nr. crt. 122.

²⁶ În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Botha, nr. crt. 87.

²⁷ Nu putem determina care dintre cei doi caporali, cu numele de Micle Mihaiu, a căzut prizonier la francezi și a făcut parte din Legiunea Română. Cel care a cunoscut experiența prizonieratului a fost căsătorit și nu a avut copii. A deținut o casă și 800 stânjeni de pământ, având ocupația de agricultor. Arhivele Naționale Maramureș, *Fond personal dr. Gavril Oșianu* (în continuare ANMm, FGO), dos. 29/1934-1937, f. 101v-102r, nr. crt. 303; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 201.

²⁸ În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 113.

²⁹ *Ibidem*, nr. crt. 25. A fost prizonier la francezi și a făcut parte din Legiunea Română. A fost căsătorit, nu a avut copii. A deținut o casă și două iugăre de pământ, având ocupația de agricultor. ANMm, FGO, dos. 29/1934-1937, f. 102v-103r, nr. crt. 305; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 203.

³⁰ În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Bobb, nr. crt. 151.

³¹ *Ibidem*, nr. crt. 62.

³² *Ibidem*, nr. crt. 110.

³³ *Ibidem*, nr. crt. 70.

³⁴ *Ibidem*, nr. crt. 63.

³⁵ *Ibidem*, nr. crt. 64.

³⁶ În *Tabloul nominal* figurează cu numele de familie Botha, nr. crt. 138.

³⁷ *Ibidem*, nr. crt. 46.

³⁸ A căzut prizonier la francezi și a făcut parte din Legiunea Română. A deținut o casă și 100 stânjeni de pământ, având ocupația de agricultor. ANMm, FGO, dos. 29/1934-1937, f. 101v-102r, nr. crt. 304; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 202.

³⁹ Ipotețic: Câmpan.

⁴⁰ A fost prizonier la ruși și a făcut parte din Corpul Voluntarilor Români din Siberia, Batalionul II operativ „Mărășești”, compania a 4-a. A fost căsătorit și a avut trei copii. A deținut o casă și patru iugăre de pământ, având ocupația de agricultor. În perioada trăită în Siberia a fost adjutantul ministrului Voicu Nițescu, trimis în Rusia de guvernul român (de la Iași) pentru a organiza corpuri de voluntari transilvăneni care urmau să se alăture armatei române. În anul 1931, a primit medalia „Ferdinand I”. ANMm, FGO, dos. 29/1934-1937, f. 101v-102r, nr. crt. 302; Rustoiu, Cutean, Rustoiu 2010, p. 161, nr. crt. 95; Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 200.

lui] Vasile, Mihalca Vasile [al] I[ui] Andraș, Mihalca Vasile [al] I[ui] Ilie⁴¹, Mihalca Vasile [al] I[ui] Mihaiu, Nechita George, Nechita Iacob, Nechita Ioan [al] I[ui] Iacob, Nechita Ioan a[l lui] Mihaiu, Nechita Ioan a[l] Ursului, Nechita Todor, Nechita Vasile [al] I[ui] Al[e]xa, Nechita Vasile [al] I[ui] Iacob, Nechita Vasile [al] I[ui] Ioan, Nechita Vasile [al] I[ui] Nicu, Pașca Ioan, Petrovan Al[e]xandru, Petrovan Gavrilă, Petrovan Ioan, Petrovan Mihaiu, Pop Al[e]xandru, Pop Andreiu [al] I[ui] Ștefan, Pop Cornel, Pop Dumitru [al] I[ui] Maftciu, Pop Gavrilă a[l lui] Ioan [al] I[ui] Nichituș, Pop George, Pop George a[l lui] Ștefan [al] I[ui] Grigore, Pop George Suciu, Pop Ioan [al] I[ui] Alexandru, Pop Ioan [al] I[ui] Dumitru, Pop Ioan [al] I[ui] Gavrilă, Pop Ioan [al] I[ui] Gyuri, Pop Ioan [al] I[ui] Todor, Pop Ioan a[l lui] Costan, Pop Ioan a[l lui] Vasile, Pop Samoilă, Pop Scridon, Pop Ștefan Rotar, Pop Valer, Pop Valer a[l lui] Alexandru, Pop Vasile [al] I[ui] George, Pop Vasile [al] I[ui] Gyuri, Pop Vasile [al] I[ui] Indreiu, Pop Vasile [al] I[ui] Mihaiu, Pop Vasile a[l lui] Gherghel [al] I[ui] Gavrilă, Pop Vilă, Pop Virgil, Preda Ioan, Preda Todor, Roșca Ioan, Șimon Teofil, Șimon Teofil, Stoica Gavriș, Șimon Găvrilă, Șimon Ioan [al] I[ui] Indreiu, Tarța George, Tarța Iacob, Ungur Dumitru, Ungur Vasile, Vascan Ioan, Vese Ioan, Vida Ștefan⁴²; Bob Ilie, Dragomir Sabin, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lăcătuș Alecsandru, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Simon Teofil, Micle Alecsa și Simon Mendel⁴³; Cardoș Costan⁴⁴.

Cei 12 locuitori, de la partea sedentară, au fost următorii:

- sergent Fodor Niculaie⁴⁵;

- soldații: Anca Todor, Dragomir Iacob, Marc George, Marinceș Grigore, Marinceș Vasile, Mihalca George a[l] Anichi[i], Mihalca Ioan [al] I[ui] George, Mihalca Ioan [al] I[ui] George, Mihalca Vasile a[l] Anuchi[i], Nechita Ioan a[l] Nechiti[i] și Pop Ștefan [al] I[ui] Grigore⁴⁶.

Tabloul nominal prezintă informații cu privire la locul de origine și la apartenența socială a celor 194 de etnici români mobilizați. Referitor la primul aspect, constatăm că 189 dintre ei, adică 98,45% erau născuți în Copalnic-Mănăștur, iar cinci, adică 1,65%, în alte cinci localități, toate din actualul județ Maramureș dar, înainte de sau la momentul redactării actului, erau stabiliți în Copalnic-Mănăștur. Cei 12 soldați, nominalizați în alte surse, considerăm că s-au născut în Copalnic-Mănăștur și, prin urmare, din cei 206 de participanți, 201 erau născuți în Copalnic-Mănăștur, reprezentând 97,56%, iar cinci (2,44%) erau din alte localități.

Localitățile de proveniență ale celor cinci (un sergent și patru soldați), au fost următoarele:

a) Surduc-Copalnic (azi Copalnic), sergent Tarța Grigore⁴⁷ (0,49%);

b) Berința, Vese Ioan⁴⁸ (0,49%);

c) Cernești, Măguț George⁴⁹ (0,49%),

d) Rușor, Cîrlig Ștefan⁵⁰ (0,49%);

e) Trestia, Danciu Simion⁵¹ (0,48%).

Din punctul de vedere al apartenenței sociale, *Tabloul nominal* relevă o situație relativ complexă a celor 194 de locuitori români concentrați. După cum reiese din acesta, 168⁵² (87,12%) au fost agricultori, nouă⁵³ comercianți și meseriași (4,64%) iar 17⁵⁴, intelectuali, (8,24%). La categoria

⁴¹ Din informațiile oferite de Ștefan Mihalca, actualul primar al comunei Copalnic-Mănăștur și nepot al soldatului Mihalca Vasile [al] I[ui] Ilie, reiese că acesta s-a născut în anul 1899 și a decedat în luna decembrie a anului 1963. După încheierea *Marelui Război* a fost concentrat anual ca rezervist pentru menținerea pregătirii militare. A participat și la cel de-Al Doilea Război Mondial. De-a lungul vieții a efectuat 13 ani de serviciu militar.

⁴² ANMm, FA, XIX, TNC-P, p. 1-8.

⁴³ Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale.

⁴⁴ Anterior mobilizării în război a avut ocupația de agricultor. A fost prizonier în Rusia și a făcut parte din Corpul Voluntarilor Români. Nu a supraviețuit războiului (credem că a murit în luptele din Siberia). Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 199.

⁴⁵ ANMm, FA, XIX, TNC-P, nr. crt. 133.

⁴⁶ *Ibidem*, nr. crt. 154, 111, 2, 156, 174, 107, 157, 192, 155, 4, 158.

⁴⁷ *Ibidem*, nr. crt. 134.

⁴⁸ *Ibidem*, nr. crt. 27.

⁴⁹ *Ibidem*, nr. crt. 166.

⁵⁰ *Ibidem*, nr. crt. 143.

⁵¹ *Ibidem*, nr. crt. crt. 18.

⁵² Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 176. Vezi: ANSb, FA, XIX, TNC-P, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8, preluat calcul eronat.

⁵³ Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 8. Vezi: ANSb, FA, XIX, TNC-P, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8, preluat calcul eronat.

⁵⁴ Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 11. Vezi: ANSb, FA, XIX, TNC-P, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8, preluat calcul eronat.

intelectuali i-am adăugat pe dr. Bota Teodor și pe învățătorul Dragomir Sabin. Considerăm că ceilalți 10 soldați, nominalizați în alte surse, erau agricultori, fapt pentru care procentele se modifică astfel: 179 (86,89%) au fost agricultori, nouă comercianți și meseriași (4,37%) iar 18, intelectuali, (8,74%).

Cei 18 intelectuali au fost:

- a) medici: locotenentii Cârlig August[in], Șovre Valer⁵⁵ și Bota Teodor;
- b) învățători: locotenent Rus George, plutonier Micle Teofil⁵⁶ și soldat Dragomir Sabin⁵⁷;
- c) farmaciști: sublocotenent Buda Ioan și sergent Fodor Niculaie⁵⁸;
- d) diurnist: plutonier major Bob George⁵⁹;
- e) oficanți: locotenent Medan Octavian⁶⁰; sublocotenent Avram Adrian⁶¹; plutonierii Bota Vasile [al] I[ui] Andreiu și Bota Petre [al] I[ui] Ioan⁶²; sergenții Bob Augustin, Buda Ioan⁶³ și caporalul Dragomir Al[e]xandru⁶⁴;
- g) consilier administrativ finanțe: sergent Petrovan Octavian⁶⁵;
- h) polițist: soldat Marc George⁶⁶.

Dintre cei nouă comercianți și meseriași mobilizați, patru au făcut parte din categoria comercianților iar alți cinci din categoria meseriașilor. Aceștia au fost:

- a) comercianți: plutonierii Bob Todor și Iuga Liviu⁶⁷; soldații Danciu Simion și Pop Valer⁶⁸;
- b) meseriași: faur, sergent Tarța Vasile⁶⁹; cizmari, soldații Cormoși Al[e]xand[ru] și Cormoși Vasile⁷⁰; pantofar, soldat Mihalca George [al] I[ui] Ștefan [al] I[ui] Ianoș⁷¹; rotar, soldat Tarța George⁷².

Alte informații din *Tabloul nominal* se referă la gradele militare deținute de cei 194 de locuitori mobilizați pentru război. Dintre ei, șase (3,09%) au fost ofițeri (patru locotenenți și doi sublocotenenți), șapte (3,61%) subofițeri (un plutonier major și șase plutonieri), iar 181 (93,30%) gradați și soldați. Dintre gradați și soldați, 15 au deținut gradul de sergent (8,29% dintre gradați și soldați), 13 de caporal (7,18%), patru de fruntaș (2,21%) iar 149 au fost soldați (82,32%). Considerăm că cei 12 participanți, identificați în alte surse, au fost: unul, locotenent; ceilalți 11, soldați și, prin urmare, numărul și procentele se modifică astfel: șapte (3,40%) au fost ofițeri (cinci locotenenți și doi sublocotenenți), șapte (3,40%) subofițeri, iar 192 (93,20%) gradați și soldați. Dintre gradați și soldați, 15 au deținut gradul de sergent (7,81% dintre gradați și soldați), 13 de caporal (6,77%), patru de fruntaș (2,08%) iar 160 au fost soldați (83,34%).

Potrivit documentului analizat, la sfârșitul războiului, din rândul celor 194 români concentrați la începutul conflagrației, supraviețuiseră acesteia un număr de 157, adică 80,93%, iar 37 de persoane, respectiv 19,07%, nu s-au mai întors. Din rândul supraviețuitorilor, 127⁷³, reprezentând 80,89% dintre aceștia, s-au întors acasă deplin sănătoși, 24 răniți și bolnavi (15,29%), dar ulterior s-au însănătoșit, iar șase, adică 3,82%, au revenit din război invalizi⁷⁴. Potrivit informațiilor aflate în urma cercetării, din cei 206 de participanți au supraviețuit războiului 157, adică 76,21%, iar 49 de persoane, respectiv 23,79%, nu s-au mai întors.

Cei 24, care au fost răniți sau bolnavi, dar ulterior s-au însănătoșit, au fost următorii mobilizați:

⁵⁵ Nespecificați, la rubrica „Ocupațiunea civilă”, fapt care a dus la omiterea lor din calcul. ANSb, FA, XIX, TNC-P, nr. crt. 179, 181.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. crt. 190, 50.

⁵⁷ Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale.

⁵⁸ ANSb, FA, XIX, TNC-P, nr. crt. 189, 133.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. crt. 113.

⁶⁰ *Ibidem*, nr. crt. 167.

⁶¹ *Ibidem*, nr. crt. 89.

⁶² *Ibidem*, nr. crt. 5, 47.

⁶³ *Ibidem*, nr. crt. 130, 131.

⁶⁴ *Ibidem*, nr. crt. 132.

⁶⁵ *Ibidem*, nr. crt. 58.

⁶⁶ *Ibidem*, nr. crt. 2.

⁶⁷ *Ibidem*, nr. crt. 15, 19.

⁶⁸ *Ibidem*, nr. crt. 18, 129.

⁶⁹ *Ibidem*, nr. crt. 21.

⁷⁰ *Ibidem*, nr. crt. 195, 196.

⁷¹ *Ibidem*, nr. crt. 88.

⁷² *Ibidem*, nr. crt. 22.

⁷³ Erori de calcul la: ANSb, FA, XIX, TNC-P, p. 5, 27, corect 25, p. 7, „Total general”, 146, corect 144; *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85, 146, corect 144.

⁷⁴ ANSb, FA, XIX, TNC-P, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8.

- a) locotenent Medan Octavian⁷⁵;
 - b) plutonier major Bob George⁷⁶;
 - c) plutonierii: Iuga Liviu și Bota Vasile [al] l[ui] Andreiu⁷⁷;
 - d) sergenții: Tarța Vasile, Mihalca Ștefan a[l] Vasalich[i] al] l[ui] Jula, Dragomir Vasile [al] l[ui] Ștefan, Pop Augustin și Inoan Grigore⁷⁸;
 - e) caporal Pop Telente⁷⁹;
 - f) fruntaș Bob Vasile⁸⁰;
 - g) soldații: Pop Ioan [al] l[ui] Gyuri, Pop Cornel, Nechita Todor, Pop Ioan a[l lui] Vasile, Șimon Ioan [al] l[ui] Andreiu, Bob Vasile a[l] Nechiti[i], Mihalca George [al] l[ui] George, Vida Ștefan, Petrovan Mihaiu, Mihalca Vasile [al] l[ui] Andraș, Dragomir George a[l lui] Vasile, Dunca Ilie și Cârlig Ștefan⁸¹.
- Invalizii au fost următorii:
- a) fruntaș Medan Al[e]xandru⁸²;
 - b) soldații: Nechita Vasile [al] l[ui] Iacob, Pop Virgil, Dunca George, Codre Andreiu [al] l[ui] Grigore, Preda Ioan⁸³.

Conform *Tabloului nominal*, din totalul celor 37 de persoane care nu au supraviețuit războiului, 14, însemnând 37,84% dintre ei și 7,22% din totalul celor mobilizați, și-au pierdut viața pe câmpul de luptă, 17, reprezentând 45,95% dintre ei și 8,76% din total, au fost dați dispăruți, iar șase, adică 16,21% și 3,09% din total, au decedat în urma rănilor sau de boală⁸⁴. Prin adăugarea celor 12 eroi, numărul celor care nu s-au mai întors se majorează la 49, prin urmare se schimbă și procente, astfel: 16 morți pe câmpul de luptă, reprezentând 32,70% dintre ei și 7,77% din total; 27 dispăruți, adică 55,10% dintre ei și 13,11% din total, iar șase, adică 12,20% dintre ei și 2,91% din total, au decedat în urma rănilor sau de boală.

Cei care au căzut la datorie, pe câmpul de onoare, au fost:

- a) fruntaș Mihalca Onofreiu [al] l[ui] George Nuț⁸⁵;
- b) soldații: Pop Ioan [al] l[ui] Alexandru, Pop Dumitru [al] l[ui] Mafteiu⁸⁶, Bota George [al] l[ui] Andreiu, Anca Ioan [al] l[ui] Ștefan, Cheșe[i] Vasile [al] l[ui] Ioan, Pop George a[l lui] Ștefan [al] l[ui] Grigore, Mihalca Ioan [al] l[ui] Ilie, Bota George [al] l[ui] Andraș, Marinceș Al[e]xandru, Nechita Ioan a[l] Ursului, Bob George a[l lui] Samoilă⁸⁷, Compan Ioan și Ghereben George⁸⁸; Dragomir Sabin⁸⁹; Cardoso

⁷⁵ ANSb, FA, XIX, TNC-P, nr. crt. 167.

⁷⁶ *Ibidem*, nr. crt. 113.

⁷⁷ *Ibidem*, nr. crt. 19, 45.

⁷⁸ *Ibidem*, nr. crt. 21, 86, 101, 104, 142.

⁷⁹ *Ibidem*, nr. crt. 12.

⁸⁰ *Ibidem*, nr. crt. 25.

⁸¹ *Ibidem*, nr. crt. 11, 37, 59, 60, 61, 64, 68, 85, 97, 105, 106, 109, 143.

⁸² *Ibidem*, nr. crt. 91.

⁸³ *Ibidem*, nr. crt. 8, 9, 39, 125, 184.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85; Popa 2019, p. 355, nr. crt. 8.

⁸⁵ ANSb, FA, XIX, TNC-P, nr. crt. 30. În registrele de stare civilă există o consemnare referitoare la decesul lui Mihalca Andrei, în vârstă de 30 de ani, fruntaș (*őrovezető*, în limba maghiară) în Regimentul 63 Infanterie, născut în Copalnic-Mănăștur, din părinții George și Maria (născută Micle). Acesta a decedat pe frontul din Galiția, în 24 octombrie 1914 stil vechi, în luptele desfășurate în apropiere de Janków (localitatea este situată în prezent în nord-vestul Poloniei). Consemnarea în Registrul pentru morți al Oficiului stării civile Copalnic-Mănăștur s-a făcut în 31 decembrie 1916 stil vechi, pe baza adresei cu numărul 68554/1916, trimisă de Ministerul de Interne. Arhivele Naționale Maramureș, Colecția *Registre de stare civilă* (în continuare ANMm, CRSC), reg. 576/1907-1921, f. 114. Pornind de la două argumente certe: gradul militar (fruntaș - n.n.) și prenumele tatălui (George - n.n.), emitem ipoteza că s-ar fi putut strecura o eroare în ancheta ASTREI, în privința prenumelui persoanei prezentate în text, în realitate fiind Andrei și nu Onofreiu. În caz contrar, ar putea fi vorba de Mihalca Andrei, care apare pe Monumentului Eroilor din Cele Două Războaie Mondiale și nu apare în ancheta ASTREI, considerat dispărut.

⁸⁶ A fost mobilizat în Regimentul 32 Infanterie. A murit la 29 de ani, în data de 27 noiembrie 1914 stil vechi, într-un spital din Salzburg (Austria), coordonat de Crucea Roșie. Înregistrarea în Registrul pentru morți al Oficiului stării civile Copalnic-Mănăștur s-a făcut în 23 aprilie 1915 stil vechi, pe baza adresei cu numărul 14270/1915, trimise de Ministerul de Interne. ANMm, CRSC, reg. 576/1907-1921, f. 94.

⁸⁷ A fost încorporat în Regimentul 63 Infanterie. Potrivit celor consemnate a murit la 23 de ani, „pe frontul rusesc de nord” (în Galiția), în data de 29 decembrie 1914 stil vechi. Consemnarea în Registrul pentru morți al Oficiului stării civile Copalnic-Mănăștur s-a făcut în 12 octombrie 1915 stil vechi, pe baza adresei cu numărul 52214/1915, trimise de Ministerul de Interne. ANMm, CRSC, reg. 576/1907-1921, f. 98.

⁸⁸ ANSb, FA, XIX, TNC-M, nr. crt. 32, 35, 46, 99, 117, 127, 135, 138, 145, 148, 151, 178, 185.

⁸⁹ Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale. Soldatul Dragomir Sabin a fost fiul lui Ioan Dragomir, preot greco-catolic la Rușor, între anii 1880 și 1909 (a decedat în 9 decembrie 1909, la vârsta de 58 ani, după 29 ani de pastorație). Spre deosebire de fratele său, Emil, care a continuat tradiția familiei devenind preot, Sabin a urmat studiile preparandiale, în anul 1906 fiind menționat ca învățător la Școala confesională greco-catolică din Rușor. În 1907 s-a căsătorit cu Emilia, dirigintă de poștă în Năpradea. Au avut o singură fiică, Lucica, născută în anul 1912. Dragomir Sabin a fost primul decedat al localității Copalnic-Mănăștur în război. Rămânând orfană, din primăvara anului 1917 Lucica a locuit la Copalnic-Mănăștur, fiind luată în grijă de mătușile sale, Valeria și Reghina, fiicele preotului Ioan Dragomir. Micle 2014, p. 6-7.

Costan⁹⁰.

Cei șase mobilizați, morți în urma rănilor sau bolilor, au fost:

- a) plutonier Bob Todor⁹¹;
- b) sergent Tarța Grigore⁹²;
- c) fruntaș Bob Al[e]xandru a[l lui] Andreiu⁹³;
- d) soldații: Pop George Suciu, Ciceu Ioan și Pop Gavrilă a[l lui] Ioan [al] l[ui] Nichituș⁹⁴.

Mobilizații declarați dispăruți, 27, au fost următorii:

- a) sergent Anca Ioan [al] l[ui] Ioan⁹⁵;
- b) caporal Pop Ioan [al] l[ui] George [al] l[ui] Gavrilă⁹⁶;
- c) soldații: Nechita Iacob, Florian Ioan [al] l[ui] Costan, Micle Ioan a[l lui] George Nuț, Pop Ioan [al] l[ui] Todor, Bob Grigore a[l] Nechiti[i], Bob Vasile a[l] Nechiti[i], Dragomir Gavrilă [al] l[ui] Ștefan, Dragomir George [al] l[ui] Gavrilă, Nechita George, Cheșe[i] Ioan [al] l[ui] Ilie, Mihalca Grigore [al] l[ui] Ștefan [al] l[ui] Ianoș, Pașca Ioan, Ungur Vasile, Roșca Ioan și Stoica Gavriș⁹⁷; Bob Ilie, dr. Bota Teodor, Florian Gheorghe, Inauan Vasile, Lacatus Alecsandru, Mihalca Andrei, Mihalca Ioan, Simon Teofil, Micle Alecsa și Simon Mendel⁹⁸.

Pe parcursul războiului, potrivit *Tabloului nominal*, din rândul celor mobilizați pe front, au fost decorați un număr de 29⁹⁹ de participanți, reprezentând 15,38% din total, cu 38 de medalii și decorații, dintre care: trei, „Bărbăție și Credință” (BC); două medalii „Pentru Vitejie”, argint clasa I (Ag I); opt medalii „Pentru Vitejie”, argint clasa a II-a (Ag II); 21 medalii „Pentru Vitejie”, bronz (B); patru, „Crucea Carol” pentru trupă (CC)¹⁰⁰. În urma cercetărilor noastre rezultă că numărul medaliilor se majorează cu una, medalia „Ferdinand I”, rezultând un total de 30 decorați cu 38 de medalii, astfel: una, medalia „Ferdinand I”; trei, „Bărbăție și Credință” (BC)¹⁰¹; două medalii „Pentru Vitejie”, argint clasa I (Ag I); șapte medalii „Pentru Vitejie”, argint clasa a II-a (Ag II); 21 medalii „Pentru Vitejie, bronz (B); patru „Crucea Carol” pentru trupă (CC).

Pentru fapte de curaj și vitejie, manifestate pe câmpul de luptă, cei 30 de mobilizați au primit recunoașterea faptelor de arme, fiind decorați astfel:

A. Cu câte trei medalii, trei:

- a) plutonier major Bob George¹⁰² și sergent Pop Augustin¹⁰³ (BC, Ag II, B);
- b) sergent Dragomir Vasile a[l lui] Ștefan (Ag I, B, CC)¹⁰⁴;

B. Cu câte două medalii, doi, plutonier Bota Vasile [al] l[ui] Andreiu (Ag II, B)¹⁰⁵;

C. Cu câte o medalie, 25:

- a) soldat Pop Cornel (BC)¹⁰⁶;
- b) locotenent Medan Octavian (Ag I)¹⁰⁷;
- c) sublocotenent Avram Adrian¹⁰⁸; plutonierii Iuga Liviu și Micle Teofil¹⁰⁹; soldat Cheșe[i]

⁹⁰ Tökölyi 2016, p. 192, nr. crt. 199.

⁹¹ ANSb, FA, XIX, TNC-M, nr. crt. 15.

⁹² *Ibidem*, nr. crt. 134.

⁹³ *Ibidem*, nr. crt. 113.

⁹⁴ *Ibidem*, nr. crt. 16, 98, 121.

⁹⁵ *Ibidem*, nr. crt. 69.

⁹⁶ *Ibidem*, nr. crt. 72.

⁹⁷ *Ibidem*, nr. crt. 3, 10, 29, 44, 62, 63, 100, 114, 128, 139, 146, 159, 168, 175, 187.

⁹⁸ Monumentului Eroilor din cele Două Războaie Mondiale.

⁹⁹ Eroare de calcul la T.V. Păcățian, 31. La nr. crt. 113, la plutonierul major Bobb George, decorațiile au fost trecute și în partea superioară a rubricii următoare, inducându-l în eroare și adăugând încă un medaliat. Am scăzut și pe locotenentul Petrovan Vasile, dar și medalia acestuia (Ag II).

¹⁰⁰ Medalia „Crucea Carol” pentru trupă a fost instituită – prin decret imperial, la 13 decembrie 1916 – de ultimul monarh al Austro-Ungariei, Carol I de Habsburg-Lorena, pentru a recompensa vitejia tuturor ofițerilor și soldaților de pe front. A fost una dintre cele mai populare decorații austro-ungare ale Primului Război Mondial. https://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Troop_Cross (accesat la 20.06.2021).

¹⁰¹ Medalia „Bărbăție și Credință”, modelul 1916, a fost conferită și participanților voluntari ardeleni, reveniți din prizonieratul rusesc, care au luptat pe fronturile de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

¹⁰² ANSb, FA, XIX, TNC-M, nr. crt. 113.

¹⁰³ *Ibidem*, nr. crt. 104.

¹⁰⁴ *Ibidem*, nr. crt. 101.

¹⁰⁵ *Ibidem*, nr. crt. 45.

¹⁰⁶ *Ibidem*, nr. crt. 37.

¹⁰⁷ *Ibidem*, nr. crt. 167.

¹⁰⁸ *Ibidem*, nr. crt. 57, 89.

¹⁰⁹ *Ibidem*, nr. crt. 19, 50.

Petre¹¹⁰ (Ag II);

d) sergenții Tarța Vasile, Pop Al[e]xă, Bob Ioan [al] l[ui] Grigore, Mihalca Ștefan a[l] Vasalichi[i] [al] l[ui] Jula și Inoan Grigore¹¹¹; caporal Leș George¹¹²; fruntaș Bob Vasile¹¹³; soldații Pop Ioan [al] l[ui] Gyuri, Pop Ștefan Rotar, Vese Ioan, Pop Valer a[l lui] Alexandru, Pop Vasile [al] l[ui] George, Mihalca Simion [al] l[ui] Ioan [al] Nuțului, Petrovan Al[e]xandru, Petrovan Ioan și Cîrlig Ștefan¹¹⁴ (B).

e) sergent Pop Izidor¹¹⁵, caporal Pop Coriolan¹¹⁶ și soldat Dunca Ștefan¹¹⁷ (CC);

f) soldatul Mihalca Ștefan [al] l[ui] Ilie (MF).

Grav afectate de pierderile suferite au fost familiile celor mobilizați la război, care și-au pierdut viața sau au fost declarați dispăruți. În conformitate cu conținutul documentului, în urma celor care nu s-au mai întors din război au rămas nouă¹¹⁸ văduve¹¹⁹ și 20¹²⁰ de orfani.

Famiiliile afectate au fost ale:

a) soldatului Ciceu Ioan, cu șase orfani¹²¹;

b) caporalului Pop Ioan [al] l[ui] George [al] l[ui] Gavril, cu trei copii orfani¹²²;

c) fruntașului Bob Al[e]xandru a[l lui] Andreiu¹²³ și ale soldaților Bob Vasile a[l] Nechit[i] și Pop Gavrilă a[l lui] Ioan [al] l[ui] Nichituș, cu câte doi orfani¹²⁴;

d) sergenților Anca Ioan [al] l[ui] Ioan, Tarța Grigore¹²⁵, fruntașului Mihalca Andreiu [al] l[ui] George Nuț¹²⁶ și soldaților Pop George Suciu, Pop Dumitru [al] l[ui] Maftuiu, Cheșe[i] Vasile [al] l[ui] Ioan, Mihalca Grigore [al] l[ui] Ștefan [al] l[ui] Vasile, cu câte un copil orfan¹²⁷.

Totodată, documentul oferă date privitoare la efortul comunității privind contribuția benevolă, în bani, pentru armată. Aceasta a fost de aproximativ 23.000 de lei. Pagubele au fost de aproximativ 5.000 lei¹²⁸.

¹¹⁰ *Ibidem*, nr. crt. 80.

¹¹¹ *Ibidem*, nr. crt. 21, 23, 65, 86, 142.

¹¹² *Ibidem*, nr. crt. 76.

¹¹³ *Ibidem*, nr. crt. 25.

¹¹⁴ *Ibidem*, nr. crt. 11, 14, 27, 31, 56, 82, 95, 96, 143.

¹¹⁵ *Ibidem*, nr. crt. 48.

¹¹⁶ *Ibidem*, nr. crt. 49.

¹¹⁷ *Ibidem*, nr. crt. 42.

¹¹⁸ Eroare de calcul în ANSb, FA, XIX, TNC-M, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85, 3, corect 9. La „Transport” de la p. 2 s-au trecut eronat doi orfani, în loc de unul. Apoi, la „Transport” p. 8, datorită erorilor de calcul și modificărilor realizate pe celelalte pagini, cifra văduvelor ajunge la nouă iar a orfanilor la 24. La „Total General” ambele cifre se reduc: văduve, trei; orfani, 12.

¹¹⁹ Subliniem faptul că la nr. crt. 35 și 117 sunt trecuți doar orfanii, fără văduve. În cazul în care cei care au întocmit documentul nu au omis să le specifice, considerăm că mamele au decedat până la sfârșitul războiului (sau până la efectuarea recenziei) ori s-au recăsătorit și de aceea nu au fost trecute. În caz contrar, numărul văduvelor ar crește cu doi, rezultând un total de 11.

¹²⁰ Eroare de calcul în ANSb, FA, XIX, TNC-M, p. 8 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85, 12, corect 20.

¹²¹ *Ibidem*, TNC-M, nr. crt. 98.

¹²² *Ibidem*, nr. crt. 72.

¹²³ *Ibidem*, sub nr. crt. 112.

¹²⁴ *Ibidem*, nr. crt. 63, 121.

¹²⁵ *Ibidem*, nr. crt. 69, 134.

¹²⁶ *Ibidem*, nr. crt. 30.

¹²⁷ *Ibidem*, nr. crt. 16, 35, 117, 146.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 1 și *Centralizator*, f. 2v, nr. crt. 85.

Literatura

- ANMm, CRSC Arhivele Naționale Maramureș, *Colecția Registre de stare civilă*, reg. 576/1907-1921.
- ANMm, FGO Arhivele Naționale Maramureș, *Fond personal dr. Gavril Oșianu*.
- ANSb, FA, XIX, TNC-M Arhivele Naționale Sibiu, *Fondul ASTRA*, titlul XIX. Județul Solnoc-Dobâca, *Tablou nominal Copalnic-Mănăștur*.
- Andriescu, Georgescu, Roman 2018 B. Andriescu, A. Georgescu, C. Roman, *Românii în Primul Război Mondial. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918*, Sibiu & Cluj-Napoca, 2018.
- Bucur, Mărculeț 2019 Al. Bucur, V. Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Solnoc-Dobâca la Primul Război Mondial (1914-1918)*, în „Dunărea și Marea Neagră în spațiul euro-asiatic. Istorie, relații politice și diplomație”, VII, Constanța, 2019, p. 93-111.
- Bucur, Mărculeț 2020 Al. Bucur, V. Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Maramureș la Primul Război Mondial (1914-1918)*, în M. Câmpeanu (coord.), „Studii și comunicări științifice”, I, Baia Mare, 2020, p. 151-166.
- Leu, Albert 1995 V. Leu, Carmen Albert, *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată*, Reșița, 1995.
- Martinovici, Istrati 1921 C. Martinovici, N. Istrati, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1921.
- Micle 2014 A. Micle, *Memorii*, ediție îngrijită de Emilia Lupșa, Târgu-Lăpuș, 2014.
- MJM 2020 *Monumente din județul Maramureș închinare eroilor din Primul Război Mondial*, Baia Mare, 2020.
- Păcățian 1923a T. V. Păcățian, *Jertfele Românilor din Ardeal, Bănat, Crișana, Sătmar și Maramurăș, aduse în războiul mondial din anii 1914-1918*, în „Transilvania”, LIV, 1-2, 1923, p. 32-54.
- Păcățian 1923b T. V. Păcățian, *Jertfele Românilor din Ardeal, Bănat, Crișana, Sătmar și Maramurăș, aduse în războiul mondial din anii 1914-1918*, Sibiu, 1923.
- Popa 2019 I. Popa, *Românii din Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș în Primul Război Mondial. Ancheta ASTREI. „Tablourile nominale”. Partea I. Transilvania*, Sibiu, 2019.
- Rustoiu, Cutean, Rustoiu 2010 Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, G. Rustoiu, *Corpul Voluntarilor Români din Siberia (1918-1920)*, Baia Mare, 2010.
- Șerban 1998-1999 Șerban I. Ioan, *Românii în armata austro-ungară în anii Primului Război Mondial*, în „Annales Universitatis Apulensis, Series Historica”, nr. 2-3, 1998-1999.
- Tökölyi 2016 Tökölyi C. R., *Voluntari români maramureșeni în Primul Război Mondial (1918-1920)*, în „Revista Arhivei Maramureșene”, nr. 9, 2016, p. 165-213.

**Romanians from Copalnic-Mănăştur who Participated
in the First World War (1914-1918)**

(Abstract)

The First World War also marked the lives of the Romanian inhabitants and the communities in which they lived that were part of the former-county Solnic Dăbâca. The documents regarding the participation of Romanians from the former Solnoc Dăbâca county and, implicitly, those regarding the contribution of the inhabitants of district Copalnic-Mănăştur to the First World War, drawn up between 1922-1923, are kept in the ASTRA Fund, located at the Sibiu County Service of National Archives.

In the mentioned archive fund can also be found a document regarding the contribution of the Romanian inhabitants from Copalnic-Mănăştur village to the first world conflagration, which we will present in the following.

Marius CÂMPEANU
Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş
mariuscampeanu2005@gmail.com

Alexandru BUCUR
Sibiu
albucur61@gmail.com

FACSIMILE

Arhivele Naționale Sibiu, Fondul ASTRA, XIX, Tablou nominal Copalnic-Mănăștur, p. 1-8.

Județul Sibiu
 Plasa Copalnic-Mănăștur
 Comuna: Copalnic-Mănăștur
 Poporațiunea română 877 suflete.

Tablou nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la războiul din anii 1914—1918

Numărul curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război			Soarta îndurată în timpul războiului				În urma decesului sau dispărutului a rămas		Observare			
						Chiamat fiind	mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în prigoană, în spital în urma boalelor sau rănilor	S'a reintors acasă		dispărut	văduvă	numărul orfanilor					
									la partea activă, ca soldat pe front	la partea activă, ca rezervist sau mobilizat pe loc				pentru a fi arestat sau internat		a fost refugiat	ca invalid	rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos
1.	Nechita Ioan	Copalnic	plugos	sold.		/						/						
2.	Maru George	"	politist	"		/						/						
3.	Nechita Jacob	"	plug.	"		/							/					
4.	Nechita Ioan	"	"	"		/							/					
5.	Nechita Ioan	"	"	"		/							/					
6.	Maru Jacob	"	"	"		/							/					
7.	Marec Ioan	"	"	"		/							/					
8.	Nechita Vasile	"	"	"		/						/						
9.	Pop Vangel	"	"	"		/						/						
10.	Pop Ioan	"	"	"		/												
11.	Pop Ioan	"	"	"	Bronz.	/							/					
12.	Pop Vasile	"	"	Capit.		/							/					
13.	Pop Vasile	"	"	sold.		/							/					
14.	Pop Stefan	"	"	"	Bronz.	/							/					
15.	Pop Vasile	"	Comisar	sold.		/						/						
16.	Pop George	"	plug.	sold.		/						/						
17.	Pop Alexandru	"	"	"		/							/					
18.	Pop Vasile	Copalnic	Comisar	"		/							/					
19.	Pop Vasile	Copalnic	"	plot.	Argint.	/							/					
20.	Pop Vasile	"	plug	sold.		/							/					
21.	Pop Vasile	"	plug	Serg.	Bronz.	/							/					
22.	Pop Vasile	"	plug	sold.		/							/					
23.	Pop Vasile	"	plug	Serg.	Bronz.	/							/					
24.	Pop Vasile	"	"	sold.		/							/					
25.	Pop Vasile	"	"	Trant.	Bronz.	/							/					
Lotura						23	2					2	3	5	14	2	1	1

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comună	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război		Soarta îndurată în timpul războiului				în urma de cedării sau după război a rămas		Observații				
						Chiamat fiind		S'a reîntors acasă										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
					Transport	23	2			X	2	2	5	14	2	1	2	
26	Mihalca Vasile	Capolui	plug.	Soldat		/								/				
27	Vese Ioan	Armita	"	"	Bronz	/								/				
28	Pop Vasile	Capolui	"	"		/								/				
29	Micle Ioan	"	"	"		/												
30	Mihalca Vasile	"	"	"		/												
31	Pop Vasile	"	"	Armita		/				/								
32	Pop Ioan	"	"	Soldat	Bronz	/								/				
33	Varta Jacob	"	"	"		/								/				
34	Pop Liviu	"	"	"		/								/				
35	Pop Vasile	"	"	"		/				/								/
36	Simon Gavrila	"	"	"		/								/				
37	Pop Corneli	"	"	"	Barbela	/								/				
38	Harold Pompier	"	"	"		/								/				
39	Dunca George	"	"	"		/						/						
40	Harold Mihail	"	"	"		/								/				
41	Harold Stefan	"	"	"		/								/				
42	Dunca Stefan	"	"	"	Crucea	/								/				
43	Dunca Filip	"	"	"	Corol.	/								/				
44	Pop Ioan	"	"	"		/								/				
45	Pop Vasile	"	"	"		/								/				
46	Pop Vasile	"	Armita	plot.	Argint	/								/				
47	Pop Vasile	"	Armita	plot.	Argint	/								/				
48	Pop Vasile	"	Armita	plot.	Argint	/								/				
49	Pop Vasile	"	Armita	plot.	Argint	/								/				
50	Micle George	"	Armita	plot.	Argint	/								/				
51	Micle George	"	Armita	plot.	Argint	/								/				
52	Codre Ioan	"	"	"		/								/				
53	Micle Vasile	"	"	"		/								/				
54	Buda	"	"	"		/								/				
					Taturas	2.				4.	2.	3.	7.	34.	4.	2.	4.	

PARTICIPAREA ROMÂNILOR DIN COPALNIC-MĂNĂȘTUR LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Numărul curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război			Soarta îndurată în timpul războiului				In urma de-cedatului sau dispă-rutului a rămas	Observare							
						Chiamat fiind	a fost refugiat	mort pe câmpul de luptă	S'a reintors acasă			dispărut			văduvă						
									mort în temniță, în prăbie, în spital, în urma bolilor sau rănilor	ca invalid	ranit, bolnav, însă în pre-sent e sănătos					deplin sănătos					
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19									
					Transport	52	2			4	2	3	7	34	4	2	4				
55	Pop Ioan P Dumitru	Copăcic Mănuștur	plug.	Sold.																	
56	Pop Venic G. vanile	"	"	"	Branc.																
57	Petrovan	"	secretar	locoten.	argint																
58	Petrovan	"	Comisier adm. munc.	Setega																	
59	Neduta G. ador	"	plug.	Sold.																	
60	Pop Ioan G. vardo	"	"	"																	
61	Stinga Ioan P. Guarein	"	"	"																	
62	Pop Nicolae G. nechit	"	"	"																	
63	Pop Nicolae G. nechit	"	"	"																	
64	Pop Nicolae G. nechit	"	"	"																	
65	Pop Ioan G. rigore	"	"	Serg.	Bratza																
66	Pop Nicolae G. rigore	"	"	Capit.																	
67	Macu Stefan	"	"	Sold.																	
68	Mihalcea George G. George	"	"	"																	
69	Vinea Ioan P. Lary	"	"	Serg.																	
70	Pop Ioan P. Ramoila	"	"	Sold.																	
71	Pop Venic G. vanile	"	"	"																	
72	Pop Ioan P. George G. Grint	"	"	Capit.																	
73	Micle Ioan P. Marton	"	"	Sold.																	
74	Quica G. rigore	"	"	"																	
75	Pop Nicolae G. George	"	"	"																	
76	Mihalcea Stefan P. Flie	"	"	Sold.																	
77	Mihalcea George G. Frank	"	"	"																	
78	Mihalcea Alexandru G. Ioan	"	"	Capit.																	
79	Chese Petre	"	"	Sold.	argint																
80	Chese Alexandru	"	"	"																	
81	Mihalcea Timon G. Ioan Mihalcea	"	"	"	Branc.																
82	Pop Vilci	"	"	"																	
83					Latina	81	2							4	2	3	12	54	8	5	40

Numărul curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de războiu			Soartea îndurată în timpul războiului								Observare		
						Chiamat fiind	a fost refugiat	mort pe câmpul de luptă	S'a reîntors acasă				dispărut	văduvă	numărul orfanilor				
									la partea activă, ca soldat	pentru război, pentru servicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	pentru a fi arestat sau internat	mort în temniță, în arșină, în spital, în urma rănilor sau rănilor				ca invalid		rănit bolnav, însă în prezență e sănătos	deplin sănătos
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19							
					V. Traucos	8	2		4	2	3	12	54	8	5	20			
84	Marinca Vasile Grigore	Cosolau Mănești	plugar	Sold.		/							/						
85	Nicoleta Albu	"	"	"		/							/						
86	Mihalea Stefan a Vasilescu	"	"	Serg.	Broz	/							/						
87	Bolha Ivan Iodor	"	"	Capot		/							/						
88	Mihalea George Stefan	"	profesor	Sold.		/							/						
89	Nevan Odian	"	oficiant	Serg. Loc.	Cl. II argint.	/							/						
90	Dragomir Alexandru Vasile	"	plugar	Sold.		/							/						
91	Mladen Alimodan	"	"	V. Fruntas		/						/							
92	Mihalea Vasile Mihail	"	"	Sold.		/							/						
93	Ciceu George	"	"	"		/							/						
94	Petrovan Gavrilă	"	"	"		/							/						
95	Petrovan Alexandru	"	"	"	Broz	/							/						
96	Petrovan Ivan	"	"	"	Broz	/							/						
97	Petrovan Mihail	"	"	"		/							/						
98	Ciceu Ioan	"	"	"		/							/				16		
99	Vuca Ioan Ivan	"	"	"		/							/						
100	Dragomir Mihail	"	"	"		/							/						
101	Dragomir Vasile	"	"	"	Sergent argint. Cl. II Broz.	/							/						
102	Dragomir Alexandru	"	"	Sold.		/							/						
103	Dragomir George	"	"	"		/							/						
104	Pop Augustin	"	"	Serg.	argint. Cl. II Broz.	/							/						
105	Mihalea Vasile Andraș	"	"	"		/							/						
106	Dragomir George Vasile	"	"	Sold.		/							/						
107	Mihalea George Simion	"	"	"		/							/						
108	Vuca Ioan Ivan	"	"	"		/							/						
109	Vuca Ilic	"	"	"		/							/						
110	Bob Ioan Nechit	"	"	"		/							/						
111	Dragomir Iacob	"	"	"		/							/						
112	Mihalea Vasile Iodor	"	"	"		/							/						
113	Bob Alexandru a Eugeniu	"	"	V. Fruntas		/							/						
					V. Traucos		100	4					5	4	4	20	71	9	678

Tip. "Procedura", Cluj, 911-21

Județul:

Comuna:

Plasa:

Poporațiunea română suflete.

Tablou nominal

despre locuitorii români, cari au luat parte la războiul din anii 1914—1918

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalie	A luat parte la mișcările impuse de război			Soartea îndurată în timpul războiului					În urma de-cedatului sau dispă-rutului a rămas		Observare		
						Chiamat fiind	a fost refugiat	mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în prigoană, în urma bolilor sau rănilor	S'a reintors acasă			dispărut	văduvă	numărul orfanilor			
										le partea activă, cu soldat pe front	la partea ascendentă, pentru serii vicii auxiliare, sau mobilizat pe loc	pacient a fi ercizat sau internat					ca invălit	rănit, bolnav, însă în pre-senit e sănătos
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
					Tranșpus. 1924					5	4	4	20	7	9	6	18	
113	Bobb George	Copalic	Dionis	plat.	Grind 6/													
114	Dragomir George	"	polușca	Sold.	1													
115	Dunca Vasile	"	plășca	Serg.														
116	Mileo Ioan	"	"	Sold.														
117	Cysoo Vasile	"	"	"						1								
118	Nechita Ioan	"	"	"														
119	Dragomir Ioan	"	"	"														
120	Henric Vasile	"	"	"														
121	Had. I. Niculita	"	"	"						X	1						1	2
122	Bobb Vasile	"	"	"														
123	Ionian Ștef	"	"	"														
124	Ionian Ștef	"	"	"														
125	Coștre Iudraș	"	"	"														
126	Coștre Ioan	"	"	"														
127	Coștre George	"	"	"														
128	Niculita	Copalic	plășca	Sold.														
129	Pop Vasile	"	Comand.	"														
130	Bobb Cugus	"	scriitor	Serg.														
131	Buda Ioan	"	"	"														
132	Dragomir	"	"	"														
133	Ioan Nicolae	"	farmacia	Serg.														
134	Vasile Grigore	"	plășca	Serg.														
135	Liliana Ioan	"	"	"														
					Latna	191	5			8	6	5	21	15	11	9	18	

Numărul curent	Numele și pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de război		Soarta îndurată în timpul războiului					In urma de cedatului sau dispărutului a rămas	Observare					
						Chiamat fiind	a fost refugiat	mort pe câmpul de luptă	S'a reințors acasă	ca invalid	dispărut	văduvă			numărul orfanilor				
1		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
136	Chesea Nicolae	Captan Momon	pluzg	Solot	Jiangpus.	13	5			8	6	5	21	85	11				
137	Chese Nicolae	Captan Momon	pluzg	Solot		1													
138	Băbha George Gandaco.	"	"	"		1													
139	Chese Ioan I.	"	"	"		1													
140	Pop Ioan I.	"	"	"		1													
141	Pop Mihail Iofan	"	"	Capt.		1													
142	Ynosy Iofan	"	"	Serg.	Bont.	1													
143	Cirilz Iofan	Ausor	"	Solot.	Bont.	1									X				
144	Pop Vasil Gheorghe Iofan	C. Monar	"	"		1													
145	Morincos Alexandru	"	"	"		1													
146	Mihalea Gheorghe I. Iofan. Vasile	"	"	"		1										1	1	1	
147	Bicu Alexandru	"	"	"		1													
148	Nechita Ioan a usului	"	"	"		1				1									
149	Codre Vasile	"	"	"		1													
150	Florian Iofan.	"	"	"		1													
151	Pop George a Gambila	"	"	"		1				1									
152	Mihalea Ioan I. Iofan.	"	"	"		1													
153	Pop Vasile A. Mihail	"	"	"		1													
154	Luca Vasile	"	"	"		1													
155	Mihalea Vasile a. Cnuclii	"	"	"		1													
156	Morincos Iofan	"	"	"		1													
157	Mihalea Ioan I. George	"	"	"		1													
158	Pop Iofan I. Iofan	"	"	"		1													
159	Pop Ioan	"	"	"		1													
160	Mihail	"	"	Capt.		1													
161	Nechita Vasile a. Cnuclii	"	"	Solot		1													
162	Ynosy Iofan	"	"	pluton		1													
163	Ynosy Iofan	"	"	Capt.		1													
164	Ciolto Ioan	"	"	Solot		1													
165	Ciolto Ilie	"	"	"		1													
					Laturu	15	10.			12.	6.	5.	23.	10.	14.	5.	76.	9.	29.

PARTICIPAREA ROMÂNILOR DIN COPALNIC-MĂNĂȘTUR LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

1	2	3	4	5	6	7			8					9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
						A luat parte la mișcările impuse de război			Soarta îndurată în timpul războiului																Observare
						Chiamat fiind			S'a reîntors acasă																
						în țară	în țară	în țară	mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în prigoană, în spital, în urma boalelor sau rănilor	ca invalid	reîntors în țară în prezent e sănătos	deplin sănătos	dispărut	văduv	numărul orfanilor									
						în țară	în țară	în țară																	
	Transport																								
	Abbe George	plab. miori	plab. miori																						
166	Măgnt		plab.	Soldat																					
167	Alexandru		oficial	Soldat																					
168	Mugur Vasile		plab.	Soldat																					
169	Pap Ioan																								
170	Leughal Chelaru																								
171	Pap George																								
172	Simona																								
173	Lilichelu Stefan																								
174	Meringos																								
175	Ponzo																								
176	Mirilo Mihail																								
177	Giurgoașă																								
178	Compan																								
179	St. Cărlig																								
180	St. Jone																								
181	Valea																								
182	Chamari																								
183	Alcander																								
184	Vasile																								
185	Dreola																								
186	Gherbas																								
187	George																								
188	Dreola																								
189	St. Jone																								
190	Mugur																								
191	St. Jone																								
192	Lilichelu																								
193	St. Jone																								
194	St. Jone																								

Latura 187/12. IV. 6. 6. 24. 126. 17. 926.

Numărul curent	Numele si pronumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat cu medalia	A luat parte la mișcările impuse de războiu			Soartea îndurată în timpul războiului					În urma decesului sau dispariției a rămas		Observare				
						Chiemet fiind			S'a reintors acasă					numărul orfanilor						
						la partea activă, ca soldat pe front	la partea secundară, pentru servitute, sau mobilizat pe loc	pentru a fi arestat sau internat	a fost refugiat	mort pe câmpul de luptă	mort în temniță, în prigoană, în spital, în urma bolilor sau rănilor	ca invalid	rănit bolnav, însă în prezent e sănătos		deplin sănătos		dispărut	văduvă		
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19								
195	Cosman Vasile	Cosma	Cosma	Soldat		187/12				14	6	6	24	126	17	29				
196	Cosman Vasile	Cosma	Cosma	Soldat		187/12				14	6	6	24	126	17	29				
195	Șeful General					183/12				14	6	6	24	128	17	3	120			
	Copăchir, mânăstire, la 23 Ianuarie 1922																			
	Secretar.																			
	Jean Căpăchir																			
	măsurător																			
																				
	Vasile Pop																			
	Nicolae Anonim																			
	<p>rec - 31</p> <p>23800</p> <p>5000</p> <p>11</p> <p>8</p> <p>Aug 176</p> <p>195</p>																			
	85																			

Tip. "Ardelenia", Cluj, 911-21

File din cronica solidarității umane. Ajutorul Catolic American în Maramureș (1947-1948)

VIOREL RUSU

Cuvinte cheie: solidaritate, umanitate, vulnerabil, Ajutorul Catolic American (N.C.W.C.), Maramureș, Episcopia Greco-Catolică

Keywords: solidarity, humanity, vulnerable, National Catholic Welfare Conference (N.C.W.C.), Maramureș, Greek-Catholic Bishopric

Sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale pe continentul european, în primăvara anului 1945, nu a însemnat curmarea bruscă a suferințelor umane, distrugerile cauzate de acțiunile militare fiind amplificate de dezorganizarea economică și de multiplele fenomene de penurie, care au cauzat în multe țări scăderi dramatice ale consumului și nivelului de trai¹.

A fost și cazul țării noastre, unde efectele provocate de prezența Armatei Roșii în țară, de amplele rechiziții, de despăgubirile uriașe pe care România trebuia să le plătească Uniunii Sovietice, conform prevederilor Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944 (stabilite la 300 de milioane de dolari, eșalonate pe șase ani și achitate în livrări de produse, care reprezentau peste 55% din venitul național al țării înregistrat în 1945), de asaltul comuniștilor pentru preluarea puterii și transformarea radicală a societății, de explozia inflaționistă, au generat o scădere dramatică a nivelului de trai al populației în primii ani postbelici².

Județul Maramureș³ s-a încadrat în acest scenariu, situația economică și socială fiind extrem de dificilă. Prezența numeroșilor militari ai Armatei Roșii, la care se adăugau cei care erau retrași de pe frontul de Vest prin Sighet, înspre spațiul sovietic, precum și existența a șapte „lagăre de triere” perturbau până la haos echilibrul, și așa fragil, al orașului reședință de județ și a societății maramureșene. Această situație specifică se suprapunea peste sărăcia endemică a celei mai mari părți a populației, de vreme ce potențialul agricol al județului nu reușea nici în timp de pace să asigure necesarul alimentar al oamenilor decât pentru cel mult două luni de zile dintr-un an⁴.

Rechizițiile, în special de animale, făcute în contul obligațiilor asumate prin Convenția de Armistițiu, au făcut ca situația să devină critică și la nivelul satelor, un raport al șefului serviciului sanitar din județ menționând că din 65.000 de vite câte erau înainte de război, mai rămăseseră abia 1.200, iar „dacă s-ar încerca să se ia de la țărani și puținele vite care le-au rămas ar însemna să dezorganizăm complet gospodăriile țărănești, iar țărani să ajungă simpli muritori de foame, deoarece ei trăiesc după vitele lor, nefiind pământ arabil suficient”⁵.

Acestea sunt doar câteva tușe ale tabloului social și economic al societății maramureșene în intervalul cronologic 1944-1947. Prin urmare, acțiunile concrete care urmăreau să atenueze greutățile cu care se confruntau zilnic cei mai mulți dintre semenii atrași imediat atenția celui care, pe baza surselor documentare pe care le are la dispoziție, încearcă să decripteze și să reconstituie realitățile acelor ani.

Un document din sfera administrației ecleziastice (emis de cancelaria Episcopiei Greco-Catolice a Maramureșului din Baia Mare, la 26 august 1947) surprinde prezența în zonă a unor inițiative de ajutorare a celor aflați în nevoie, cu „alimente conservate” și articole de îmbrăcăminte „pentru bărbați, femei și copii”. Demersul era inițiat de Ajutorul Catolic American N.C.W.C.⁶, iar

¹ Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 315.

² *Ibidem*, p. 332.

³ Județul Maramureș a cuprins, în cadrele teritoriale ale României, în perioadele 1920-1940 și 1944-1950 doar 1/3 din suprafața fostului comitat Maramureș, respectiv 3381 km, cu 59 comune rurale și una urbană (reședința sa, municipiul Sighet).

⁴ Ilie Gherheș, *Maramureșul între Dictatul de la Viena și Conferința de Pace de la Paris (30 august 1940-10 februarie 1947)*, Baia Mare, 2002, p. 151-154, 162.

⁵ *Ibidem*, p. 154.

⁶ N.C.W.C.–National Catholic Welfare Conference a fost o organizație a catolicilor din Statele Unite ale Americii (S.U.A.) fondată în anul 1920 (inițial s-a intitulat „Council”, dar în 1922 termenul a fost înlocuit cu cel de „Conference”). Organizația s-a implicat în viața socială, iar în primii ani după cel de-al Doilea Război Mondial a organizat activități de ajutorare a populației în nevoie din diferite state, inclusiv est-europene. Influential cardinal Francis Spellman (1889-1967), arhiepiscopul

ajutoarele urmau să fie distribuite „după normele prescrise de Misiunea română” a donatorului⁷.

Pentru organizarea acțiunii, Episcopul Alexandru Rusu⁸ a dispus constituirea unor centre de distribuire, formate „conform dorinței donatorilor, din organizațiile catolice locale” și aprobate de Centrul episcopesc, distribuția adresându-se „persoanelor ce se va crede de cuviință, de preferință copii, bolnavi, bătrâni și cei în nevoie, fără deosebire de rasă, religie sau opinii politice”⁹.

În același timp, pentru a se evita suprapunerea cu alte ajutoare care veneau atunci în țară, ierarhul a insistat ca distribuirea să fie realizată în colaborare cu autoritățile locale (medicul șef al județului/municipiului/orașului/plășii, secretarul comunei, după caz), ale Ministerului Sănătății și ale administrației locale, iar documentele încheiate cu acel prilej să fie relevante în privința beneficiarilor¹⁰.

Astfel, comitetul local de distribuire era condus de șeful districtului protopopesc, membri fiind reprezentanții Ministerului Sănătății, Crucii Roșii (unde exista), AGRU-lui (Asociația Generală a Românilor Uniți), Reuniunii mariane, Serviciului carității (unde era), cărora li se adăugau unul sau doi preoți din pastorație și alte persoane care puteau fi de folos. Tabloul care ni se relevă denotă

New Yorkului, a fost cel care, la solicitarea primatului Ungariei, Jozsef Mindszenty (1892-1975) a trimis, prin intermediul asociației catolice americane N.C.W.C., tone de îmbrăcăminte și alimente pentru cei săraci. Înainte de februarie 1947, *Ajutorul Catholic* funcționa în Polonia, Ungaria și Iugoslavia, în România organizația fiind recunoscută de către autorități abia în aprilie 1947. Acțiunile de ajutorare erau supravegheate de organele statului, iar din 1948 măsurile punitive la adresa instituțiilor de caritate catolice s-au întezit în țările comuniste, culminând cu interzicerea lor. În România acest fapt s-a petrecut la 3 noiembrie 1948, când au fost naționalizate instituțiile sanitare, inclusive cele administrate de congreții. Pentru detalii, vezi Vasile Cristian, *Între Vatican și Kremlin. Biserica Greco-Catolică în timpul regimului comunist*, București, Editura Curtea Veche, 2003, p. 38-39.

⁷ Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș (în continuare, MJIA), *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1, f. 6.

⁸ Dr. Alexandru Rusu (1884-1963) a fost primul episcop al Eparhiei Greco-Catolice a Maramureșului cu reședința la Baia Mare. Nimit la 16 octombrie 1930, prin Bula papală emisă de către Pius al XI-lea, după agrementul obținut din partea autorităților române, dr. Alexandru Rusu se remarcase până atunci, timp de două decenii, din anul 1910, când revenise la Blaj (după finalizarea studiilor universitare și susținerea doctoratului), ca un teolog cu o carieră consistentă, manifestată în plan ecleziastic, didactic, administrativ și publicistic. După ce a depus, în conformitate cu prevederile Concordatului, jurământul de fidelitate în fața regelui Carol al II-lea (la 25 noiembrie 1930), dr. Alexandru Rusu a fost consacrat episcop la 30 ianuarie 1931, în Catedrala mitropolitană din Blaj, la 2 februarie 1931 desfășurându-se instalarea solemnă în catedrala din Baia Mare, moment care semnifică preluarea de fapt și de drept a conducerii eparhiei de către titularul său. Au urmat 18 ani de păstorie complicați, în care conjuncturile au fost mai mereu nefavorabile, însă eforturile organizaționale ferme, susținute și eficiente au determinat ca, într-un interval de timp scurt, Eparhia Greco-Catolică a Maramureșului să devină și să se afirme ca o structură ecleziastică bine articulată, atât în ceea ce privește resorturile sale interne, cât și a relațiilor stabilite în cadrul comunităților locale. Explicațiile succesului pot fi identificate și în coagularea unui personal clerical devotat, pe fondul unei solidarități profesionale remarcabile, în teritoriul arondat eparhiei existând cel mai compact bloc confesional greco-catolic din România. Primul capitol din istoria Episcopiei Greco-Catolice a Maramureșului a luat sfârșit în toamna anului 1948, odată cu arestarea episcopului și a altor clerici (la 29 octombrie), care aveau să cunoască spațiul concentrațional comunist. Deuși inițial la reședința Patriarhiei de la Dragoslavele, episcopii au fost mutați, în februarie 1949, la mănăstirea Căldărușani. În ianuarie 1950, Alexandru Rusu a fost transferat la Ministerul de Interne, unde a fost anchetat până la 22 mai, când a fost readus la Căldărușani. Câteva zile mai târziu, împreună cu ceilalți episcopi și preoți, a fost încarcerat la Sighet, unde și-au găsit sfârșitul Valeriu Traian Frențiu (12 iulie 1953) și Ioan Suci (27 iunie 1953). Episcopii care au supraviețuit (Iuliu Hossu, Alexandru Rusu și Ioan Bălan) au fost eliberați condiționat din penitenciarul Sighet la începutul lunii ianuarie 1955, internați pentru refacere la un sanatoriu din capitală și apoi la Spitalul Floreasca, iar în mai 1955 au fost transferați la mănăstirea Curtea de Argeș, cu domiciliu obligatoriu, iar apoi la mănăstirea de la Ciorogârla. Un element distinctiv al perioadei l-a constituit mișcarea petiționară a episcopilor adresată autorităților pentru abrogarea Decretului 358/1948 și repunerea Bisericii Unite în drepturile anterioare, extinsă în anul 1956 la nivelul credincioșilor care au adresat numeroase petiții Ministerului Cultelor. Rolul episcopului Alexandru Rusu în această acțiune a atras atenția autorităților comuniste, care l-au separat de episcopii Iuliu Hossu și Ioan Bălan, fixându-i, în august 1956, domiciliu obligatoriu pentru 60 de luni la mănăstirea Cocos, din județul Tulcea. Mai mult, la sfârșitul anului 1956 a fost arestat de către Securitatea din Galați, transferat la Cluj și acuzat, alături de alți preoți implicați în mișcarea petiționară, într-un proces politic finalizat prin sentința nr. 1203/3 iulie 1957 a Tribunalului Militar al Regiunii Cluj care-l condamna pe episcop la temniță grea pe viață. Ulterior, prin aplicarea prevederilor Decretului nr. 5/1963, pedeapsa i-a fost comutată în 25 de ani temniță grea. Așadar, ultima etapă din viață (șase ani și patru luni) a petrecut-o în închisoare, la Gherla (1957-12 august 1958), Pitești (13 august 1958-5 iunie 1960), Dej (6 iunie 1960-17 ianuarie 1963) și, din nou, Gherla (18 ianuarie-9 mai 1963). Calvarul lungii perioade de privare de libertate, care a inclus 14 ani și șapte luni (între 29 octombrie 1948 și 9 mai 1963), dintre care 11 ani în închisorile comuniste (incluzând aici și perioada de patru ani și șapte luni în care a fost închis la Sighet, fără să fi fost condamnat, între luna mai a anului 1950 și ianuarie 1955), i-a șubrezit sănătatea. A murit la 9 mai 1963, în penitenciarul Gherla. Trecuse de 79 de ani (s-a născut la 22 noiembrie 1884), iar din 29 octombrie 1948 nu mai respirase aerul libertății. A fost beatificat, la 2 iunie 2019 (alături de alți șase episcopi uciși în temnițele comuniste), de către Papa Francisc, într-o ceremonie simbolică desfășurată la Blaj.

Dintre studiile și volumele care se referă la activitatea sa, menționăm câteva: Ioan Timbuș, „Alexandru Rusu (1884-1963)”, în vol. *100 de ani de la Marea Unire. 100 de personalități maramureșene care au făcut istorie*, coordonator Teodor Ardelean, Baia Mare, 2018, pp. 228-237; Viorel Rusu, *Eparhia Greco-Catolică a Maramureșului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)*, Editura Galaxia Gutenberg, Tg. Lăpuș, 2019.

⁹ MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1, f. 6.

¹⁰ Procesele verbale trebuiau încheiate în patru exemplare și să cuprindă tabeluri nominale ale beneficiarilor (nume, adresă, semnătură de confirmare). Cf. MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1/1947, f. 6.

pragmatismul organizațional al ierarhului băimărean care conchidea că, repartizate la nivelul Eparhiei Maramureșului, ajutoarele nu vor „însemna prea mult pentru câte un centru episcopal”, fapt pentru care „nu trebuie trezite apetituri în prealabil, ca nimeni să nu rămână deziluzionat, ci mai bine să fie destui care să se bucure de ce n-au sperat”. Mai mult, pe lângă alimente, „care vor trebui să ajungă acolo unde este lipsa mai mare, deci și pe sate”, restul ajutoarelor (îmbrăcăminte, încălțăminte) erau menite „mai mult orășenilor și peste tot clasei intelectuale (familiilor mai grele, cu copii mulți, de preoți, învățători, etc.)”¹¹.

Comitetul de distribuire Sighet a fost constituit la 1 septembrie 1947, componența sa fiind următoarea: protopopul Titus Berinde¹², preoții Darius Vlad și Alexandru Chindriș, dr. Mihai Pop, șeful serviciului sanitar al județului Maramureș, dr. Irina Berinde, directoarea Liceului de fete¹³ și profesoara Aurelia Chindriș (ambele din partea Reuniunii Mariene), dr. Florent Mihalyi (președintele AGRU), Eugen Dunca și Mihai Oros (din partea curatoratului)¹⁴.

Primele ajutoare au ajuns la Sighet, trimise de comitetul eparhial central de la Baia Mare (condus de canonicul Vasile Szabo) la 16 octombrie 1947 și au constat în alimente care se găseau atunci extrem de greu, piese de îmbrăcăminte și încălțăminte. Inventarul întocmit a doua zi, la Sighet, relevă dimensiunea cantitativă a acestora: făină de mălai (32 de saci, fiecare în greutate de 45,3 kg) și praf de lapte cu ciocolată (6000 de rații de 50 de grame pentru copii și încă 36 de cutii metalice, de 2265 grame fiecare). Beneficiarii erau 240 de persoane care primeau câte 6 kilograme de făină (câte 200 de grame pentru 30 de zile) și 6000 de rații (tașacuri) de 50 grame de lapte praf (pentru 24 de zile).¹⁵

Piesele de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru bărbați și femei au fost inventariate amănunțit, pe categorii (mantale, vestoane, pantaloni, cămăși, bluze, fuste etc.) documentul regăsindu-se integral în Anexele acestui studiu¹⁶.

Un nou transport cu ajutoare către Sighet a fost posibil în decembrie 1947, în preajma Crăciunului și a constat în piese de îmbrăcăminte și încălțăminte, al căror inventar¹⁷ a fost anexat adresei prin care Episcopia de la Baia Mare înștiința Oficiul protopopesc român din Sighet în acest sens, adugând că „distribuirea acestui nou ajutor se va face într-o toată după normele arătate anterior”¹⁸ (respectiv în adresa din 26 august 1947, la care am făcut deja referire, n.n.).

Ajutoarele au continuat să fie distribuite și în anul 1948, un document de predare-primire, încheiat la București (pe antet apar mențiunile: „Ajutorul Catolic, Șos. Kiseleff nr. 51”, în stânga, respectiv „Depozitul: Episcopia Baia Mare, Destinația: Sighet, Destinatar: cantina CWRS” în dreapta sus) făcând referire la un transport de alimente (nr. 14) pentru 200 de copii, constând în făină și cutii cu legume, fructe, lapte praf, supe, compoturi, hrană pentru copii¹⁹. Documentul în sine este important pentru subiectul acestui studiu, deoarece pe verso este descris un „meniu zilnic: supă, zarzavat, fructe sau zeamă, pâine”, fiind calculate „rații pe zi în grame brutto pentru un copil”, din alimentele trimise, specificându-se că „se va socoti ambalajul, cutii și cartoane circa 25% din greutatea brută”²⁰ Rațiile zilnice se compuneau din „200 grame făină, 177 grame zarzavat (C.U.), 155 grame supă (C.S.) se va dubla cu o cantitate dublă de apă, 113 grame fucte (C.F.R.) sau zeamă de

¹¹ *Ibidem*, f. 6 verso.

¹² Titus Berinde (născut la 20 februarie 1897 în Sat Șugatag, hirotonit în 1918) a fost numit protopop titular al districtului Sighet și paroh în Sighet I la data de 27 februarie 1941, dar condusesese această structură ecleziastică de la 12 octombrie 1940, din postura de administrator protopopesc; cariera clericală a început-o în 1918 în parohia Someșeni, continuând apoi în Nănești (din 1919), Văleni (din 1925), Sighet III (din 1931); pentru consistența carieră fusese distins la 3 februarie 1936, de către Episcopul Alexandru Rusu, cu titlul de protopop onorar). Traectoria profesională succintă a fost reconstituită pe baza fișei individuale păstrată la MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia II, Mapa V, Dosar nr. 7, f. 3. A se vedea și *Buletinul Episcopiei Greco-Catolice a Maramureșului*, Baia Mare, nr. II/1941, p. 10.

¹³ Liceul de fete „Domnița Ileana” a luat ființă în anul 1919, la Sighet. În perioada 1940-1944 a fost desființat, iar în 1945 și-a reluat activitatea sub conducerea directoarei prof. dr. Irina Berinde, prima profesoară din Maramureș cu doctorat în matematică. În anul 1948, prin reforma învățământului, liceul sighetean a dispărut prin comasare. Cf. Ion Ardeleanu, „Un tablou de absolvire de acum 70 de ani – o filă din istoria învățământului maramureșean” <https://www.salutsighet.ro/tag/liceul-de-fete-domnița-ileana/>, accesat la 6 septembrie 2021.

¹⁴ MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia I, Mapa V, Dosar nr. 1/1947, f. 8.

¹⁵ *Ibidem*, f. 3.

¹⁶ Documentul nr. 3 din Anexele la studiu.

¹⁷ Conținutul inventarului este redat în documentul nr. 4 din Anexele acestui studiu.

¹⁸ *Ibidem*, f. 2.

¹⁹ MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 3/1948, f. 2.

²⁰ *Ibidem*, verso.

fructe C.J.U.”²¹. Însemnările continuau cu mențiunea că „750 gr. lapte se pot face din 75 gr. lapte praf sau 35 gr. lapte lichid, la care se adaugă apă fiartă și răcită, amestecându-se bine; pentru laptele praf se adaugă apa câte puțin plus 1 cutie Baby Foodes (C.B. sau C.B.F.)”. Documentul poartă semnătura lizibilă a lui Gheorghe Roman (care semnează și pe prima pagină, ca delegat CWRS) și data, respectiv 25 august 1948.²²

Alte documente atestă distribuirea, în 20 august 1948, a unui număr de 50 de perechi de pantofi, destinarii acestora fiind persoane care domiciliau în Sighet, Sarasău, Breb, Valea Hotarului, Văleni, Cornești, Giulești, Berbești, conform tabelului cu numele și semnăturile de primire²³. În aceeași zi sosea la Sighet un alt lot cu încălțăminte (100 perechi pantofi) și îmbrăcăminte²⁴.

Puțin mai târziu, la 16 septembrie 1948, de la Episcopia din Baia Mare era trimisă o cantitate de 46 kilograme săpun „menită preoților în funcțiune” din Protopopiatul Sighet, „inclusiv cei ce ar face pe profesorii de religie, ori de alte materii”, distribuirea urmând să fie făcută, conform dispoziției episcopului, „în proporție cu numărul membrilor de familie, respectiv cu considerarea stării materiale”²⁵.

Câteva zile mai târziu, la 20 septembrie, episcopul îl invita pe protopop ca „din proximal stoc de îmbrăcăminte uzate ce vom trimite pentru orașul Sighet, să se dea o mică parte și solicitatoarei Pelaghia Sas, învățătoare în Ieud”, care a cerut „să i se facă ceva parte din Ajutorul Catolic”. Aceasta, adaugă imediat episcopul, „firește, numai dacă se va găsi aievea avizată la ajutor”²⁶.

Peste o săptămână, Comitetul de distribuie Sighet primea un alt lot de ajutoare care consta în piese de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru femei, fete, băieți și „bebe”²⁷.

Numele celor mai mulți dintre beneficiarii ajutoarelor distribuite în perioada 1947-1948 prin intermediul Comitetului din Sighet pot fi reconstituite, deoarece s-au păstrat tabele nominale cu semnătura de primire, borderouri, chitanțe sau simple bonuri de mână cuprinzând numele, domiciliul și, uneori, vârsta beneficiarului (interesante cu precădere în cazul copiilor care primiseră rații de lapte praf și făină). Este impresionant faptul că, în condițiile dificile ale acelor ani, marcați de „marile prefaceri prin care trece Țara” (am citat dintr-un raport al Protopopiatului Sighet din 2 aprilie 1948²⁸), distribuirea ajutoarelor s-a realizat conform normelor prescrise de donator, administrația eparhială și cea de la nivelul protopopiatelor funcționând ireproșabil. Faptul a fost posibil datorită, în primul rând, capacităților organizatorice ale episcopului Alexandru Rusu, manifestate pe tot parcursul episcopatului său (început în 1931), elita clericală adaptându-se stilului riguros și energic impus de ierarh.

O altă observație este aceea că ajutoarele au continuat să fie distribuite în anul 1948 și după denunțarea unilaterală de către statul român comunist a Concordatului cu Sf. Scaun²⁹ și chiar în preajma acțiunilor de desființare a Bisericii Greco-Catolice. Conform documentelor păstrate, episcopul Alexandru Rusu a fost extrem de implicat în toată această operă socială, chiar dacă amenințările la adresa sa și a Bisericii atinseseră cote maxime. Mai mult, deși la 17 septembrie 1948 guvernul comunist i-a retras recunoașterea³⁰ (asemenea altor episcopi greco-catolici și romano-catolici), el a

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, f. 8.

²⁴ Piesele de îmbrăcăminte erau următoarele: 22 de sfetere, 20 de cămăși bărbați, 14 cămăși și 5 fuste pentru fete, 148 bucăți lenjerie băieți, 16 perechi de ciorapi pentru copii. Cf. MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 1/1948, f. 48.

²⁵ MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 3/1948, f. 7.

²⁶ *Ibidem*, f. 6.

²⁷ Inventarul pieselor de îmbrăcăminte (document semnat de președintele Comitetului eparhial Ioan Medanu și de notarul organismului) preluate în 27 septembrie 1948 de Titus Berinde (președintele Centrului de distribuie Sighet) era întocmit pe categorii: pentru femei (2 fuste, 2 rochii, 2 bluze, 2 pulovere, 1 „căpușă”, 3 șaluri, 2 perechi de pantofi), pentru fete (2 capoturi, 1 palton, 4 fuste, 3 „swetere”, 3 pulovere, 15 rochii, 6 combinezoane, 12 perechi de chiloți, 10 bluze, 4 paltonașe, 4 bonete, 3 pălăruțe), pentru băieți (1 palton, 1 paltonaș, 2 căpușe, 5 bluze, 5 perechi izmene, 5 „tricoturi albituri complet”, 15 pantaloni lungi, 10 pantaloni scurți, 10 „tricot de pânză”, 25 cămăși tricot, 4 „swetere”, 3 pulovere, 4 „haine complet”, 12 ciorapi, 3 șepci), pentru „bebe” (5 rochițe, 5 „swetere”, 5 „tricoturi”, 4 cămășuțe, 6 bluze, 1 plăpumaș, 4 șepcuțe, 10 ciorapi). Cf. MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 1/1948, f. 49.

²⁸ MJIA, *Colecția de documente ecleziastice*, Cutia V, Mapa V, Dosar nr. 1/1947-1948, f. 69.

²⁹ Decretul nr. 151 pentru denunțarea Concordatului încheiat între România și Sf. Scaun a fost publicat în „Monitorul Oficial”, Partea I A, nr. 164, 19 iulie 1948, p. 5964.

³⁰ La 17 septembrie 1948 guvernul condus de Petru Groza a decis retragerea recunoașterii episcopilor greco-catolici Alexandru Rusu, Valeriu Traian Frențiu, Ioan Bălan, respectiv a episcopilor romano-catolici Augustin Pacha și Alexandru Teodor Cisar, prin Decretul nr. 1596 publicat în „Monitorul Oficial”, Partea I B, nr. 217 din 18 septembrie 1948, p. 7684. Aceeași decizie a fost luată și împotriva episcopilor Ioan Suci (la 3 septembrie 1948), Ioan Sceffer (la 16 septembrie 1948) și Iuliu Hossu (la 8 noiembrie 1948).

continuat să fie activ pe toate palierele organizaționale, inclusiv pe cel al carității, dovadă fiind și solicitarea adresată protopopului de la Sighet în 20 septembrie privind ajutarea unei învățătoare din Ieud, la care am făcut deja referire (documentul nr. 8 din Anexe).

Documentele pe care le-am utilizat în acest studiu oferă imaginea activității susținute pentru ajutorarea unor semeni într-un moment dificil al existenței multora dintre ei. Chiar dacă este fragmentar, tabloul cuprinde deopotrivă clerici și laici, animați de valorile perene ale umanității, dornici de a face lucruri concrete pentru cei vulnerabili, uitați, deznădăjduiți.

**Pages from the Chronicles of Human Solidarity.
American Catholic Aid in Maramureş (1947-1948)**

(Abstract)

Based on the documents identified in the collections of the Maramureş County Museum of History and Archeology from Baia Mare, the study tries to reconstitute sequences from the endeavours of helping the vulnerable population from Maramureş County in 1947-1948. Distribution of the aid (food, clothing, footwear) sent to Romania by the N.C.W.C. (National Catholic Welfare Conference) was provided by a network well-organized by the Greek Catholic Bishop of Baia Mare, Dr. Alexandru Rusu (1884-1963). Although a fragmented one, the picture includes both the clerics and the lay, animated by the perennial values of humanity, willing to do tangible, substantial things for the vulnerable, the forgotten, the hopeless.

Viorel RUSU
Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş
viorelrusu70@yahoo.com

ANEXE

Documentul nr. 1

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ UNITĂ A MARAMUREȘULUI - BAIJA MARE
Nr. 3280/1947

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Luând act de răspunsul ce Ne-ați dat sub nr. 389/1947, vă avizăm că – sosindu-Ne, între timp, o seamă de ajutoare (diferite veșminte și încălțăminte, toate uzate, pentru bărbați și femei și copii, cari sunt acum în curs de inventariere, plus ceva alimente conservate) urmează ca ele să fie distribuite, în curând, după normele prescrise de Misiunea română a ajutorului catolic american N.C.W.C, din cari dăm aici câteva pentru orientare și urmare:

1. Centrele de distribuire urmează a fi formate, conform dorinței donatorilor, din organizațiile catolice locale, trebuind să fie aprobate de Centrul episcopesc.

2. Distribuția se va face „persoanelor ce se va crede de cuviință, de preferință copii, bolnavi, bătrâni și cei în nevoie, fără deosebire de rasă, religie sau opinii politice”.

3. Pentru evitarea suprapunerii ajutoarelor ce vin în țară – pentru cari autoritățile civile au acordat, prin Ministerul sănătății, toate scutirile și gratuitățile – distribuirea lor este a se face în colaborare cu organele locale (medicul șef al județului, al municipiului, al orașului, al plășii, respectiv sanitarul comunei, după cum e cazul) ale Min. sănătății și – întrucât ar fi necesar pentru pază sau alte greutăți administrative – chiar și cu acele al autorității administrative locale.

4. Distribuția se va face prin procese verbale, semnate de membrii Centrului de distribuire, cuprinzând tablourile nominale ale beneficiarilor, cu numele, adresa (localitatea, eventual strada) și semnătura lor, prin care se confirmă ajutorul (cutare) primit, distribuit pe categorii. Aceste procese verbale se vor redacta în 4 exemplare originale, din cari 2 se vor trimite Centrului episcopesc, unul se va da (pentru urmare) reprezentantului Min. sănătății și unul se va păstra la Centrul de distribuire.

Spre a se putea proceda la distribuirea ajutoarelor primite, cari se vor repartiza de aici, după considerente de ansamblu, singuraticelor centre districtuale de distribuire, așteptăm să ne prezentați, cât mai neîntârziat, spre aprobare comitetul ce găsit a fi potrivit să prezideze – sub conducerea șefului districtual – această operațiune. În lista acestui comitet, compus dintr-un număr potrivit (nu prea mare) de persoane, vor intra neapărat în afară de reprezentantul Min. sănătății, preș. Crucii Roșii (unde este), a Agrului, a Reuniunii mariane, a Serviciului carității (unde este), 1 - 2 preoți din pastorație și alte persoane cari pot fi de folos la stabilirea celor ce urmează să beneficieze din ajutorul sosit și altele ce mai sperăm, precum și a calității și cantității ajutorului.

Ajutoarele sosite nu vor însemna, repartizate pe Eparhie, prea mult pentru câte un centru districtual. De aceea nu trebuie trezite apetituri în prealabil, ca nime să nu rămână desiluzionat ci mai bine să fie destui cari să se bucure de ce n-au sperat. Și astfel însă e bine să se știe, că – în afară de alimente, cari vor trebui să ajungă unde este lipsa mai mare, deci și pe sate – restul de ajutoare este menit mai mult orășenilor și peste tot clasei intelectuale (familiile mai grele, cu copii mulți, de preoți, învățători, etc.).

Deodată cu cele cerute mai sus, Ni-se va arăta și felul cum se contemplează (neapărat prin curieri aparte, angajați eventual pentru 2 - 3 districte cu sedii din aceeași regiune) transportul ajutorului ce vom destina centrului districtual de acolo.

Baia Mare, la 26 August 1947

binevoitor
+ Ep. Alexandru
Semnătură

Mult Onoratului
Oficiu protopopesc,
S i g h e t

EPARHIA GRECO-CATOLICA ROMANA A MARAMURESULUI - BAIA-LARE

Nr. 3280/1947.

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Luând act de răspunsul ce Ne-ați dat sub Nr. 389/1947, Va avizăm că - sosindu-Ne, între timp, o seamă de ajutoare (diferite vesminte și încălțăminte, toate uzate, pentru bărbați și femei și copii, cari sunt acum în curs de inventariere, plus ceva alimente conservate) urmează ca ele să fie distribuite, în curând, după normele prescrise de Misiunea română a ajutorului catolic american "N.C.W.C.", din cari dăm aici câteva pentru orientare și urmare:

1. Centrele de distribuire urmează să fi formate, conform dorinței donatorilor, din organizațiile catolice locale, trebuind să fie aprobate de Centrul episcopesc.
2. Distribuția se va face persoanelor ce se va crede de cuviință, de preferință copii, bolnavi, bătrâni și cei în nevoie, fără deosebire de rasă, religie sau opinii politice.
3. Pentru evitarea suprapunerii ajutoarelor ce vin în țară - pentru cari autoritățile civile au acordat, prin Ministerul sănătății, toate scutirile și gratuitățile - distribuirea lor este să se face în colaborare cu organele locale (medicul șef al județului sau al municipiului, al orașului, al plășii, respectiv sanitarul comunei, după cum e cazul) ale Min. sănătății și - întrucât ar fi necesar pentru pază sau alte greutăți administrative -, chiar și cu acele al autorității administrative locale.

4. Distribuția se va face prin procese verbale, semnate de membrii Centrului de distribuire, cuprinzând tablourile nominale ale beneficiarilor, cu numele, adresa (localitatea, eventual strada) și semnătura lor, prin care se confirmă ajutorul (cutare) primit, distribuit pe categorii. Aceste procese verbale se vor redacta în 4 exemplare originale, din cari 2 se vor trimite Centrului episcopesc, unul se va da (pentru urmare) reprezentantului Min. sănătății și unul se va păstra la Centrul de distribuire.

Spre a se putea proceda la distribuirea ajutoarelor primite, cari se vor repartiza de aici, după considerente de ansamblu, sin-

Mult Onoratului

O f i c i u p r o t o p o p e s c

S i g h e t .

Nr. 1/1947
J=855/94

guraticelor centre districtuale de distribuire, așteptăm să Ne prezentați, cât mai neîntârziat, spre aprobare comitetul ce găsi a fi potrivit să prezideze - sub conducerea șefului districtual această operațiune. În lista acestui comitet, compus dintr'un număr potrivit (nu prea mare) de persoane, vor intra neapărat în afară de reprezentantul Min. sănătății, preș. Crucii Roșii (unde este), a Agrului, a Reuniunii mariane, a Serviciului carității (unde este), 1 - 2 preoți din parohie și alte persoane cari pot fi de folos la stabilirea celor ce urmează să beneficieze din ajutorul sosit și altele ce mai sperăm, precum și a carității și carității ajutorului.

Ajutoarele sosite nu vor însemna, repartizate pe Eparhie, prea mult pentru câte un centru districtual. De aceea nu trebuie trezite așteptări în prealabil, ca nime să nu rămână desiluzionați ci mai bine să fie destui cari să se bucure de ce n'au sperat. Și altfel însă e bine să se știe, că - în afară de alimente, car vor trebui să ajungă unde este lipsa mai mare, deci și pe sate - restul de ajutoare este menit mai mult orașenilor și peste tot clasei intelectuale (familiiile mai grele, cu copii mulți, de preoți, învățători, etc.).

Deodată cu cele cerute mai sus, Ni sa va arăta și felul cum se contemplează (neapărat prin curieri aparte, angajați eventual pentru 2 - 3 districte cu sedii din aceeași regiune) transportul ajutorului ce vom destina centrului districtual de acolo.

Bară-Mare, la 26 August 1947.

binevoitor
E. Alexandru

Muz. Ist. Maramureș
Oficiu Propagandă

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Colecția de documente ecleziastice, cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 6-6 verso.

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ UNITĂ A MARAMUREȘULUI - BAIA MARE
Nr. 3850/1947

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Văzând propunerea ce Ne-ați făcut sub nr. 855/1947 pentru comitetul de distribuire a Ajutorului catolic american din acel Centru, vă avizăm că aprobăm întru toate propunerea făcută, înzestrând prin aceasta, Comitetul - căruia îi împărtășim Binecuvântarea Noastră arhierescă - cu toate drepturile de-a procesa la lucrarea ca-i incumbă, dar impunându-i și îndatorirea de-a se conforma în acțiunea sa, întru toate, dispozițiilor Noastre referitoare, cuprinse în adresa Noastră nr. 3289/1947 din 16 August c., care i-se va comunica în prima lui ședință.

Încheindu-se aici inventarierea pieselor de ajutor ce ni s-au trimis până acum, transpunem sub ./ un inventar al pieselor atribuite, de un Comitet eparhial central (prezidat de Rvmul Vasile Szabo), Centrul de distribuire de acolo, pentru a căror ridicare și transportare așteptăm - în sensul avizului Nostru anterior - măsuri cât mai neîntârziate, procedând apoi, la fel, fără nici o întrâziere, la distribuirea lor, făcută cu strictă respectare a normelor date de noi.

Inventarul ce trimitea cuprinde și cantitățile de alimente atribuite Centrului de acolo spre distribuire, privitor la cari comunicăm, întregitor, următoarele dispoziții ale Misiunii române din București.

1. Făină de mălai - din care un sac cuprinde 45.3 kgr.- se va distribui, după normele arătate, celor ce se vor găsi mai avizați la ea, în rații de către 6 (șase) kgr. (câte 200 grame, pe 30 zile), ajungându-se deci din 32 saci la 240 persoane.

2. Praful de lapte cu ciocolată din tașacurile, cuprinzând rații individuale de câte 50 grame, menit pentru alimentația copiilor, din care vi-se țin la dispoziție un număr de 6000 tașcuri (rații) se va distribui simultan la același număr de persoane, dar - fiind acestea mai reduse - numai pentru câte 24 de zile.

3. Din același praf de ciocolată veți primi și 36 cutii de metal a 2265 kgr. din care urmează a se face parte, în aceleași condiții altor nevoiași la acest substanțial aliment.

Încheiem aceste orientări cu invitarea să vă îngrijiți ca transportarea ajutorului acordat să se facă integral deodată și ca persoana încredințată cu preluarea lui să aibă asupra sa împuternicirea necesară. Districtelor învecinate, ori din aceeași regiune, cum este mai ales Maramureșul li-se recomanda să procedeze la ridicarea și transportarea ajutorului, de comun acord.

După efectuarea distribuirii, Ni-se vor prezenta apoi, în bună regulă, cele două exemplare prescrise de Proces verbal referitor.

Baia Mare, la 16 Octombrie 1947

binevoitor,
+ Ep. Alexandru

Mult Onoratului

Oficiu protopopesc,

S i g h e t

P.S. Transportul până la Sighet ne-ar plăcea să poată fi aranjat colectiv și deodată pentru toate 4 Comitete (3 române și 1 rutean) din Maramureș.

P.S. Sacii cuprinzând făina de mălai, respectiv praful de lapte, precum și lăzile, trebuie restituite Centrului de la București. Ele ni-se vor readuce deci îndată după golirea lor și se vor preda, contra dovadă de primire, On. Nicolae Mare, reprezentantul Comitetului central eparhial.

3

EPARHIA GRECO CATOLICA ROMANA UNITA A MARAMURESULUI - BAIA MARE.

Nr. 3850/1947.

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Văzând propunerea ce Ne-ați făcut sub Nr. 855/1947 pentru Comitetul de distribuire a Ajutorului catolic american din acel Centru, Vă avizăm că aprobăm întru toate propunerea făcută înzestrând prin aceasta, Comitetul - căruia îi împărtășim Binecuvântarea Noastră arhierescă - cu toate drepturile de-a proceda la lucrarea ce-i incumbă, dar impunându-i și îndatorirea de-a se conforma în acțiunea sa, întru toate, dispozițiilor Noastre referitoare, cuprinse în adresa Noastră Nr. 3289/1947 din 26 August c., care i-se va comunica în prima lui ședință.

Incheiindu-se aici inventarierea pieselor de ajutor ce Ni s-au trimis până acum, transpunem sub ./ un inventar al pieselor atribuite, de un Comitet eparhial central (prezidat de Rvmd Vasile Szabo), Centrul de distribuire de școlo, pentru a căror ridicare și transportare așteptăm - în sensul avizului Nostru anterior - măsuri cât mai neîntârziate, procedând apoi, la fel, fără nici o întârziere la distribuirea lor, făcută cu strictă respectare a normelor date de Noi.

Inventarul ce trimitem cuprinde și cantitățile de alimente atribuite Centrului de școlo spre distribuire, privitor la cari comunicăm, întregitor, următoarele dispoziții ale Misiunii române din București:

1. Făina de mălaiu - din care un sac cuprinde 45.3 kgr. - se va distribui, după normele arătate, celor ce se vor găsi mai avizată la ea, în rații de câte 6 (șase) kgr. (câte 200 grame, 30 zile), ajungându-se deci din 32. saci la 440. persoane.

2. Praf de lapte cu ciocolată din țesăturile, cuprinzând rații individuale de câte 50 grame, menit pentru alimentarea copiilor, din care Vi-se țin la dispoziție un număr de 400 țesături (rații) se va distribui simultan la același număr de persoane, dar - fiind acestea mai reduse - numai pentru câte 24 de zile.

3. Din același praf de lapte cu ciocolată Veți primi și 36 cutii de metal a 2.265 kgr. din care urmează a se face parte, în aceleași condiții altor nevoiași avizați la acest substanțial aliment.

Incheiem acesta orientări cu învierea să Vă îngrijiți ca transportarea ajutorului acordat să se facă integral deodată și ca persoana încredințată cu preluarea lui să aibă asupra sa importanța necesară. Districtelor învecinate, ori din aceeași regiune, cum este mai ales Maramureșul li-se recomandă să proceda la ridicarea și transportarea ajutorului, de comun acord.

După efectuarea distribuției, Ni-se vor prezenta apoi, în bună regulă, cele două exemplare prescrise de Proces verbal referitor.

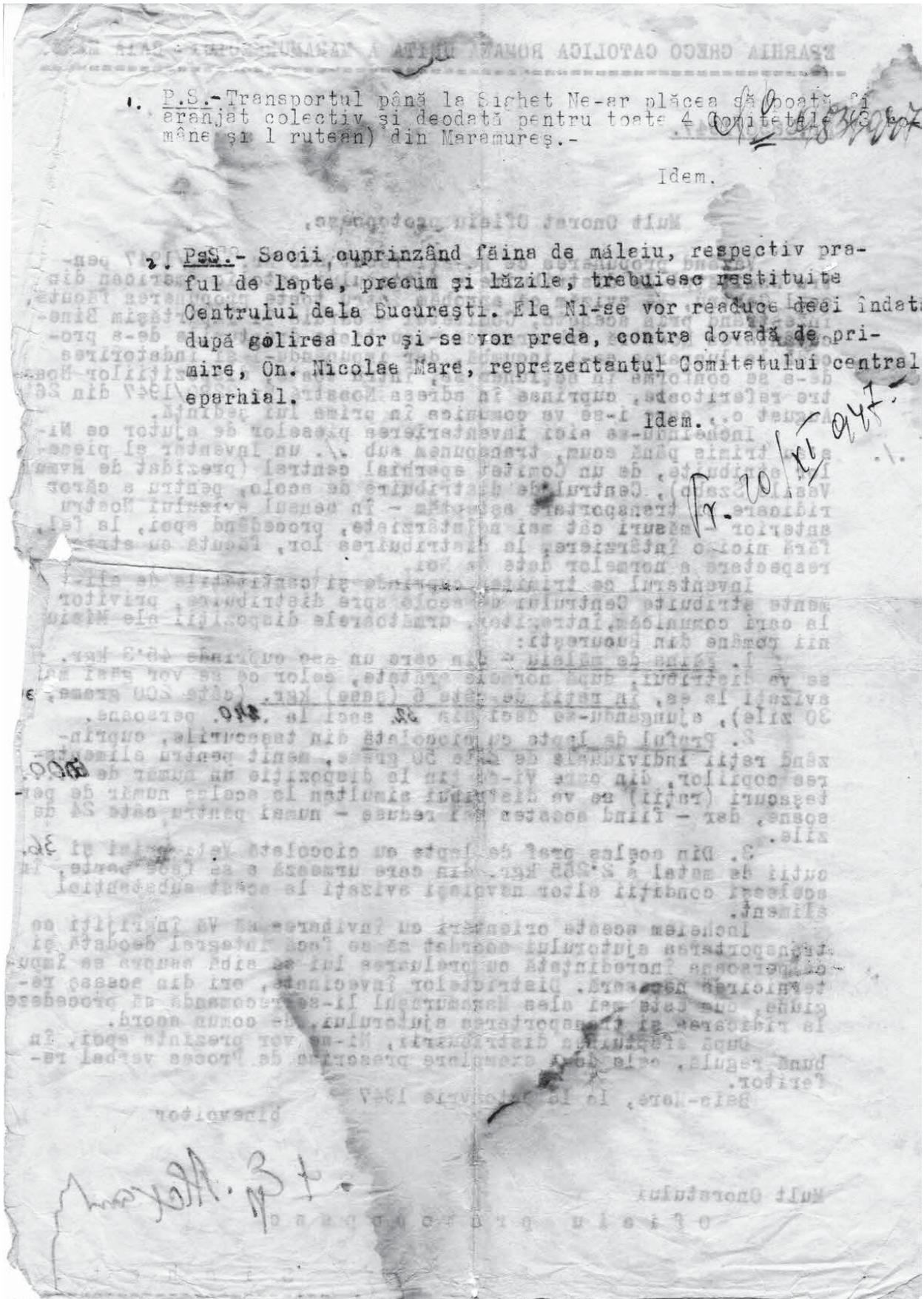
Baia-Mare, la 16 Octombrie 1947

binevoitor

Mult Onoratului

Oficiu protopopesc

S i g h e t .

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Colecția de documente ecleziastice, cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 3-3 verso

Documentul nr. 3

INVENTARUL

Piese de îmbrăcăminte și încălțăminte primite de la Misiunea română a Ajutorului american N.C.W.C. și transpuse – pentru a fi distribuite și apoi justificate conform instrucțiilor ce i-sau dat – Comitetului de distribuire aprobat pentru Centrul de distribuire Sighet rom.

Același Centru are să mai distribuie și justifice, în aceleași condiții și următoarele alimente primite tot de la N.C.W.C.:

1. Praf de lapte cu ciocolată: (conserve): 36 cutii de metal a 2265 grame și 6000 rații a 50 grame.
2. Făină de mălaiu: 32 saci.

Piese de îmbrăcăminte și încălțăminte sunt următoarele:

A. Pentru Bărbați

I. Îmbrăcăminte din cele pentru Cler:

1). Mantale lungi grele: 3, ușoare: 1; 2). Vestoane: 3; 3). Vestă: 2; 4). Pantaloni: 3.

II. Îmbrăcăminte din cele: mireni și comune:

1). Mantale lungi mai grele: 2, mai ușoare: 1; speciale: 1; 2). Mantale scurte de stofă: 1; 3). Vestoane calitate bună: 5; calitate II: 3; de pânză: 6; 4). Vestoane cu vestă: 1; 5). Vestoane cu pantaloni: 1; 6). Vestă calitate bună: 4; calitatea II: 2; 7). Pantaloni de stofă: 7; de pânză: 6; 8). Pulovere: 2; 9). Sfetere: 1; 10). Cravate: 4; 11). Șepci: 2; 12). Cămăși de zi cu mânecă: 10; de zi fără mânecă: 1; de noapte: 2; 13). Izmene scurte: 5; 14). Ciorapi: 5.

III. Încălțăminte: din piele, pantofi / galbeni: 2, albi:1; albi cu galben: 1; negri: 1; din gumă-cauciuc (galoși): 1; cismulițe: 1.

B. Pentru femei

I. Îmbrăcăminte:

1). Blănuri/lungi: 1; scurte: 1; 2). Paltoane cu guler de blană: 2; fără blană: 2; 3). Mantale de trecere cu guler de blană:1; mai grele: 2; mai ușoare: 3; 4). Mantale scurte: 1; 5). Căputașe: 2; 6). Capoturi mai grele: 1; mai ușoare: 7; 7). Căputașe: 2; 8). Costume complete: 2; 9). Bluze: heclerite: 1; mai grele: 6; ușoare: 6; 10). Fuste heclerite: 1; mai grele: 10; ușoare: 3; 11). Rochii carton de spălat: 15; mătase ușoară: 15; mătase grea: 15; Georgette: 15; altele grele: 15; 12). Pulovere cu mâneci: 1; fără mâneci: 1; 13). Sfetere: 2; 14). Pălării comune:6; 15). Turbane: 2; 16). Fulare:1; 17). Mănuși: 2; 18). Combinezoane: 2; 19). Tricot complet: 1; pijama (pantaloni): 2; 20). Ciorapi: 2.

II. Încălțăminte: 1). pantofi din piele galbeni: 5; albi: 5; albi combinați: 5; alte culori: 2; 2). Din gumă-cauciuc: șoșoni 3). pantofi din pânză combinat cu piele: 1; curat pânză:3, 3). Pantofi din celofan:1.

C. Pantofi copii

I. Îmbrăcăminte comune pentru băieți și fete:

1). Pulovere mici:1, mijlocii:5, mari: 4, 2). Sfetere mici: 1, mijlocii:2, mari:2, 3). Bluze:4, 4). Pijamele necomplete:2, 5). Bonete: 3, 6). Senci: 2, 7). Garnituri deasupra:3, lenjerie:3, 8). Cămăși de noapte mici:2, mai mari:1, 9). Ciorapi:5, 10). Piese bebe, hăinuțe:2, căputașe:1, bonete:1, încălțăminte:3.

II. Îmbrăcăminte pentru băieți: 1). Paltonașe de piele: 1, 2) halaturi: 1, 3). Pantaloni mai grei:10, ușori:6, 4). Pantaloni cu bretele scurți:5, mai lungi: 3, 5). Vestoane mai grele:6, ușoare:5, 6). Vestă:2, 7). Șepci:4, 8). Izmene de pânză:4, de tricot:2.

III Îmbrăcăminte pentru fete:

1). Paltonașe mai grele:5, mai ușoare:3, 2). Căputașe mai mici:1, 3). Costum complet:2, 4). Halaturi mai grele:1, 5). Rochii ușoare:15, 6) bluze mai grele:2, mai ușoare:6, 7). Fuste ușoare:2, 8). Combinezoane:2, 9). chiloți:6, 10) pălării:1, 11). Bonete:2.

IV Încălțăminte

1). Întregi din piele galbenă:3, albe:2, negre:1, 2). Pantofi galbeni:8, albi:2, negri:1, 3). Din gumă cauciuc (șoșoni):1, cismulițe:1, 4). Din pânză:pantofi:1.

Baia Mare, la 17 Octombrie 1947

Comitetul eparhial de distribuire

președinte
semnătură indescifrabilă

notar
semnătură indescifrabilă

I N V E N T A R U L

Pieselor de îmbrăcăminte și încălțăminte primite dela Misiunea română a Ajutorului american N.C.W.C. și transpuse - pentru a fi distribuite și apoi justificate conform instrucțiilor ce i-s'au dat - Comitetului de distribuire aprobat pentru Centrul de distribuire ... *Sighet. rom.*

Acelaș Centru are să mai distribuie și justifice, în aceleași condiții și următoarele alimente primite tot dela N.C.W.C. :

1. Praf de lapte cu ciocolată: (conserve): *36*. cutii de metal à 2265 grame și *6000* rații à 50 grame.
2. Făină de mălai: *30*. saci.

Piese de îmbrăcăminte și încălțăminte sunt următoarele:

A. Pentru Bărbați:

I. Imbrăcăminte din cele pentru Cler:

- 1) Mantale lungi grele: 1, ușoare: 1, 2) Vestoane: 3, 3) Veste: 2,
- 4) Pantaloni: 3,

II. Imbrăcăminte din cele: mirenii și comune:

- 1) Mantale lungi mai grele: 2, mai ușoare: 1, speciale: 1, 2) Mantale scurte de stofă: 1, 3) Vestoane calitate bună: 5, calitatea II: 5, de pânză: 6, 4) Vestoane cu vestă: 1, 5) Vestoane cu pantaloni: 1, 6) Veste calitate bună: 4, calitatea II: 2, 7) Pantaloni de stofă: 7, de pânză: 6, 8) Pulovere: 2, 9) Sfetere: 1, 10) Cravate: 4, 11) Șepci: 2, 12) Cămăși de zi cu mâneci: 10, de zi fără mâneci: 1, de noapte: 2, 13) Izme ne scurte: 5, 14) Ciorapi: 5,

III. Încălțăminte din piele, pantofi/galbeni: 2, albi: 1, albi cu galben: 1, negri: 1; din gumă-cauciuc (galoși): 1, șismulite: 1.

B. Pentru femei:

I. Imbrăcăminte:

- 1) Blănuri/lungi: 1, scurte: 1, 2) Paltocane cu guler de blană: 2, fără blană: 2, 3) Mantale de trecere cu guler de blană: 1, mai grele: 2, mai ușoare: 3, 4) Mantale scurte: 1, 5) Căputașe: 2, 6) Capoturi mai grele: 1, mai ușoare: 7, 7) Căputașe: 2, 8) Costume complete: 2, 9) Bluze: heck-rite: 1, mai grele: 6, ușoare: 6, 10) Fuste heck-rite: 1, mai grele: 10, ușoare: 3, 11) Rochii carton de spălat: 15, mătase ușoară: 15, mătase grea: 15, Georgette: 15, altele grele: 15, 12) Pulovere/cu mâneci/: 1, fără mâneci: 1, 13) Sfetere: 2, 14) Pălării comune: 6, 15) Turbane: 2, 16) Fulare
- 17) Mânusi: 2, 18) Combinezioane: 3, 19) Tricot complet: 1, pijama (pantaloni): 2, 20) Ciorapi șosete: 2.

II. Încălțăminte: 1) Pantofi din piele galbeni: 5, albi: 5, albi combinați: 5, alți: 5, 2) Din gumă-cauciuc: 1.

3) pantofi din pânză combinat cu piele:1, curat pânză:1, 4) Pantofi din celofan:1.

C. Pentru copii:

I. Imbrăcăminte comună pentru băieți și fete:

1. Pulovere mici:1, mijlocii:5, mari:4, 2) Sfetere mici:1, mijlocii:2, mari:2, 3) Bluze:4, 4) Pijamele necomplete:2, 5) Bonete:3, 6) Șeruri 2, 7) Garnituri deasupra:3, lingerie:3, 8) Cămăși de noapte mici:2, mai mari:1, 9) Ciorapi:5, 10) Piese Bebe, hăinuțe:2, căputașe:1, bonete:1, încălțăminte:3,

II. Imbrăcăminte pentru băieți:

1) Paltonase de piele:1, 2) Halaturi:1, 3) Pantaloni mai grei:10, ușori:6, 4) Pantaloni cu brățele scurți:5, mai lungi:3, 5) Vestoane mai grele:6, ușoare:5, 6) ~~Kamiz~~ Vestă:2, 7) Șeci:4, 8) Izmene de pânză:4, de tricot:2.

III. Imbrăcăminte pentru fete:

1) paltonase mai grele:5, mai ușoare:3, 2) căputașe mai mici:1, 3) Costum complet:2, 4) Halaturi mai grele:1, 5) Rochii ușoare:15, 6) Bluze mai grele:2, mai ușoare:6, 7) Fuste ușoare:2, 8) Combinezioane:2, 9) Chiloți:6, 10) Pălării:1, 11) Bonete:2,-

IV. Încălțăminte:

1) Intregi din piele galbeni:3, albe:2, negre:1, 2) Pantofi galbeni 8, albi:2, negri:1, 3) Din gumă-cauciuc (soșoni):1, cismulițe:1, 4) Din pânză: pantofi:1.

Baia-Mare, la 17 Octomvrie 1947

Comitetul eparchial de distribuire:

M. H. ...
notar

președinte

1. *...*
2. *...*
3. *Campianu*
4. *Livia Coman*
5. *Fanica Margareta - Bernina*
6. *Bleda surori - dl. Bernina*

7. *...*
8. *...*
9. *...*
10. *...*

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Colecția de documente ecleziastice, cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 5-5 verso

Documentul nr. 4

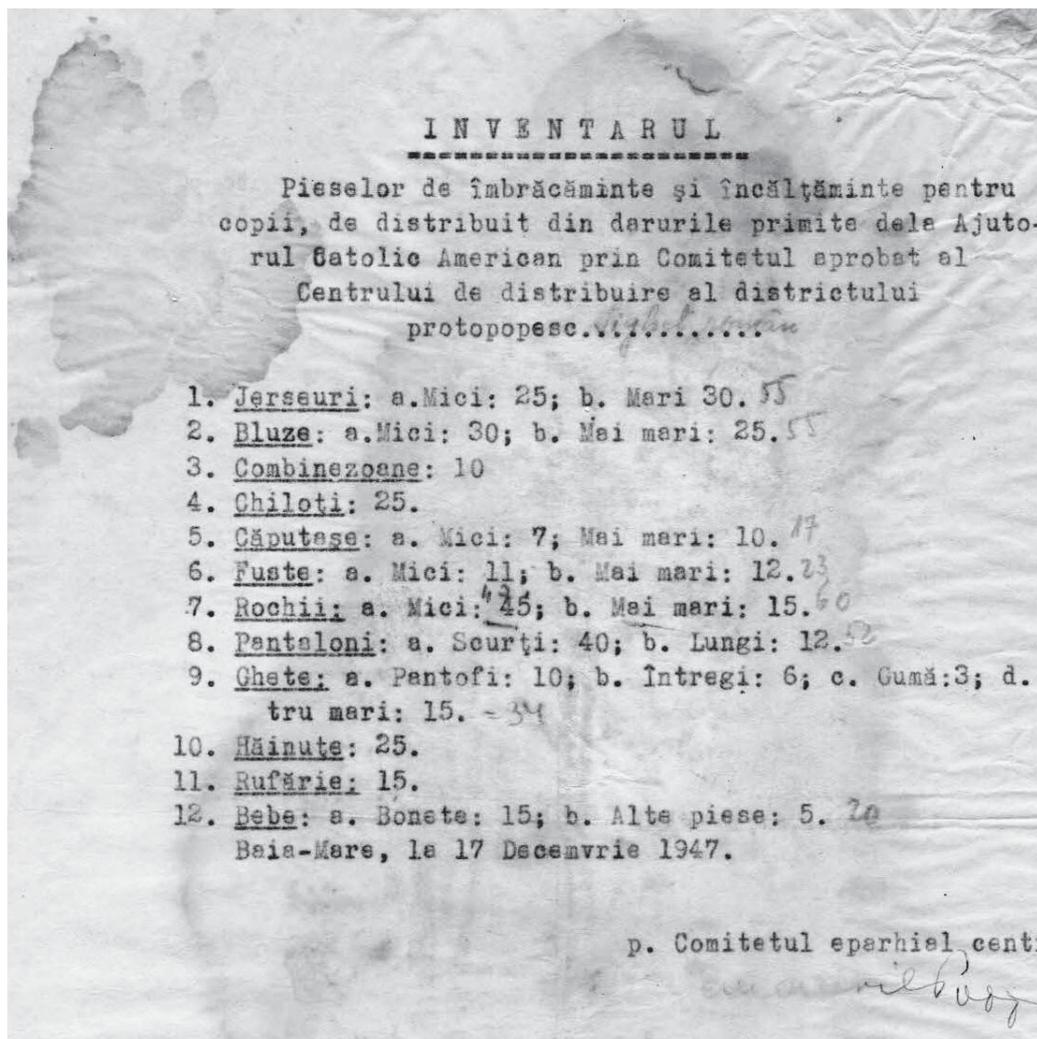
INVENTARUL

Pieselor de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru copii, de distribuit din darurile primite de la Ajutorul Catolic American prin Comitetul aprobat al Centrului de distribuire al districtului protopopesc...

1. Jerseuri: a. mici: 25, b. mari 30
2. Bluze: a. mici: 30, b. mai mari: 25
3. Combinezioane: 10
4. Chiloți: 25
5. Căpușe: a. mici: 7, mai mari: 10
6. Fuste: a. mici: 11, b. mai mari: 12
7. Rochii: a. mici: 45, b. mai mari: 15
8. Pantaloni: a. scurți: 40, b. lungi: 12
9. Ghete: a. pantofi: 10, b. întregi: 6, c. gumă: 3, d. pentru mari: 15
10. Hăinuțe: 25
11. Rufărie: 15
12. Bebe: a. botine: 15, alte piese: 5

Baia Mare, la 17 Decembrie 1947

p. Comitetul eparhial central
semnătură indescifrabilă

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, *Colecția de documente ecleziastice*, cutia I, mapa V, dosar nr. 1/1947, f. 4.

Documentul nr. 5

Ajutorul Catholic American
Șos. Kiseleff 51

Depozitul: Episc. Baia Mare
Destinația: Sighet
Destinatar: Cantina CWRS

Transportul Nr. 14
200 copii

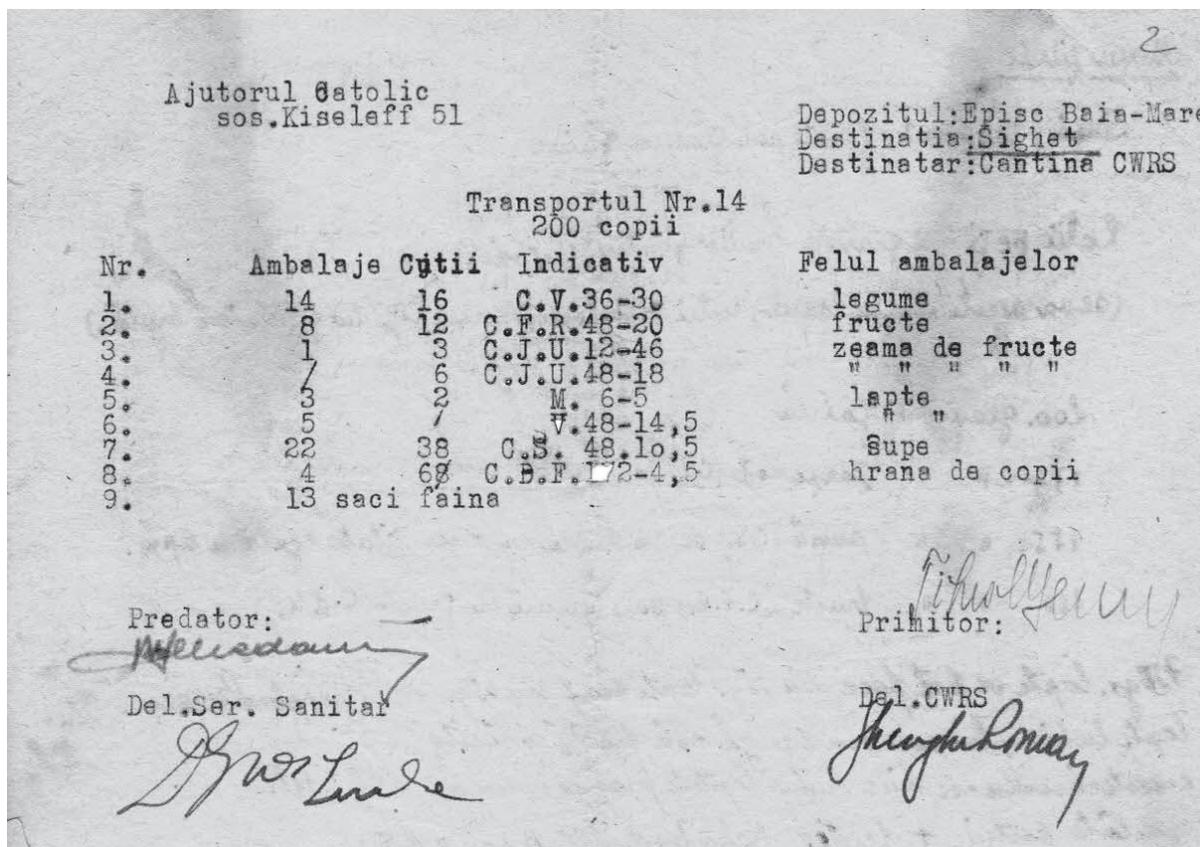
Nr.	Ambalaje	Cutii	Indicativ	Felul ambalajelor
1.	14	16	C.V. 36-30	legume
2.	8	12	C.F.R. 48-20	fructe
3.	1	3	C.J.U. 12-46	zeama de fructe
4.	/	6	C.J.U. 48-18	zeama de fructe
5.	3	2	M. 6-5	lapte
6.	5	/	V. 48-14, 5	
7.	lapte			
8.	22.....	38	C.S. 48, 10, 5	supe
9.	4	68	C.B.F. 172-4,5	hrana de copii

Predător,
semnătură
Ioan Medanu (?)

Primitor
semnătură
Titus Berinde (?)

Del. Ser. Sanitar
semnătură indescifrabilă

Del. CWRS
semnătură
Gheorghe Roman (?)

Menu zilnic

Supă, zarzavat, fructe sau zeamă, pâine

Rații pe zi în grame brutto pentru un copil

(se va socoti ambalajul, cutii și cartoane circa 25% din greutatea brută)

200 grame făină

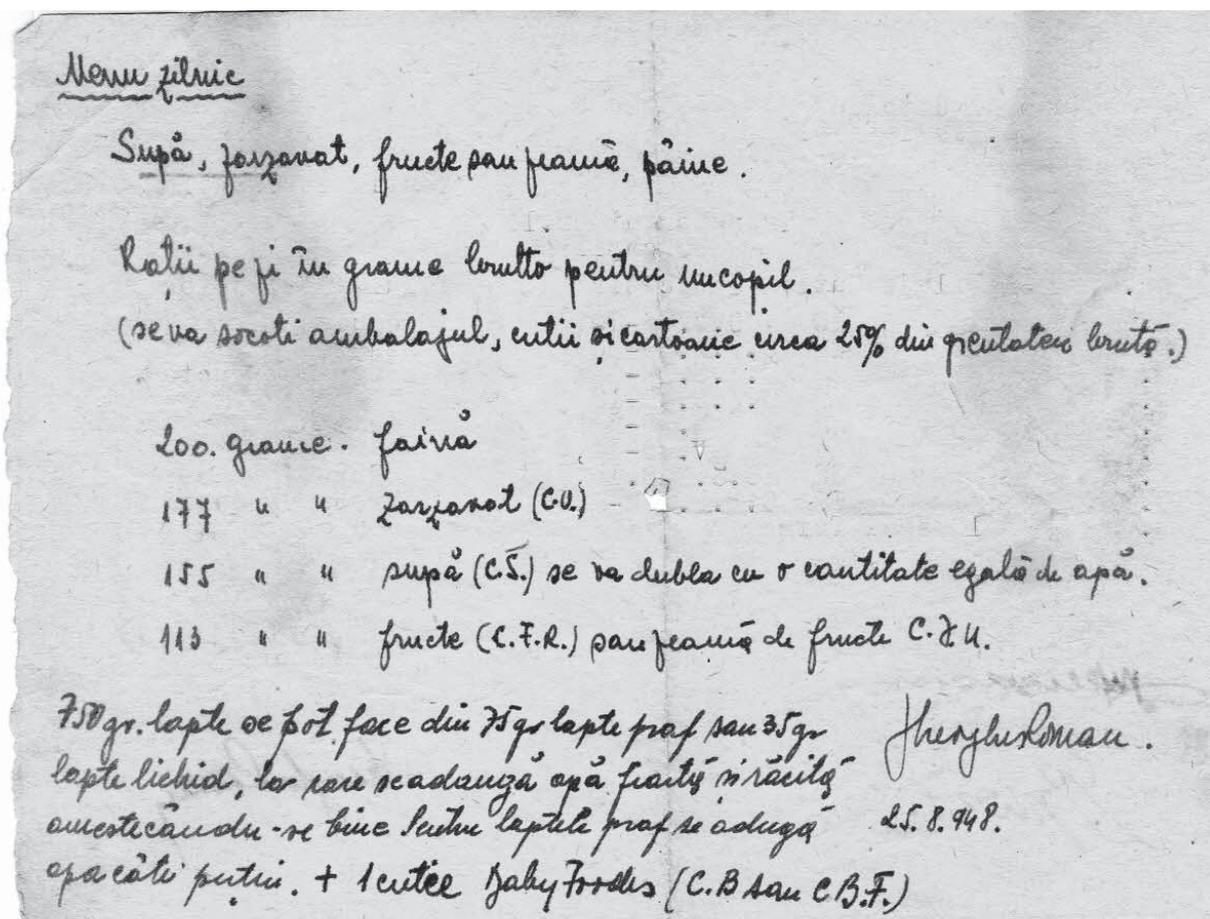
177 grame zarzavat (C.U.)

155 grame supă (C.U.) se va dubla cu o cantitate egală de apă.

113 grame fructe (C.F.R.) sau zeamă de fructe C.J.U.

750 gr. Lapte se pot face din 75 gr. Lapte praf sau 35 gr. Lapte lichid, la care se adaugă apă fiartă și răcită, amestecându-se bine. Pentru laptele praf se adaugă apă câte puțin+ 1 cutie Baby Foodes (C.B sau C.B.F.)

Gheorghe Roman
25.8.1948

Documentul nr. 7

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ A MARAMUREȘULUI - BAIA MARE
Nr. 3155/1948

Mult Onorat Oficiu protopopesc,

Dintr-un stoc de săpun, primit de la „Ajutorul Catolic”, Vă ținem la dispoziție, prin Rvmul Ioan Medanu, o cantitate de 46 kgr., menită preoților în funcțiune din acel district, inclusiv cei ce ar face pe profesorii de religie, ori de alte materii.

Distribuirea se va face din partea aceluia Mult Onorat în proporție cu numărul membrilor de familie, respectiv cu considerare a stării materiale a singuraticelor, observându-se și aici dispozițiile de ordin formal date anterior în legătură cu atari ajutoare.

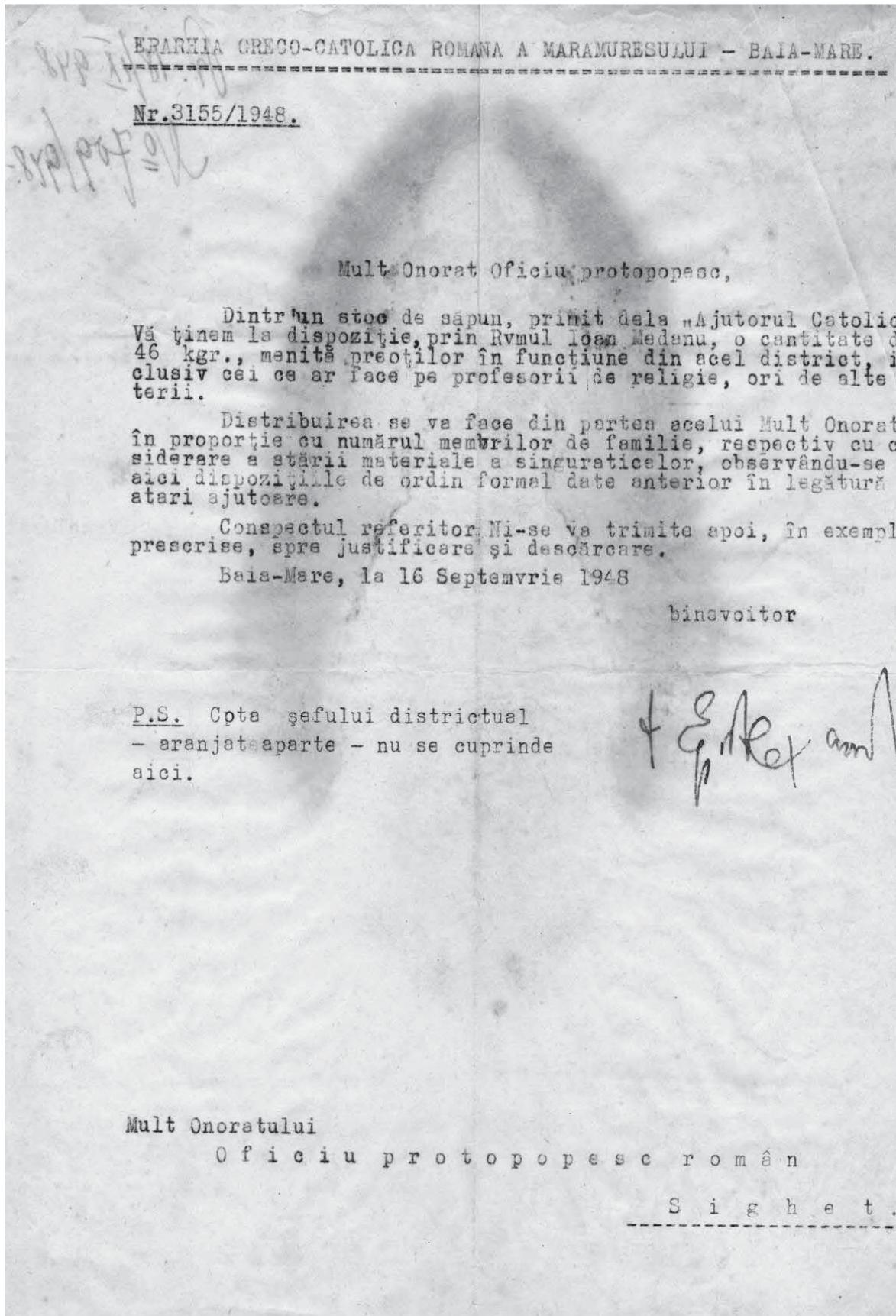
Conspectul referitor Ni-se va trimite apoi, în exemplarele prescrise, spre justificare și descărcare.

Baia Mare, la 16 Septembrie 1948

binevoitor,
+ Ep. Alexandru
(semnătura)

P.S. Cota șefului districtual
- aranjat aparte - nu se cuprinde aici.

Mult Onoratului
Oficiu protopopesc român,
S i g h e t

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, *Colecția de documente ecleziastice*, cutia V, mapa V, dosar nr. 3/1948, f. 7.

Documentul nr. 8

EPARHIA GRECO-CATOLICĂ ROMÂNĂ A MARAMUREȘULUI - BAIJA MARE

No. 2918/1948

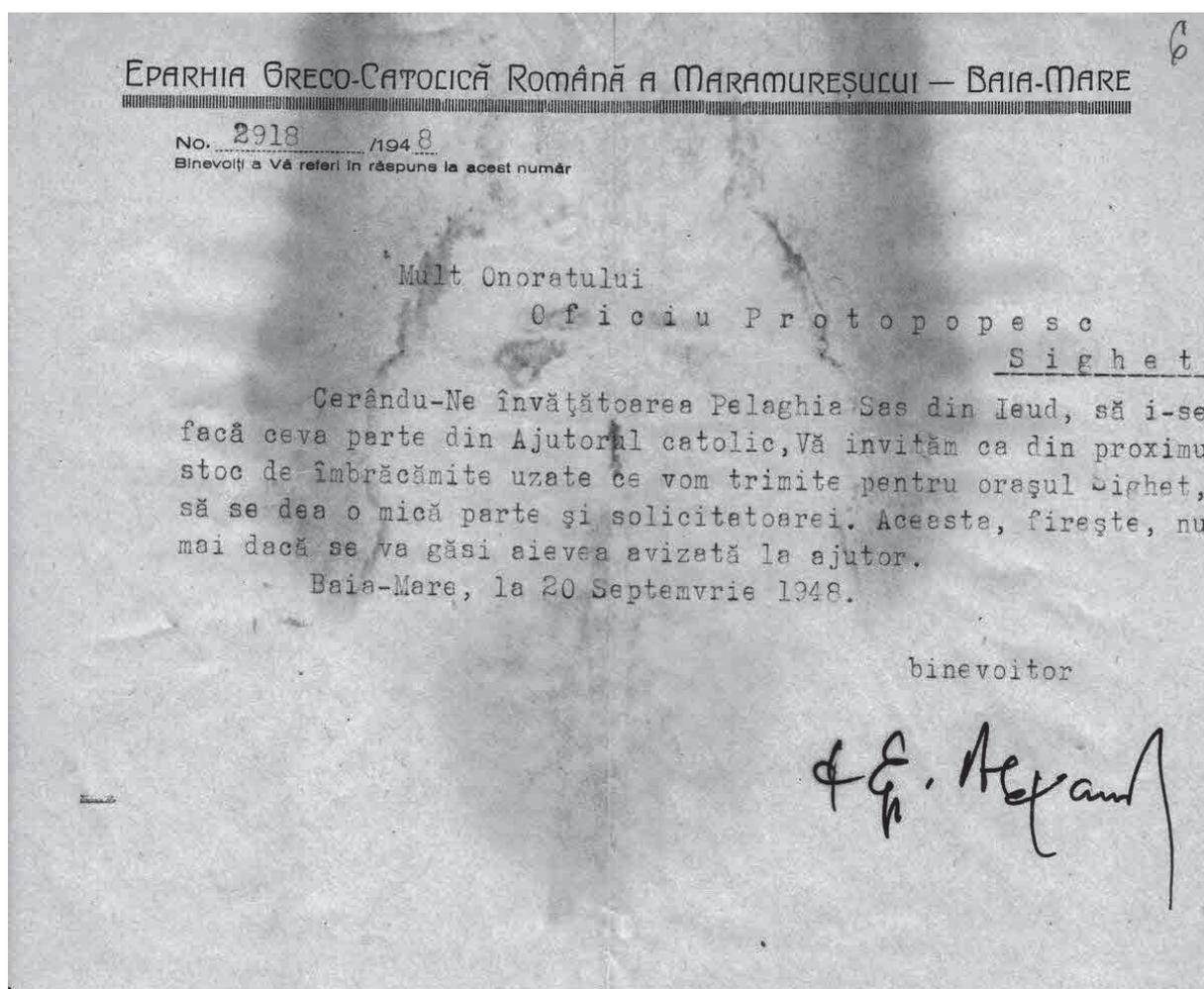
Binevoii a Vă referi în răspuns la acest număr

Mult Onoratului
Oficiu Protopopesc,
Sighet

Cerându-Ne învățătoarea Pelaghia Sas din Ieud să i se facă ceva parte din Ajutorul catolic, Vă invităm ca din proximal stoc de îmbrăcăminte uzată ce vom trimite pentru orașul Sighet, să se dea o mică parte și solicitatoarei. Aceasta, firește, numai dacă se va găsi aieva la ajutor.

Baia Mare, la 20 Septembrie 1948

binevoitor,
+ Ep. Alexandru
(semnătura)

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, *Colecția de documente ecleziastice*, cutia V, mapa V, dosar nr. 3/1948, f. 6.

Lumea internațională în ziarul *Pentru socialism*. De la moartea lui Stalin la revoluția din Ungaria (1953-1956)

IOAN BOTIȘ

Cuvinte cheie: război rece, comunism, spionaj, „vânătoare de vrăjitoare”, ordine mondială, presa comunistă, lumea internațională.

Keywords: cold war, communism, espionage, „witch-hunt”, world order, communist press, international world.

Coreea, o problemă nerezolvată

Pentru socialism a continuat să relateze despre războiul din Coreea, păstrând, în linii mari, același ton și aceleași acuzații din perioada precedentă. Astfel, aflăm din paginile ziarului că imperialiștii americani, suferind eșec după eșec în criminalul război purtat în Coreea, folosesc cea mai odioasă armă de exterminare în masă pe care a cunoscut-o vreodată omenirea, arma bacteriologică, prin aceasta urmărind să extermine populația pașnică a Coreei.¹

Remarcăm faptul că, în viziunea presei comuniste, imperialiștii americani nu și-au propus să extermine trupele nord-coreene sau trupele formate din „voluntari” chinezi, ci doar populația pașnică a Coreei. Că este așa și nu altfel ne-o demonstrează articolul citat, din care aflăm că „hitlerii americani omoară cu arma bacteriologică bătrâni, femei, copii”, mercenarii Wall-Streetului nedându-se în lături de la cele mai mârșave acțiuni pentru distrugerea poporului coreean.² Invadatorii americani bombardează și distrug orașele și satele, spitalele, școlile și monumentele Coreei martire, ne mai spune *Pentru socialism*.³ Pe de altă parte, pușcașii-voluntari de aviație nord-coreeni nu stăteau degeaba, la începutul lunii aprilie 1953, ei reușind să doboare două avioane inamice.⁴

Intențiile criminale urmărite de imperialiștii americano-englezi (extinderea flăcării războiului peste tot globul pământesc) sunt demascate de vigilenta presă comunistă care știa și faptul că americanii vor eșua în încercarea de a supune bravul popor coreean, „fiindcă alături de poporul coreean se află milioane de partizani ai păcii al căror glas unit răsună răspicat: să se pună frâu războiului din Coreea.”⁵

Pentru a înlătura orice dubiu cu privire la folosirea armei bacteriologice de către americani în războiul din Coreea, *Pentru socialism* făcea apel la declarațiile unor prizonieri americani, cărora le publica și numele: Quinn, Enoch, O'Neill, Kniss, Schwable și Bley.⁶ Potrivit declarațiilor ultimilor doi ofițeri americani, planurile pentru declanșarea războiului bacteriologic ar fi fost păstrate în cel mai mare secret și „s-au luat o serie de măsuri preventive” de o strictețe excepțională pentru a împiedica aflarea cruntului adevăr de către oamenii cinstiți din lumea întreagă. Nimic nu putea fi însă ascuns presei din țările de democrație populară, ca urmare și ziarul *Pentru socialism* ajunsese de originile răului.

Potrivit ziarului *Pentru socialism*, imperialiștii americani au trecut la folosirea bombei bacteriologice încă de la sfârșitul anului 1951, la început în proporții reduse și cu titlul de experiment, după care, de la jumătatea anului 1952, imperialiștii americani au extins folosirea armei bacteriologice pe o scară largă pe întreg teritoriul Coreei de Nord.⁷ Imperialiștii americani urmăreau prin aceasta să creeze în Coreea „o centură infectată”, care să împiedice transporturile și aprovizionarea Armatei Populare Coreene și să provoace epidemii în rândurile populației civile, pentru a slăbi capacitatea de luptă a poporului coreean, folosind bombe bacteriologice contaminate cu bacterii de holeră, de

¹ „Protestul oamenilor muncii din regiunea Baia Mare împotriva criminalului război bacteriologic”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.2.

² *Loc.cit.*

³ „Criminalii războiului bacteriologic nu vor scăpa de pedeapsă”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.

⁴ „Evenimentele din Coreea”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.264, Duminică 5 Aprilie 1953, p.4.

⁵ „Protestul oamenilor muncii din regiunea Baia Mare împotriva criminalului război bacteriologic”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.2.

⁶ „Criminalii războiului bacteriologic demascați în fața popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.4.

⁷ *Loc.cit.*

tifos exantematic, de friguri galbene și alte boli infecțioase.⁸ Imperialiștii au folosit în continuare, informa *Pentru socialism*, puricii infectați cu ciumă.⁹

Planul mârșav al americanilor era cu mult mai vechi. Aflăm din *Pentru socialism* că imperialiștii americani au făcut instalații de fabricare a bombei bacteriologice încă din timpul celui de-al doilea război mondial și că, după terminarea războiului, și-au intensificat cercetările și experiențele în legătură cu arma bacteriologică, folosindu-se în acest scop de criminalii de război japonezi: Shiro Ishii, Wakamatsu, Yudziro și Masadzo, cărora le-au fost încredințate funcții importante în serviciul american de cercetări bacteriologice.¹⁰ Instalațiile uriașe pentru fabricarea mijloacelor războiului microbial au fost instalate la Camp Dietrich (în statul Maryland) și în alte orașe ale S.U.A.¹¹

Mai mult decât atât, imperialiștii americani și-au asigurat serviciile fostului general hitlerist Walter Schreiber, considerat „specialist” în problemele războiului bacteriologic, care lucra alături de pseudosavanți americani la producerea armelor biologice.¹² Potrivit ziarului *Pentru socialism*, acest Walter Schreiber ar fi făcut, în timpul celui de-al doilea război mondial, experiențe de molipsire cu ciumă și holeră asupra deținuților din lagărele hitleriste ale morții.¹³ Dacă cineva se mai îndoia de toate acestea, *Pentru socialism* susținea că 19 prizonieri de război americani au confirmat că trupele americane au folosit arme bacteriologice în Coreea de Nord și China de Nord-Est.¹⁴

O problemă spinoasă rămăsese cea a prizonierilor de război, problemă aflată în atenția ziarului *Pentru socialism*, care scria că, la 31 martie 1953, Ciu En-lai, premierul administrativ de stat și ministrul afacerilor externe al Republicii Populare Chineze, a făcut o declarație asupra problemei schimbului de prizonieri bolnavi și răniți, precum și asupra reglementării chestiunii prizonierilor de război în ansamblul ei pentru a se ajunge astfel la un acord asupra încetării războiului din Coreea.¹⁵ În cadrul tratatelor purtate la Panmunjon, s-a căzut la un acord asupra tuturor aranjamentelor privitoare la repatrierea prizonierilor de război bolnavi și răniți.¹⁶

Pentru socialism susținea că prizonierii nord-coreeni și chinezi sunt supuși represiunii în lagărele americane. Astfel, în faimosul lagăr de prizonieri de război de pe insula Cociedo americanii au făcut uz de arme de foc și gaze toxice împotriva a 12.000 de prizonieri de război, sub pretextul că prizonierii au organizat o demonstrație.¹⁷ „Americani au recunoscut în mod oficial că timp de trei ore, dacă nu chiar mai mult, trupele lor au întreprins un atac după altul împotriva prizonierilor de război din trei sectoare”, atacurile respective soldându-se cu un mort și patru răniți.¹⁸

Ne dăm seama din această relatare de capacitatea de luptă extrem de scăzută a trupelor americane care, atacând în valuri timp de trei ore niște prizonieri de război neînarmați, așa cum sunt îndeobște prizonierii de război, au reușit să provoace un singur deces. Din această perspectivă, pare inexplicabil cum au reușit americanii, la sfârșitul anului 1953, să ucidă 33.000 de prizonieri de război coreeni, împotriva acestora folosindu-se tot felul de arme, de la baionete, gaze toxice și mitraliere¹⁹, până la tancuri și avioane cu reacție.²⁰ Folosindu-ne de regula de trei simplă, ar fi fost necesare 99.000 de ore de atacuri, ceea ce reprezintă 4.125 de zile, adică 11,3 ani. Cum au reușit americanii să înghesuie mai bine de 11 ani într-un singur sfârșit de an, oricât o fi fost acela de lung, rămâne o enigmă de neelucidat.

⁸ *Loc.cit.*

⁹ „Documentele demască”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4

¹⁰ „Criminalii războiului bacteriologic demascați în fața popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.4.

¹¹ Criminalii războiului bacteriologic nu vor scăpa de pedeapsă”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.

¹² „Criminalii războiului bacteriologic demascați în fața popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.260, Miercuri 25 Martie 1953, p.4.

¹³ „Criminalii războiului bacteriologic nu vor scăpa de pedeapsă”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.

¹⁴ „Mărturie despre folosirea de către S.U.A. a armei bacteriologice în Coreea de Nord și China de Nord-Est”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.

¹⁵ „Declarația mareșalului Kim Ir Sen”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.264, Duminică 5 Aprilie 1953, p.4.

¹⁶ „Tratatul de la Panmunjon”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.266, Duminică 12 Aprilie 1953, p.6.

¹⁷ „Noi represiuni împotriva prizonierilor coreeni și chinezi deținuți în lagărele americane”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.301, Miercuri 12 August 1953, p.8.

¹⁸ *Loc.cit.*

¹⁹ *Loc.cit.*

²⁰ *Loc.cit.*

De asemenea, *Pentru socialism* făcea un rechizitoriu al torturilor bestiale la care au fost supuși prizonierii de război coreeni de către partea americană, înainte de a fi repatriați. „Pentru a-i împiedica să-și ceară repatrierea americanii și lisînmaniștii au tatuat pe trupul prizonierilor lozinci reacționare, alții au fost folosiți la experiențe medicale și au rămas mutilați. Au fost înregistrate deasemenea numeroase cazuri de tuberculoză și de alte boli grave, din cauza nenutriției din lagărele americane de prizonieri de război”, susținea *Pentru socialism*.²¹ Printre diferitele metode de tortură de care americanii au făcut uz împotriva prizonierilor de război coreeni s-ar fi numărat și următoarele: „arderea cu fierul roșu, smulgerea unghiilor, scufundarea în apă rece la zero grade, zdrobirea prizonierilor sub tancuri, iar numeroși prizonieri au fost folosiți pentru experiența cu arma bacteriologică sau au servit ca ținte vii pentru experimentarea armelor de foc.”²²

În luna iulie a anului 1953, *Pentru socialism* anunța că a fost semnat un armistițiu cu Națiunile Unite, cu toate că mai existau unele elemente războinice, în special clica lui Li Sîn Man, care erau profund nemulțumite de realizarea armistițiului din Coreea, căreia i se împotriveau din răspuțeri.²³

Împărțirea Coreei s-a aflat și ea în atenția ziarului *Pentru socialism*, care publica o declarație a ministrului afacerilor externe al R.P.D.Coreea, Nam Ir, în care cerea crearea unor condiții pentru libertatea circulației și corespondenței dintre locuitorii din partea de nord și de sud a țării, critica pregătirile militare active americane ce urmăreau să zădărnicească unificarea pașnică a Coreei și afirma că așa-numitul tratat coreeano-american, cu privire la apărarea mutuală, încheiat în vederea ocupării Coreei de Sud de către trupele americane, dovedea că Statele Unite ale Americii încearcă, la fel ca în trecut, să folosească Coreea de Sud ca pe un cap de pod militar în Extremul Orient.²⁴ Nam Ir dovedea o grijă înduioșătoare față de soarta sud-coreenilor atunci când afirma că „Noi trebuie să fim profund conștienți de faptul că toate succesele dobândite în partea de nord a republicii sînt un bun al populației din întreaga Coree. Dacă vom putea împărți cu populația din sudul țării roadele create de munca populației din nord, aceasta cred, va fi pentru noi o mare bucurie.”²⁵

Prigonana din statele polițienești

Pentru socialism protesta împotriva faptului că guvernele țărilor capitaliste au luat o serie de măsuri pentru lichidarea ultimelor libertăți democratice și drepturi cetățenești, introducând la ei în țară fascismul.²⁶

Guvernul „dolarizat” al Franței a întreprins o nouă serie de acțiuni teroristo-fasciste împotriva Partidului Comunist Francez. Astfel, la 24 martie 1953, informa *Pentru socialism*, atunci când oamenii muncii din Paris se pregăteau să meargă la muncă, în zorii zilei, detașamente ale poliției reacționare franceze – pusă în slujba imperialismului american – echipate de război, au spart ușile sediului C.G.T. (Confederația Generală a Muncii), pătrunzând cu forța în birourile în care nu se afla nici un activist și spărgând sertarele birourilor au ridicat documente și corespondența.²⁷ „Este un nou val de teroare fascistă dezlănțuit de lacheii americanilor de la Paris. Este semnificativ, susținea *Pentru socialism*, faptul că măsurile fasciste au fost luate tocmai în ajunul plecării primului ministru al Franței, René Mayer și a altor trei miniștri ai săi la Washington, „pentru a primi noi instrucțiuni din partea ațâțătorilor de război.”²⁸

Statele Unite ale Americii reprezentau, în cadrul propagandei comuniste, țara cu cel mai represiv aparat polițienesc, îndreptat împotriva celor care militau pentru libertate, egalitate și dreptate socială. Una dintre dovezi a fost furnizată de cunoscutul actor de comedie Charles Chaplin care, relatează *Pentru socialism*, a hotărât să rămână în Europa.²⁹ „Renumitul artist american care a fost supus persecuțiilor autorităților americane pentru vederile lui democrate, a înapoiat autorităților

²¹ *Loc.cit.*

²² *Loc.cit.*

²³ „Ordinele de armistițiu ale mareșalului Kim Ir Sen și generalului Pân De-huai adresate Armatei Populare Coreene și voluntarilor chinezi”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.297, Miercuri 29 Iulie 1953, p.4.

²⁴ „Unirea pașnică a Coreei este scopul principal al programului guvernului R.P.D.Coreene. Raportul prezentat de Nam Ir la sesiunea Adunării Populare Supreme a R.P.D.Coreene”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.257, Duminică 31 octombrie 1954, p.4.

²⁵ *Loc.cit.*

²⁶ „Crește nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6.

²⁷ „Noi măsuri fasciste luate de guvernul francez”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.

²⁸ *Loc.cit.*

²⁹ „Charles Chaplin a hotărât să rămână în Europa”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr. 268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6

americane permisul de intrare în S.U.A. și a hotărât să rămână în Europa.”³⁰

F.B.I. era considerat a fi un „adevărat gestapo al Statelor Unite”, iar senatorul McCarthy un „adevărat leader al fascismului american”.³¹ Peste 15 milioane de negri, sute de mii de indieni, mexicani, chinezi etc., ne spune *Pentru socialism*, erau supuși unei crunte persecuții rasiale și unei barbare discriminări rasiale. În școli, tramvaie, cinematografe, și restaurante americanii de culoare nu aveau dreptul să stea alături de albi, organizațiile de tip fascist, Ku Klux Klan, au toată libertatea de a bate, schingiu și linșa oamenii de culoare, poliția mericană a ucis fără nici un motiv 12 negri în anul 1952 și cărțile lui Mark Twain au ajuns să fie arse în piețe publice.³²

În Germania occidentală, renăștea fascismul german, naziștii aflându-se la putere pretutindeni, avertiza *Pentru socialism*.³³ În septembrie 1953, în Germania occidentală, „azil al criminalilor de război și al lepădăturilor fasciste”,³⁴ au avut loc alegeri, acestea desfășurându-se într-o atmosferă de teroare, presiune brutală și intimidare. Pentru a reprimă orice mișcare împotriva lui Adenauer au fost mobilizați aproape 100.000 de polițiști precum și numeroase bande fasciste teroriste finanțate de multă vreme de guvernul de la Bonn, care au folosit bastoane de cauciuc, răngi de fier și gaze lacrimogene.³⁵

Culme a ororilor, în Germania occidentală, scria *Pentru socialism*, au fost reînființate lagărele de concentrare care amintesc de lagărele din timpul hitleriștilor. Un astfel de lagăr ar fi fost construit de regimul lui Adenauer la Gross Hesepe, în bălțile de la Ems.³⁶ „Barăcile și colibeile construite aici sînt despărțite de lumea exterioară printr-o rețea dublă de sîrmă ghimpată. Turnuri de observație împînzesc cîmpia.”³⁷ Îmbrăcați în zdrențe, deținuții, aflați sub paza gardienilor înarmați, erau puși la diferite munci, în bălți, pentru a fi pedepsiți pentru convingerile lor politice, hrana lor reducându-se la pâine mucegăită, margarină stricată și o fiertură fără nici un fel de grăsime.³⁸

În același timp, colonialiștii francezi au dezlănțuit o cruntă teroare în Tunisia și Maroc, persecuțiile rasiale erau practicate în Uniunea Sud-Africană, în Kenya se înmulțeau condamnările la moarte și, în țări precum Iran și Egipt, erau practicate arestările în masă.³⁹

De o atenție deosebită din partea ziarului s-a bucurat situația din Kenya, unde „colonialiștii englezi au folosit împotriva acestui popor neînarmat polițiști, avioane și mașini blindate”, „mii de oameni nevinovați au fost aruncați în închisoare și apoi măcelăriți în mod barbar” și „casele acelora care fug pentru a nu fi prinși de poliție sînt incendiate în cursul nopții și astfel cei rămași în casa incendiată, copii, femei și bătrîni, sînt arși de vii.”⁴⁰ Mai aflăm că englezii s-au folosit în timpul acestor masacre de elemente descompuse și vândute din rîndurile africanilor.⁴¹ *Pentru socialism* susținea că generalul John Erskine, comandantul suprem al forțelor britanice din Kenya, a anunțat că toți bărbații europeni cu vârste cuprinse între 16 și 45 de ani, care se aflau în colonie, vor fi obligați să participe la operațiunile militare de represiune.⁴²

³⁰ *Loc.cit.*

³¹ „Fascizarea vieții publice în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6.

³² *Loc.cit.*

³³ *Loc.cit.*; „Aspecte ale vieții «fericite» din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6.

³⁴ „Alegeri în condiții de dictatură”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.310, Duminică 13 Septembrie 1953, p.

³⁵ *Loc.cit.*

³⁶ „Lagăre de concentrare în Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.335, Miercuri 2 februarie 1955, p.4.

³⁷ *Loc.cit.*

³⁸ *Loc.cit.*

³⁹ „Fascizarea vieții publice în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6; „Discriminarea rasială în Africa de Sud”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.303, Miercuri 19 August 1953, p.4.

⁴⁰ Pop Veronica, „Atrocitățile săvîrșite de colonialiștii englezi împotriva poporului din Kenya”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.6, Sîmbătă 9 Ianuarie 1954, p.4.

⁴¹ *Loc.cit.*

⁴² „Intensificarea măsurilor represive împotriva populației din Kenya”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.38, Marți 16 Februarie 1954, p.6.

În țările capitaliste, remarca *Pentru socialism*, drepturile cetățenești erau recunoscute numai celor îmbuibăți, oamenilor muncii rezervându-li-se doar dreptul de a fi exploatați sau de a muri în războaie imperialiste de cotropire și jaf.⁴³ În țările capitaliste, nu era acceptată nici o critică adresată guvernelor, în Grecia, spre exemplu, în urma unui decret-lege, fiind sancționate toate ziarele și publicațiile care aveau curajul de a critica politica guvernului.⁴⁴

Traiu de mizerie din țările care n-au cunoscut binefacerile comunismului

Pentru socialism a ținut să remarce cu insistență faptul că „țările lagărului capitalist prezintă tot mai complet tabloul întunecat al situației economice dezastruoase în care se zbat, tabloul desfășurării pe o scară tot mai largă a procesului de ruinare și pauperizare a majorității populației.”⁴⁵ Erau subliniate trăsăturile fundamentale ale situației economice din țările capitaliste: scumpirea traiului, intensificarea inflației, mărirea impozitelor directe și indirecte, creșterea șomajului, toate acestea având drept rezultat direct reducerea salariului real, scăderea nivelului de trai și pauperizarea maselor de oameni ai muncii.⁴⁶ *Pentru socialism* a identificat originea acestor fenomene în militarizarea economiei și cursa înarmărilor.

În anul 1953, susținea *Pentru socialism*, într-o serie de țări capitaliste din Europa occidentală, producția continuă să bată pasul pe loc în jurul nivelului anului 1929.⁴⁷ Din cauza militarizării economiilor naționale, viața femeilor din țările capitaliste a devenit pe zi ce trece tot mai grea.⁴⁸ Astfel, în țările capitaliste nu exista o legislație care să asigure ocrotirea mamei și copilului, femeile nu primeau concedii de maternitate, numărul creșelor și grădinițelor de copii fiind absolut insuficient.⁴⁹

Grecia era târâtă, potrivit ziarului *Pentru socialism*, spre un dezastru economic total de către guvernul trădător de la Atena, urmare a politicii de înarmare dusă la ordinele stăpânilor săi imperialiști americano-englezi.⁵⁰ Grecia era obligată să întrețină cinci divizii active și 12 în rezervă, venitul național pe cap de locuitor scăzând continuu ca urmare a uriașelor cheltuieli militare.⁵¹

Pentru a face față cheltuielilor mereu crescânde cerute de cursa nebunească a înarmărilor, guvernul fascist grec recurgea la măsuri care loveau în condițiile de trai, și așa grele, ale celor ce munceau. Numărul femeilor șomere din Grecia, afirma *Pentru socialism*, nici nu putea fi stabilit cu exactitate, din cauză că, în fiecare zi, erau concediate alte femei.⁵² Masele populare erau condamnate să trăiască în foamete și mizerie, asigurările sociale, învățământul, cultura și arta aflându-se într-o continuă decădere.⁵³

Scăderea și înghețarea salariilor, creșterea continuă a impozitelor, majorarea cu 25 % a prețului combustibilului lichid, scumpirea mărfurilor de larg consum (zahăr, ulei) și devalorizarea drahmei pentru a cincea oară după al doilea război mondial erau considerate urmări firești ale acestei politici.⁵⁴ „Prin recenta devalorizare a drahmei, economia Greciei este înhămată și mai mult la interesele imperialiștilor americano-englezi care dobândesc noi posibilități de a se îmbogăți prin jefuirea cruntă a bogățiilor țării. În urma devalorizării, cursul dolarului a crescut de la 15.000 la 30.000 de drahme, ceea ce înseamnă că pentru un dolar imperialiștii vor putea cumpăra acum de două ori mai multe bunuri culturale decât cumpărau înainte de devalorizare. În acest timp, poporul grec va trebui să plătească de două ori mai mult pentru orice marfă importată”, se arată în *Pentru socialism*.⁵⁵

Scăderea nivelului de trai în Grecia a avut drept consecință creșterea mortalității, informa *Pentru socialism*, Grecia deținând recordul european în ce privește mortalitatea copiilor între 1-5 ani și a adulților între 20-50 de ani.⁵⁶ Grecii care mai erau în viață se confruntau cu grave probleme de sănătate. În Grecia existau doar 7.000 de paturi de spital, în vreme ce doar bolnavii de tuberculoză

⁴³ „Minciuna alegerilor în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.324, Duminică 1 Noembrie 1953, p.6.

⁴⁴ *Loc.cit.*

⁴⁵ „Crește mizeria populației în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.

⁴⁶ *Loc.cit.*

⁴⁷ „Două lumi – două linii de dezvoltare”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.326, Sâmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.

⁴⁸ „Congresul Mondial al femeilor”, *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.284, Duminică, 14 Iunie 1953, p.4.

⁴⁹ *Loc.cit.*

⁵⁰ „Devalorizarea monedei în Grecia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.

⁵¹ „Situația grea a economiei Greciei”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.4.

⁵² „Congresul Mondial al femeilor”, *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.284, Duminică, 14 Iunie 1953, p.4.

⁵³ „Situația grea a economiei Greciei”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.4.

⁵⁴ „Devalorizarea monedei în Grecia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.

⁵⁵ *Loc.cit.*

⁵⁶ „Creșterea prețului articolelor de primă necesitate în Grecia”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

erau în număr de 400.000.⁵⁷ Majoritatea copiilor sufereau în permanență de foame, 80% dintre aceștia erau tuberculoși, mortalitatea infantilă atingând cote înspăimântătoare, 38,9% dintre copii murind în prima lună de la naștere, constata *Pentru socialism*.⁵⁸

Aservită capitalului străin, economia Greciei putea fi asemuită cu cea a țărilor coloniale, considera ziarul *Pentru socialism*, o serie de mari întreprinderi industriale aparținând capitaliștilor străini, în vreme ce bogățiile țării erau puse la dispoziția imperialiștilor, aceștia controlând și finanțele, politica comercială și comerțul exterior.⁵⁹ Armata era și ea dependentă de S.U.A. și N.A.T.O. „Americani caută să reducă producția de grâu a Greciei, deoarece urmăresc să exporte în această țară surplusul lor de cereale în încercările de a ieși din impasul crizei economice. În acest fel, Grecia va importa obligatoriu peste 60.000 de tone de cereale evaluate la 6.000.000 de dolari”, susținea *Pentru socialism*.⁶⁰

Situația era gravă și în vestul Europei. Ca urmare a participării Belgiei la alianța atlantică și la planul Schumann, în fiecare zi și-au închis porțile noi întreprinderi belgiene, „aruncând sute de muncitori în ghiarele șomajului.”⁶¹ Lipsa totală a măsurilor de protecție a muncii a cauzat în Belgia numeroase accidente de muncă. Ținându-se lanț, acestea ar fi cauzat, de la începutul anului 1953 și până în luna aprilie a aceluiași an, nu mai puțin de 72 de decese în rândurile minerilor belgieni.⁶² Industria carboniferă belgiană era în criză. În vreme ce șomajul creștea în rândurile minerilor, în minele belgiene se acumulaseră peste 4 milioane tone de cărbune care nu-și găseau desfacerea, în special pentru că Statele Unite ale Americii căutau să reia exportul de cărbune american în Belgia.⁶³

În Franța, țară cu 600.000 de șomeri și 2.500.000 de șomeri parțiali, prețurile au crescut în perioada 1949-1953 cu 200% la pește, cu 258% la orez, cu 100% la pâine etc.⁶⁴ La aceste cifre, furnizate în luna mai a anului 1953, *Pentru socialism* adăuga altele, în septembrie același an: consumul de carne a scăzut în Franța cu 24% și cel de fructe cu 27-28%, în timp ce prețul cartofilor a crescut cu 10% și cel al pâinii cu 21%.⁶⁵

În Franța, din cauza cheltuielilor uriașe pentru înarmare, situația învățământului se înrăutățea în fiecare zi, existând peste 1.100.000 de analfabeți și un mare număr de copii neșcolarizați.⁶⁶ În plus, numeroase locuințe au fost evacuate pentru a fi ocupate de unitățile militare americane, astfel că populația a fost nevoită să se mute în fostele lagăre de concentrare.⁶⁷

Comentând căderea guvernului René Mayer, *Pentru socialism* afirma că aceasta a fost cauzată, la fel ca și căderea guvernului anterior, condus de Pinay, de neputința de a rezolva dificultățile economice ale Franței, menținând în același timp un buget militar uriaș.⁶⁸ În același timp, așa-numita Uniune europeană a cărbunelui și oțelului dădea lovituri serioase economiei franceze. „Sub influența Uniunii, se observă scăderea sistematică a volumului transporturilor maritime. O serie de mine din Franța au fost închise pe

⁵⁷ *Loc.cit.*

⁵⁸ „Situația de mizerie a copiilor din țările capitaliste și coloniale”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.127, Marți 1 iunie 1954, p.6.

⁵⁹ „Situația grea a economiei Greciei”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.4.

⁶⁰ *Loc.cit.*

⁶¹ „Șomajul crește continuu în Belgia”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.5, Vineri 8 Ianuarie 1953, p.4.

⁶² „Creșterea numărului accidentelor de muncă la minele din Belgia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.270, Duminică 26 Aprilie 1953, p.4.

⁶³ „Industria carboniferă belgiană în criză”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr. 189, Joi 12 august 1954, p.4.

⁶⁴ „Crește mizeria populației în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.

⁶⁵ „Crește nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6.

⁶⁶ „Analfabetism și copii neșcolarizați în Franța”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.

⁶⁷ *Loc.cit.*

⁶⁸ „Guvernul René Mayer a căzut”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4.

motivul nerentabilității. A crescut prețul la oțel în Franța”, avertiza *Pentru socialism*.⁶⁹

În Germania occidentală, observa *Pentru socialism*, situația era și mai dezastruoasă: 60% din populația țării avea venituri care nu treceau de 250 de mărci pe lună de familie, în timp ce minimul de trai este fixat în prezent la 420 de mărci; prețurile la principalele produse erau în continuă creștere, ca urmare a politicii de război; se făcea resimțită lipsa a peste patru milioane de locuințe; au fost ruinate peste 15.000 de gospodării țărănești, 70.000 de țărani germani săraci fiind alungați de pe pământurile lor din ordinul armatelor de ocupație.⁷⁰ În plus, au crescut vertiginos impozitele, din cauza costurilor necesare întreținerii armatelor de ocupație, plăților pentru reparațiile de război, pentru datoriile externe și pentru militarizare.⁷¹ În Germania occidentală, numai impozitul pe salariu ar fi crescut cu 98%.⁷²

Tot în Germania occidentală, ne spune *Pentru socialism*, în numeroase fabrici, mulți copii între 10-12 ani lucrează câte 16 ore pe zi.⁷³ Pentru 29% dintre copiii din Germania occidentală nu exista nici măcar un pat propriu, iar criminalitatea în rândurile tineretului a luat proporții alarmante, astfel încât, anual, erau săvârșite circa 500.000 de delikte.⁷⁴ De asemenea, alcoolismul făcea ravagii în rândurile tineretului vest-german, la fel și fumatul, numai în Köln înregistrându-se 60% de fumători înveterați din numărul elevilor cu vârsta de 15-16 ani.⁷⁵ Pentru a risipi orice urmă de îndoială cu privire la această stare de lucruri, *Pentru socialism* dădea un exemplu cât se poate de clar: la Ramberg, trei băieți de 10, 11 și 13 ani au furat o sticlă de alcool, după care au fost găsiți de poliție zăcând pe stradă, pradă unei grave intoxicații alcoolice.⁷⁶

Tinerii vest-germani erau influențați psihologic, scria *Pentru socialism*, pentru a face din ei soldați docili ai noului wehrmacht, printre mijloacele de îndobitocire și corupere a tineretului din Germania occidentală un loc important ocupându-l literatura vest-germană americanizată și cinematograful americanizat.⁷⁷ În Germania occidentală și în Berlinul occidental se editau din belșug literatură bulevardieră de tot soiul, precum și memoriile criminalilor de război în care erau preamărite fascismul și agresiunea hitleristă, pe ecrane rulau filme cu gangsteri, care preamăreau asasinările, jafurile și desfrâul, iar foștii poeți și scriitori hitleriști propovăduiau din nou ura de rasă, anticomunismul și un nou marș împotriva Răsăritului.⁷⁸ Toate acestea erau în strânsă legătură cu fenomenul infracțional în creștere în rândurile tineretului vest-german. „În decurs de șase luni, în 1953, în Germania occidentală au fost înregistrate 15.708 criminali în vîrstă între 14-18 ani și peste 90 la sută din cazuri, aceste crime au fost consecința influenței literaturii pornografice și cu gangsteri și a cinematografului.”⁷⁹

În timp ce birourile de plasare și oficiile de subvenționare a șomerilor sunt asaltate de bătrâni, femei și tineri, în magazinele de lux lipsesc cumpărătorii germani, doar ofițerii americani intrând și ieșind neconținut încărcăți cu zeci de pachete de cumpărături.⁸⁰

Din cauza condițiilor mizerabile de viață, mulți vest-germani au ales să se sinucidă.⁸¹ Cei care alegeau să trăiască în continuare și să muncească o făceau în condiții extrem de grele, doar în zece luni înregistrându-se 391 de accidente mortale în minele vestgermane.⁸² În Germania occidentală, ca de altfel în întreaga lume capitalistă, creștea înspăimântător numărul accidentelor și al bolilor

⁶⁹ „Urmările «planului Schumann» pentru economia Franței”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.296, Duminică 26 Iulie 1953, p.4.

⁷⁰ Viața mizeră a oamenilor muncii din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.316, Duminică 4 Octombrie 1953, p.

⁷¹ *Loc.cit.*

⁷² „Cifre și fapte”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.

⁷³ „Situația de mizerie a copiilor din țările capitaliste și coloniale”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.127, Marți 1 iunie 1954, p.6.

⁷⁴ „Situația extrem de grea a tineretului din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.327, Miercuri 11 Noiembrie 1953, p.6.

⁷⁵ *Loc.cit.*

⁷⁶ *Loc.cit.*

⁷⁷ „Metodele folosite de militariștii și revanșarii dela Bonn pentru influențarea psihologică a tinerilor germani”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.15, Miercuri 20 Ianuarie 1954, p.4.

⁷⁸ *Loc.cit.*

⁷⁹ *Loc.cit.*

⁸⁰ „Aspecte ale vieții «fericite» din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6.

⁸¹ „Sinucideri în Germania occidentală din cauza mizeriei”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.56, Marți 9 martie 1954, p.4.

⁸² „Cifre și fapte”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

profesionale, intensificarea exploatării capitaliste cauzând, în fiecare zi a anului 1954, 23 de decese.⁸³ În anul 1952, ar fi ajuns invalizi înainte de a atinge vârsta de pensionare 60,2% dintre bărbați și 83% dintre femei.⁸⁴

În Statele Unite ale Americii, viața oamenilor muncii era de compătimit, din moment ce, așa cum informa *Pentru socialism*, consumul de unt pe cap de locuitor a scăzut de două ori, dar a crescut impozitul pe cap de locuitor de la 64 de dolari la 550 de dolari.⁸⁵ În iulie 1953, prețurile tuturor mărfurilor au crescut în Statele Unite ale Americii.⁸⁶ Din cauza faptului că puterea de cumpărare a scăzut, în depozitele și în rafturile magazinelor erau stocate mari cantități de mărfuri.⁸⁷ „Muncitorii îndură foame, capitaliștii care nu muncesc se lăfăiesc într-un lux de nedescris și duc o viață de huzur”⁸⁸, completează ziarul *Pentru socialism* tabloul unui Occident aflat în plin proces de putrefacție.

În vreme ce consumul de produse de maximă necesitate a scăzut, în S.U.A. a crescut consumul de stupefiante, care a ajuns să se practice pe o scară largă, reprezentând unul dintre aspectele caracteristice ale faimosului mod de viață american.⁸⁹ „Nu mai puțin de 13 milioane de persoane, bărbați, femei, tineri și chiar copii sub 10 ani, consumă droguri”, informa *Pentru socialism*.⁹⁰

Ziaristii de la *Pentru socialism* îi citau pe confrății lor de la *Newsweek*, care constatau cu îngrijorare creșterea criminalității în rândurile tineretului din Statele Unite ale Americii, în special a minorilor sub 18 ani.⁹¹ Potrivit datelor statistice furnizate de revista citată, în fiecare an poliția americană ancheta mai mult de un milion de cazuri legate de infracțiuni comise de adolescenți, cum ar fi „furturi, răpiri de automobile, banditisme, asasinat.”⁹² În anul 1956, ar fi fost comise chiar 2.255.000 de crime grave.⁹³ Mult mai profund decât publicația *Newsweek*, ziarul *Pentru socialism* a identificat și una dintre cauzele creșterii criminalității în rândurile adolescenților: este vorba despre „așa zisele «comicsuri», care propovăduiesc gangsterismul și violența, precum și programele de televiziune pentru copii care sunt pline de filme despre banditisme și asasinat.”⁹⁴

Statele Unite ale Americii treceau și printr-o acută criză națională în domeniul învățământului.⁹⁵ Din cauza lipsei de învățători și clădiri pentru școli, 300.000 de elevi au învățat în barăci și alți 400.000 în garaje, biserici și alte clădiri improprii folosite ca școli, baza materială a școlilor americane înrăutățindu-se neîncetat.⁹⁶

Condițiile muncă infernale din minele de cărbuni din S.U.A. au făcut ca jumătate dintre mineri să fie bolnavi de plămâni, suferind de „o boală iremediabilă numită pneumogoniosis.”⁹⁷ Muncitorii nu erau considerați bolnavi de plămâni și erau lipsiți de dreptul de a beneficia de ajutoare de boală, fiind concediați fără nici un drept în cazul agravării bolii, acuza *Pentru socialism*.⁹⁸ „În timp ce marii fabricanți și bancheri se lăfăiesc într-un lux nemaipomenit, oamenii muncii din S.U.A. sînt nevoiți să se îmbrace prost, să consume din ce în ce mai puțin și să locuiască în cocioabe, adevărate focare de boală”, afirma *Pentru socialism*.⁹⁹ Ca urmare, starea de spirit a populației a cunoscut o evidentă degradare, din moment ce „în America a crescut simțitor consumul de picături de valeriană și de alte medicamente pe care medicii le prescriu persoanelor prea emotive.”¹⁰⁰

⁸³ „«Miracolul economic» și situația oamenilor muncii din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.794, Marți, 24 iulie 1956, p.4.

⁸⁴ *Loc.cit.*

⁸⁵ „Creșterea mizeriei populației în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.

⁸⁶ „Creșterea costului vieții în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.292, Duminică 12 Iulie 1953, p.4.

⁸⁷ „Simptome de declin economic în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.311, Miercuri 16 Septembrie 1953, p.4;

„Fenomenele de criză provoacă neliniște în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.157, Marți 6 iulie 1954, p.4.

⁸⁸ „«Miracolul economic» și situația oamenilor muncii din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.794, Marți, 24 iulie 1956, p.4.

⁸⁹ „Consumul de stupefiante se practică pe scară largă în Statele Unite”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.37, Duminică 14 Februarie 1954, p.4.

⁹⁰ *Loc.cit.*

⁹¹ „Creșterea criminalității în rândurile tineretului din S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.234, Marți 5 octombrie 1954, p.4.

⁹² *Loc.cit.*

⁹³ „Creșterea criminalității în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.622, Miercuri 6 ianuarie 1956, p.4.

⁹⁴ *Loc.cit.*

⁹⁵ „Situația grea a învățământului din S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.317, Miercuri 12 ianuarie 1955, p.4.

⁹⁶ *Loc.cit.*

⁹⁷ „Cincizeci la sută din muncitorii din minele de cărbuni din S.U.A. sînt bolnavi de plămâni”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.332, Miercuri 25 Noiembrie 1953, p.4.

⁹⁸ *Loc.cit.*

⁹⁹ „Șomaj și mizerie pentru oamenii muncii americani”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.

¹⁰⁰ Ilya Erenburg, „Conștiința popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.4.

În industria constructoare de automobile se înregistrau fenomene de criză, având ca rezultate formarea unor mari stocuri de automobile care nu puteau fi vândute și creșterea numărului de șomari din respectiva industrie.¹⁰¹ O criză de supraproducție era semnalată de *Pentru socialism* și în agricultura americană. „Faptul că milioane de americani suferă de foame și îndură lipsuri permanente în timp ce în S.U.A. hambarele, depozitele și pînă chiar și vapoarele vechi scoase din uz gem sub greutatea produselor agricole înmagazinate, dovedește din plin putreziciunea sistemului capitalist.”¹⁰²

Ideea că sistemul american de producție era putred era susținută de alte afirmații, la fel de greu de probat sau de infirmat de cititorii ziarului: mica gospodărie a țaranului american a devenit tot mai lipsită de rentabilitate; în fiecare an s-au ruinat aproximativ 100.000 de gospodării de fermieri; numeroși fermieri nu au putut face față cheltuielilor de producție, și-au vândut pământurile capitaliștilor agrari și au pornit spre orașe în căutare de lucru, contribuind la creșterea armatelor de șomeri; fabricile care produceau mașini agricole au fost obligate să-și reducă considerabil activitatea și suprafețele cultivate s-au redus cu 10 milioane de hectare.¹⁰³ Concluzia se impunea de la sine: „criza agriculturii din S.U.A. prevestește cu o precizie neîndoielnică că furtuna crizei generale a economiei naționale americane se apropie cu pași repezi amenințând să zguduie din temelii șandramaua putredei orânduiri capitaliste din această țară.”¹⁰⁴

Rezultat direct al politicii înarmărilor, în Anglia, s-au scumpit pâinea, untul, zahărul, margarina, carnea și grăsimile.¹⁰⁵ Pentru că un necaz nu vine niciodată singur, *Pentru socialism* prevedea că Anglia va avea probleme mari în urma declinului economic din Statele Unite, deoarece exportul mărfurilor engleze în Statele Unite se va reduce simțitor.¹⁰⁶ În plus, măsurile impuse Angliei de către S.U.A. pentru restrângerea comerțului cu U.R.S.S. și țările de democrație populară au influențat negativ economia națională a Angliei, făcând să scadă în mod simțitor producția, ceea ce a dus la creșterea șomajului și înrăutățirea condițiilor de viață ale muncitorilor.¹⁰⁷

Greutățile economice și financiare serioase prin care trecea Anglia erau explicate de ziarul *Pentru socialism* prin creșterea cheltuielilor militare legate de participarea la diferite alianțe și reprimarea mișcării de eliberare națională din țările imperiului britanic, precum și prin concurența pe care Anglia o întâmpina pe piața mondială capitalistă, ceea ce a dus ca balanța sa de plăți să se găsească într-o situație precară.¹⁰⁸

În Anglia existau, potrivit ziarului *Pentru socialism*, 300 de baze militare aeriene americane deservite de 300.000 de soldați și ofițeri care își dau frâu liber celor mai josnice porniri vicioase, „în care aviatorii americani aruncă bombe asupra satelor pașnice în timpul efectuării exercițiilor militare.”¹⁰⁹ Și asta nu era tot. *Pentru socialism* înfiera cu mânie proletară comportamentul a zeci de mii de soldați americani din bazele militare, motiv de permanentă indignare pentru populația britanică. Americanii provocau numeroase scandaluri și bătăi în baruri și restaurante, au fost înregistrate numeroase cazuri de corupere a unor fete de 15 ani (remarcabilă precizia cu care a fost stabilită categoria de vârstă preferată de americani în cazul fetelor pe care doreau să le corupă) și prostituția a luat proporții fără precedent în toate localitățile ocupate de trupele americane.¹¹⁰

În același timp, ocupanții americani au adus poporului japonez numeroase dezastre și lipsuri, ne spune *Pentru socialism*, astfel că milioane de japonezi sunt cu totul lipsiți de adăpost și peregrinează prin țară în toate anotimpurile.¹¹¹ Monopoliștii americani au încătușat comerțul exterior al Japoniei interzicând relațiile comerciale dintre Japonia și țările de democrație populară.¹¹²

¹⁰¹ „Creșterea șomajului în industria de automobile din S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.3, Miercuri 6 Ianuarie 1954, p.6.

¹⁰² Ion Chioreanu, „Sub jugul crizei de supraproducție”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.

¹⁰³ „Adevărul despre așa zisa «prosperitate generală» în capitalism”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.799, Duminică, 29 iulie 1956, p.4; Ion Chioreanu, „Sub jugul crizei de supraproducție”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.

¹⁰⁴ Ion Chioreanu, „Sub jugul crizei de supraproducție”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.

¹⁰⁵ „Cresc prețurile în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.316, Duminică 4 Octombrie 1953, p.4; „Urmările ocupației americane în Anglia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.336, Duminică 13 Decembrie 1953, p.6.

¹⁰⁶ „Declinul economic al țărilor capitaliste dependente de S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1953, p.4.

¹⁰⁷ „Scade producția, crește scumpetea în Anglia”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.

¹⁰⁸ „Adevărul despre așa zisa «prosperitate generală» în capitalism”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.799, Duminică, 29 iulie 1956, p.4.

¹⁰⁹ „Urmările ocupației americane în Anglia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.336, Duminică 13 Decembrie 1953, p.6.

¹¹⁰ „Marea Britanie este împânzită cu baze aeriene americane”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.34, Joi 11 Februarie 1954, p.4.

¹¹¹ „Poporul japonez luptă pentru o Japonie independentă și democrată”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.

¹¹² *Loc.cit.*

Ca urmare, numeroase uzine și fabrici japoneze și-au încetat complet activitatea (2.673 în anul 1951 și peste 9.000 în anul 1952).¹¹³

În Japonia, afirma *Pentru socialism*, se practica și comerțul cu copii. Doar în cursul anului 1953 ar fi fost vânduți ca sclavi aproape 1.500 de copii, majoritatea fete cu vârste cuprinse între 16 și 17 ani.¹¹⁴ În Coreea de Sud, ajunși la disperare, oamenii se sinucideau, iar pe străzile Pusanului au murit de foame nu mai puțin de 1.600 de persoane.¹¹⁵

În Suedia, un muncitor din transporturi trebuia să lucreze în cursul unei luni patru zile pentru a-și putea plăti impozitele și alte șase zile pentru a-și putea plăti chiria, mai dând și 10% din salariul său pentru plata salariilor indirecte, iar în Italia doar 10% din familiile de oameni ai muncii au minimum de trai asigurat.¹¹⁶

Ziarul *Pentru socialism* s-a ocupat și de situația oamenilor muncii din țările coloniale și dependente, care îndurau „chinurile robiei și ale foamei.”¹¹⁷ Imperialiștii se făceau vinovați de jefuirea fără milă a bogățiilor naturale din țările coloniale și dependente și de exploatarea în cel mai barbar mod a popoarelor din țările respective.¹¹⁸

În Indonezia, spre exemplu, nivelul de trai al oamenilor muncii a cunoscut „o scădere exorbitantă”.¹¹⁹ Din anul 1938, prețurile au crescut de 30-40 de ori, în timp ce salariile celor ce muncesc au crescut abia de 10-15 ori.¹²⁰ În Malaya, la 60.000 de oameni există un singur medic.¹²¹ În Coreea de Sud, numărul bolnavilor de tuberculoză în formă acută era, în anul 1953, de un milion și trei sute de mii.¹²²

În Israel, aflăm din paginile ziarului *Pentru socialism*, nu exista mâncare, nu era margarină și oamenii trăiau luni de zile cu pâine goală.¹²³ În Iran, majoritatea muncitorilor care lucrau în industria textilă erau tuberculoși, mortalitatea infantilă a atins proporții uriașe și doar unul din 20 de copii putea să meargă la școală.¹²⁴

Țările continentului african nu se bucurau nici ele de o situație mai bună. În Kenya, puținele școli au fost închise și marea majoritate a africanilor nu primeau ajutoare de bătrânețe și nici ajutoare în caz de boală.¹²⁵ În Maroc, la 45.000 de locuitori existau, ne spune *Pentru socialism*, 75 de polițiști și un singur medic.¹²⁶ De condamnat era și faptul că „negrii locuiesc în colibe”.¹²⁷

Nici în țările Americii Latine popoarele nu se bucurau de o viață prosperă. Peonii brazilieni de pe plantații duceau o viață de sclavi, 54 de milioane de locuitori ai Braziliei duceau o existență mizerabilă și în Venezuela guvernul vândut imperialiștilor a introdus un regim de teroare.¹²⁸

¹¹³ *Loc.cit.*

¹¹⁴ „Cifre și fapte”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.

¹¹⁵ „Situația dezastruoasă a populației din Coreea de Sud”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4.

¹¹⁶ „Crește mizeria populației în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4; „Cifre și fapte”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sâmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

¹¹⁷ „Două lumi - două linii de dezvoltare”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.326, Sâmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.

¹¹⁸ „Viața de mizerie a oamenilor muncii din colonii și țările dependente”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sâmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

¹¹⁹ „Crește mizeria populației în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.

¹²⁰ *Loc.cit.*

¹²¹ „Viața de mizerie a oamenilor muncii din colonii și țările dependente”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sâmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

¹²² „Bolile fac ravagii în Coreea de Sud”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.335, Miercuri 9 Decembrie 1953, p.6.

¹²³ „Creșterea șomajului în Israel”, în *Pentru socialism*, An VI, Nr.312, Joi 6 ianuarie 1955, p.4.

¹²⁴ „Viața de mizerie a oamenilor muncii din colonii și țările dependente”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sâmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

¹²⁵ Veronica Pop, „Atrocitățile săvârșite de colonialiștii englezi împotriva poporului din Kenya”, *Pentru socialism*, Anul V, Nr.6, Sâmbătă 9 Ianuarie 1954, p.4.

¹²⁶ „Cifre și fapte”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4.

¹²⁷ „Viața de mizerie a oamenilor muncii din colonii și țările dependente”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sâmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

¹²⁸ „America Latină sub cismă yankee”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.9, Miercuri 13 Ianuarie 1954, p.4.

Urmările nefaste ale dominației americane se făceau simțite și în Paraguay. Foarte avizat, *Pentru socialism* susținea că punctul 4 al programului Truman prevedea acordarea de credite neînsemnate Paraguayului, în condiții înrobitoare, americanii ajungând să controleze țara din punct de vedere militar, politic și economic.¹²⁹ „Pierderea independenței naționale și exploatarea monopolistă a economiei au dus la o stare de mizerie și ruină nemaiîntâlnită. Prețurile au crescut de 10 ori în ultimii ani. Din cauza subnutriției permanente a oamenilor muncii, durata în medie a vieții lor nu depășește 30 de ani”, informa *Pentru socialism*.¹³⁰

Alungați de foamete, mizerie și lipsă de pământ, mexicanii care ajungeau în Statele Unite ale Americii, sperând la o viață mai bună, erau nevoiți să suporte condiții asemănătoare sclaviei, devenind peoni-robi agricoli.¹³¹ „Muncitorii mexicani locuiesc în lagăre speciale, formate din cocioabe jalnice de pământ, din «case» construite din scânduri putrede și vechi sau din bidoane de gaz turtite. Muncesc cel puțin 12 ore pe zi și sînt foarte prost plătiți.”¹³²

Problema șomajului era una dintre cele mai mari în țările capitaliste, numărul șomerilor totali sau parțiali ajungând la 35 de milioane în doar șapte țări capitaliste, în cele 12 țări principale ale Europei occidentale existând, în anul 1953, cu 45% mai mulți șomeri decât existau în anul 1948.¹³³ Pe șoselele Germaniei occidentale rătăceau aproape două sute de mii de tineri șomeri, cu vârste cuprinse între 18 și 25 de ani, ducând o existență de vagabonzi.¹³⁴ În anul 1953, în Japonia, existau zece milioane de șomeri, în Anglia 300.000, în Coreea de Sud două milioane de șomeri totali și un număr și mai mare de șomeri parțiali.¹³⁵

În anul 1954, șomajul a crescut mereu, informa *Pentru socialism*, înregistrându-se peste 270 de mii de șomeri în Belgia, peste 244.000 în Austria, 13 milioane în S.U.A (cifre care apar în ediția din 15 ianuarie 1954 a ziarului) și doar 5 milioane (în edițiile din 6 iulie 1954 și 7 noiembrie 1954!), 1,2 milioane în Anglia, două milioane de șomeri totali și parțiali în Grecia, 10 milioane în Japonia, peste 3 milioane în Franța, 6 milioane în Italia, 120.000 de șomeri totali sau parțiali în Israel, la care se adăugau șomerii din țările coloniale și dependente: 50 de milioane în India, 15 în Indonezia, 1 milion în Iran și 2 milioane în Turcia.¹³⁶ „Caracterul cronic al șomajului de masă este una din principalele trăsături ale crizei generale a sistemului capitalist care duce la pieirea acestuia”, concluziona *Pentru socialism*.¹³⁷

Multe articole din *Pentru socialism* se refereau la grevele care se petreceau în țările din afara lagărului socialist, situație aflată într-un contrast evident cu cea din țările de democrație populară, în care nu aveau loc astfel de manifestări de protest.¹³⁸ Aproape inutil să mai spunem că ziarul *Pentru socialism* nu a publicat nici un cuvânt despre revoltadin orașul industrial Poznan, din iunie 1956, care a fost reprimată sângeros și s-a soldat cu zeci de morți și sute de răniți. Pentru a reprima revolta, guvernul polonez a recurs la armată, dar situația s-a agravat în momentul în care soldații au refuzat

¹²⁹ „Urmările nefaste ale dominației S.U.A. în Paraguay”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.157, Marți 6 iulie 1954, p.4.

¹³⁰ *Loc.cit.*

¹³¹ „Sclavi mexicani în S.U.A.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

¹³² *Loc.cit.*

¹³³ „Crește nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6; „Crește mizeria populației în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.

¹³⁴ „Situația extrem de grea a tineretului din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.327, Miercuri 11 Noiembrie 1953, p.6.

¹³⁵ „Poporul japonez luptă pentru o Japonie independentă și democrată”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4; „Urmările ocupației americane în Anglia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.336, Duminică 13 Decembrie 1953, p.6; „Situația dezastruoasă a populației din Coreea de Sud”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4.

¹³⁶ „Șomajul crește continuu în Belgia”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.5, Vineri 8 Ianuarie 1953, p.4; „Crește șomajul în Austria”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.6, Sîmbătă 9 Ianuarie 1953, p.4; „Șomajul – flagel al oamenilor muncii din lumea capitalistă”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.11, Vineri 15 Ianuarie 1954, p.4; „Situația grea a economiei Greciei”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.153, Joi 1 iulie 1954, p.6; „Șomaj și mizerie pentru oamenii muncii americani”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.263, Duminică 7 noiembrie 1954, p.4; „Creșterea șomajului în Israel”, în *Pentru socialism*, Anul VI, Nr.312, Joi 6 ianuarie 1955, p.4; Crește șomajul în Austria”, în *Pentru socialism*, Anul VI, Nr.315, Duminică 9 ianuarie 1955, p.4; „Cifre și fapte”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.410, Sîmbătă 30 aprilie 1955, p.4.

¹³⁷ „Șomajul – flagel al oamenilor muncii din lumea capitalistă”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.11, Vineri 15 Ianuarie 1954, p.4.

¹³⁸ „Mișcarea grevistă în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.266, Duminică 12 Aprilie 1953, p.6; „20.000 de muncitori agricoli din întreaga Italie au declarat grevă”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6; „Mișcarea grevistă în țările capitaliste”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.276, Duminică 17 Mai 1953, p.4; „Greva muncitorilor dela gaz și electricitate din Franța”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4; „45.000 de marinari americani în grevă”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.286, Duminică 21 Iunie 1953, p.4; „Greve în țările capitalului”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.290, Duminică 5 Iulie 1953, p.4.

să tragă în greviști.¹³⁹ În cele din urmă, intervenția unui număr mare de trupe de securitate a pus capăt tulburărilor.¹⁴⁰

Cu toate că semnalase toate scăderile posibile ale sistemului capitalist și accentuase ideea potrivit căreia „criza generală a sistemului capitalist continuă să se adâncească”, *Pentru socialism* făcea și afirmația, aflată în total dezacord cu tot ce susținuse ani de zile, că „nu se pune la îndoială că ultimii ani au fost ani de prosperitate pentru capitaliști și mai cu seamă pentru marile monopoluri.”¹⁴¹

Realitatea era alta decât cea propusă de *Pentru socialism*. După al doilea război mondial, evoluția Europei occidentale către unitate economică a contribuit la o redresare rapidă, încât analiștii occidentali au denumit curând acest progres economic „un miracol.”¹⁴² Guvernele vest-europene au generalizat practica de promovare a programelor de bunăstare socială în urma cărora au fost puse în aplicare reforme prin care practic toți cetățenii, indiferent de nivelul venitului, beneficiau de locuințe, educație și asistență sanitară.¹⁴³ Din acest punct de vedere, este semnificativ

faptul că, până în anul 1958, Germania Federală a reușit să ofere populației 10.000.000 de locuințe. Apărut pentru prima oară în Scandinavia, statul bunăstării sociale a fost instaurat curând în aproape toate statele din vestul Europei, beneficiind și de faptul că rata anuală de producție a continuat să crească într-un ritm extrem de rapid.¹⁴⁴

Traiful de vis din țările de democrație populară

Potrivit ziarului *Pentru socialism*, țările de democrație populară au cunoscut o dezvoltare economică uimitoare, ca urmare a sprijinului masiv și multilateral primit din partea Uniunii Sovietice, producția întrecând de 2-3 ori, ba chiar mai mult, producția dinainte de război.¹⁴⁵ Viața liberă și fericită a celor care trăiau în țările de democrație populară era caracterizată de creșterea în fiecare an a venitului național, inexistența șomajului, procentul mortalității aflat într-o continuă scădere (*Pentru socialism* dădea exemplu Ungaria, unde procentul mortalității era mai scăzut decât cel din Anglia și Franța), introducerea asistenței medicale gratuite, reducerea prețurilor la medicamente, construirea de numeroase spitale noi și lichidarea analfabetismului.¹⁴⁶

Superioritatea sistemului de producție din țările de democrație populară față de cel din țările capitaliste părea evident. „În timp ce în țările de democrație populară din Europa nivelul general al producției industriale a crescut de 3 ori față de anul 1937, în șase țări capitaliste (Franța, Austria, Belgia, Olanda, Grecia și Luxemburg) el a crescut cu mai puțin de o treime. Producția industrială a crescut cu 20%, respectiv cu doar 0,8% și aceasta numai datorită militarizării economiei acestor țări, datorită extinderii luate de industria de război.”¹⁴⁷

Datorită ajutorului frățesc acordat de Uniunea Sovietică după eliberare, poporul cehoslovac a obținut mari victorii, transformându-se dintr-o semicolonie a imperialiștilor din Apus într-o țară liberă, puternică, cu o economie tot mai înfloritoare.¹⁴⁸ Datorită ajutorului sovietic, Cehoslovacia a putut respinge înrobitorul plan Marshall, care ar fi transformat-o într-o țară lipsită de independență

¹³⁹ John R Barber, *Istoria Europei moderne*, Editura Lider, București, 1993, p.498.

¹⁴⁰ *Loc.cit.*

¹⁴¹ „Adevărul despre așa zisa «prosperitate generală» în capitalism”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.799, Duminică, 29 iulie 1956, p.4.

¹⁴² John R Barber, *Istoria Europei moderne*, Editura Lider, București, 1993, p.487.

¹⁴³ *Loc.cit.*

¹⁴⁴ *Loc.cit.*

¹⁴⁵ „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.

¹⁴⁶ „Crește nivelul de trai al oamenilor muncii din țările de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6; „Pe calea creșterii bunăstării în țările de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.326, Simbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.

¹⁴⁷ „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.

¹⁴⁸ „Sărbătoarea poporului cehoslovac”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.273, Miercuri 6 Mai 1953, p.4.

și suveranitate, condamnată la mizerie și foamete.¹⁴⁹ Realitatea era diferită de imaginea oferită de *Pentru socialism*. Înainte de cel de-al doilea război mondial, nivelul de trai al Cehoslovaciei fusese comparabil cu cel al Elveției, în aceeași perioadă Polonia având o bază industrială egală cu cea a Italiei și resurse mai bogate decât ale acesteia.¹⁵⁰ Cu toate acestea, după instaurarea puterii comuniste, cele două țări au fost condamnate „să supraviețuiască la nivelul est-european de sărăcie instituționalizată.”¹⁵¹

În vreme ce economia din Germania occidentală se afla aproape în aceeași situație ca la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, în Republica Democrată Germană economia duduia. Doar în primul trimestru al anului 1953, în R.D.G. s-a produs minereu de fier în proporție de 185%, fontă 212%, transformatoare puternice 154%, față de aceeași perioadă a anului precedent.¹⁵²

Nici Albania se pare că nu bătea pasul pe loc. Potrivit ziarului *Pentru socialism*, în anul 1953, Albania a produs de 20 de ori mai mult cărbune decât în anul 1938, producția industrială a crescut vertiginos, au fost puse în funcțiune numeroase termocentrale și hidrocentrale, opera de culturalizare a maselor luând și ea un mare avânt.¹⁵³ Industria locală bulgară și-a depășit și ea planul de producție.¹⁵⁴

China înregistra succese extraordinare, pe care ziarul *Pentru socialism* le aducea la cunoștința cititorilor săi. Astfel, sub conducerea Partidului Comunist Chinez, poporul Chinei comuniste a terminat pe aproape tot cuprinsul țării reforma agrară și a lichidat feudalismul, milioane de muncitori participând în acest timp la desfășurarea unor lucrări grandioase.¹⁵⁵ Reforma agrară a fost îndeplinită pe un teritoriu locuit de 450 milioane de oameni, care au primit 47 de milioane de hectare de pământ, lichidându-se în acest fel clasa moșierilor, „principalul sprijin al reacțiunii feudale și al imperialiștilor străini.”¹⁵⁶ În ceea ce privește industria din China, aflăm că aceasta nu doar că a fost refăcută, dar a și fost dezvoltată în ritm rapid, accentul fiind pus îndeosebi pe industria grea pentru a se îndeplini industrializarea țării.¹⁵⁷ La începutul anului 1954, *Pentru socialism* anunța că, în R.P.Chineză, se află în curs de construcție prima fabrică de automobile.¹⁵⁸

Într-un articol din 24 septembrie 1954, Gh.Pop făcea apologia avântului culturii înregistrat în China comunistă.¹⁵⁹ După ce trece în revistă rolul uriaș avut de poporul chinez în dezvoltarea culturii și științei mondiale, căruia i se datorează numeroase și mari descoperiri (praful de pușcă, busola, hârtia, porțelanul și imprimarea cărților), autorul articolului susține că adevărata înflorire a științei și culturii chineze a început abia după revoluția populară.¹⁶⁰ Astfel, savantul Juo Jen a elaborat tehnologia fabricării unui nou tip de oțel, care întrecea prin proprietățile sale pe cel obișnuit, iar chimiștii din China au elaborat tehnologia producției penicilinei.¹⁶¹ În școlile elementare ale Chinei comuniste învățau peste 50 de milioane de elevi și doar în perioada octombrie 1949 – octombrie 1953 tirajul total al operelor lui Marx, Engels, Lenin și Stalin traduse în limba chineză a depășit 10 milioane de exemplare.¹⁶²

Mai presus de toate erau succesele înregistrate de economia sovietică. Agricultorii sovietici erau mai destoinici decât oricare alții, astfel încât, de la începutul lunii ianuarie a anului 1954, în Uzbekistan, au început însămânțările de primăvară, sute de hectare de pământ fiind însămânțate cu semnițe de calitate superioară din cele mai bune soiuri locale de grâu.¹⁶³

¹⁴⁹ *Loc.cit.*

¹⁵⁰ Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura BIC ALL, București, 2003, p.481.

¹⁵¹ *Loc.cit.*

¹⁵² „Sărbătoarea poporului german”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.274, Duminică 10 Mai 1953, p.6.

¹⁵³ „A 9-a aniversare a eliberării Albaniei”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.332, Miercuri 25 Noembrie 1953, p.6.

¹⁵⁴ „Industria locală bulgară și-a depășit planul de producție pe anul 1953”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.48, Sâmbătă 27 februarie 1954, p.4.

¹⁵⁵ „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.

¹⁵⁶ „Republica Populară Chineză în primul an al cincinalului”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.281, Miercuri 3 iunie 1953, p.4.

¹⁵⁷ *Loc.cit.*

¹⁵⁸ „Prima fabrică de automobile din R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.5, Vineri 8 Ianuarie 1954, p.4.

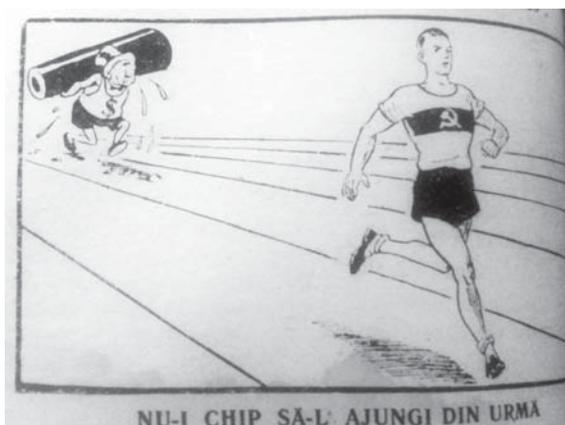
¹⁵⁹ „Avântul culturii în R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.225, Vineri 24 septembrie 1954, p.3.

¹⁶⁰ *Loc.cit.*

¹⁶¹ *Loc.cit.*

¹⁶² *Loc.cit.*

¹⁶³ „În regiunile sudice ale URSS au început însămânțările de primăvară”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.4, Joi 7 Ianuarie 1954, p.4.

Pentru socialism a ținut să sublinieze faptul că țările care au semnat acorduri comerciale cu Uniunea Sovietică au cunoscut o dezvoltare economică rapidă, ceea ce a produs neliniște și enervare în cadrul cercurilor politice și de afaceri din Statele Unite ale Americii.¹⁶⁴ „Aceste cercuri sînt nevoite să recunoască că factori economici de neînviș distrug barajul blocadei comerciale, pentru crearea căreia s-au străduit ani de-a rândul monopolisții și diplomații americani.”¹⁶⁵

Tabloul situației economice mondiale, concluziona *Pentru socialism*, se caracteriza prin existența a două linii de dezvoltare. Prima dintre acestea era linia avântului neîncetat al economiei de pace din Uniunea Sovietică și din țările de democrație populară, economie care nu cunoștea crize și care se dezvoltă în interesul asigurării satisfacerii maxime a nevoilor materiale și spirituale ale societății.¹⁶⁶ Cea de a doua era linia economiei capitalismului, ale cărui forțe de producție băteau pasul pe loc, a unei economii care se zbătea în ghiarele crizei generale a capitalismului, care se adâncea tot mai mult și ale crizelor economice ciclice.¹⁶⁷ „Succesele dobândite de țările de democrație populară dovedesc superioritatea deplină a sistemului economic socialist asupra putredului sistem capitalist. Ele dovedesc că economia acestor țări se află pe linia dezvoltării, a avântului neconținut al economiei de pace, în timp ce economia țărilor lagărului capitalist, unde forțele de producție bat pasul pe loc, se află pe linia unei economii care se zbate în ghiarele crizei generale a capitalismului, care se adâncește tot mai mult”, susținea *Pentru socialism*.¹⁶⁸

Iugoslavia „călăului Tito”, mai apoi a „tovarășului Tito”

Ziarul *Pentru socialism* a rămas în continuare atent la evenimentele legate de Iugoslavia lui Tito. Ziarul relatează că, la scurt timp de la semnarea pactului Belgrad-Atena-Ankara, „căpetenia titofascistă” a făcut o vizită stăpânului său de la Londra, demascând și prin aceasta politica sa de trădare a poporului iugoslav și de slujire și mai servilă a planurilor războinice puse la cale de imperialiști.¹⁶⁹

Prin încheierea axei Belgrad-Atena-Ankara, Iuda Tito a târât în mod indirect Iugoslavia în politica Blocului agresiv al Atlanticului, afirma *Pentru socialism*, ziar care știa și care a fost motivul vizitei lui Tito la Londra. „Călăul Tito și suita sa de spioni au discutat la Londra și problema înființării unui Birou central pentru servicii secrete, cu alte cuvinte a unui nou centru de recrutare și instruire a unor bande de spioni și provocatori, puse în slujba serviciilor de spionaj ale imperialiștilor americano-englezi și finanțate de aceștia pentru a întreprinde noi acțiuni dușmănoase împotriva țărilor lagărului socialist (...) Tito și-a asumat noi obligații de a furniza carne de tun ieftină imperialiștilor americano-englezi.”¹⁷⁰ Tito a ales să militarizeze economia iugoslavă și să extindă pregătirile militare pe o scară tot mai largă.¹⁷¹

Imperialismul lui Tito era demonstrat și de faptul că Tito a cerut internaționalizarea Triestului și alipirea la Iugoslavia a teritoriului învecinat cu Trieste, italienii refuzând această cerere cu argumentul că orașul Triest și teritoriul învecinat erau populate în marea lor majoritate cu italieni.¹⁷² Era evident că „fascistul” Tito era susținut de imperialiștii americano-englezi, *Pentru socialism* informând că, în timp ce la frontiera italo-iugoslavă aveau loc concentrări de trupe, iugoslavii au primit „întărituri”: în portul Triest au sosit trei distrugătoare americane și erau așteptate alte vase

¹⁶⁴ „Neliniște unor cercuri din S.U.A. față de perspectiva extinderii comerțului între Vest și Est”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.301, Miercuri 12 August 1953, p.8.

¹⁶⁵ *Loc.cit.*

¹⁶⁶ „Două lumi – două linii de dezvoltare”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.326, Sîmbătă 7 Noiembrie 1953, p.6.

¹⁶⁷ *Loc.cit.*

¹⁶⁸ „Ritmul rapid de dezvoltare a economiei țărilor de democrație populară”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.271, Miercuri 29 Aprilie 1953, p.4.

¹⁶⁹ „Călăul Tito în vizită la stăpânii săi dela Londra”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.

¹⁷⁰ *Loc.cit.*

¹⁷¹ „Iugoslavia – țară a foamei și a mizeriei”, în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4.

¹⁷² „În legătură cu înrăutățirea relațiilor italo-iugoslave”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.309, Miercuri 9 Septembrie 1953, p.4.

britanice de război.¹⁷³

Învățământul iugoslav reflecta și el planurile militariste ale lui Tito. Astfel, potrivit ziarului *Pentru socialism*, în școlile din Iugoslavia se desfășura o deșănțată campanie de îndobitocire și de fascizare a tineretului, prin care se urmărea „transformarea lui în niște roboți sortiți de clica Tito-Kankovici-Dilas a servi drept carne de tun pentru realizarea planurilor expansioniste ale imperialiștilor americano-englezi.”¹⁷⁴ *Pentru socialism* păstra, totuși, o urmă de speranță, remarcând faptul că tineretul iugoslav opunea rezistență planurilor lui Tito, boicotând organizațiile titoiste de tineret (80-90% din tinerii muncitori refuzând să intre în organizațiile fasciste de tineret) și refuzând să asiste la cursurile de instruire cu caracter militarist.¹⁷⁵

Pentru socialism susținea că, în Iugoslavia, condițiile de învățatură erau mizerabile.¹⁷⁶ Astfel, în aproximativ 450 de localități din Bosnia și Herțegovina nu existau localuri de școli, iar în alte localități școlile funcționează în clădiri vechi și necorespunzătoare.¹⁷⁷ Nu era de mirare că, în astfel de condiții, în Iugoslavia, 24,9% din populație era analfabetă.¹⁷⁸

Viața tineretului din Iugoslavia era descrisă ca fiind „grea și plină de mizerie”, urmare a faptului că Iuda-Tito și clica acestuia vânduseră țara imperialismului americano-englez.¹⁷⁹ Mii de tineri din Serbia și din alte regiuni ale Iugoslaviei colindau „rupți de foame” pe la porțile fabricilor pentru a-și găsi de lucru, în vreme ce puținii care aveau un loc de muncă erau plătiți cu salarii de mizerie, cu care nu-și puteau asigura nici măcar cele necesare traiului de pe o zi pe alta.¹⁸⁰

Tinerilor iugoslavi le lipseau cele mai elementare măsuri de protecție a muncii și de igienă, astfel încât treceau ani întregi până când tinerii din producție erau vizitați de un medic. Din această cauză, mii de vieți erau secerate de boli, vieți care ar fi putut fi salvate cu puțină îngrijire. „În întreprinderile din Iugoslavia nu există nici cea mai mică preocupare pentru măsurile de protecție și securitate a muncii din care cauză numărul muncitorilor bolnavi și accidentați este impresionant de mare. 100.000 de tuberculoși mor în fiecare an. 70% dintre muncitori și 60% dintre tineri și copii suferă de această boală. Iugoslavia se situează printre țările europene cu cel mai mare procent de mortalitate infantilă”, afirma *Pentru socialism*.¹⁸¹ Numărul accidentelor de muncă într-un singur an, în Iugoslavia lui Tito, s-ar fi ridicat la 250.000.¹⁸²

Din ce relatea *Pentru socialism* rezulta că Iugoslavia nu avea nici un viitor, din moment ce învățământul devenise un lux. Tabloul general este unul dezastruos: mii de tineri iugoslavi au fost siliți să părăsească școlile deoarece nu au avut posibilitatea de a se întreține, de a-și plăti taxele ridicate și de a-și procura cărțile și recuzitele necesare.¹⁸³ „Numai în anul 1951, aproximativ 15 mii de studenți nu s-au putut prezenta la examene din cauza proastei situații materiale a lor și a părinților lor. Multe școli nu mai funcționează din cauza lipsei de fonduri și din această cauză numărul analfabeților crește vertiginos.”¹⁸⁴ Lipsa banilor era explicată prin faptul că Tito aloca fonduri uriașe pentru pregătirile de război și pentru provocările de la granițele țărilor de democrație populară.

Pentru a da o credibilitate cât mai mare imaginii de ansamblu a unei Iugoslavii suferinde, *Pentru socialism* descria condițiile în care trăiau minerii de la mina Bor. Cinci sute de oameni trăiau pe un teren noroios, părăsit, în bărci întunecoase, murdare, pe jumătate ruinate; încăperile barăcilor erau de 4 pe 6 metri; în fiecare dintre acestea existau 7 paturi; nu exista băcărie sau baie; la uși nu existau broaște și geamurile sparte erau acoperite cu hârtie.¹⁸⁵ În condiții grele munceau și minerii de la minele Kakani. Aceștia „plutesc într-o mare de noroi”, afirma *Pentru socialism*.¹⁸⁶

Poporul iugoslav era supus unei exploatare cu adevărat coloniale.¹⁸⁷ *Pentru socialism* afirma că mina de la Bor era una dintre cele mai mari mine de cupru din Europa și era exploatată de societatea

¹⁷³ „Problema Triestului”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.321, Miercuri 21 Octombrie 1953, p.4.

¹⁷⁴ „Viața de mizerie a tineretului din iadul titoist”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.4.

¹⁷⁵ *Loc.cit.*

¹⁷⁶ „Condiții mizerabile de învățatură în Iugoslavia”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.38, Marți 16 Februarie 1954, p.6.

¹⁷⁷ *Loc.cit.*

¹⁷⁸ *Loc.cit.*

¹⁷⁹ „Viața de mizerie a tineretului din iadul titoist”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.4.

¹⁸⁰ *Loc.cit.*

¹⁸¹ „Iugoslavia – țară a foamei și a mizeriei”, în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4

¹⁸² *Loc.cit.*

¹⁸³ „Viața de mizerie a tineretului din iadul titoist”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.4.

¹⁸⁴ *Loc.cit.*

¹⁸⁵ „Din viața mizeră a oamenilor muncii din Iugoslavia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4.

¹⁸⁶ „Iugoslavia – țară a foamei și a mizeriei”, în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4

¹⁸⁷ *Loc.cit.*

americană „Anaconda Cooper Mining Company”, societate care ar fi obținut un profit de 80 de milioane de dolari. „În numai cinci ani minele din Bor au furnizat întreprinderilor de război ale S.U.A. aproximativ 225 de mii de tone de cupru.”¹⁸⁸

Pentru socialism avertiza că economia Iugoslaviei a alunecat progresiv în mâinile capitalismului monopolist străin, însăși Banca Națională a Iugoslaviei trecând sub ordinele monopolurilor americane.¹⁸⁹ În acest timp, foametea, mizeria și șomajul și-au pus amprenta pe viața de zi cu zi a majorității populației din Iugoslavia. Foametea luase proporții atât de mari încât din zece oameni opt flămânzeau, fenomen explicat de *Pentru socialism* prin faptul că Iugoslavia face exporturi masive de cereale, cu toate că suprafețele agricole erau cultivate doar într-o mică măsură și se înregistra un declin agricol.¹⁹⁰ Pentru cei care nu credeau că așa și nu altfel stăteau lucrurile în Iugoslavia, *Pentru socialism* dădea exemple de necontestat: doi copii ai muncitoarei R.Krkbeșevici din Sarajevo și un copil al muncitorului Sadik Tuzlak au murit de foame.¹⁹¹

Prețurile produselor de strictă necesitate au crescut, în comparație cu nivelul de dinaintea celui de-al doilea război mondial, de 60-80 de ori, pe străzile Belgradului pot fi văzuți nenumărați oameni îmbrăcați în zdrențe, un număr însemnat de țărani fugeau din Iugoslavia din fața mizeriei fără margini și a cruntei terori, iar producția industrială iugoslavă era în scădere.¹⁹² „Iugoslavia se găsește în prezent într-un proces cronic de desindustrializare devenind tot mai mult un apendice agrar al capitalului monopolist americano-englez”, afirma *Pentru socialism*.¹⁹³ În anul 1952, producția industriei textile ar fi scăzut cu 45% față de anul 1951, iar cea a industriei de mașini grele s-ar fi redus cu 35 %, o dovadă că așa stăteau lucrurile fiind reprezentată de cei 300.000 de șomeri existenți în 1953 în Iugoslavia titoistă.¹⁹⁴

În ediția din 23 septembrie 1954, minunea se produce așa cum se produc toate minunile: brusc și dintr-o dată. *Pentru socialism*, ziar echidistant și imparțial, așa cum era toată presa comunistă, redă un fragment dintr-un discurs al lui Tito, care nu mai e numit „fascist”, „criminal”, „hitlerist” sau „agent vândut spionajului americano-englez”. Tito nu mai era considerat nici măcar un „ațîțător la război”, dimpotrivă, Tito apare condamnând comunitatea defensivă europeană pe care ar fi considerat-o întotdeauna „un avorton”, „o chestie artificială și lipsită de rațiunea de a fi.”¹⁹⁵ Tito anunța și recenta reluare a relațiilor cu Uniunea Sovietică, Ungaria, Bulgaria, România, Albania și Cehoslovacia.¹⁹⁶

La 26 mai 1955, N.S.Hrușciov și-a început vizita în Iugoslavia, pe aeroportul din Belgrad liderul sovietic rostind un discurs, redat de *Pentru socialism*, care începea cu „Dragă tovarășe Tito”.¹⁹⁷ Scopul declarat al vizitei delegației sovietice era întărirea prieteniei și colaborării dintre popoarele celor două țări! Henry Kissinger susținea că, după vizita lui Hrușciov la Belgrad, controlul Kremlinului asupra regiunilor satelit din Europa de Est s-a exercitat cu o presiune crescândă.¹⁹⁸

Ceva mai târziu, pe 24 iunie 1956, Tito și-a început vizita la București. În aceeași zi, pe prima pagină a ziarului *Pentru socialism* apărea articolul intitulat „Tovarășul I.B.Tito președintele Republicii Populare Federative Iugoslavia”.¹⁹⁹

¹⁸⁸ „Din viața mizeră a oamenilor muncii din Iugoslavia”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.278, Duminică 24 Mai 1953, p.4.

¹⁸⁹ „Iugoslavia – țară a foametei și a mizeriei”, în *Pentru socialism*, An IV, Nr.285, Miercuri 17 Iunie 1953, p.4

¹⁹⁰ *Loc.cit.*

¹⁹¹ *Loc.cit.*

¹⁹² *Loc.cit.*

¹⁹³ *Loc.cit.*

¹⁹⁴ *Loc.cit.*

¹⁹⁵ „Un discurs al lui Tito”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.224, Joi 23 septembrie 1954, p.4.

¹⁹⁶ *Loc.cit.*

¹⁹⁷ „Declarație făcută de N.S.Hrușciov pe aeroportul din Belgrad”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.433, Sâmbătă 28 mai 1955, p.4.

¹⁹⁸ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.482.

¹⁹⁹ „Tovarășul I.B.Tito președintele Republicii Populare Federative Iugoslavia”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.1.

Pentru cei care nu știau cine era Tito, *Pentru socialism* s-a străduit să-i realizeze liderului iugoslav un portret succint. Demonstrând că hârtia suportă orice, *Pentru socialism* scria că Tito era un „remarcabil conducător al poporului iugoslav și unul dintre activiștii de seamă ai mișcării muncitorești internaționale.”²⁰⁰ Odată lămurită această problemă, ziarul își informa cititorii și ce face Tito: „se ocupă de marea operă de organizare a construcției socialiste în Iugoslavia și de întărirea prieteniei cu Uniunea Sovietică. Întreaga activitate politică și de stat a tovarășului Iosip Broz Tito de-a lungul multor ani a fost consacrată luptei pentru interesele vitale ale poporului muncitor, pentru marea cauză a păcii și socialismului.”²⁰¹

În aceeași ediție a ziarului, era publicată și cuvântarea lui Chivu Stoica, care începea cu „stimate și scumpe tovarășe președinte”, precum și cuvântarea lui Tito, în care liderul iugoslav amintea, destul de vag, despre faptul că „greaua perturbare în relațiile dintre cele două țări nu a fost provocată din vina nici unui popor.”²⁰² Peste trei zile, *Pentru socialism* publica „Declarația comună a guvernelor Republicii Populare Române și Republicii Populare Federative Iugoslavia”, concluzionând că toate convorbirile „au decurs într-un spirit de cordialitate, sinceritate și înțelegere reciprocă.”²⁰³

La sfârșitul vizitei lui Tito în România era publicată o nouă cuvântare a liderului iugoslav în care, destul de puțin voalat, vina pentru relațiile încordate dintre cele două țări era aruncată în spatele defunctului Stalin. „Relațiile rele ne-au fost impuse nouă tuturor”, afirma Tito, și „au fost opera unui singur om de concepții monstruoase în ceea ce privește relațiile între țările socialiste și dezvoltarea mai departe a socialismului în lume.”²⁰⁴ Ca de obicei, mortu-i vinovat...

Schimbarea de atitudine a ziarului *Pentru socialism* a fost una radicală, urmând liniile directe trasate de Moscova. Peste noapte, ca prin miracol, economia Iugoslaviei a devenit una înfloritoare. Față de perioada antebelică, producția industrială a crescut de 2,5 ori, producția de energie electrică a crescut de 3,7 ori, producția industriei siderurgice de 3,5 ori, producția de îngrășăminte artificiale de 3 ori; metalurgia neferoasă a înregistrat succese deosebite, la fel industria constructoare de mașini și industria electromecanică; producția industriei textile a crescut cu 40%, a industriei pielăriei și încălțămintei cu 34%, a industriei alimentare cu 48 %.²⁰⁵

Spania lui Franco

Pentru socialism relatează că Statele Unite ale Americii și Spania au ajuns la un acord asupra condițiilor în care Franco urma să le închirieze americanilor baze aeriene și maritime în Spania, după tocmeli îndelungate, Franco urmând să primească 225.000 de dolari, aproximativ de două ori mai mult decât suma propusă inițial de președintele american Truman.²⁰⁶ Mai mult decât atât, Statele Unite construiau noi baze militare în Spania, cercurile militariste și guvernamentale americane intensificând transformarea Spaniei într-un cap de pod al americanilor în Europa.²⁰⁷

Planul american de construire a unor baze militare în Spania presupunea două faze: în prima dintre acestea, trebuia să fie construite patru baze aeriene și două maritime (până la începutul anului 1956), în faza a doua urmând să fie construite patru baze militare și patru baze maritime, americanii alocând în acest scop suma de 300.000.000 de milioane de dolari.²⁰⁸ „Există planul de a concentra rezerve de bombe atomice pe bazele militare din Spania. Americanii vor duce în Spania 10.000 de

²⁰⁰ *Loc.cit.*

²⁰¹ *Loc.cit.*

²⁰² „Cuvântarea tovarășului Chivu Stoica”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.1; „Cuvântarea tovarășului Iosip Broz Tito”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.1.

²⁰³ „Declarația comună a guvernelor Republicii Populare Române și Republicii Populare Federative Iugoslavia”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.771, Miercuri, 27 iunie 1956, p.1.

²⁰⁴ „Cuvântarea tovarășului Iosip Broz Tito”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.772, Joi, 28 iunie 1956, p.4.

²⁰⁵ „Dezvoltarea industrială a Iugoslaviei”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.771, Miercuri, 27 iunie 1956, p.3.

²⁰⁶ „Franco închiriază S.U.A. baze aeriene și maritime”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.275, Miercuri 13 Mai 1953, p.6.

²⁰⁷ A. Hacıaturov, „Statele Unite construiesc baze militare în Spania”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.167, Simbătă 17 iulie 1954, p.4.

²⁰⁸ *Loc.cit.*

militari din aviație și flota de război. Totul este o parte componentă a planurilor agresive ale S.U.A în Europa occidentală”, avertiza *Pentru socialism*.²⁰⁹

Pactul militar dintre S.U.A și Spania a avut și numeroase urmări nefaste, care nu au scăpat neconsemnate de ziarul *Pentru socialism*. Spania a fost transformată într-o bază militară americană și a adâncit ruina economică și mizeria poporului spaniol, deoarece „majoritatea covârșitoare a celor 85.000.000 de dolari americani trimiși în Spania în cursul acestui an (1954 – n.n.) au fost folosiți exclusiv pentru construirea bazelor militare americane în Spania și pentru armament.”²¹⁰

Ca urmare a intervenției americane în Spania situația industriei și agriculturii spaniole s-a înrăutățit. Industria autohtonă a fost puternic lovită din cauza concurenței produselor americane care nu puteau fi vândute în S.U.A. și pe care Spania era obligată să le cumpere. „De aici creșterea șomajului, mai ales în Catalonia, centru al industriei textile, scăderea uimitoare a nivelului de trai al maselor populare și creșterea prețurilor. Un an după semnarea tratatului, foametea este principala caracteristică a Spaniei”, afirma *Pentru socialism*.²¹¹ Aproximativ 90% din populația Spaniei se afla într-o continuă stare de înfometare.²¹²

Dintre consecințele celor cincisprezece ani de regim „fascist” în Spania, ziarul *Pentru socialism* le amintea pe cele mai importante: 80% dintre muncitorii agrari erau șomeri parțiali, alimentele erau raționalizate și întreaga economie era dominată de bursa neagră, iar patru cincimi din buget erau înghițite de armată, poliție și justiție.²¹³ Și pentru ca tabloul unei Spanii muribunde să fie complet, *Pentru socialism* reda un fragment din cartea lui Peter Schmidt, *Impresii din Spania*: „Este un miracol că țaranul își mai poate duce existența, deoarece din punct de vedere teoretic el ar trebui să fie mort de inaniție. În Barcelona, zeci de persoane trăiesc îngrămădite într-o singură cocioabă întunecoasă. În 15 ani țara a fost transformată într-un uriaș lagăr de concentrare. Au fost uciși și torturați peste 300.000 de oameni. Peste 200.000 au fost aruncați în închisori și lagăre pentru că n-au fost de acord cu regimul fascist. În ciuda represiunilor autorităților franchiste, muncitorii de la șantierele navale „Euscaldema” din Bilbao au intrat în grevă.”²¹⁴ Spania a rămas țara cea mai retrogradă din Europa în care domnește o mizerie cruntă.”²¹⁵

Reînarmarea imperialiștilor, între critică poetică și poezie critică

În Germania occidentală, 80% din buget era înghițit de cheltuielile militare, scria *Pentru socialism*.²¹⁶ La 19 martie 1953, majoritatea reacționar din Bundestag a ratificat tratatele militariste de la Bonn și Paris, afirma *Pentru socialism*, adevărata esență a acestor tratate de război fiind prelungirea ocupației străine cu 50 de ani, permanentizarea dezmembrării Germaniei, reînvierea Wehrmachtului fascist, pericolul unui război fratricid în Germania, dictatura militară fascistă în vederea aruncării poporului german în războiul sângeros pe care-l pregătesc monopoliiștii americani.²¹⁷ În orele în care Bundestagul a ratificat tratatele amintite, Adenauer a luat o serie de măsuri excepționale: orașul Bonn, reședința clicii revanșarde fasciste din Germania occidentală, a căpătat aspectul unui oraș asediat; detașamente ale poliției înarmate au ocupat centrul și periferiile orașului, în vreme ce străzile care duceau spre Bundestag au fost înconjurare cu sârmă ghimpată și baricade.²¹⁸

Statul de la Bonn era îmbuibat de spiritul revanșismului, susținea *Pentru socialism*, în fiecare duminică fasciștii organizând parăzi și mitinguri, prilejuri cu care luau cuvântul foști generali hitleriști și miniștrii lui Adenauer.²¹⁹ În tot acest timp, în laboratoarele I.G.Farbenindustrie, se făceau pregătiri în vederea declanșării unui nou război chimic.²²⁰ În viitorul apropiat, avertiza *Pentru socialism*, industria construcțiilor din Germania occidentală va primi din partea guvernului

²⁰⁹ *Loc.cit.*

²¹⁰ „Urmările nefaste ale pactului militar dintre S.U.A. și Spania”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.250, Sîmbătă 23 octombrie 1954, p.4.

²¹¹ *Loc.cit.*

²¹² „În sclavia franchistă”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.363, Duminică 6 martie 1955, p.4.

²¹³ „Consecințele celor 15 ani de regim fascist în Spania”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.314, Sîmbătă 8 ianuarie 1955, p.4.

²¹⁴ „Extinderea grevelor în Spania”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.335, Miercuri 9 Decembrie 1953, p.6.

²¹⁵ „Consecințele celor 15 ani de regim fascist în Spania”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.314, Sîmbătă 8 ianuarie 1955, p.4.

²¹⁶ „Congresul Mondial al femeilor”, *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.284, Duminică, 14 Iunie 1953, p.4.

²¹⁷ „Împotriva tratatelor militariste de la Bonn și Paris”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.263, Miercuri 1 Aprilie 1953, p.6.

²¹⁸ *Loc.cit.*

²¹⁹ Geroeges, Yoseph, „Însemnări din Germania occidentală”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.180, Duminică 1 august 1954, p.4.

²²⁰ *Loc.cit.*

Adenauer comenzi pentru construirea a 400 de noi cazărmi în valoare totală de 6 miliarde de mărci și pentru construirea de aerodromuri militare, baze maritime militare și căi de acces la acestea în valoare de 3 miliarde de mărci.²²¹ Tot ca urmare a măsurilor de remilitarizare a Germaniei occidentale, în landul Bavaria, a fost luată măsura instituirii serviciului militar obligatoriu pentru toți tinerii absolvenți ai școlilor medii.²²²

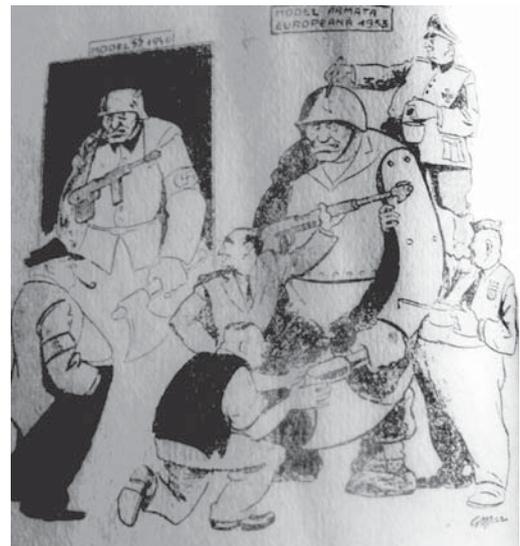
Tratatul semnat la Bonn era considerat un act de trădare a intereselor poporului german, clica lui Adenauer acceptând permanentizarea dezmembrării Germaniei și prelungirea pe termen nelimitat a ocupației militare americane în Germania occidentală.²²³

Acordul de la Paris nu urmărea constituirea așa-zisei comunități defensive europene, ci „reînvierea militarismului german, înființarea unei armate germane care să joace rolul de vioară primă în planurile agresive ale ațîțătorilor de război imperialiștii americano-englezi.”²²⁴

Pentru socialism scria că, imediat după ratificarea tratatelor militariste, s-a dat ordin ca toate fostele cazărmi ale Wehrmachtului să fie reparate, s-a început o vastă campanie de recrutări pe personal pentru organizațiile paramilitare, s-au făcut pregătiri pentru eliberarea tuturor foștilor ofițeri naziști condamnați pentru crime de război și care urmau să fie folosiți în posturi de comandă ale armatei fasciste reînviată.²²⁵

Nici acordurile de la Londra, semnate în urma Conferinței „celor nouă” nu erau mai bune, participanții la conferință elaborând planurile și condițiile în care urmau să fie înarmați revanșarzii de la Bonn.²²⁶ „În curând, pe pământul Germaniei occidentale vor tropăi din nou cizmele soldățești ale militarilor germani. Înseamnă de asemenea refacerea wermachtului german agresiv, reînvierea focarului de război în centrul Europei și a lumii întregi. Acordurile de la Londra sînt un atentat mîrșav al puterilor imperialiste ațîțătoare la război, la pacea și liniștea omenirii.”²²⁷

Creșterea amenințătoare a monstrului militarismului revanșard german, Wehrmachtul, „odrasla alintată a cercurilor agresive americane”, reprezenta un pericol ce amenința mai ales Franța, avertiza *Pentru socialism*.²²⁸ Cu toate acestea, același ziar afirma că Franța, Marea Britanie și S.U.A își mențineau trupele pe teritoriul Germaniei occidentale, având drepturi nelimitate de amestec în treburile interne ale poporului vest-german, *Pentru socialism*, subliniind efortul de pace al Uniunii Sovietice, materializat în hotărârea guvernului sovietic de a reduce volumul cheltuielilor Republicii Democrate Germane legate de prezența trupelor

²²¹ „Pe scurt”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.239, Miercuri 3 noiembrie 1954, p.4.

²²² *Loc.cit.*

²²³ „Clica lui Adenauer trădează interesele poporului german”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.6.

²²⁴ *Loc.cit.*; „Cea de a 3-a sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S.. Rezultatele conferinței de la Geneva a șefilor guvernelor celor patru puteri. Raportul prezentat de N.A.Bulgănin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S.”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.493, Sîmbătă 6 august 1955, p.1.

²²⁵ „Clica lui Adenauer trădează interesele poporului german”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.267, Miercuri 15 Aprilie 1953, p.6.

²²⁶ „Acordurile de la Londra – o mare primejdie pentru pacea Europei”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.236, Joi 7 octombrie 1954, p.4.

²²⁷ *Loc.cit.*

²²⁸ „Pericolul care amenință Franța”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.320, Duminică 18 Octombrie 1953, p.4.

sovietice pe teritoriul R.D.G. în așa fel încât suma să nu depășească 5% din veniturile bugetului de stat al R.D.G.²²⁹

Publicând raportul prezentat de Bulganin, președintele Consiliului de Miniștri ai U.R.S.S., la cea de a treia sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S., *Pentru socialism* afirma că Uniunea Sovietică a căutat mereu să pună capăt „războiului rece”.²³⁰ Acordurile de la Paris, care deschideau calea spre reînvierea militarismului în Germania occidentală erau îndreptate, în ansamblu, împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară, împotriva menținerii păcii în Europa.²³¹ „În aceste împrejurări, se înțelege de la sine, Uniunea Sovietică nu putea să nu manifeste grijă pentru întărirea propriilor lor forțe armate. În 1955, cheltuielile militare au fost planificate în sumă de 112.112.710.000 ruble (20% din totalul capitolului de cheltuieli al bugetului)”, afirma *Pentru socialism*.²³² O altă urmare a semnării acordurilor de la Paris a fost aceea că Uniunea Sovietică și celelalte state iubitoare de pace din Europa au fost nevoite să încheie la 14 mai 1955 Tratatul de la Varșovia de prietenie, colaborare și asistență mutuală, care prevedea unirea eforturilor lor pentru asigurarea securității lor și în interesul menținerii păcii în Europa.²³³ În realitate, Uniunea Sovietică nu a fost nevoită să manifeste preocupare pentru întărirea forțelor sale armate, dimpotrivă, Rusia sovietică a intrat în ceea ce s-a numit „războiul rece” ferm decisă să ajungă pe locul întâi din punct de vedere militar.²³⁴

Ziarul *Pentru socialism* publica o notă adresată de guvernul sovietic guvernelor țărilor europene și S.U.A., notă în care susținea că, în Germania occidentală, se creaa o armată care, în cel mai scurt timp, urma să atingă un efectiv de 500.000-520.000 de oameni și care va dispune de mari unități de aviație și de tancuri, precum și de state majore militare proprii.²³⁵ Această armată era creată sub conducerea unor generali germani care au condus trupele hitleriste în timpul celui de-al doilea război mondial, dar cel mai grav lucru era că Germania occidentală căpăta posibilitatea de a dispune de arma atomică, ceea ce sporea cu mult primejdia declanșării unui război atomic distrugător în Europa.²³⁶ Mai mult decât atât, „semănătorii războiului au încercat să transforme vechile state ale Europei în centre de recrutare ale Pentagonului.”²³⁷

În iulie 1955, la conferința la nivel înalt desfășurată la Geneva (prima conferință după cea de la Potsdam din 1945 la care s-au reunit conducătorii Franței, Marii Britanii, Uniunii Sovietice și Statelor Unite ale Americii), s-a discutat despre cursa înarmărilor și despre viitorul Germaniei. Nu s-a putut ajunge la un acord din cauză că sovieticii insistau asupra faptului că securitatea lor necesita

o Germanie neînarmată, care să nu aparțină nici uneia din cele două sfere de influență, în vreme ce americanii susțineau ideea unei Germanii reunite, înarmată și inclusă în NATO.²³⁸

Pentru socialism aducea o dovadă mai mult decât concludentă în sprijinul a tot ce susținuse de-a lungul timpului despre reînarmarea Germaniei occidentale și pregătirile acesteia pentru declanșarea unui nou război citându-l pe un anume William C. Turner, un sergent american, participant la debarcarea din Normandia în cadrul diviziei 29 americană și reînrolat în anul 1952 pentru a fi trimis în Coreea, dar ajuns în Europa. Sergentul american ar fi cerut autorităților

²²⁹ „Comunicatul sovieto-german cu privire la tratativele dintre Guvernul Sovietic și Delegația Guvernamentală a Republicii Democratice Germane”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.305, Miercuri 26 August 1953, p.6; „O importantă contribuție la rezolvarea pașnică a problemei germane”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.304, Duminică 23 August 1953, p.6.

²³⁰ „Cea de a 3-a sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S.. Rezultatele conferinței de la Geneva a șefilor guvernelor celor patru puteri. Raportul prezentat de N.A.Bulganin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S.”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.493, Sâmbătă 6 august 1955, p.1.

²³¹ *Loc.cit.*

²³² *Loc.cit.*

²³³ *Loc.cit.*

²³⁴ John R Barber, *op.cit.*, p.481.

²³⁵ „Nota adresată de guvernul sovietic guvernelor țărilor europene și S.U.A.”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.270, Marți 16 noiembrie 1954, p.4.

²³⁶ *Loc.cit.*

²³⁷ Ilya Erenburg, „Conștiința popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.3.

²³⁸ John R.Barber, *op.cit.*, p.503.

sovietice din Austria să-i acorde azil politic în Uniunea Sovietică.²³⁹

Motivația acestui gest, așa cum apărea în *Pentru socialism*, este atât de minunată încât merită redată în toată splendoarea ei argumentativă. „Ofițerii noștri ne spun pe șleau că trupele americane se află în Germania occidentală pentru a ajuta guvernul de la Bonn să-și organizeze o armată puternică. Eu consider reînvierea unei armate agresive germane ca o greșeală care va duce la un nou război și va atrage după sine nenorociri și lipsuri și pentru poporul american (...) Nu vreau să mai rămân în serviciul actualului guvern american care duce o politică în interesul fabricanților de armament și sprijină pe fasciștii de pretutindeni. Faptul că guvernul nostru, împreună cu clica fascistă din Germania occidentală, pregătește o nouă agresiune mi se pare cât se poate de limpede. Am luptat împotriva fasciștilor și nu doresc să iau parte alături de fasciști la o agresiune. M-am hotărât să mă duc acolo unde omul simplu se bucură de o adevărată libertate. Cer să mi se dea posibilitatea să trăiesc și să muncesc în Uniunea Sovietică”, afirma sergentul american, dornic să trăiască și să muncească fericit într-un colhoz sovietic.²⁴⁰ În marea ei mărinimie, Uniunea Sovietică i-a acordat azil politic lui William C. Turner.

Agresivitatea imperialiștilor americani și a acoliților acestora se manifesta și în Balcani, unde americanii, englezii și sateliții lor iugoslavi, greci și turci nu conteneau cu amenințările, provocările și diversivitiunile îndreptate împotriva R.P. Albania, imperialiștii americani punând la cale alianțe militare care periclita pacea în Balcani.²⁴¹

În Japonia, relatează *Pentru socialism*, șeful direcției securității naționale, Tokutaro Kimura, a declarat la Kukuoka că direcția pe care o conducea a alcătuit un plan cincinal de apărare, care nu era altceva decât un plan al înarmării Japoniei.²⁴² În același timp, acțiunile agresive ale Statelor Unite în regiunea Taiwanului aveau drept scop menținerea Taiwanului ca bază militară pentru pregătirea invadării Chinei continentale.²⁴³ Vasele americane patrulau în zona insulei Decen iar avioanele americane desfășurau operațiuni militare de provocare în zona apelor teritoriale chineze.²⁴⁴

În marele lor cinism, guvernarea Statelor Unite au sperat să poată declanșa un război fratricid în Asia, afirma Ilya Erenburg, într-un articol preluat de *Pentru socialism* din *Pravda*.²⁴⁵ Pentru a-și atinge acest scop, „comisvoiajorii morții au gonit din Turcia în Pakistan, din Tailanda în Filipine”, desfășurând în Asia o intensă activitate.²⁴⁶

Prin concentrarea de forțe militare maritime și aeriene în regiunea insulei Taiwan, Statele Unite ale Americii încercau să permanentizeze ocuparea Taiwanului și să-l folosească ca bază pentru pregătirea și desfășurarea unui război agresiv în Extremul Orient.²⁴⁷ Preluând informația din *Pravda*, *Pentru socialism* ținea să afirme că Taiwanul constituie o parte integrantă a teritoriului chinez, din care această insulă a făcut parte încă din timpurile cele mai vechi și că nici un fel de forțe nu vor putea împiedica Republica Populară Chineză să reunească Taiwanul și celelalte insule de lângă litoral cu patria-mamă.²⁴⁸ „Agresiunea americană în regiunea Taiwanului constituie o primejdie serioasă pentru poporul australian. În conformitate cu pactul încheiat între Australia, Noua Zeelandă și Statele Unite, Australia poate fi atrasă în acțiunile agresive americane”, concluziona *Pentru socialism*.²⁴⁹

Mai mult decât atât, forțele reacționare din Statele Unite, sub falsul pretext al apărării Asiei și al luptei împotriva comunismului, plănuiau să înjghebe un bloc militar al Asiei de sud-est (denumit S.E.A.T.O) după modelul pactului nord-atlantic.²⁵⁰ În realitate, susținea *Pentru socialism*, americanii voiau să sugrume mișcarea de eliberare națională din țările asiatice și să pregătească un nou război,

²³⁹ „Sergentul american William C. Turner a cerut azil politic în U.R.S.S.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.268, Sâmbătă 13 noiembrie 1954, p.4.

²⁴⁰ *Loc.cit.*

²⁴¹ „A 9-a aniversare a eliberării Albaniei”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.332, Miercuri 25 Noiembrie 1953, p.4.

²⁴² „Un prost serviciu”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.292, Duminică 12 Iulie 1953, p.4.

²⁴³ „Opinia publică mondială condamnă acțiunile agresive ale S.U.A. împotriva R.P.Chineze”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.339, Duminică 6 februarie 1955, p.4.

²⁴⁴ „Provocări americane în zona apelor teritoriale chineze”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.340, Marți 8 februarie 1955, p.4.

²⁴⁵ Ilya Erenburg, „Conștiința popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.3.

²⁴⁶ *Loc.cit.*

²⁴⁷ „S.U.A. trebuie să pună capăt acțiunilor lor agresive împotriva Chinei”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.337, Vineri 4 februarie 1955, p.4.

²⁴⁸ *Loc.cit.*

²⁴⁹ „Opinia publică mondială condamnă acțiunile agresive ale S.U.A. împotriva R.P.Chineze”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.339, Duminică 6 februarie 1955, p.4.

²⁵⁰ G.Akopian, „Blocul militar din Asia de sud-est – o primejdie pentru pacea și securitatea popoarelor asiatice”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.204, Marți 31 august 1954, p.4.

scop în care au și convocat o conferință în Filipine.²⁵¹ În ediția sa din 31 decembrie 1954, *Pentru socialism* anunța că Statele Unite au creat S.E.A.T.O., un pact militar agresiv al puterilor occidentale și al câtorva guverne din Asia de sud-est, care urmează fără abatere politica americană și este îndreptat împotriva R.P.Chineze și a altor state iubitoare de pace din Asia.²⁵²

În mod similar, „pactul militarist de la Bagdad” era considerat „o nouă formă de înrobire a popoarelor.”²⁵³ Americanii urmăreau să-și stabilească dominația asupra Orientului Mijlociu și Apropiat cu toate rezervele sale extrem de bogate, din dorința de a folosi aceste resurse și pozițiile strategice pentru a duce un război împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară.²⁵⁴

Îngrijorările ziarului *Pentru socialism* legate de rolul Pactului de la Bagdad erau nefondate, deoarece acest pact, sponsorizat de englezi, a fost invalidat de mai multe țări arabe.²⁵⁵ „Pentru a fi eficace, o alianță trebuie să reflecte un anumit sentiment al scopului comun, o percepție a pericolului comun și capacitatea de adunare a puterilor prin strângere laolaltă. Nici unul dintre aceste elemente nu se aplica Pactului de la Bagdad. Dezbinarea și animozitatea dintre națiunile din zonă erau mai mari decât frica lor comună de expansiunea sovietică”, afirma Henry Kissinger.²⁵⁶

Pentru socialism mai observa că puterile occidentale plănuiau să creeze și un „N.A.T.O. african”, mai exact strângerea tuturor țărilor din Africa controlată de țările occidentale în cadrul unei alianțe războinice.²⁵⁷

Agresivitatea imperialiștilor americani se manifesta și în America Latină, unde cercurile guvernamentale din S.U.A. urzeau de mai multă vreme planul de intervenție armată împotriva Guatemalei.²⁵⁸ În acest scop americanii acordau tot sprijinul regimurilor dictatoriale dintr-o serie de țări ale Americii centrale intenționând să le atragă într-un conflict cu Guatemala. Americanii urmau să trimită în Nicaragua aproximativ 1.000 de soldați și ofițeri americani, care aveau ca sarcină instruirea armatei statului Nicaragua.²⁵⁹ Ambasadorul american din Guatemala, Peurifoy, a sprijinit acțiunile bandelor intervenționiste de înăbușire a regimului democratic, rezultând instaurarea dictaturii militare Monzon-Armas, în vreme ce afaceriștii americani lipsiți de conștiință și-au trimis bombardierele împotriva micului stat Guatemala.²⁶⁰

Analizeze privitoare la problemele politice și militare ale lumii făcute de *Pentru socialism* au uneori puternice accente lirice, oscilând între ceea ce am putea numi o critică poetică sau o poezie critică. Iată un exemplu, apărut în articolul intitulat

„Ramura de măslin și bazele militare”: „Cu ramura de măslin la butonieră, cu o mutră din cele mai inocente, cercurile războinice apusene își închipuie că oamenii cinstiți nu observă ce uneltesc ei în culise (...) Oamenii nu vor ca sângele lor să fie transformat în grămezi de aur pentru corbii imperialiști.”²⁶¹ Devenind prozaic, *Pentru socialism* avertiza că occidentalii imperialiști construiesc baze militare în imediata apropiere a granițelor Uniunii Sovietice.²⁶²

²⁵¹ *Loc.cit.*

²⁵² „Planuri criminale”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.309, Vineri 31 decembrie 1954, p.4.

²⁵³ „V.Kudriavțev, „Cine agravează situația din Orientul Apropiat și Mijlociu”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.633, Marți, 17 ianuarie 1955, p.4.

²⁵⁴ „V.Borovski, „Ofensiva Statelor Unite asupra pozițiilor aliaților lor europeni”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.203, Duminică 29 august 1954, p.4.

²⁵⁵ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.460.

²⁵⁶ *Loc.cit.*

²⁵⁷ „Puterile occidentale reinvie planul creării unui «N.A.T.O. african»”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.801, Miercuri, 1 august 1956, p.4.

²⁵⁸ „Opinia publică progresistă din America Latină condamnă încheierea acordului dintre S.U.A și Nicaragua”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.17, Vineri 22 Ianuarie 1954, p.4.

²⁵⁹ *Loc.cit.*

²⁶⁰ „Evenimentele din Guatemala”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.158, Miercuri 7 Iulie 1954, p.4; Ilya Erenburg, „Conștiința popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.3.

²⁶¹ „Ramura de măslin și bazele militare”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.330, Duminică 22 Noembrie 1953, p.4.

²⁶² *Loc.cit.*

Rivalități în cadrul blocului imperialist

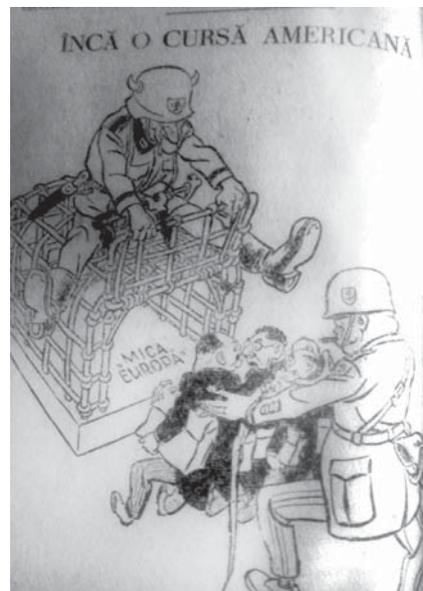
Pentru socialism a sesizat, la fel ca în perioada anterioară, rivalitățile existente între țările capitaliste, în special între S.U.A. și Marea Britanie. Cum s-a ajuns în această situație ne explică tot *Pentru socialism*. Astfel, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, situația creată a decepționat profund marea burghezie din statele imperialiste, care spera ca prin acest război să acapareze noi surse de materii prime și să-și lărgească piețele de desfacere pentru mărfurile sale. Rezultatul economic al formării celor două lagăre opuse a fost destrămarea pieței mondiale unice atotcuprinzătoare și formarea a două piețe mondiale paralele. „Acest fapt a îngustat mult piața mondială capitalistă și a înrăutățit simțitor condițiile de desfacere a mărfurilor pe această piață. În asemenea condiții, goana după profituri maxime n-a putut duce decât la o ascuțire a contradicțiilor dintre Statele Unite și celelalte state capitaliste. Contradicțiile cele mai ascuțite sînt însă cele dintre S.U.A. și Anglia.”²⁶³

În mai 1953, *Pentru socialism* anunța că miniștrii de externe ai Franței, Germaniei occidentale, Italiei, Belgiei, Olandei și Luxemburgului s-au reunit într-o conferință al cărei scop era să examineze proiectul privitor la formarea unei așa numite comunități politice europene, dar lucrările conferinței s-au încheiat fără să fie luate hotărâri concrete, exceptând convocarea unei noi conferințe. Aceasta dovedea, fără urmă de tăgadă, existența unor divergențe serioase între participanții la conferință.²⁶⁴

„Mica Europă”, afirma *Pentru socialism*, pretindea sacrificarea suveranității de stat și a independenței economice a Franței, Italiei, Belgiei, Olandei și Luxemburgului, pentru ca sub masca unei comunități politice supranaționale să fie puse la cheremul Germaniei lui Adenauer, acest plan al „Miciei Europe” semănând ca două picături de apă cu „Europa unită” a lui Hitler.²⁶⁵ „Comunitatea politică a șase state – Franța, Germania occidentală, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg, cu denumirea de «Mica Europă» – este un paravan care camuflează vechile planuri americane de subordonare a statelor din Europa occidentală intereselor renașterii Wehrmacht-ului german și intensificării pregătirilor în vederea unui război.”²⁶⁶

Henry Kissinger recunoștea faptul că „problema găsirii unei căi de a adecva Germania Federală la structura militară occidentală a fost una iritantă.”²⁶⁷ Planul de a constitui o Comunitate Defensivă Europeană s-a prăbușit în fața împotrivirii Franței, deoarece francezii nu puteau să accepte o Germanie complet reînarmată, nici nu doreau să-și sacrifice sistemul național de apărare pentru un sistem de apărare integrat occidental care să includă Germania, deoarece aceasta ar fi însemnat parțial să pună apărarea țării lor în mâinile celor care devastaseră Franța cu numai un deceniu înainte și ar fi limitat capacitatea Franței de a purta războaie coloniale.²⁶⁸ Ca urmare, Dulles și Eden s-au îndreptat către alternativa de a integra pur și simplu RFG în NATO. Pus sub presiune, Parisul și-a dat în cele din urmă acordul, dar a insistat ca Marea Britanie să se angajeze la staționarea permanentă de trupe britanice pe pământ german.²⁶⁹

Ziarul remarca imensul efort pe care imperialismul englez îl făcea cu scopul de a-și păstra în Balcani una din pozițiile pe care imperialismul american i le smulgea rând pe rând în diferite părți ale globului.²⁷⁰ Miliardarii americani, folosindu-se de slăbirea Marii Britanii, au pătruns în coloniile acesteia și i-au acaparat piețele tradiționale (Canada, Australia și Noua Zeelandă), reușind să-i înlăture pe englezi și de pe piețele Americii Latine.²⁷¹ Cucerirea de noi poziții pentru americani în țările Orientului Apropiat și Mijlociu era și ea evidentă, prin recenta vizită a lui Dulles în regiune.²⁷²

²⁶³ „Ascuțirea contradicțiilor anglo-americane”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.282, Duminică 7 Iunie 1953, p.6.

²⁶⁴ „Contradicții între țările occidentale”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.276, Duminică 17 Mai 1953, p.4.

²⁶⁵ „Minciuna are picioare scurte”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.325, Miercuri 4 Noiembrie 1953, p.4.

²⁶⁶ *Loc.cit.*

²⁶⁷ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.450.

²⁶⁸ *Loc.cit.*

²⁶⁹ *Loc.cit.*

²⁷⁰ „Călăul Tito în vizită la stăpâni săi dela Londra”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.262, Duminică 29 Martie 1953, p.4.

²⁷¹ „Ascuțirea contradicțiilor anglo-americane”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.282, Duminică 7 Iunie 1953, p.6.

²⁷² *Loc.cit.*

Pentru socialism susținea că dificultățile economice ale Angliei au fost agravate de condițiile impuse acesteia în schimbul pretinsului „ajutor” american, care a fost acordat doar pentru înarmare, în scopul pregătirii unui nou război.²⁷³ Culmea cinismului american în materie de comerț era faptul că Anglia, ca de altfel și celelalte țări capitaliste, a fost împiedicată să facă comerț cu Uniunea Sovietică, China și celelalte țări de democrație populară, a căror economie era, evident, în continuă dezvoltare, oferind largi posibilități de schimb.²⁷⁴ În plus, remarcă *Pentru socialism*, Anglia nu putea exporta nici pe piața americană, din cauza restricțiilor impuse importurilor de către politicienii din Washington, pentru a servi intereselor monopolistilor americani.²⁷⁵ „La greutățile economice provocate Angliei de către S.U.A. se mai adaugă și concurența monopolistilor din Germania Occidentală și Japonia, care sprijiniți de stăpînii lor de peste ocean au sporit în ultimii ani exporturile lor în sferile de influență ale Angliei”, concluziona *Pentru socialism*.²⁷⁶

Gibraltarul reprezenta un alt măr al discordiei. Americanii susțineau pretențiile lui Franco asupra bazei engleze din Gibraltar, în vreme ce Eden, ministrul de externe al Angliei a declarat categoric în Camera Comunelor că respinge pretențiile spaniole și că Gibraltarul va aparține și pe viitor Imperiului britanic.²⁷⁷ „Încurajat de stăpînul său american, Franco a poruncit ambasadorului său la Londra să prevină regina Elisabeta a Angliei, care vrea să facă o călătorie prin țările Imperiului britanic, că vizita ei anunțată în Gibraltar ar fi o ofensă adusă națiunii spaniole și deci este recomandabil să se renunțe la ea”, ne spune *Pentru socialism*.²⁷⁸ Imperialiștii americani, scria același ziar, considerau stabilirea unui control asupra Mării Mediterane drept un pas înainte în acțiunea de instaurare a dominației lor asupra comunicațiilor maritime internaționale.²⁷⁹

Americanii nu erau văzuți cu ochi buni nici în Extremul Orient. În Japonia, unde cercurile guvernante americane priveau țara ca pe una dintre principalele surse de carne de tun ieftină pentru înfăptuirea aventurilor pe care le unelteau, 12.000.000 de japonezi au făcut grevă numai în anul 1952.²⁸⁰ Oamenii muncii japonezi răspundeau în acest fel, printr-o rezistență organizată, încercărilor clichei militariste americane de a lua țăranilor pământul și pescarilor zonele de pescuit pentru a construi baze militare.²⁸¹

Pentru socialism anunța că, în 9-10 septembrie 1953, la Washington, s-au desfășurat primele ședințe ale sesiunii Consiliului Uniunii Pacificului, din care făceau parte Statele Unite ale Americii, Austria și Noua Zeelandă, miniștrii de externe ai celor trei țări discutând chestiuni legate de planuri militare.²⁸² Guvernul englez era profund nemulțumit de existența acestui pact deoarece americanii au refuzat să primească Anglia în această alianță, situația Angliei fiind cu atât mai penibilă cu cât ideea constituirii pactului Pacificului a fost propusă chiar de cercurile guvernamentale britanice.²⁸³

Pericolul unui război atomic

Pentru socialism îi acuza pe americani că experimentează noi arme atomice și cu hidrogen. „În urma unei serii de experiențe cu bombe atomice și cu hidrogen efectuate de Statele Unite pe teritoriul insulelor Marshall, populația de pe o serie de insule și îndeosebi locuitorii insulelor de atoli, Rongelab și Utiric, au avut mult de suferit. Numeroși locuitori ai acestor insule au rămas de fapt schilozi pe întreaga viață”, acuza *Pentru socialism*.²⁸⁴

Situația nu era mai bună nici pentru locuitorii insulelor japoneze, *Pentru socialism* informându-și cititorii că întreaga atmosferă aflată deasupra teritoriului nipon era contaminată cu radioactivitate.²⁸⁵

²⁷³ *Loc.cit.*

²⁷⁴ *Loc.cit.*

²⁷⁵ *Loc.cit.*

²⁷⁶ *Loc.cit.*

²⁷⁷ „Gibraltarul – motiv de discordie”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.44, Marți 23 Februarie 1954, p.4.

²⁷⁸ *Loc.cit.*

²⁷⁹ V.Borovski, „Ofensiva Statelor Unite asupra pozițiilor aliaților lor europeni”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.203, Duminică 29 august 1954, p.4.

²⁸⁰ „Poporul japonez luptă pentru o Japonie independentă și democrație”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.

²⁸¹ *Loc.cit.*

²⁸² „Contradicții anglo-americane în zona Oceanului Pacific”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.309, Miercuri 9 Septembrie 1953, p.4.

²⁸³ *Loc.cit.*

²⁸⁴ „Victimele experiențelor americane cu arma atomică și cu hidrogen”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.161, Sâmbătă 10 iulie 1954, p.4.

²⁸⁵ „Întreaga atmosferă deasupra teritoriului japonez este contaminată cu radioactivitate”, în *Pentru socialism*, Anul VII,

La 21 iunie 1956, câteva stațiuni meteorologice din insula Honsu ar fi anunțat că, în Japonia de nord, a căzut o ploaie radioactivă, urmând ca, în următoarele zile, astfel de ploii să cadă din nou peste japonezi, toate acestea reprezentând rezultatul experiențelor americane cu bomba cu hidrogen în zona insulei Bikini.²⁸⁶ Ilya Erenburg susținea ca, după experimentarea bombei americane cu hidrogen pe atolul Enivetok, câțiva pescari japonezi nevinovați au murit în chinuri din cauza toxinelor radioactive, neuitând să lanseze un avertisment care-i privea pe americani: „Dacă veți începe un război atomic, nu vă veți putea ascunde nici la pol, nici în stratosferă, nici sub piscurile Cordilierilor – peste tot vă vor găsi atomii aducători de moarte.”²⁸⁷ Același Ilya Erenburg mai susținea că americanii vor să le dea generalilor germani, vinovați de moartea a milioane de femei și copii, nu numai tancuri și tunuri, ci și arma termonucleară, „la care nu a îndrăznit să viseze nici Adolf Hitler.”²⁸⁸

Nu doar americanii erau acuzați de *Pentru socialism* că ar pregăti declanșarea unui război atomic, ci și britanicii, principala țintă a ziarului socialist fiind feldmareșalul Montgomery. În diferite declarații publice, acesta ar fi cerut insistent ca, în cazul unui conflict militar, să se folosească arma atomică și arma cu hidrogen împotriva popoarelor iubitoare de pace, împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară.²⁸⁹ „Acest atașament pentru arma de exterminare în masă a căpătat la Montgomery un caracter atât de obsedant, încât unii englezi au început să se întrebe dacă feldmareșalul nu suferă cumva de mania atomică.”²⁹⁰

În ediția sa din 23 septembrie 1953, *Pentru socialism* anunța că, în Uniunea Sovietică, au fost experimentate câteva noi tipuri de bombe atomice, experimentele desfășurându-se cu succes.²⁹¹ „Se înțelege foarte bine că atâta timp cât cercurile de răspundere din S.U.A. resping propunerile stăruitoare ale U.R.S.S. cu privire la interzicerea armei atomice, Uniunea Sovietică, ținând seama de cerințele securității, este nevoită să acorde atenție producției de arme atomice”, era justificarea prezentată de comunicatul Agenției TASS.²⁹² Programul atomic sovietic a debutat în anul 1949, an în care Lavrenti Beria i-a ordonat fizicianului Andrei Sakharov să conducă echivalentul rusesc al Los Alamosului, numit „Instalația”, oraș construit pentru cercetătorii sovietici cu ajutorul muncii silnice a deținuților, într-un loc secret din Munții Urali.²⁹³

Uniunea Sovietică era prezentată de *Pentru socialism* ca o țară care apăra interesele tuturor popoarelor iubitoare de pace și milita pentru slăbirea încordării în relațiile internaționale.²⁹⁴ La polul opus se aflau Statele Unite ale Americii. Prin vocea procurorului șef al orașului Baia Mare din vremea respectivă, Șuțu Vasile, *Pentru socialism* avertiza asupra faptului că imperialismul american pregătește un al treilea măcel mondial, încurajează și susține prin fonduri mari, stoarse din sudoarea muncitorilor care trăiesc într-o mizerie de nedescris, fabricarea armelor atomice, pregătind distrugerea civilizației.²⁹⁵

nr.769, Duminică 24 iunie 1956, p.4.

²⁸⁶ *Loc.cit.*

²⁸⁷ Ilya Erenburg, „Conștiința popoarelor”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.313, Vineri 7 ianuarie 1955, p.4.

²⁸⁸ *Loc.cit.*

²⁸⁹ A.Vasilievski (mareșal al Uniunii Sovietice), „Un joc primejdios cu focul – pe marginea îndemnului feldmareșalului Montgomery la un război atomic”, în *Pentru socialism*, An V, Nr.289, Miercuri 8 decembrie 1954, p.4.

²⁹⁰ *Loc.cit.*

²⁹¹ „Comunicatul Agenției TASS cu privire la experimentarea unor noi tipuri de bombe atomice în Uniunea Sovietică”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.313, Miercuri 23 Septembrie 1953, p.6.

²⁹² *Loc.cit.*

²⁹³ John Cornwell, *Oamenii de știință ai lui Hitler*, Editura Aquila, Oradea, 1993, p.423.

²⁹⁴ „În scopul slăbirii încordării în relațiile internaționale”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.329, Miercuri 18 Noembrie 1953, p.6.

²⁹⁵ Vasile Șuțu, „Împotriva exterminării în masă a omenirii”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.340, Marți 8 februarie 1955, p.1.

Spioni, conspiratori, puçiști și sabotori

Cazul soților Rosenberg a continuat să fie în atenția ziarului *Pentru socialism*. Acesta anunța că sentința de condamnare la moarte pronunțată împotriva soților Rosenberg a fost amânată de Curtea Supremă din S.U.A. până la 27 aprilie 1953, în condițiile în care, în Statele Unite și în lumea întreagă, continua campania pentru salvarea celor doi soți „nevinovați”.²⁹⁶ Aflăm și că tribunalul federal din New York a respins cererea avocatului soților Rosenberg, Emmanuel Bloch, de a se comuta pedeapsa cu moartea pronunțată împotriva soților Rosenberg în închisoare pe 20 de ani.²⁹⁷

Marele scriitor francez Jean Paul Sartre ar fi atras și el atenția că asasinarea „nevinovaților” soți Rosenberg era o problemă care privea întreaga lume. Potrivit ziarului *Pentru socialism*, Sartre ar fi spus următoarele: „Dacă ați cedat nebuniei voastre criminale, această nebunie ar putea să ne arunce mâine pe noi toți într-un război de exterminare. Nu vom da niciodată conducerea lumii occidentale pe mâna asasinilor soților Rosenberg.”²⁹⁸

La 17 iunie 1953, informa *Pentru socialism*, îndeplinind ordinele stăpânilor lor imperialiști, „lepădături criminale” au pus la cale la Berlin și într-un șir de alte orașe din R.D. Germană provocări fasciste ostile guvernului și majorității covârșitoare a populației din R.D.Germană.²⁹⁹ „Adepții lui Adenauer care, din ordinul acestuia, urmau să înfăptuiască un putsch fascist sînt criminali de profesie, proxeneți și vagabonzi, drojdia societății.”³⁰⁰

În anul 1955, la Gera, a fost deschis procesul împotriva unui grup de agenți ai serviciilor de spionaj imperialiste și ai unor organizații teroriste, din care făceau parte trei bărbați (care fuseseră membri ai Wehrmachtul fascist) și o femeie.³⁰¹ Acești spioni, informa *Pentru socialism*, lucrau la o turnătorie și furnizau date cu caracter economic Ministerului Afacerilor Interne de la Bonn.³⁰² Agenții au fost condamnați la diferite perioade de detenție, unul dintre aceștia primind condamnarea cu detenție pe viață.³⁰³

Un grup de spioni, finanțat de americani, a fost descoperit în Cehoslovacia. Zeci de agenți ai serviciului de spionaj din Germania occidentală au fost arestați în doar câteva săptămâni în vara anului 1954.³⁰⁴ În afară de culegerea de informații cu caracter de spionaj, agenții începuseră să organizeze grupuri antistatale și diversioniste.³⁰⁵

Spionii americani și englezi nu puteau lipsi nici din Polonia. Astfel, *Pentru socialism* își informa cititorii că tribunalul garnizoanei Varșovia a început procesul unui grup de spioni ai serviciilor de spionaj american și englez, o rețea de spionaj care a fost lichidată de organele securității.³⁰⁶ „Criminalii sînt acuzați de a fi cules informații cu caracter de spionaj despre unitățile militare din R.P.Polonă și despre obiective strategice importante, precum și de a fi pregătit acțiuni diversioniste în uzine poloneze, în special în orașul Ostrowice.”³⁰⁷

Încă din anul 1953, *Pentru socialism* avertiza că imperialiștii americani pregătesc ceva în Ungaria. Astfel, în ediția sa din 1 iulie 1953, *Pentru socialism* își informa cititorii că deputatul austriac Beresh a luat cuvântul în ședința landtagului Burgenland pentru a demasca activitatea subversivă desfășurată de americani împotriva țărilor de democrație populară.³⁰⁸ „Beresh a arătat deputaților landtagului manifeste în limba ungară care îndemna (sic) la acte de sabotaj și teroare împotriva orînduirii democrat-populare din Ungaria. El a declarat că aceste manifeste destinate Ungariei au fost aruncate din greșeală de un avion american deasupra teritoriului Burgenland.”³⁰⁹

Pentru socialism relatează cazul unui grup de foști partizani iugoslavi trimiși în Austria de guvernul titoist, în urma unei invitații a autorităților austriece, pentru a participa la sărbătorirea

²⁹⁶ „Amînarea executării sentinței împotriva soților Rosenberg”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.

²⁹⁷ „Să fie salvată viața soților Rosenberg”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.281, Miercuri 3 iunie 1953, p.4.

²⁹⁸ „În legătură cu asasinarea soților Rosenberg”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.290, Duminică 5 iulie 1953, p.4.

²⁹⁹ „Mărturisiri ale participanților la provocarea fascistă”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.289, Miercuri 1 Iulie 1953, p.4.

³⁰⁰ *Loc.cit.*

³⁰¹ „Pe scurt”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.463, Sîmbătă 2 iulie 1955, p.4.

³⁰² *Loc.cit.*

³⁰³ „Condamnarea unui grup de spioni în R.D.Germană”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.471, Marți 12 iulie 1955, p.4.

³⁰⁴ „Descoperirea unui grup de spioni în R.Cehoslovacă”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.187, Marți 10 august 1954, p.6.

³⁰⁵ *Loc.cit.*

³⁰⁶ „Pe scurt”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.473, Joi 14 iulie 1955, p.4.

³⁰⁷ *Loc.cit.*

³⁰⁸ Activitatea subversivă americană împotriva R.P.Ungare”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.289, Miercuri 1 Iulie 1953, p.4.

³⁰⁹ *Loc.cit.*

cele de a zecea aniversări a creării primului detașament de partizani din Carintia.³¹⁰ „Cînd trenul cu delegația care venea din Iugoslavia a trecut granița Austriei, 6 partizani iugoslavi au sărit din tren în timpul mersului, hotărînd să fugă din Iugoslavia titoistă.”³¹¹ Cei șase au cerut azil politic în Austria și au fost internați în lagărul de carantină din Klagenfurt, urmînd a fi „prelucrați” de autoritățile militare americane și engleze și supuși la tot felul de presiuni pentru a intra în slujba serviciului de spionaj american sau englez, susținea *Pentru socialism*.³¹²

România era și ea vizată de serviciile de spionaj ale țărilor imperialiste, dar spionii parașutați pe teritoriul patriei noastre de serviciul de spionaj american au fost arestați de competentele organe de securitate române.³¹³ Bandele respective ar fi desfășurat în țara noastră „acțiuni de spionaj, transmițând informații din domeniul economic, politic și militar, au săvârșit acte de terorism și diversiune, în scopul subminării regimului nostru de democrație populară.”³¹⁴ Spionii capturați au participat în trecut la rebeliunea legionară, erau niște „monștri lipsiți de conștiință”, „cu vechi state de plată în serviciul fiarei hitleriste”, instruiți în școli speciale de spionaj din Franța și Germania occidentală, unde au învățat arata terorii și a diversiunilor, perfecționându-și astfel „josnicia și capacitatea de trădare a patriei”.³¹⁵

Spionii erau dotați cu armament, muniții, aparate de radioemisie-recepție, substanțe explozive și otrăvitoare, cifruri, documente false, sume de bani, avînd ca scop săvârșirea de acțiuni criminale de spionaj, teroare și diversiune, precum și desfășurarea unei activități subversive împotriva independenței naționale și a orînduirii de stat a Republicii Populare Române.³¹⁶ „Tănase Alexandru, Popovici Mircea, Golea Ion, Samoilă Ion, Pop Gavrilă și Tolan Ion au fost condamnați la moarte iar Tartler Erich, Vlad Mihai Vasile, Buda Ion, Dincă Gheorghe, Corlan Aurel, Iuhász Ion și Cosma Ion au fost condamnați la moarte și confiscarea totală a averii pentru complicitate la crime de trădare de patrie.”³¹⁷

La fel de vigilente se dovedeau și organele de securitate din China. Acestea au neutralizat un grup alcătuit din șaptesprezece agenți speciali ai organizației de spionaj „mișcarea pentru China liberă” (aproape toți fiind ofițeri ai armatei lui Cian Kai-și), condusă direct de oficiul central american de spionaj, care a pătruns pe teritoriul provinciei Guandun.³¹⁸ Imperialiștii recrutau pentru serviciile lor de spionaj foști moșieri, ofițeri gomindaniști ascunși și ciminali de drept comun.³¹⁹

Grupul de spioni a fost repede făcut inofensiv datorită vigilenței populației locale și a detașamentelor sătești ale miliției populare.³²⁰ Asupra spionilor și diversioniștilor, informa *Pentru socialism*, au fost găsite revolve, carabine, lăzi cu explozive, amorse, coduri secrete precum și două posturi de radio-emisiune.³²¹ „La anchetă, spionii au declarat că au fost trimiși în Japonia în 1952 de către serviciul de spionaj american. Au frecventat cursuri speciale de pregătire în domeniul manipulării explozivelor, al radiotehnicii și cifrului secret. Aveau misiunea de a culege informații cu caracter militar, politic și economic pentru serviciul de spionaj american, de a comite acte de diversiune la centrale electrice, poduri, instalații portuare și depozite.”³²² Șase spioni au fost omorâți în timpul luptelor, iar ceilalți zece au fost arestați, judecați, condamnați la moarte și executați prin împușcare.³²³

³¹⁰ „Leaderii socialiștilor de dreapta din Austria caută să intre în grațiile lui Tito”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.277, Miercuri 20 Mai 1953, p.4.

³¹¹ *Loc.cit.*

³¹² *Loc.cit.*

³¹³ „Bande de spioni au fost strivite de vigilența poporului”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.319, Miercuri 14 Octombrie 1953, p.4.

³¹⁴ *Loc.cit.*

³¹⁵ *Loc.cit.*

³¹⁶ „Sentința în procesul unor spioni și teroriști parașutați de serviciul de spionaj american”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.319, Miercuri 14 Octombrie 1953, p.4

³¹⁷ *Loc.cit.*

³¹⁸ „Descoperirea unui grup de spioni americani în R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.106, Vineri 7 mai 1954, p.4.

³¹⁹ „Activitatea de subminare desfășurată de serviciul de spionaj american în China”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.222, Marți 21 septembrie 1954, p.4.

³²⁰ „Insula Taiwan – principala bază a S.U.A. de provocări și spionaj împotriva Chinei”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.183, Joi 5 august 1954, p.4.

³²¹ *Loc.cit.*

³²² *Loc.cit.*

³²³ „Descoperirea unui grup de spioni americani în R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.106, Vineri 7 mai 1954, p.4; „Insula Taiwan – principala bază a S.U.A. de provocări și spionaj împotriva Chinei”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.183, Joi 5 august 1954, p.4.

În ultima vreme (septembrie 1954), susținea *Pentru socialism*, organele securității de stat ale Republicii Populare Chineze ar fi descoperit mai multe grupuri de diversiune, secte secrete teroriste și organizații de spionaj, mascate sub numele unor asociații religioase.³²⁴ Una dintre aceste organizații de spionaj ar fi fost condusă, de-a dreptul, de agenți ai Vaticanului, un alt grup era format din preoți americani și un misionar francez, iar în Kanton activitatea de spionaj a fost condusă de misionarii catolici prin organizația clandestină „Ordinul maicii domnului”.³²⁵ Aceștia nu doar că se făceau vinovați de desfășurarea unor activități de spionaj și de sprijinirea moșierilor și bandiților ce căutau să se sustragă justiției populare, dar erau responsabili și de „răspândirea unor născociri calomnioase pentru a-i determina pe credincioși să încalce legile guvernului popular și să se ridice împotriva Partidului Comunist și a puterii populare.”³²⁶

La începutul anului 1955, alți doi spioni, Hu In-hoa și Sim Gnan-po, au fost condamnați la moarte în cadrul unui proces public la care au asistat 2.000 de persoane și executați în fața asistenței care „a aprobat hotărârea tribunalului popular.”³²⁷ După ce au urmat cursuri speciale de spionaj, cei doi au alcătuit hărți cu indicarea obiectivelor care urmau să fie bombardate, au cules informații despre trupele Armatei Populare Chineze de Eliberare în provincia Cijetzian și alte informații cu caracter militar și economic.³²⁸

În aprilie 1955, o mare organizație contrarevoluționară condusă de bandiți ciankaișiști a fost descoperită în provinciile Sensi și Gansu, informa *Pentru socialism*. După lichidarea acestei organizații, 41 de persoane au fost condamnate la moarte și executate.³²⁹

Pentru socialism concluziona că Statele Unite ale Americii au creat în jurul Chinei populare o rețea de centre de spionaj, care începea de la insulele Aleutine, trecea prin Japonia, Okinawa, Taiwan, Hong Kong și se întindea până în Thailanda, baza principală aflându-se în Taiwan.

Atașării militare ai Statelor Unite în Uniunea Sovietică au desfășurat o activitate de spionaj. Astfel, informa *Pentru socialism*, locotenent-colonelul H.Felchlin, atașat militar adjunct al Statelor Unite la Moscova, și maiorul W.MaKinney, atașat militar adjunct al aviației Statelor Unite, au folosit șederea lor în U.R.S.S. pentru ducerea unei activități de spionaj și au desfășurat în felul acesta o activitate incompatibilă cu statutul lor diplomatic.³³⁰ Ca urmare, cei doi ofițeri au fost declarați „persona non grata” și MAE al U.R.S.S. a cerut ambasadei S.U.A din Moscova să ia măsuri pentru ca aceștia să părăsească imediat Uniunea Sovietică.³³¹

În Israel, după un proces care a durat patruzeci de zile, un grup terorist format din treisprezece persoane a primit sentința: unul dintre inculpați a fost achitat, ceilalți doisprezece fiind condamnați la pedepse cu închisoarea cuprinse între unu și doisprezece ani.³³² Grupul respectiv pusese la cale, la 9 februarie 1953, explozia unei bombe pe teritoriul misiunii diplomatice a U.R.S.S. în Israel și a organizat acțiuni teroriste împotriva misiunii diplomatice cehoslovace din Tel-Aviv.³³³

Cazul Beria

În ediția sa din 23 decembrie 1953, *Pentru socialism* își anunța cititorii că Lavrenti Beria a fost destituit din funcția de prim vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și din funcția de ministru al afacerilor interne ale U.R.S.S., după care a fost deferit justiției.³³⁴

Lavrenti Beria ar fi desfășurat acțiuni criminale, ca agent al capitalului străin, îndreptate spre

³²⁴ „Insula Taiwan – principala bază a S.U.A. de provocări și spionaj împotriva Chinei”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.183, Joi 5 august 1954, p.4.

³²⁵ „Activitatea de subminare desfășurată de serviciul de spionaj american în China”, în *Pentru socialism*, Anul V, nr.222, Marți 21 septembrie 1954, p.4.

³²⁶ *Loc.cit.*

³²⁷ „Sentința în procesul unor spioni ciankaișiști descoperiți în R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.315, Duminică 9 ianuarie 1955, p.4; Condamnarea unor spioni ciankaișiști în R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.332, Sâmbătă 29 ianuarie 1955, p.4.

³²⁸ „Sentința în procesul unor spioni ciankaișiști descoperiți în R.P.Chineză”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.315, Duminică 9 ianuarie 1955, p.4.

³²⁹ „Lichidarea în R.P.Chineză a unei organizații contrarevoluționare ciankaișiste”, în *Pentru socialism*, Anul VI, nr.407, Miercuri 27 aprilie 1955, p.4.

³³⁰ „În legătură cu activitatea de spionaj dusă de atașatii militari ai S.U.A în U.R.S.S.”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.159, Joi 8 iulie 1954, p.4.

³³¹ *Loc.cit.*

³³² „Sentința în procesul unui grup terorist în Israel”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.303, Miercuri 19 August 1953, p.6.

³³³ *Loc.cit.*

³³⁴ „De la Procuratura U.R.S.S.”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.339, Miercuri 23 Dcembrie 1953, p.4.

subminarea statului sovietic, ancheta stabilind că Beria „a înjghebat un grup trădător de complotiști, dușmănos statului sovietic, grup care și-a fixat scopul criminal de a folosi organele Ministerului afacerilor interne, atât la centru cât și în țară, împotriva Partidului Comunist și a Guvernului U.R.S.S., în interesul capitalului străin.”³³⁵

Acuzațiile aduse lui Beria erau multe. Temutul lider comunist ar fi vrut să acapareze puterea și să lichideze orânduirea muncitorească-țărănească sovietică, în scopul restaurării capitalismului și restabilirii dominației burgheziei. Timp de mai mulți ani, Beria și complicii săi ar fi camuflat și ascuns cu grijă activitatea lor dușmănoasă, trădătoare, au luat măsuri criminale pentru a reînvia rămășițele elementelor burgheze naționaliste din republicile unionale, pentru a semăna vrajbă și discordie între popoarele U.R.S.S.³³⁶ Totodată, Beria ar fi sabotat prin toate mijloacele posibile și a împiedicat înfăptuirea celor mai importante măsuri ale partidului și guvernului menite să ducă la avântul economiei sovhozurilor și colhozurilor.³³⁷

Procuratura U.R.S.S. susținea că Beria a devenit agent secret al englezilor încă din anul 1919. Spion englez și „dușman înverșunat al poporului”³³⁸ a ales ca metodă principală calomnia, intrigile și tot felul de provocări împotriva activiștilor cinstiți de partid și din soviete, care stăteau în calea uneltirilor sale dușmănoase. Ancheta ar fi dus la descoperirea unor asasinat teroriste săvârșite de Beria și de ceilalți complotiști (Merculov, Decanozov, Cobulov Goglidze, Meșic și Vlodzimirschi) împotriva unor persoane de care le era teamă că îi vor demasca.³³⁹

Pentru socialism anunța că Tribunalul Suprem al URSS, în complet special de judecată, urma să judece procesul complotiștilor. După doar o săptămână, în 30 decembrie 1953, *Pentru socialism* își informa cititorii că Tribunalul Suprem al U.R.S.S. i-a condamnat la pedeapsa capitală – împușcarea, confiscarea averilor personale, degradarea militară și pierderea decorațiilor pe toți complotiștii.³⁴⁰ Deoarece sentința a fost definitivă și nu a fost susceptibilă de nici o cale de atac, complotiștii au fost executați pe 23 decembrie 1953, adică exact în ziua în care *Pentru socialism* informa că Beria a fost destituit din funcțiile pe care le deținea și deferit justiției.

Arestarea, judecarea și executarea lui Lavrenti Beria au reprezentat, de fapt, victoria lui Hrușciiov în lupta pentru preluarea puterii, luptă declanșată în Uniunea Sovietică după moartea lui Stalin. Interesant este faptul că *Pentru socialism* nu a relatat nimic despre acest caz, cu toate că Beria fusese „demascată” ca agent al dușmanului de clasă la Plenara CC al PCUS desfășurată între 2-7 iulie 1953.

În cadrul Plenarei, Hrușciiov, interesat mai ales de obținerea dovezilor că Beria spionase împotriva bolșevicilor încă din 1918, l-a acuzat de subminarea gospodăriilor colective; Malenkov l-a acuzat că urmărea „scopuri criminale”; Molotov a criticat eforturile lui Beria de a normaliza relațiile cu Iugoslavia lui Tito; Bulganin a afirmat că Beria era un spion care strângea informații despre capacitățile defensive ale diferitelor componente ale forțelor armate cu scopul de a le transmite dușmanilor Uniunii Sovietice; Mikoian a susținut că Beria a încercat în mod deliberat să împiedice conducerea de la Kremlin să ia măsuri de îmbunătățire a activității în agricultură; Kaganovici, extrem de tranșant, a susținut că „Nu vorbim despre o deviere politică de la direcția partidului, ci despre un complot periculos, contrarevoluționar, riscant împotriva partidului și statului.”³⁴¹

Pe lângă liderii marcanți ai Partidului Comunist, o mulțime de alte persoane din partid și guvern au fost chemate să depună mărturie cu privire la ticăloșiile lui Beria. Temutul șef al serviciilor secrete sovietice a fost acuzat că a întreținut relații sexuale cu foarte multe femei, că avea mulți copii nelegitimi și contractase sifilis (mai târziu, în timpul procesului a fost acuzat și că ar fi violat mai multe fete), că a încercat să-și sporească puterea discreditându-și colegii din conducere, ca a încercat să pună MVD deasupra partidului, că a încercat să creeze animozitate și ostilitate în sânul mai multor grupuri naționale, că a încercat să abată RDG de la calea socialismului și să o transforme într-un stat burghez, că a încercat să stabilească legături personale cu Tito și Ranković. Și că ar fi format

³³⁵ *Loc.cit.*

³³⁶ *Loc.cit.*

³³⁷ *Loc.cit.*

³³⁸ Nicolas Werth, „Un stat împotriva poporului său. Violențe, represiuni, teroare în Uniunea Sovietică”, în Courtois, Stéphane; Werth, Nicolas, Panné, Jean-Louis; Paczkowski, Andrej; Karel Bartosek; Margolin, Jean Louis, *Cartea neagră a comunismului. Crime, teroare, represiune*, Editura Humanitas/Fundația Academia Civică, București, 1998, pp.35-250.

³³⁹ „De la Procuratura U.R.S.S.”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.339, Miercuri 23 Decembrie 1953, p.4.

³⁴⁰ *Loc.cit.*

³⁴¹ Amy Knight, *Beria: mâna dreaptă a lui Stalin*, Corint Books, București, 2018, pp.284 și 288-290.

un grup de conspiratori și trădători pentru a pune mâna pe putere și a lichida regimul muncitoresc-tărănesc în vederea reinstaurării capitalismului și dominației burgheziei.³⁴² „Nimeni nu i-a întreat pe membrii Prezidiului în numele cui l-au arestat pe Beria sau de ce nu au solicitat în prealabil aprobarea Comitetului Central, așa cum impuneau regulile. Nimeni nu a pus la îndoială baza legală a acuzațiilor aduse lui Beria și nici nu a cerut dovada lor.”³⁴³

Comitetul Central a aprobat în unanimitate, la 7 iulie 1953, o rezoluție în care se cerea excluderea lui Beria din partid și judecarea lui pentru crimele de care era acuzat. Procesul lui Beria și a celor care erau considerați complicii lui s-a desfășurat într-o ședință specială conform legii de procedură penală adoptată la 1 decembrie 1934. Această lege se aplica în cazurile de terorism și prevedea că nici acuzații, nici avocatul acestora nu aveau voie să fie prezenți în sala de judecată; recursul nu era permis, iar sentințele erau executate imediat după pronunțarea verdictului.³⁴⁴

Procesul lui Beria s-a desfășurat între 18 și 23 decembrie 1953, în buncărul de la cartierul general al Regiunii Militare Moscova, unde Beria ar fi fost ținut ascuns din luna iunie. Șeful completului de judecată a fost mareșalul Konev. Varianta oficială susține că Beria și complicii lui au fost prezenți în timpul ședințelor și chiar au depus mărturie, cu toate că legea interzicea acest lucru. Codul penal sovietic prevedea pentru crimele de care erau acuzați Lavrenti Beria și ceilalți șase (trădare, terorism și participare la grupări contrarevoluționare, conspirative) pedeapsa cu moartea prin împușcare. „În verdict nu erau menționate deloc adevăratele crime ale lui Beria, uciderea și reprimarea a mii de oameni nevinovați în timpul epurărilor și după aceea.”³⁴⁵

Beria a fost împușcat în apropierea buncărului în care s-a ținut procesul, ceilalți au fost duși și împușcați la Lubianka. Din nou, aceasta a fost versiunea oficială furnizată de sovietici. O altă variantă, neoficială, susține că Beria era mort la ora procesului. În mai 1956, în fața unei delegații de socialiști francezi, și în septembrie 1956, în fața unei delegații de socialiști italieni, Hrușciov a afirmat că Beria a fost strangulat de către membrii Prezidiului în 26 iunie 1953, atunci când l-au arestat.³⁴⁶ Oricum s-ar fi făcut eliminarea fizică a lui Beria, ea a reprezentat ultimul asasinat practicat între liderii sovietici, el pecetluind hotărârea de a pune capăt asasinărilor reciproce.³⁴⁷ Asasinarea lui Beria a mai însemnat un fapt nu lipsit de importanță: organele de securitate au fost readuse sub controlul partidului.³⁴⁸

Good morning, Vietnam!

„Forțele populare de eliberare au reușit să alunge de pe pământurile lor pe cotropitorii japonezi, datorită istoricei victorii a glorioaselor Armate Sovietice asupra imperialiștilor japonezi în cel de al doilea război mondial”, afirma *Pentru socialism*, în septembrie 1953, începând astfel seria de articole dedicate războiului din Vietnam.³⁴⁹ Eliminarea pericolului japonez, în urma glorioasei victorii sovietice, nu au eliminat însă amenințările care planau asupra Vietnamului, deoarece pericolul japonez a fost înlocuit cu pericolul francez.

După al doilea război mondial, cu o lăcomie caracteristică pentru ei, colonialiștii francezi, sprijiniți îndeaproape de imperialiștii americani și englezi, au pornit un război murdar împotriva poporului vietnamez la numai trei săptămâni de la proclamarea R.D.Vietnam, ne spune *Pentru socialism*.³⁵⁰

În timpul celor opt ani de operațiuni militare, trupele expediționare franceze au aplicat în Vietnam, cu disperare, tactica „pământului pârjolit”, aruncând asupra pământului vietnamez o ploaie de bombe, gloanțe și napalm.³⁵¹ Cu toate acestea, armatele cotropitorilor au suferit înfrângeri după înfrângeri, astfel încât pierderilor lor în oameni se cifrau la mai multe sute de mii (numărul furnizat de *Pentru socialism* în edițiile sale din 6 decembrie 1953 și 26 februarie 1954 a fost de 320.000 de oameni).³⁵²

³⁴² *Ibidem*, p.291, 295 și 306.

³⁴³ *Ibidem*, p.294.

³⁴⁴ *Ibidem*, p.306.

³⁴⁵ *Ibidem*, p.311.

³⁴⁶ *Ibidem*, p.309.

³⁴⁷ François Furet, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, Editura Humanitas, București, 1996, p.468.

³⁴⁸ *Loc.cit.*

³⁴⁹ „Sărbătoarea națională a poporului vietnamez”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.307, Miercuri 2 Septembrie 1953, p.4.

³⁵⁰ *Loc.cit.*

³⁵¹ *Loc.cit.*

³⁵² „Grelele pierderi suferite de francezi în Indochina”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.334, Duminică 6 Decembrie 1953, p.6; „Sărbătoarea națională a poporului vietnamez”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.307, Miercuri 2 Septembrie 1953, p.4;

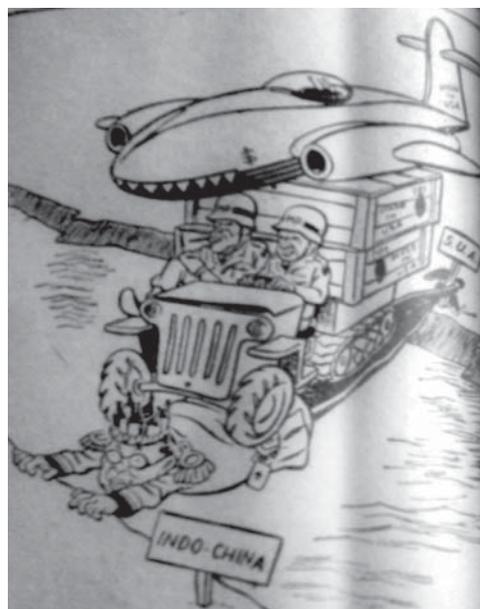
Doar în primele zece luni ale anului 1953, colonialiștii francezi ar fi pierdut în luptele din Indochina în total 55.988 de soldați (40.368 de morți și 15.620 de prizonieri).³⁵³ În timpul luptelor, Armata Populară Vietnameză a capturat 8.324 de puști, 2.866 de mitraliere, 123 de mortiere, 15 de tunuri antitanc, 23 de tunuri de câmp, 25 de camioane, 189 de aparate de radio campanie, 183 de tone de muniții și 180 de tone de echipament militar, distrugând 23 de avioane, 40 de locomotive, 1.724 de camioane, 125 de automobile, 96 de tancuri, 61 de tunuri, 39 de canoniere, 30 de șalupe cu motor și 41 de aparate de radio de campanie.³⁵⁴

În ediția sa din 27 decembrie 1953, *Pentru socialism* și-a îndreptat mai mult atenția spre amestecul imperialiștilor americani în războiul din Vietnam, acest amestec datând de mai mulți ani și constând în trimiterea de armament colonialiștilor și întreținerea de misiuni militare în Indochina.³⁵⁵ Pe lângă faptul că americanii puneau mâna pe întreprinderile și bogățiile economice ale Indochinei, cercurile agresive din Statele Unite ale Americii și-au propus, după încheierea armistițiului din Coreea, să folosească Vietnamul ca bază de agresiune împotriva Uniunii Sovietice și Chinei.³⁵⁶

O lovitură strategică a fost dată agresorilor colonialiști francezi, trădătorilor și marionetelor din Indochina de către Armata Populară de Eliberare, care a scos din luptă 2.200 de soldați inamici, a capturat un mare număr de arme grele și ușoare, în urma bătăliei din Thaknek, și a obligat trupele colonialiste franceze să se retragă.³⁵⁷ Unitățile armatei populare vietnameze înregistrau noi și noi succese militare, doar într-o luptă desfășurată în iulie 1954 reușind să distrugă 5 tancuri, să doboare un avion de tipul B26, să avarieze 3 avioane de luptă și să le provoace francezilor pierderi de 200 de oameni.³⁵⁸

În 19 februarie 1954, *Pentru socialism* avertiza că, în ultimul timp, cercurile militare și guvernante americane și-au intensificat pregătirile în vederea amestecului direct al S.U.A. în războiul din Indochina.³⁵⁹ Americanii ar fi sosit livrările de armament și ar fi trimis chiar aviatori de-ai lor în Indochina, ne spune *Pentru socialism*.³⁶⁰ Concomitent, autoritățile americane au construit în Filipine numeroase baze militare, încercând să transforme Filipinele într-un centru de aprovizionare strategică în lanțul de baze militare agresive americane din Pacificul de Vest, în intenția de a folosi acest teritoriu ca bază pentru intervenția armată în războiul din Indochina.³⁶¹

Atrocitățile săvârșite de colonialiștii și imperialiștii francezi în Vietnam erau relatate de *Pentru socialism*, care apela în acest scop la declarațiile unui tânăr vest-german, fost luptător în Indochina în cadrul Legiunii străine, Heinz H. din Düsseldorf.³⁶² „Când primeam ordinul «Blanc», trebuia să radem pur și simplu de pe fața pământului tot ce întâlneam în cale: case, femei, copii. De multe ori copiii erau apucați de păr, trântiți la pământ și apoi li se frângea șira spinării cu picioarele; aceasta în prezența părinților lor. Prizonierii erau folosiți pentru exercițiile de tragere ale soldaților francezi. De multe ori, în timpul interogatoriilor, prizonierii erau jupuți de vii.”³⁶³

Grelele pierderi suferite de agresorii francezi în Vietnam”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

³⁵³ „Succese ale Armatei Populare Vietnameze”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.328, Duminică 15 Noiembrie 1953, p.4.

³⁵⁴ *Loc.cit.*

³⁵⁵ „Lupta dreaptă a poporului vietnamez”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.340, Duminică 27 Decembrie 1953, p.4.

³⁵⁶ *Loc.cit.*

³⁵⁷ „Comunicatul adresat poporului de către guvernul de rezistență al statului Patet-Lao”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4; „O nouă și importantă victorie a Armatei Populare Vietnameze”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.2, Marți 5 Ianuarie 1954, p.4.

³⁵⁸ „Noi succese obținute de unitățile armatei populare vietnameze împotriva colonialiștilor francezi”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.159, Joi 8 iulie 1954, p.4.

³⁵⁹ „Amestecul SUA în războiul agresiv din Indochina”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.41, Vineri 19 Februarie 1954, p.4.

³⁶⁰ Grelele pierderi suferite de agresorii francezi în Vietnam”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.47, Vineri 26 februarie 1954, p.4.

³⁶¹ „S.U.A. folosesc teritoriul Filipinelor ca bază pentru intervenția armată în războiul din Indochina”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.49, Duminică 28 februarie 1954, p.4.

³⁶² „Declarațiile unui tânăr vest-german care a luptat în Indochina în cadrul legiunii străine”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.110, Joi 13 mai 1954, p.4.

³⁶³ *Loc.cit.*

Generalul Van Tien Dung, șeful delegației Armatei Populare Vietnameze în Comisia centrală mixtă de armistițiu din Vietnam, a protestat împotriva masacrării civililor vietnamezi de la Nganson și Chithanh, informa *Pentru socialism*.³⁶⁴ „Clica lui Nge Dinh Diem și forțele Uniunii franceze de la Hanoi au început o adevărată vânătoare împotriva locuitorilor orașului pentru a-i duce cu forța în sudul țării. Între 19-29 august (1954 – n.n.) au avut loc 32 de razii, la care au participat trupe franceze, soldați din Legiunea străină, trupe baodaiste, polițiști și detectivi înarmați”, mai spunea *Pentru socialism*.³⁶⁵

Începutul crizei Suezului

În secolul XX, Canalul Suez a reprezentat principala arteră de aprovizionare cu petrol a Europei de Vest. În același timp, Egiptul le servea britanicilor drept bază strategică, Marea Britanie considerându-se în continuare puterea dominantă în Orientul Mijlociu.³⁶⁶ Numai că lucrurile s-au schimbat în timp. Marea Britanie a fost obligată să-și abandoneze iluziile cu privire la Orientul Mijlociu. Cu toate că baza sa militară plasată de-a lungul Canalului Suez, unul dintre ultimele sale avanposturi imperiale semnificative, încartirua aproximativ 80.000 de soldați, Marea Britanie nu era deloc în stare să mkențină o forță însemnată în zona Canalului Suez în fața opoziției egiptene și în lipsa sprijinului american.³⁶⁷ Ca urmare, în anul 1954, forțată de Statele Unite ale Americii, Marea Britanie a fost de acord ca până în anul 1956 să-și retragă forțele din baza sa de la Suez.

În 28 iunie 1956, *Pentru socialism* anunța că președintele egiptean Gamal Abdal Nasser a anunțat în timpul unui miting desfășurat la Alexandria cu două zile în urmă că guvernul egiptean a naționalizat societatea Canalului de Suez, fondurile și posesiunile din Egipt și din străinătate ale societății urmând să fie blocate și să fie trecute în posesiunea Egiptului.³⁶⁸ Canalul Suez urma să furnizeze fondurile necesare construirii barajului de la Assuan, întreaga administrație a Canalului Suez era dizolvată și posesorii acțiunilor urmau să fie despăgubiți la cursul curent al acțiunilor la bursa din Paris.³⁶⁹

În discursul său, lucru nesemnalat de *Pentru socialism*, Nasser a vorbit despre triumful naționalismului arab și despre „bătălia împotriva imperialismului și a metodelor și tacticilor imperialismului.”³⁷⁰ La mijlocul discursului său, Nasser a pronunțat numele lui Ferdinand de Lesseps, francezul care a construit Canalul Suez. Acesta era codul pentru forțele militare egiptene de a prelua controlul asupra canalului.³⁷¹

În ediția sa din 31 octombrie 1956, *Pentru socialism* anunța că unități ale armatei israeliene au pătruns pe teritoriul Egiptului, în sudul deșertului Sinai, scopul acestei acțiuni fiind dezrădăcinarea bazei detașamentelor de voluntari egipteni din peninsula Sinai.³⁷² Două zile mai târziu, apăreau alte două informații: trupele engleze și franceze se îndreptau spre Canalul de Suez, în vreme ce grupul țărilor africano-asiatice a condamnat la O.N.U. agresiunea Israelului și a asigurat Egiptul că-l ca sprijini, cu atât mai mult cu cât „Egiptul a respectat cu scrupulozitate acordurile internaționale.”³⁷³

Intervenția israeliană avusese loc la 29 octombrie, după o zi Statele Unite ale Americii prezentând o rezoluție dură în Consiliul de Securitate al ONU, ordonând forțelor armate ale Israelului să se retragă imediat.³⁷⁴ La rândul său, Eisenhower a condamnat într-un discurs televizat intervenția trupelor britanice și franceze.³⁷⁵ Toate națiunile globului au condamnat agresiunea anglo-franceză asupra Egiptului, pentru prima oară Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii votând în același

³⁶⁴ „Forțele Uniunii franceze și clica baodaistă încalcă acordul de armistițiu din Vietnam”, în *Pentru socialism*, Anul V, Nr.225, Vineri 24 septembrie 1954, p.4.

³⁶⁵ *Loc.cit*

³⁶⁶ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.457.

³⁶⁷ *Ibidem*, p.460.

³⁶⁸ „Guvernul egiptean a naționalizat societatea Canalului de Suez”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.798, Sîmbătă, 28 iulie 1956, p.4.

³⁶⁹ *Loc.cit.*

³⁷⁰ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.463.

³⁷¹ *Loc.cit.*

³⁷² „Unități ale armatei israeliene au pătruns pe teritoriul Egiptului”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.878, Miercuri, 31 octombrie 1956, p.4.

³⁷³ „Trupele engleze și franceze se îndreaptă spre Suez”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.879, Joi, 1 noiembrie 1956, p.4; „Declarația reprezentanților la O.N.U. ai țărilor Asiei și Africii”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.879, Joi, 1 noiembrie 1956, p.4.

³⁷⁴ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.472.

³⁷⁵ *Ibidem*, p.473.

fel în cadrul Consiliului de Securitate.³⁷⁶

Trebuie spus că *Pentru socialism* urmărise evenimentele ce priveau zona Suezului începând cu ani în urmă. În mai 1953, urmărind rezultatele conferinței miniștrilor afacerilor externe a opt state arabe, desfășurată la Cairo, membre ale Ligii țărilor arabe, *Pentru socialism* nota că a fost adoptată o hotărâre prin care sprijinea cererea Egiptului cu privire la evacuarea totală a forțelor armate engleze din zona Canalului de Suez.³⁷⁷ În același an, *Pentru socialism* îl cita pe Galai, ministrul direcției naționale din Egipt, care a susținut, în cadrul unei conferințe de presă, că Anglia avea o datorie față de Egipt de 50 de milioane de lire sterline, aceste datorii, pe care Anglia refuza să le plătească, reprezentând taxe vamale neplătite, prețul transporturilor feroviare și alte servicii.³⁷⁸ *Pentru socialism* nu a scris nimic despre faptul că Uniunea Sovietică a făcut o vânzare masivă de armament către Egipt, dând arme pe bumbac.³⁷⁹

La 2 noiembrie 1956, Adunarea Generală a ONU a cerut terminarea ostilităților și s-a format o forță a Națiunilor Unite de menținere a păcii în zona Canalului Suez.³⁸⁰

„Evenimentele” din Budapesta

În ediția sa din 25 octombrie 1956, *Pentru socialism* dădea pentru prima oară informații despre ceea ce numea „evenimentele din Budapesta”, informându-și cititorii că, în seara zilei de 23 octombrie, elemente contrarevoluționare, profitând de o demonstrație a tineretului din capitala Ungariei, au provocat tulburări; bande înarmate au atacat unele clădiri publice, întreprinderi, magazine, comițând devastări, asasinat și jafuri.³⁸¹ Evenimentele din Ungaria demascau astfel acțiunea cercurilor imperialiste, care, „prin tot felul de intrigi și minciuni, tind să dezbină țările socialismului, să zdruncine prietenia și alianța dintre ele și Uniunea Sovietică, prietena lor de nădejde, să lovească în unitatea uriașei comunități socialiste.”³⁸² Ziarul mai scria că tovarășul Imre Nagy, președintele Consiliului de Miniștri ai R.P.Ungare, a chemat printr-un apel radiodifuzat populația „să ajute autoritățile la restabilirea ordinii și liniștii în oraș.”³⁸³

La începutul revoltei maghiare, studenții din Budapesta au distribuit o listă de cereri care includeau libertatea de expresie, judecarea lui Rákosi și a asociațiilor săi, retragerea trupelor sovietice din Ungaria și readucerea lui Imre Nagy la putere.³⁸⁴ La 24 octombrie, demonstrațiile publice s-au transformat într-o adevărată revoluție. Tancurile sovietice, aduse precipitat în Ungaria, au fost incendiate, clădirile guvernului au fost ocupate, iar Nagy a fost numit prim-ministru.³⁸⁵ Cu toate că tancurile sovietice au fost retrase din Budapesta, spiritele nu au putut fi calmate, demonstrații radicalizându-și revendicările. Demonstrații cereau stabilirea unui sistem politic multipartit, plecarea trupelor sovietice din întreaga Ungarie și retragerea țării din Tratatul de la Varșovia.³⁸⁶

Împotriva realității, *Pentru socialism* anunța că situația din Budapesta se îmbunătățea continuu, că rebeliunea contrarevoluționară a fost lichidată, că atacurile armate erau tot mai izolate și că tot mai multe uzine și-au reînceput lucrul.³⁸⁷ În mod paradoxal, în Budapesta au fost luate măsuri suplimentare pentru restabilirea ordinii, circulația pe străzi fiind permisă numai pe timpul zilei.

Cu toate că anunțase lichidarea rebeliunii contrarevoluționare, *Pentru socialism* anunța că, în unele puncte ale orașului, au continuat luptele împotriva bandelor contrarevoluționare.³⁸⁸ Pentru a sublinia ferocitatea bandiților, postul de radio Budapesta difuzase știrea potrivit căreia bande de criminali înarmați au atacat spitale și au distrus ambulanțe care transportau răniți.³⁸⁹ Bande de

³⁷⁶ John R.Barber, *op.cit.*, p.503.

³⁷⁷ „Conferința miniștrilor afacerilor externe din țările arabe”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.275, Miercuri 13 Mai 1953, p.6.

³⁷⁸ „Datoriile Angliei față de Egipt”, în *Pentru socialism*, Anul IV, Nr.268, Duminică 19 Aprilie 1953, p.6.

³⁷⁹ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.456.

³⁸⁰ *Ibidem*, p.473.

³⁸¹ „În legătură cu dezordinile provocate de elemente contrarevoluționare la Budapesta”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.873, Joi, 25 octombrie 1956, p.4.

³⁸² „Poporul maghiar zdrobește aventura contrarevoluționară”, în *Pentru socialism*, Anul VII, Nr.877, Marți, 30 octombrie 1956, p.4.

³⁸³ *Loc.cit.*

³⁸⁴ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.485.

³⁸⁵ *Loc.cit.*

³⁸⁶ *Ibidem*, p.486.

³⁸⁷ „Evenimentele din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.874, Vineri, 26 octombrie 1956, p.4.

³⁸⁸ „Măsuri pentru restabilirea ordinii la Budapesta”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.875, Sâmbătă, 27 octombrie 1956, p.4.

³⁸⁹ *Loc.cit.*

fasciști au pătruns în spitale și i-au împușcat pe bolnavi și 40 de patrioți cinstiți au fost zidiți de vii într-o galerie subterană de unde au răsunat mult timp ciocăniturile acestor oameni sortiți unei morți groaznice.³⁹⁰ Tonul a rămas însă unul optimist: unitățile armatei ungare sprijinite de muncitori acționau pentru arestarea bandelor de huligani care se dedau la jafuri și acte banditești, ducând acțiuni de lichidare a ultimelor puncte de rezistență ale contrarevoluționarilor.³⁹¹

În *Pentru socialism* din 30 octombrie, au apărut primele informații legate de intervenția trupelor sovietice. Aflate pe teritoriul ungar în conformitate cu Tratatul de la Varșovia, acestea ar fi răspuns rugămintii guvernului R.P.Ungare, acceptând să dea ajutor unităților armatei maghiare, în măsura în care luptele au pierdut din intensitate.³⁹² Cu toate că propaganda imperialistă se străduia din răsputeri să inducă în eroare opinia publică mondială asupra caracterului acestei rebeliuni mârșave, *Pentru socialism*, știa care era, de fapt, adevărul. „Este limpede că ceea ce s-a urmărit prin complotul contrarevoluționar este readucerea Ungariei în dependența cercurilor imperialiste, sacrificarea independenței naționale, instaurarea puterii grofilor și burgheziei, care în trecut au exploatat crâncen poporul muncitor maghiar.”³⁹³

A doua zi era publicată o declarație a guvernului U.R.S.S. cu privire la bazele dezvoltării și întăririi prieteniei și colaborării între U.R.S.S. și celelalte țări socialiste, în care intervenția trupelor sovietice era justificată astfel: „La rugămintea guvernului popular ungar, guvernul sovietic și-a dat consimțământul la deplasarea în Budapesta a unor unități militare sovietice pentru a ajuta armata populară ungară și autoritățile ungare să instaureze ordinea în oraș.”³⁹⁴

Potrivit ziarului *Pentru socialism*, evenimentele din capitala Ungariei ar fi fost o rezultată a faptului că americanii alocuau fonduri de milioane de dolari pentru activitatea subversivă orientată împotriva guvernelor legale ale țărilor de democrație populară. Ca urmare, nu era de mirare că, în vârtejul evenimentelor din Budapesta, „au scos din nou capul horthyștii, salasziștii, membrii fostelor «cruci cu săgeți», toate categoriile de fasciști, dușmanii cei mai răi ai poporului maghiar care ani de-a rândul au jefuit și asuprit clasa muncitoare maghiară și care poartă răspunderea azvîrlirii Ungariei în brațele hitlerismului, în criminalul război antisovietic, cu tot cortegiul de suferințe ce a decurs din aceasta pentru poporul maghiar.”³⁹⁵ Pentru a sublinia că trupele sovietice nu reprezintă o armată de ocupație și, dimpotrivă, una eliberatoare, în respectiva declarație era precizat faptul că trupele sovietice vor fi retrase din Budapesta imediat ce guvernul ungar va considera necesar.³⁹⁶

Pentru socialism scria că puterile occidentale încearcă să folosească Consiliul de Securitate pentru a exercita presiuni asupra țării vecine, Statele Unite ale Americii, Anglia și Franța cerând includerea pe ordinea de zi a Consiliului de Securitate a unui punct referitor la situația din Ungaria.³⁹⁷ Reprezentantul U.R.S.S., A.Sobolev, și reprezentantul Ungariei, Peter Kos, s-au opus, susținând că O.N.U. nu are dreptul de a se amesteca în treburile care, prin esența lor, sunt de competența internă a oricărui stat.³⁹⁸ Această culme a ipocriziei părea firească, ziarul *Pentru socialism* explicând anterior de ce tancurile sovietice aveau dreptul de a se amesteca în treburile care, prin esența lor, erau de competența internă a oricărui stat... Trebuie spus că Imre Nagy a solicitat Națiunilor Unite să recunoască neutralitatea Ungariei, dar nu a primit niciodată un răspuns.³⁹⁹

Cu toate că în unele puncte ale Budapestei se mai auzeau focuri de armă și pe unele străzi erau arse cărți pe rug, trupele sovietice au fost retrase din oraș, informa *Pentru socialism*, la 1 noiembrie.⁴⁰⁰ Retragerea sovieticilor părea oarecum ciudată, din moment ce postul de radio Budapesta transmitea că trupele ale serviciului secret american și grupele contrarevoluționare încercau să treacă granița

³⁹⁰ „În zilele terorii albe. Relatări ale presei străine despre fărâdelegile săvârșite de contrarevoluționari”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.889, Miercuri, 14 noiembrie 1956, p.4.

³⁹¹ „La Budapesta au fost lichidate ultimele puncte de rezistență ale contrarevoluționarilor”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.876, Duminică, 28 octombrie 1956, p.4.

³⁹² „Poporul maghiar zdrobește aventura contrarevoluționară”, în *Pentru socialism*, Anul VII, Nr.877, Marți, 30 octombrie 1956, p.4. Articolul a fost preluat din *Scînteia*, nr.3738, 28 octombrie 1956.

³⁹³ *Loc.cit.*

³⁹⁴ „Declarația guvernului U.R.S.S. cu privire la bazele dezvoltării și întăririi prieteniei și colaborării între U.R.S. și celelalte țări socialiste”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.878, Miercuri, 31 octombrie 1956, p.1.

³⁹⁵ *Loc.cit.*

³⁹⁶ *Loc.cit.*

³⁹⁷ „Puterile occidentale încearcă să folosească Consiliul de Securitate pentru a exercita presiuni asupra Ungariei”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.878, Miercuri, 31 octombrie 1956, p.4.

³⁹⁸ *Loc.cit.*

³⁹⁹ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.490.

⁴⁰⁰ „Situația din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.879, Joi, 1 noiembrie 1956, p.4.

austro-ungară pentru a instiga la noi revolte și vărsări de sânge.⁴⁰¹

Pretinzând că folosește surse din presa austriacă, *Pentru socialism* mai scria că, în anumite puncte de graniță, au fost înființate adevărate cartiere generale ale fasciștilor care, sub directa conducerea a centrelor fasciste aflate în solda spionajului american, aduceau în Ungaria, din Bavaria și alte părți ale Germaniei occidentale, grupuri contrarevoluționare.⁴⁰² Mai mult decât atât, un număr de maghiari care trăiau în lagărele situate în unele orașe din sudul Germaniei occidentale, cum ar fi Nürnberg și Furth, urmau să fie trimiși în Ungaria pentru a servi drept trupe de rezervă ale rebelilor.⁴⁰³

Cititorii ziarului *Pentru socialism* puteau fi contrariați de faptul că, după ce anunțase de câteva ori lichidarea ultimelor puncte de rezistență contrarevoluționară, ziarul nu se sfia să scrie că situația din Ungaria nu s-a normalizat, că unele clădiri din Budapesta sunt în flăcări, că numeroase spitale au fost avariate și că, de data aceasta, nu doar în Budapesta, ci și în alte orașe ale Ungariei, elementele contrarevoluționare săvârșesc numeroase acte de vandalism și crime de o ferocitate rar întâlnită.⁴⁰⁴

Departate de a se normaliza, situația din Ungaria părea una explozivă: „130 de militari din trupele de securitate au fost uciși în bătaie după ce au fost spânzurați cu capul în jos. Grupuri contrarevoluționare care au trecut granița ungară venind din Germania occidentală și Austria au atacat activiști de partid din fabrici și cooperative agricole de producție situate în partea apuseană a Ungariei.”⁴⁰⁵ Au fost incendiate librării, a fost incendiat și Muzeul Național, magazinele au fost atacate de indivizi eliberați din pușcării, emblemele R.P.Ungare care împodobeau podurile de peste Dunăre au fost distruse și, culme a nerușinării, Monumentul Eroilor Sovietici a fost aruncat de pe soclul său.⁴⁰⁶

La 3 noiembrie, *Pentru socialism* confirma faptul că, la Budapesta, au fost ridicate baricade pe străzi și s-au auzit răpăituri de mitraliere și că la conducerea armatei ungare au ajuns elemente ostile regimului de democrație populară, contrarevoluționarii primind în continuare ajutoare din afara țării.⁴⁰⁷ Se afirma faptul că, după denunțarea Tratatului de la Varșovia de către guvernul Imre Nagy, situația a devenit extrem de grea pentru poporul maghiar, cercurile reacționare cerând constituirea unui nou guvern condus de cardinalul Mindszenty, pus în liberate de oamenii lui Bela Kiraly și repus în funcția de primat al Ungariei.⁴⁰⁸ Grav era și faptul că Janos Kadar, fostul prim-secretar al Comitetului Central al Partidului celor ce Muncesc din Ungaria, a anunțat dizolvarea partidului și înființarea unui nou partid: Partidul Socialist Muncitoresc Ungar.⁴⁰⁹ Și pentru ca oamenii să înțeleagă cât de gravă era situația din Ungaria, *Pentru socialism* scria că numeroase avioane engleze și vest-germane aterizau la Budapesta ducând armament și grupuri de fasciști notorii, însuși Horthy aflându-se în drum spre Ungaria.⁴¹⁰

În ediția sa din 4 noiembrie, *Pentru socialism* găsea noi explicații pentru cauzele care au dus la declanșarea evenimentelor de la Budapesta, într-un exercițiu de sinceritate moderată, pentru că excesele sunt periculoase. Ziarul recunoaștea că, în Ungaria, au fost săvârșite abateri extrem de serioase și de dăunătoare, au avut loc violări ale legalității socialiste și ale normelor leniniste ale vieții de partid, au fost înscenate procese care au costat viața unor luptători revoluționari și a unor patrioți cinstiți, greșelile și denaturările serioase care au avut loc stârnind amărăciune în rândul maselor, de aici născându-se o mișcare justă de combatere a acelor denaturări ale politicii partidului și de îndreptare a greșelilor.⁴¹¹ „Partidul, lipsit de o linie fermă, n-a mai fost în stare să orienteze această mișcare spre însănătoșirea vieții obștești”⁴¹², afirma *Pentru socialism*, recunoscând în acest fel că nu doar imperialiștii americani se făceau vinovați pentru revolta din Ungaria, la evenimentele desfășurate în Budapesta participând și mai mulți oameni cinstiți, alături de elemente contrarevoluționare înrăite.

⁴⁰¹ *Loc.cit.*

⁴⁰² *Loc.cit.*

⁴⁰³ *Loc.cit.*

⁴⁰⁴ „Situația din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.880, Vineri, 2 noiembrie 1956, p.4.

⁴⁰⁵ *Loc.cit.*

⁴⁰⁶ *Loc.cit.*

⁴⁰⁷ „Situația din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.881, Sîmbătă, 3 noiembrie 1956, p.4.

⁴⁰⁸ *Loc.cit.*

⁴⁰⁹ *Loc.cit.*

⁴¹⁰ *Loc.cit.*

⁴¹¹ „Evenimentele din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.882, Duminică, 4 noiembrie 1956, p.3.

⁴¹² *Loc.cit.*

La 4 noiembrie, forțele sovietice care se revărsaseră vreme de zile întregi pe teritoriul Ungariei, au lovit fără preaviz și au reprimat cu sălbăticie revoluția ungară.⁴¹³ În ultimele zile, relatează *Pentru socialism*, în Ungaria au intrat mulți ofițeri ai armatei horthyste, tot felul de fasciști, mercenari, profesioniști ai cercurilor imperialiste, aceștia săvârșind barbarii și atrocități nemaipomenite, torturând și ucigând pe străzi oameni ai muncii.⁴¹⁴ Ofensiva reacțiunii burghezo-moșierești pregătea predarea pământului și fabricilor în mâinile claselor exploatare, readucerea la putere a marilor fabricanți, a grofilor și a politicienilor aflați în slujba lor.⁴¹⁵

Mai aflăm că Partidul socialist a condamnat denunțarea Tratatului de la Varșovia, „un tratat defensiv care garantează independența și securitatea statelor participante, una din temeliiile păcii în lume.”⁴¹⁶ Se pregătea astfel justificarea celei de a doua intervenții a armatei sovietice, justificare care a beneficiat și de condeiul lui Palmiro Togliatti: „Atunci când a fost solicitată să intervină, Uniunea Sovietică a făcut-o proident, fără să procedeze cu toată vigoarea. Solicitată a doua oară, a intervenit cu toată vigoarea pentru a bara calea terorii albe și a înăbuși fascismul în fașă. Uniunea Sovietică are datoria de a împiedica crearea de focare ale provocărilor militare la frontierele sale și de a apăra toate pozițiile care fac parte integrantă din frontul păcii, de a împiedica ca aceste poziții să fie străpunse sau chiar slăbite cîtuși de puțin.”⁴¹⁷ Noul prim-ministru al Ungariei, Kádár János, sublinia și el, într-o cuvîntare redată de *Pentru socialism*, că independența ungară nu poate exista fără prezența în țară a trupelor de sovietice: „Trebuie să spun în mod deschis că cei care sînt de părere că trupele sovietice trebuie să fie retrase din țară votează pentru contrarevoluție, pentru jugul imperialist și pentru pierderea independenței naționale.”⁴¹⁸

În fine, în 15 noiembrie, *Pentru socialism* anunța că în Budapesta și în restul Ungariei viața și-a reluat cursul normal și că „zdrobirea odioasei aventuri fasciste din Ungaria a fost salutată de întreaga opinie publică mondială progresistă și iubitoare de pace și progres.”⁴¹⁹ *Pentru socialism* uita să precizeze căte mii de maghiari au murit în lupta inegală care a urmat asaltului sălbatic al trupelor sovietice din 4 noiembrie 1956.

Prin reprimarea sângeroasă a revoltei ungare, Uniunea Sovietică a arătat că este dispusă să-și mențină sfera de influență, la nevoie chiar și prin forță, și că „orice discuție despre eliberare era vorbă goală.”⁴²⁰ În același timp, rezultatul evenimentelor din Ungaria a contribuit la suferințele și oprimarea încă unei generații.⁴²¹ „Înăbușirea revoluției ungare pare să ducă înapoi la cele mai întunecate zile ale stalinismului. Pentru ca impresia să fie totală, operațiunea este înveșmântată în limbaj pur orwellian: ajutor frățesc acordat clasei muncitoare maghiare ca să poată înfrînge contrarevoluția”, concluziona François Furet.⁴²²

⁴¹³ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.486.

⁴¹⁴ *Loc.cit.*

⁴¹⁵ *Loc.cit.*

⁴¹⁶ *Loc.cit.*

⁴¹⁷ Palmiro Togliatti, „Apărarea libertății și păcii”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.886, Simbătă, 10 noiembrie 1956, p.4.

⁴¹⁸ „Cuvîntarea primului ministru al R.P.Ungare, Kádár János”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.889, Miercuri, 14 noiembrie 1956, p.4.

⁴¹⁹ „În capitala R.P.Ungare și în restul țării viața își reia cursul normal”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.890, Joi, 15 noiembrie 1956, p.4; „Chipul sîngeros al contrarevoluției din Ungaria”, în *Pentru socialism*, Anul VII, nr.890, Joi, 15 noiembrie 1956, p.4.

⁴²⁰ Henry Kissinger, *op.cit.*, p.480.

⁴²¹ *Ibidem*, p.494.

⁴²² François Furet, *op.cit.*, p.485.

**The International World in the Newspaper *Pentru socialism*.
From Stalin's Death to The Hungarian Revolution
(1953-1956)**

(Abstract)

At the end of the Second World War it was briefly believed that the two great powers were going to reach a common understanding concerning the new world order to be established. However, lacking a common adversary, the alliance between the Americans and the Soviets was swiftly breaking up. Moreover, the two superpowers, The U.S.A. and The U.S.S.R, started to clash in different places on the globe which led to a period of smouldering conflict marked by a few violent crises, a time span named by its contemporaries „The Cold War”.

In the period of time we are examining (1953-1956), the written press from România, just like the ones from the other socialist countries within the influence of the Soviet Union, was stuck in bitter dogmatism. The Propaganda and Confusion Department of the Central Committee was organising a vast system of messages meant to create a false reality. There was a newspaper in every county, which was nothing but than the broadcasting means of the County Party Committee and of the County Popular Council. In Maramureș, this was the newspaper *For Socialism*, a mere speaking trumpet of the unique Party.

After having obtained the political power, the communist leaders have aimed at the insertion of the Marxist-Leninist ideology deep into the social consciousness and the consolidation of dogma within people, the written press having a conclusive part in the accomplishment of this prerequisite. In order to ensure its absolute domination, the communist leaders used the written press in their endeavours to influence public opinion and have done this by using mostly a basic language, which did not address the intelligentsia but the wide, predominantly uneducated, masses.

A mixture of lies and partial truths, some quite believable, were what was called „official information”, information which the journalists had to publish and wherein reality was carefully filtered, certain events not mentioned and others altered with the help of a wooden language, so that anything that could have had a negative connotation would be attributed to the West. At the same time, the image of the multiple benefits of communism was strongly promoted.

Ioan BOTIȘ

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
botis.ioan@yahoo.com

Bunuri culturale mobile rezultate în urma cercetărilor arheologice de suprafață efectuate pe cuprinsul județului Maramureș¹, păstrate în patrimoniul secției arheologie din cadrul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș

MONICA LEONTINA GHIMAN

Cuvinte cheie: Arheologie, cercetări de suprafață, județ Maramureș

Keywords: Archaeology, fieldwalking, Maramureș county

Un aspect important privind dezvoltarea patrimoniului muzeal îl constituie cercetările arheologice sistematice și preventive, supravegherile arheologice, precum și cercetările arheologice de suprafață (periegheze). Acestea din urmă reprezintă cercetarea cu atenție a terenului și colectarea materialului descoperit la suprafața solului, fără efectuarea de săpături arheologice.

De-a lungul timpului, colectivul secției de arheologie a Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș a întreprins numeroase cercetări arheologice de suprafață în urma cărora a rezultat o cantitate însemnată de bunuri culturale mobile, preponderant realizate din lut ars - ceramică.

În lucrarea de față doresc să fac cunoscute localitățile din județul Maramureș unde astfel de vestigii arheologice au ieșit la iveală cu precizarea că numărul cercetărilor de acest tip este mult mai mare însă nu întotdeauna acestea au dus la identificarea de bunuri culturale în zonele cercetate. De asemenea, lucrarea prezintă modul în care acestea au fost organizate în depozitul secției² pentru o regăsire cât mai ușoară.

Reorganizarea acestora în depozit a fost o activitate care a durat aproape un an³ de zile, iar sistemul după care au fost aranjate, permite regăsirea cu ușurință a materialului în funcție de localitate, punctul descoperirii și anul descoperirii. Procedurile au fost următoarele: a fost selectat materialul⁴ pe localități, schimbând ambalajele deteriorate și etichetele, după finalizarea acestei operațiuni, având acum o privire de ansamblu asupra cercetărilor, am numerotat cutiile P1, P2, ... Pn în ordinea localităților, unde am regăsit mai multe puncte de cercetare din aceeași localitate am folosit numerotarea P1/1, P1/2, P1/3 ... P1/n. Am așezat cutiile în ordinea crescătoare a numerelor date (P1, P2, ... Pn) ceea ce înseamnă că și localitățile urmează automat în ordine alfabetică. Pentru materialul rezultat în urma cercetărilor de suprafață, intrat în depozit în perioada anilor 1960 - 2018, am implementat un sistem propriu de organizare și localizare a cutiilor pe polițele raftului și am întocmit un catalog topografic al cutiilor. Poziția cutiilor pe polițe este bine stabilită și nu-și modifică locul („de unde a fost luată cutia, acolo se pune loc”). Pentru materialul rezultat din cercetările de suprafață din anii următori (2019, 2020, 2021, 2022 n), se păstrează același sistem de numerotare a cutiilor (Pn+1), cu mențiunea că la un interval de 3-4 ani, „când se umple raftul” se întocmește catalogul topografic al cutiilor. Pentru această perioadă cutiile au fost ordonate alfabetic, după localități, cu evidența scriptică a cercetărilor.

În depozit se păstrează cercetări de suprafață efectuate începând cu anul 1960 și până în zilele noastre. Pentru lucrarea de față am ales să expun centralizat, în ordinea alfabetică a localităților, cercetările de suprafață efectuate în județul Maramureș⁵.

¹ Actualul județ Maramureș, după reorganizarea administrativă din anul 1968.

² În perioada anilor '90 Minerva Luca, conservator, a organizat în depozit materialul provenit din periegheze, pe localități, numerotând cutia pentru fiecare nouă cercetare. Între anii 2012-2014 Zamfir Șomcutean, conservator a reorganizat cercetările așezându-le alfabetic, pe localități eliminând evidența numerică a cutiilor.

³ 2019

⁴ Voi denumi în continuare *cutie* și înțelegem prin *cutie*: materialul descoperit, localitatea, punctul, anul. De asemenea sunt menționate persoanele care au participat la cercetare.

⁵ Datele pentru realizarea tabelului provin din informațiile oferite de biletele ce însoțesc cutiile precum și din literatura de specialitate: Dragoman et alii 2009; Kacsó 2015; Dragoman et alii 2015; Ardeleanu, Cardoș 2015; Pop 2015; Ardeleanu S. 2016; Pop 2020.

Nr. crt.	Localitate	Punctul	Anul cercetării	Persoanele care au participat la cercetare
1	Ardusat	Sub Padure	1977	Carol Kacsó
2	Arduzel	Hurubai	1986	Ioan Stanciu
3	Ariniș	Subt Ogrăzi	1974	C. Kacsó
4	Ariniș	Mocira	1991, 2002	1991-Ioan Sabău; 2002- Dan Pop, Cristian Robescu, Zamfir Șomcutean
5	Ariniș	Dealul Baronului	2002	C. Kacsó, D. Pop, Z. Șomcutean
6	Bârsana	Podul Miresei	1966	Radu Popa, Mircea Zdroba
7	Bârsana	Podurile Humeni	2010	D. Pop, Raul Cardoso, Bogdan Bobîna, Teofil Ivanciuc
8	Băsești	Piatra Frunturii	2000	D. Pop, Traian Rus
9	Băsești	Vatastina	2000	C. Kacsó, D. Pop, Mihai Rotea
10	Berchez	Corobana	2010	D. Pop, R. Cardoso, B. Bobîna, Dorian Ghiman, Z. Șomcutean
11	Berchezoaia	Cătunul Roșia	1992	C. Kacsó
12	Berchezoaia	La Vale	2010	B. Bobîna, R. Cardoso, D. Ghiman, D. Pop, Z. Șomcutean,
13	Bicaz	Fânațe	1990	I. Stanciu
14	Bicaz	Ciurgău	1990	I. Stanciu, C. Kacsó
15	Bicaz	Togul Nemților II	-	C. Kacsó
16	Bicaz	Oarză	1990	C. Kacsó, I. Stanciu
17	Bicaz	Corbuțu-Igoaie	2012	C. Kacsó, D. Crișan, Vasile Mitre, Tr. Rus
18	Bicaz	Telec	1990	I. Stanciu
19	Bicaz	Oarză Față, Oarză Dos	2007	D. Pop
20	Bicaz	Igoaie	1990, 2007	1990- C. Kacsó, I. Stanciu 2007-D. Pop, R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman. Tr. Rus
21	Bicaz	Corbuțu	2007, 2012	2007-D. Pop, R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman. Tr. Rus; 2012- C. Kacsó, D. Crișan, V. Mitre, Tr. Rus
22	Bicaz	Râtul Grofoaiei/ Oarză Față și Oarză Dos	2012	C. Kacsó, D. Crișan, V. Mitre, Tr. Rus
23	Bicaz	Telec	2012	C. Kacsó, D. Crișan, V. Mitre, Tr. Rus
24	Bogdan Vodă	La Podeț	1978	C. Kacsó, Jozsef Béres, Georgeta M. Iuga
25	Boiu Mare	La Pod	1976	G. M. Iuga
26	Borșa Pasul Prislop	Zona Știol	2016, 2017	B. Bobîna, Radu Alexandru Dragoman, D. Pop, Marius Ardeleanu
27	Borșa Pasul Prislop	Zona Gropșoare	2016, 2017	B. Bobîna, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
28	Borșa Pasul Prislop	Dealul Corobaia	2017	B. Bobîna, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
29	Borșa Pasul Prislop	Preluca Căprioarei	2017	B. Bobîna, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu

BUNURI CULTURALE MOBILE ÎN URMA CERCETĂRIILOR ARHEOLOGICE DE SUP. JUD. MM

30	Borșa Pasul Prislop	Izvorul Ursului	2017	B. Bobîna, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
31	Borșa Pasul Prislop	Tarnița Sălășimuri/ Sălășinuri	2017	B. Bobîna, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
32	Borșa Pasul Prislop	Poiana Fântânele	2017	B. Bobîna, R.A. Dragoman, D. Pop, M. Ardeleanu
33	Bozânta Mică	Grind	1990, 1992	I. Stanciu
34	Bozânta Mică	Movile sau Dosul Satului	1992	I. Stanciu
35	Bozânta Mică	Unchiu Popii	1992	I. Stanciu
36	Bozânta Mică	La Huci,	1992	I. Stanciu
37	Bușag	Pe Tog	1989, 1994	1989-I. Stanciu; 1994- C. Kacsó, I. Stanciu
38	Bușag	In grădina casei lui Vasile Zoicaș	1995, 2003	1995-I. Stanciu; 2003- I. Stanciu, D. Ghiman, D. Pop
39	Câmpulung la Tisa	Valea Cozului	2009	D.Pop, B. Bobîna, T. Ivanciuc, Z. Șomcutean, D. Ghiman
40	Cernesti	Coasta Podului	2003	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop, Z. Șomcutean
41	Cernesti	Sub Râpe	2003	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop, Z. Șomcutean
42	Cernesti	Hotare	2004	C. Kacsó, R. Cardoso, D. Ghiman, D. Pop
43	Cetățele	Valea Caselor	1980	G.M. Iuga
44	Chechiș	Valea Lui Mihai	2010	D. Pop, Z. Șomcutean, D. Ghiman
45	Chechiș	Deasupra Ciurgăului	1992, 2009	1992 - I. Stanciu; 2009 - D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobîna, R. Cardoso, D. Ghiman; 2009- M. Ardeleanu, B. Bobîna, R. Cardoso, D. Ghiman, D. Pop
46	Cicârlău	Fosta crescătorie de iepuri	2010	D. Pop, B. Bobîna, D. Ghiman, Dumitru Iuga
47	Ciolt	Ciolțișor	2000, 2002	2000-C. Kacsó, D. Pop; 2002- C. Kacsó, D. Pop, Z. Șomcutean
48	Ciolt	Pusta	2002	C. Kacsó
49	Ciolt	Ciolțișor I, Ciolțișor II	2008	Dumitru Iștvan, Z. Șomcutean
50	Ciolt	Arinde	2002	D. Pop
51	Ciolt	Pusta	2002	C. Kacso
52	Ciuta	Popești	1990	I. Stanciu
53	Ciuta	Braniște I, Braniște II	2003	Tr. Rus, K Cacao, D. Pop, R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman.
54	Ciuta	Braniște	2007	D. Pop, R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman, B. Bobîna
55	Coaș	Valea Cosmoaiei I	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobîna, Z. Șomcutean
56	Coaș	Valea Cosmoaiei II / Coasta Voinii	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobîna, Z. Șomcutean
57	Coaș	Pe Iepurească I / Pe Iepurească II	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, Z. Șomcutean

58	Coaş	Coasta Lupului	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, Z. Şomcutean
59	Coaş	Valea Bârlogului	2009	M. Ardeleanu, R. Cardoso, Z. Şomcutean, D. Ghiman
60	Copalnic	Pe Şes	2014	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobîna, D. Ghiman, F. Pop
61	Corni	Sătuţ	2000	C. Kacsó, Tr. Rus
62	Corni	Fântânele	2002	Tr. Rus
63	Corni	la sud de localitate, în apropierea drumului de acces în sat	2000	D. Pop
64	Corni	Mărăşag	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus, Z. Şomcutean
65	Corni	Valea Puiului I şi II	2003	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus
66	Corni	Valea Luncii	2010	D. Pop
67	Corni	Cornişor	2002	Tr. Rus, K Cacao, D. Pop, Z. Şomcutean, D. Ghiman
68	Corni	Băpţişoara	2003, 2007, 2017	2003- C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus 2007- D. Pop, R. Cardoso, Z. Şomcutean, D. Ghiman; 2017- D. Pop, M. Ardeleanu, Sorana Mişca, Vlad Săsăran
69	Corni	Valea Luncii	2007	D. Pop, R. Cardoso, Z. Şomcutean, D. Ghiman
70	Corni	Mărăşag	2008, 2017	2008- D. Pop, R. Cardoso, Z. Şomcutean, B. Bobîna, Ioana Marchiş; 2017- D. Pop, M. Ardeleanu, S. Mişca, V. Săsăran
71	Corni	Valea Puiului I, Valea Puiului II	2017, 2018	2017- D. Pop, M. Ardeleanu, S. Mişca, V. Săsăran; 2018- D. Pop, M. Ardeleanu, D. Dabal, O. Papuc
72	Coruia	Cărarea Morii	2003	C. Kacsó
73	Coruia	Valea Văratecelor	1992, 2002	1992- I. Stanciu; 2002- C. Kacsó
74	Crăciuneşti	Koşare	1972	C. Kacsó
75	Crăciuneşti	Poale	-	T. Ivanciuc
76	Dămăcuşeni	Obreja (Muncsaj)	1974	C. Kacsó
77	Dămăcuşeni	Poderei	2003	C. Kacsó, D. Pop, Z. Şomcutean
78	Fărcasa	Prund	1994	C. Kacsó, D. Ghiman
79	Fărcasa	Tinoasa	2002	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop
80	Fărcasa	Thicere	2002	C. Kacsó, D. Ghiman, D. Pop
81	Finteuşu Mic	Coasta Morii	1990	I. Stanciu
82	Groşi	Între Pâraie	2001, 2004	2001- D. Pop, Gabriela Pop; 2004- C. Kacsó, R. Cardoso, D. Ghiman, D. Pop
83	Groşi	Habra/Habru	2017	D. Pop
84	Groşii Tibleşului	Valea Obrejei	1989	C. Kacsó, I. Stanciu

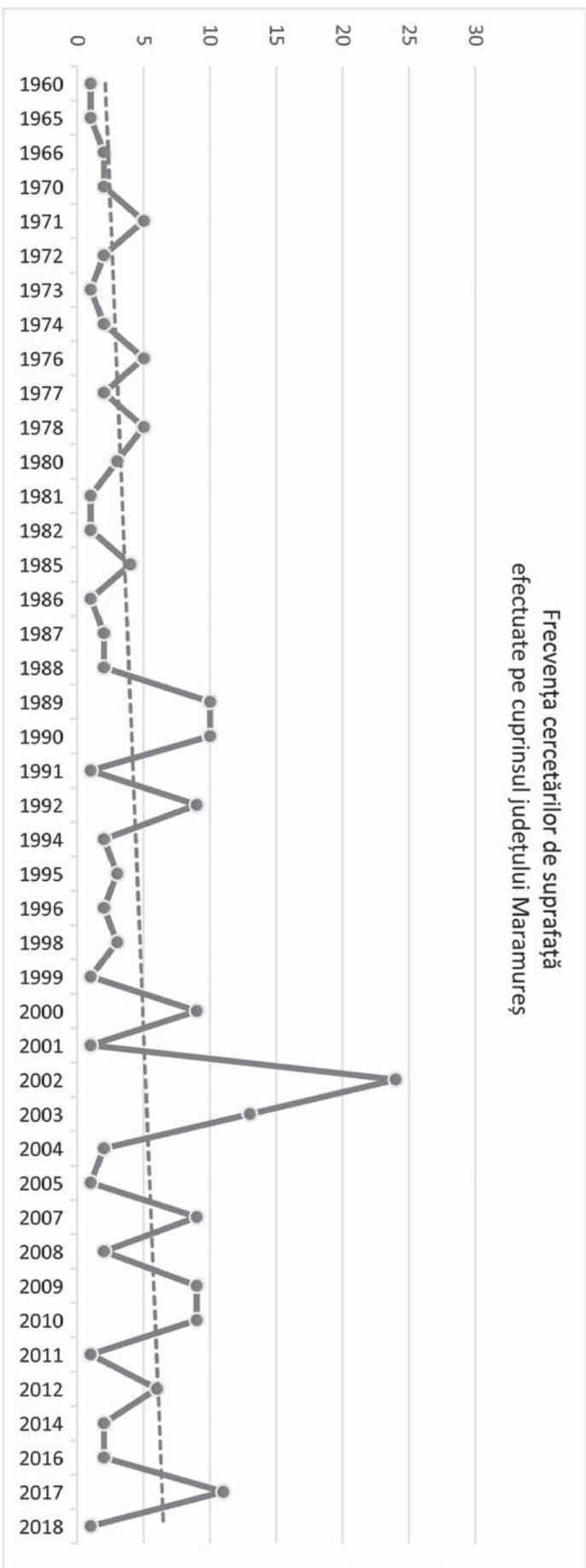
BUNURI CULTURALE MOBILE ÎN URMA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DE SUP. JUD. MM

85	Groșii Țibleșului	Vârful Dâmbului	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
86	Groșii Țibleșului	Tăușor	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
87	Ieud	Podereiul Dumbrăviței	2000	C. Kacsó
88	Ieud	podul de la Gura Gârbovei	1971	C. Kacsó, R. Popa
89	Lăpuș	Podul Hotarului	1970	C. Kacsó
90	Lăpuș	Răstoci	1995	C. Kacsó
91	Lăpuș	Valea Cerțiului	1996	C. Kacsó, Gavril Moldovan, D. Pop
92	Lăpuș	Sub Mlacă	1996, 2002	1996 - C. Kacsó; 2002 - D. Pop
93	Lăpuș	La Arini	1988, 1995	C. Kacsó
94	Lăpuș	Tuliceașca	1996	C. Kacsó
95	Lăpuș	Pe Mlacă sau Vârful Mecrii	2002	D. Pop
96	Lăpuș	Podanc	1995, 1996, 1999	C. Kacsó D. Pop, R. Cardoso
97	Lăpuș	Dumbrăvița	1998	C. Kacsó, D. Pop
98	Lăpuș	Tinoasa (în dreapta văii)	1999	C. Kacsó, D. Pop
99	Lăpuș	Cioncaș I, II	2003	C. Kacsó
100	Lăpușel	Tedeș	1992, 2000	1992-I. Stanciu; 2000- C. Kacsó, J. Bencze, D. Pop
101	Lăpușel	Hodiștău	1992, 2010	1992-I. Stanciu; 2010- D. Pop, R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman
102	Lăpușel	Ciurgău	1988	I. Stanciu
103	Libotin	Dâmbu Crucii	1973	C. Kacsó
104	Libotin	Poderei Mare	1976	C. Kacsó
105	Mânău	Vidiazău	2011	M. Ardeleanu, S. Ardeleanu, R. Cardoso
106	Mesteacăn	La Parhon, Valea Caselor	1976	C. Kacsó, R. Harboiu, G.M. Iuga, B. Mihoc, Vlad Zirra
107	Mogoșești	Pe Lab	2014	D. Pop, Sergiu Groșan
108	Oarța de Jos	Cornuleț	1985	I. Stanciu
109	Oarța de Jos	Vâlcea Rusului	1970	C. Kacsó, Eugen Comșa
110	Oarța de Jos	Alac	1977	C. Kacsó
111	Oarța de Sus	Dealul Bobota	1985	G. M. Iuga, I. Stanciu
112	Oarța de Sus	Fântâna lui Blaga	1990	I. Stanciu
113	Oarța de Sus	Dealul Crucii	1977	C. Kacsó
114	Oarța de Sus	Oarză	1977	C. Kacsó
115	Oarța de Sus	Ghiile Botii	1978	C. Kacsó, G. M. Iuga
116	Oarța de Sus	Făget	1987	C. Kacsó
117	Oarța de Sus	La Braniște	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus, Z.Șomcutean

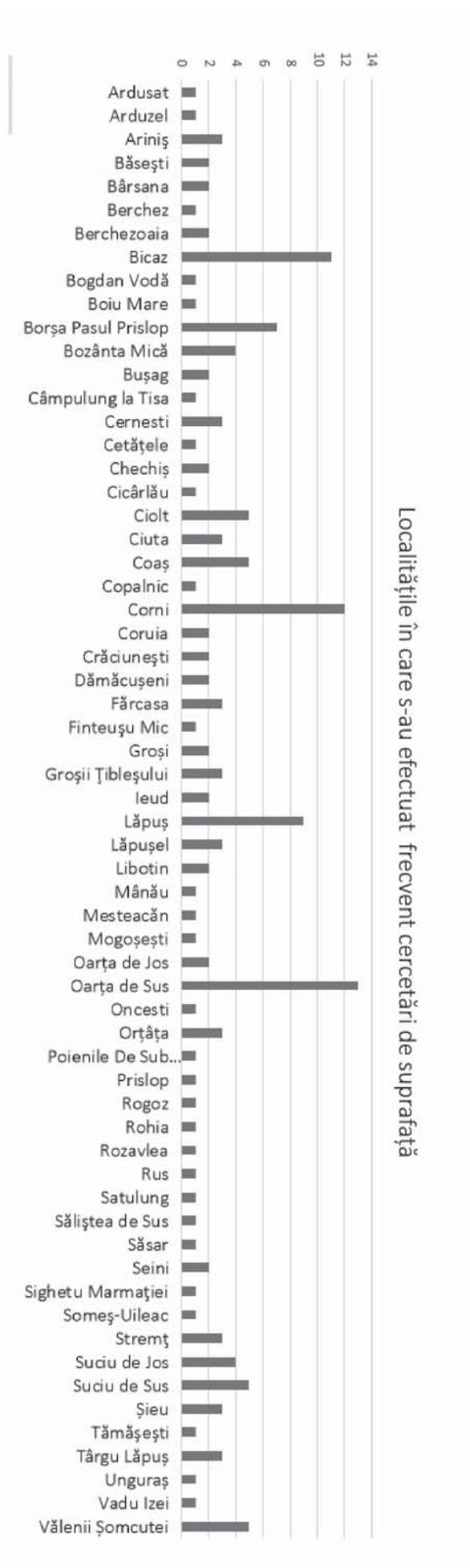
118	Oarța de Sus	Dealului Stremțului	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus
119	Oarța de Sus	Mânzata, Costișa și Citere	1978	C. Kacsó, Tr. Rus
120	Oarța de Sus	Podul Oarghii	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus,
121	Oarța de Sus	Satu Batrân	2002	D. Ghiman, D. Pop, Tr. Rus
122	Oarța de Sus	Cânepiște	2002	C. Kacsó
123	Oarța de Sus	Bicazău	2002	Tr. Rus, C. Kacsó, D. Pop
124	Oarța de Sus	Râtul Perșii	2002	C. Kacsó, D. Pop, Tr. Rus,
125	Oncesti	Bolteni	1989	C. Kacsó, Mihai Dăncuș, R. Popa, Gheorghe Todinca
126	Orțâța	Pe Lab	2002	C. Kacsó, D. Pop, C. Robescu, Tr. Rus, Z. Șomcutean
127	Orțâța	Țempe	1985	C. Kacsó, Tr. Rus
128	Orțâța	Pustă	2012	C. Kacsó, Tr. Rus, R. Tarba
129	Poienile De Sub Munte	Nijni Krai	2000	C. Kacsó, Augustin Coroian, Vasile Pop
130	Prislop	Ograde	1976	C. Kacsó, Radu Harhoiu, G. M. Iuga, Vl. Zirra
131	Rogoz	Șesurile Rogozului	2002	C. Kacsó, D. Pop, G. Moldovan
132	Rohia	Poderei	2002	C. Kacsó, Marius Câmpeanu, Z. Șomcutean
133	Rozavlea	Șesul Mănăstirii	1965	R. Popa
134	Rus	La Zguri	1998	D. Pop
135	Sălișteea de Sus	La Dâmb	1981	G. M. Iuga
136	Săsar	Dâmbul Morii	1989	I. Stanciu
137	Satulung	Neprecizat	1960	-
138	Seini	Berenăș	1989	I. Stanciu
139	Seini	Beila	2007	D. Pop, R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman, G. Moldovan
140	Seini	Dagas	1989	I. Stanciu, C. Kacsó
141	Șieu	Poduri	1971	C. Kacsó, R. Popa
142	Șieu	Valea Șieului	1971	C. Kacsó, R. Popa
143	Șieu	Podul Ciutei	1971	C. Kacsó
144	Sighetu Marmației	<i>Cămara Cireghi</i>	2005	C. Kacsó, D. Pop, R. Cardoso, T. Ivanciuc
145	Sighetu Marmației	Cearda-Țărmuri	2005	T. Ivanciuc, C. Kacsó, R. Cardoso, D. Ghiman, D. Pop, Z. Șomcutean
146	Someș-Uileac	Bicirig	2000	Tr. Oros, D. Pop, Tr. Rus
147	Stremț	Poduri	1982	C. Kacsó
148	Stremț	Dealului Buii	1990	I. Stanciu
149	Stremț	La Rături	1985	I. Stanciu

BUNURI CULTURALE MOBILE ÎN URMA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DE SUP. JUD. MM

150	Suciu de Jos	Izvorâște	1971	C. Kacsó
151	Suciu de Jos	Gura Boii	1978	C. Kacsó
152	Suciu de Jos	Muncei	2003	C. Kacsó, D. Pop
153	Suciu de Jos	Vârful Carpănului	1998	C. Kacsó, Nona Palincaș, D. Pop, Florin Gogâltan, G. Pop
154	Suciu de Sus	Pleșa	2003	C. Kacsó, D. Pop, Z. Șomcutean
155	Suciu de Sus	Poduri	2003	C. Kacsó, D. Pop, Z. Șomcutean
156	Suciu de Sus	Poduri pe Coastă	1989	C. Kacsó
157	Suciu de Sus	Pe Rât	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
158	Suciu de Sus	Pe terasa înaltă din dreapta râului Suciu (Țibles)	1989	C. Kacsó, I. Stanciu
159	Tămășești	Dealul Tămășeștilor	2002	C. Kacsó, D. Pop, C. Robescu, Z. Șomcutean
160	Tăuți Măgherauș	Viile Tăuți	1970	C. Kacsó
161	Târgu Lăpuș	Intorsura/Torkolat	1972	C. Kacsó
162	Târgu Lăpuș	Eghereș	1978	C. Kacsó
163	Târgu Lăpuș	Sub Dâmb	2010	R. Cardoso, Z. Șomcutean, D. Ghiman, B. Bobîna
164	Unguraș	La Zguri/Togul Popii	2003	C. Kacsó, Gavril Babiciu
165	Vadu Izei	Deasupra Lui Bârsa	2010	D. Pop, R. Cardoso, B. Bobîna, T. Ivanciuc
166	Vălenii Șomcutei	Vâlceaua Tocilelor	1976	R. Harhoiu, G.M. Iuga, C Kacso, Vl. Zirra
167	Vălenii Șomcutei	În grădina lui Teodor Augustin	1980	G.M. Iuga
168	Vălenii Șomcutei	Ograda Budenilor	1990	C. Kacsó
169	Vălenii Șomcutei	Pe Vale	2009	D. Pop, M. Ardeleanu, B. Bobîna, Z. Șomcutean
170	Vălenii Șomcutei	Peștera Valea Rea	1980, 2007	1980-G.M. Iuga; 2007- Traian Minghiraș, Z. Șomcutean

Graficul de mai sus prezintă frecvența cercetărilor de suprafață efectuate pe cuprinsul județului Maramureș din perioada anilor 1960 – 2018. Tendința efectuării cercetărilor de suprafață este într-o creștere continuă, cele mai numeroase fiind efectuate în perioada anilor 2001-2004.

Localități în care au fost făcute, în mod repetat, cercetări de suprafață: Oarța de Sus, Corni, Bicaz, Lăpuș, Borșa Pasul Prislop, Ciolt, Coaș, Suciu de Sus, Vălenii Șomcutei, Bozânta Mică, Suciu de Jos.

Literatura

- Ardeleanu S. 2016 Sorana Ardeleanu, *Cercetările arheologice de teren și sondajele efectuate în anul 2011 în localitatea Mânău(județul Maramureș)*, Marmatia 13, 2016, p.51-65.
- Ardeleanu, Cardoso 2015 Marius Ardeleanu, Raul Cardoso, *Raport privind cercetările de suprafață și sondajele efectuate pe Culmea Breaza - județul Maramureș(I)*, Marmatia 12, 2015, p 163-188.
- Dragoman et alii 2012 Alexandru R. Dragoman, Dan Pop, Bogdan Bobîna, Ciprian Astaloș, *O arheologie a munților din Maramureș, România: preliminarii*, Marmatia 10/1, 2012, p. 217-232.
- Dragoman et alii 2015 Alexandru R. Dragoman, Dan Pop, Bogdan Bobîna, Marius Ardeleanu, Călin Șuteu, Ciprian Astaloș, Vlad Săsăran, *O arheologie a munților din Maramureș, România: cercetările din 2014 și 2015*, Marmatia 12, 2015, p. 197-234.
- Kacsó 2015 C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureș*, vol. I, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Baia Mare, Ethnologica, 2015.
- Pop 2015 Dan Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureș (I)*, Marmatia 12, 2015, p.5-58.
- Pop 2020 Dan Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureș(II)*, Marmatia 16-17, 2019-2020, p.5-30.

Artifacts discovered as a result of fieldwalking carried out in Maramureș County, preserved in the patrimony of the Archeology Department within the Maramureș County Museum of History and Archeology

(Abstract)

The article briefly presents the way in which the archeological vestiges resulting from the fieldwalking researches on the current territory of Maramureș County are ordered in the warehouse of the Archeology Department of the museum from Baia Mare.

It is mentioned that, if initially they were ordered according to the year in which they entered the patrimony of the museum, recently they have been alphabetically rearrangement.

Monica Leontina GHIMAN
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
olariumonica100@yahoo.com

MARMATIA 50 ANI - Bibliografie jubiliară

MIORIȚA ȘTEF

Ideea istoricului dr. Schönherr Gyula și a unor intelectuali de a înființa un muzeu orășenesc a început să prindă contur în anul 1899, prin înființarea *Asociației muzeale băimărene*. Astfel, la data de 19 iunie 1904 au avut loc festivitățile de deschidere oficială a „Muzeului orășenesc Baia Mare”. Cu acest prilej a fost editat *Ghidul Muzeului Orășenesc (Utmutató a Nagybánya Városi Múzeum Gyűjteményeihez, A múzeum megnyitása alkalmából közrebcstja a Nagybányai Múzeum Egyesület, Budapest, 1904)*¹.

În următoarele cincisecizdecenii, colecțiile muzeului au fost mutate în diferite imobile din zona centrală a orașului, instituția fiind deschisă pentru vizitatori doar în zilele de duminică și de sărbători, preț de două ore. Abia în 1950 activitatea muzeului a fost reluată.

■ 1951-1968. Muzeul Regional Maramureș

În perioada în care instituția a avut statut de muzeu regional, valoarea patrimoniului muzeal a crescut substanțial prin achiziții, donații și piese rezultate din cercetări arheologice. În aceste condiții, preocuparea muzeografilor s-a axat din ce în ce mai mult pe activitatea științifică, iar rodul acestor cercetări s-a materializat în studii și articole de specialitate. O parte dintre acestea au fost publicate în diverse producții tipografice editate de instituție. Dintre acestea amintim: O. Bandula, O. Valentin, I. Maștei, M. Pop, I. Copăcean, *Baia Mare - schiță monografică* (1965); Eugen Chirilă, Octavian Bandula, *Tezaurul Monetar de la Baia Mare* (1966); Radu Popa, Mircea Zdroba, *Șantierul Arheologic Cuhea. Un centru voievodal din veacul al XIV-lea* (1966); Maria Bitiri, Aurel Socolan, *Cercetări Paleolitice în Țara Oașului* (1966); Kurt Horedt, *Așezarea fortificată din perioada tîrzie a bronzului de la Sighetul Marmăției* (1966); Ioan H. Crișan, *Materiale dacice din necropola și așezarea de la Ciumești și problema raporturilor dintre daci și celți în Transilvania* (1966); Octavian Bandula, Cornel Borlea, Ioan Némethi, Aurel Socolan, Mircea Zdroba, *Pagini din istoria Maramureșului* (1967); I.D. Ștefănescu, *Biserica din Șurdești* (1967).

■ 1968-2006. Muzeul Județean Maramureș

Odată cu reorganizarea administrativ-teritorială a țării (Legea nr. 2 din 16 februarie 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului României), instituțiile din teritoriu își schimbă denumirile, astfel încât Muzeul Regional Maramureș devine Muzeul Județean Maramureș. La recomandarea Comitetului Județean pentru Cultură și Artă, instituția a trecut din categoria II A, în categoria I, pentru a permite „asigurarea unui număr sporit de cercetători-muzeografi”².

Consecința firească este faptul că muzeul a devenit din ce în ce mai activ în zona editorială. Câteva titluri: Radu Popa, *Cnezatul Marei* (1969); Trofin Hăgan, Valeriu Achim, Ioan S. Mureșan, Vasile Căpîlnean, *Maramureșul și unirea 1918* (1968); Viorica Ursu, Ioan Igna, Lucia Pop, *Memorandul românilor. Centenar* (1994); Viorica Ursu; Traian Ursu, *Monumente băimărene. Ctitorii ale lui Iancu de Hunedoara* (1999); Mircea Rusu, Octavian Bandula, *Mormîntul unei căpetenii celtice de la Ciumești* (1970); Eugen Chirilă, Aurel Socolan, *Tezaur și descoperiri monetare din colecția Muzeului Județean Maramureș* (1971); Carol Kacsó, *Ghidul expoziției de Arheologie* (1972); Grigore Man, Mănărăzan Mihaela, *Baia Mare - oraș medieval* (2004); Grigore Man, Carol Kacsó, *Comori ale epocii bronzului din nordul Transilvaniei* (2005); Mihaela Mănărăzan, *Turnul Sf. Ștefan - simbol peste veacuri al orașului Baia Mare* (2005).

Însă, marea provocare a fost editarea unei publicații periodice sub egida muzeului. Primul număr din *Marmatia* a apărut în anul 1969, în același an în care se lansau pe piața culturală anuare ale muzeelor din Cluj (*Napocensis* și *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*), Sibiu (*Cibinium* și *Brukental*), Alba Iulia (*Apulum*), Deva (*Sargetia*), Brașov (*Cumidava*) și Satu Mare (*Satu Mare. Studii și comunicări*)³.

Colectivul de redacție al publicației băimărene, la numărul inaugural, a fost alcătuit din Aurel Socolan și Carol Kacsó, care au girat, din punct de vedere științific, cele zece articole (97 de pagini, în

¹ Schönherr Gyula, *Utmutató a Nagybánya Városi Múzeum Gyűjteményeihez, A múzeum megnyitása alkalmából közrebcstja a Nagybányai Múzeum Egyesület, Budapest, 1904* (Ghidul colecțiilor Muzeului Orășenesc Baia Mare - 1904, traducere din limba maghiară realizată de Balogh Adalbert).

² Viorel Rusu, Lucia Pop, *Contribuții la istoria muzeului băimărean, 1898-2014*, în *Marmatia*, nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 124.

³ Diana Kincses, *Jubileu - Satu Mare, Studii și comunicări. De 50 de ani în slujba istoriei locale și regionale*, în *Satu Mare. Studii și comunicări*, nr. XXXV/II, 2019, p. 10.

total), grupate în două categorii: Arheologie-Istorie, respectiv Etnografie. Temele abordate în acest număr prezentau un larg interes în rândul cercetătorilor: necropola tumulară de la Lăpuș, sigiliile orașului Baia Mare, circulația cărții vechi românești în nord-vestul României, rituri agrare în cultura populară, ceramica din Țara Lăpușului etc.

Al doilea număr al publicației a apărut în anul 1971, în condiții grafice deosebite (hârtie lucioasă, coperti cartonate, îmbrăcate în mușama) și a cuprins 23 de articole din categoriile Arheologie-Istorie, Artă, Etnografie-Artă Populară, Științele Naturii, însumând 378 de pagini.

Începând cu numărul 9/1, publicația își schimbă formatul și formula grafică, colectivul de redacție fiind secondat de un valoros colegiu științific.

■ **Istoria primilor 50 de ani** a publicației Muzeului băimărean cuprinde:

- Marmatia 1*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 1969 (Îngrijire științifică: Aurel Socolan, Carol Kacsó).
- Marmatia 2*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 1971 (Coordonare: Aurel Socolan, Carol Kacsó).
- Marmatia 3*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 1977 (Colectivul de redacție și coordonare a lucrării: Valeriu Achim, Janeta Ciocan, Victor Gorduza, Traian Moldovan).
- Marmatia 4*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 1978 (Colectivul de redacție și coordonare a lucrării: Valeriu Achim, Janeta Ciocan, Viorica Ursu, Victor Gorduza, Rodica Chicuş, Traian Moldovan).
- Marmatia 5-6*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 1979-1981 (Colectivul de redacție și coordonare a lucrării: Valeriu Achim, Tiberiu Alexa, Janeta Ciocan, Rodica Chicuş, Victor Gorduza, Traian Moldovan, Viorica Ursu).
- Marmatia 7/2*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 2002 (Comitetul de redacție: Grigore Man, Lucia Pop, Traian Ursu, Viorica Ursu).
- Marmatia 7/1*, *Arheologie, Numismatică*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 2003 (Comitetul de redacție: Grigore Man, Carol Kacsó, Dan Pop, Alexandru Vulpe, Ioan Stanciu).
- Marmatia 8/1*, *Arheologie*, Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 2005. (Comitetul de redacție: Grigore Man, Carol Kacsó, Dan Pop, Ioan Stanciu, Alexandru Vulpe).
- Marmatia 8/2*, *Istorie, Etnografie, Astronomie*. Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare, 2005 (Comitetul de redacție: Grigore Man, Lucia Pop, Mihaela Mănărăzan, Oana Leșiu).
- Marmatia 9/2*, *Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie, 2007 (Comitetul redacțional: Viorel Rusu, Lucia Pop, Oana Repași).
- Marmatia 9/1*, *Arheologie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie, 2009 (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna. Colegiul științific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Pălincaș, Dr. Ioan Stanciu).
- Marmatia 10/1*, *Arheologie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, 2012 (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna. Colegiul Științific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu).
- Marmatia 11*, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, 2014 (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna, Oana Leșiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiș. Colegiul Științific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).
- Marmatia 12*, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, 2015. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna, Oana Leșiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiș. Colegiul Științific: Academician Alexandru Vulpe, Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).
- Marmatia 13*, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, 2016. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna, Oana Leșiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiș. Colegiul Științific: Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).
- Marmatia 14*, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia

Mare, 2017. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna, Oana Leșiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiș. Colegiul Științific: Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

-*Marmatia* 15, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, 2018. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Bogdan Bobîna, Oana Leșiu, Marius Câmpeanu, Ioan Botiș. Colegiul Științific: Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

-*Marmatia* 16/17, *Arheologie - Istorie*, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, 2019-2020. (Colegiul de redacție: Viorel Rusu, redactor șef; Dan Pop, secretar de redacție; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Oana Leșiu, Sorana Mișca, Marius Câmpeanu, Ioan Botiș. Colegiul Științific: Dr. Nona Palincaș, Dr. Ioan Stanciu, Dr. Ionuț Virgil Costea).

Valoarea științifică a studiilor publicate în *Marmatia* este incontestabilă, motiv pentru care considerăm utilă o bibliografie care să cuprindă toate titlurile apărute de-a lungul anilor.

Achim, Valeriu; Katz, Nándor, *Mobilizarea de către P.C.R. a organizațiilor muncitorești din Sighetu Marmăției în acțiunea de ajutorare a sinistraților (1933)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 205-219.

Achim, Valeriu, Elena Pop Hossu-Longin (I), în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 298-308.

Achim, Valeriu, *Sesiuni de comunicare*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 313-314.

Achim, Valeriu, *Dr. Ion Mihalyi de Apșa susținând vechimea și continuitatea românilor maramureșeni*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 57-64.

Achim, Valeriu, Elena Pop Hossu-Longin (II), în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 493-514.

Achim, Valeriu, *Opt decenii de activitate muzeală la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 55-75.

Achim, Valeriu, *Ion Popescu din Coaș - înaintaș al învățămîntului pedagogic din Moldova*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 238-247.

Achim, Valeriu, *Forumul istoriografiei mondiale*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 603-606.

Achim, Valeriu, *Înființarea și dezvoltarea unei biblioteci publice la Baia Mare (1880-1950)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 180-187.

Achim, Valeriu, *Primul ziar românesc la Baia Mare, "Gutinel" 1889-1890*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 188-192.

Alexa, Tiberiu, *Ipolit Strâmbu - un proiect inedit de reorganizare și dezvoltare a Centrului artistic de la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 528-571.

Antal, Ligia; Antal, Mircea, *Plantele cunoscute și utilizate de sătenii din Breb*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 267-276.

Antonescu, Romulus, *Morfologia măștilor populare și funcția lor ceremonială*, în *Marmatia*, 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p.432-435.

Ardeleanu, Marius, *Sanctuarele dacice. Contribuții la o încercare de reconstituire*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 183-214.

Ardeleanu, Marius, *Istoria timpurie a vandalilor. Surse literare antice și realități arheologice*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 147-170.

Ardeleanu, Marius, *O fibulă de epocă romană de tip „Cociș 19a”*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p.123-130.

Ardeleanu, Marius, *Gropile patrulatere cu pereții lutuiți și arși de la Bozânta Mică - Grind (jud. Maramureș). Cercetare și experiment arheologic*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 59-95.

Ardeleanu, Marius; Cardoș, Raul, *Raport privind cercetările de suprafață și sondajele efectuate pe Culmea Breaza - județul Maramureș (I)*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p.163-188.

Ardeleanu, Marius, *Tabăra de arheologie experimentală pentru copii Omnis Barbaria (ediția I)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 67-90.

Ardeleanu, Marius, *Un topor de epocă avară descoperit la Sighetu Marmăției*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 57-75.

Ardeleanu, Sorana, *Cercetările arheologice de teren și sondajele efectuate în anul 2011 în localitatea Mânău (județul Maramureș)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 51-65.

Ardeu, Adriana; Bălos, Angelica, *Figurine zoomorfe descoperite la Măgura Uroiului*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 183-186.

- Babici, Ion**, *Contribuții maramureșene la războiul de independență*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p.79-83.
- Bader, Tiberiu**, *Acul de bronz de la Budești*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 125-128.
- Balogh, Adalbert**, *Un document inedit din 1939 privind lupta muncitorilor baimăreni împotriva fascizării țării*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p.105-108.
- Balogh, Adalbert**, *Aspecte privind pătrunderea capitalului străin în industria minieră din Maramureș între ani 1860-1918(I)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 137-151.
- Balogh, Adalbert**, *Aspecte privind pătrunderea capitalului străin în industria minieră din Maramureș între anii 1860-1918 (II)*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 266-394.
- Balogh, Adalbert**, *Contribuții la cunoașterea dezvoltării zootehniei în Maramureș – începuturile aclimatizării „Brunei de Maramureș”*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 295-298.
- Bandula, Octavian**, *Din lupta intelectualității universitare împotriva fascismului (1934-1940)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 221-235.
- Bandula, Octavian**, *O lucrare de prestigiu: Gheorghe T. Pop „Caracterul antinațional și antipopular al activității Partidului Național Creștin”*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 525-528.
- Banu, George, Maria**, *100 de ani de presă tulceană*, Tulcea, 1979, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 628-629.
- Băcuiet-Crișan, Dan**, *Cercetări arheologice de suprafață privind habitatul medieval timpuriu (sec. VII-XI) pe teritoriul județului Sălaj*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 317-345.
- Băcuiet-Crișan, Dan**, *Așezarea medievală timpurie de la Nușfalău “Țigoiul lui Benedek” (Jud. Sălaj)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 269-290.
- Băcuiet-Crișan, Dan**, *Două brățări de la începutul perioadei medievale timpurii. Reinterpretări tipologice și cronologice*, în *Marmatia*, Nr.12, Baia Mare, 2015, p. 189-195.
- Băcuiet-Crișan, Sanda**, *Aspecte de viață economică în neoliticul din Sălaj*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p.19-36.
- Băcuiet-Crișan, Sanda**, *Rituri și ritualuri funerare în neoliticul din nord-vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 5-24.
- Bănățeanu, Tancred**, *Persistența unor străvechi rituri agrare în cultura populară românească*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p.58-72.
- Bănățeanu, Tancred**, *Elemente de unitate în cultura populară românească*, în *Marmatia*, Nr. 4, 1978, p. 283-288.
- Bănățeanu, Tancred**, *Perspectivile și problemele de viitor ale artei populare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 389-396.
- Bârsan, Viorica**, *Activitatea cultural-educativă în lumina documentelor de partid și de stat*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 311-312.
- Bârsan, Viorica**, *Schimb de publicații cu străinătatea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 611-612.
- Bârsan, Viorica**, *Cartea veche românească din secolul al XVII-lea, de pe teritoriul Maramureșului istoric. Catalog*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 242- 258.
- Bârsan, Viorica**, *Manuscrise slave din secolele XVI-XVII, de la Biserica din Vișeu de Mijloc – Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 258-266.
- Bălan, A. Gavril**, *Mărturii locale inedite privind Revoluția de la 1848 condusă de Avram Iancu*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 318-324.
- Băjenaru, Constantin**, *Refugiați din Maramureș în județul Făgăraș după Dictatul de la Viena*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 91-101.
- Bejinariu, Ioan**, *Noi descoperiri ale culturii Suciului de Sus din Județul Sălaj*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 65-82.
- Bejinariu, Ioan**, *Piese preistorice de bronz de pe Valea Someșului (sectorul județului Sălaj)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 131-141.
- Berdan, Ioan; Cristea, Ion**, *Probleme privind conservarea obiectelor din argint*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 240-242.
- Béres, Iosif**, *Aspecte noi în avifauna Maramureșului (lucrări preliminare)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 340-349.
- Béres, Iosif**, *Avifauna cinegetică a depresiunii Maramureș și problemele ei ecologice*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 242-253.
- Béres, Iosif**, *Contribuții la cunoașterea ornitofaunei depresiunii Maramureșului*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 391-426.

- Bereș, Marta**, *Cunoașterea și valorificarea macromicetelor comestibile de către populația din raza ocolurilor silvice Mara și Sighet*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 444-457.
- Bereteu, Dinu**, *Așezarea dacică fortificată de la Sălicea (com. Ciurila, jud. Cluj)*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 109-122.
- Bereteu, Dinu**, *Locuirea din a doua epocă a fierului de la Băraii (Jud. Cluj)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 13-19.
- Bereteu, I. Dinu**, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Cluj (III)*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 31-55.
- Bindea, Diana**, *Fauna culturii Coțofeni din Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 57-70.
- Bilțiu, Pamfil**, *Repere moderne în cercetarea actuală a creației populare orale*, în *Marmatia*, Nr.3, 1977, Baia Mare, p.316-318.
- Bilțiu, Pamfil**, *Realități social-economice pe moșia grofului Blomberg din Gârdani, la începutul secolului XX*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 209-213.
- Bilțiu, Pamfil**, *Mesele țăranului maramureșean în tradiții, credințe și obiceiuri*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 156-160.
- Bitiri, Maria; Socolan, Aurel**, *Date noi cu privire la paleoliticul din Oaș. (Descoperiri de suprafață și mici sondaje)*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 5-10.
- Bitiri, Maria**, *Așezarea paleolitică de la Bușag (Date preliminare)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 7-18.
- Bitiri, Maria; Cârciumar, Marin**, *Așezarea paleolitică de la Bușag și mediul său natural*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 79-106.
- Bob, Ioan**, *Ce sunt "stelele căzătoare"?*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 182-186.
- Bobîna, Bogdan**, *Stadiul actual al cercetărilor arheologice privind neoliticul din nord-vestul României (județul Maramureș)*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p.7-22.
- Bobîna, Bogdan**, *Trei „topoare - vălătuc” (Walzenbeile) din colecția Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 7-15.
- Bobîna, Ancuța**, *Cristian Virag, Situl neolitic Halmeu-Vamă, Editura Muzeului Sătmărean 2015*, p. 235, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 325-325.
- Bobîna, Ancuța**, *Scurtă notă asupra unei figurine antropomorfe descoperită la Tibru, com. Cricău (județul Alba)*, în *Marmatia*, Nr.14, Baia Mare, 2017, p. 5-13.
- Bota, M. Ion**, *Contribuții la istoria învătământului românesc în nord-vestul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 92-107.
- Botezan, Liviu**, *Vasile Lucaciu, începutul activității politice*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 158-171.
- Bologa, Vasile**, *Minerale maramureșene*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 232-241.
- Bologa, Vasile**, *Mircea Eliade și folclorul Maramureșului*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 534-536.
- Botiș, Ioan**, *Forme de rezistență la încercările de colectivizare a agriculturii în Regiunea Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 145-154.
- Botiș, Ioan**, *Violența și mijloace punitive în Țările române la sfârșitul evului mediu și începutul timpurilor moderne*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 175-182.
- Botiș, Ioan**, *Lumea internațională în ziarul Pentru socialism. De la izbucnirea războiului din Coreea la moartea lui Stalin (1950-1953)*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 145-184.
- Cavruc, Valeriu**, *The ciomortan group in the light of new-researches*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p.81-123.
- Cardoș, Raul**, *Cahle descoperite la Casa Lendvay din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 355-373.
- Cardoș, Raul**, *Cahle descoperite la Casa Parohială Reformată di Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p.199-208.
- Cardoș, Raul**, *Descoperiri monetare romane în Barbaricum-ul din zona de nord-vest a României (sec. II - IV p. Chr.)*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p.131-164.
- Cardoș, Raul**, *Un medalion roman de aur din timpul împăratului Valentinianus I*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 51-56.

- Cardoș, Raul**, *Monede romane din colecția Pipaș în Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 21-32.
- Cardoș, Raul**, *O fibulă de epocă romană descoperită la Bozânta Mică „Grind”*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 49-56.
- Cardoș, Raul**, *Un denar roman descoperit la Oarța de Sus, județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 57-62.
- Călian, Livia**, *Comitatul Maramureș în medalistică (sec. XIX – XX)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 415-420.
- Căpîlnean, Vasile**, *Contribuții la cunoașterea preocupărilor pentru înființarea de școli medii românești în Baia Mare și Seini, după revoluția de la 1848*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1971, p. 161-172.
- Căpîlnean, Vasile; Pușcașu, Petre**, *Reuniunea învățătorilor români din Maramureș (1883-1918)*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 84-91.
- Căpîlnean, Vasile**, *Maramureșenii – participanți activi la înfăptuirea unirii (1918)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 197-210.
- Căpîlnean, Vasile**, *Șase scrisori barițiene inedite*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 532-534.
- Căpîlnean, Vasile; Oszóczki, Coloman**, *Un document inedit privind Chioarul secolului al XVII-lea. Conscrierea familiilor nobile românești*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 25-56.
- Câmpeanu, Marius; Dudaș, Florian; Cazania lui Varlaam în Transilvania**, Editura Lumina, Oradea, 2004, 416p. +80 ilustrații, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 288-290.
- Câmpeanu, Marius**, *Copiști de manuscrise din Maramureș (sec. XVI-XVIII)*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 25-39.
- Câmpeanu, Marius**, *Învățămintul confesional românesc din Protopopiatul Cetății de Piatră în secolul al XIX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 32-43.
- Câmpeanu, Marius**, *Aurel Socolan, Circulația cărții românești până la 1850 în județul Maramureș*, Baia Mare, 2005, 348 pp. +19 ilustrații, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 158-159.
- Câmpeanu, Marius**, *Vicarii greco-catolici ai Maramureșului între anii 1860 și 1917*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 269-287.
- Câmpeanu, Marius**, *Legislația școlară din Transilvania. A doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 103-108.
- Câmpeanu, Marius**, *Structura Vicariatului Greco-Catolic al Maramureșului între anii 1860 și 1917. Studiu de caz: Protopopiatul Greco-Catolic Vișeu*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 129-140.
- Câmpeanu, Marius**, *Protopopiatul Greco-Catolic Sighet între anii 1860 și 1917. Studiu de caz: Parohia Greco-Catolică Sighet*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 111-121.
- Cernicica, Dumitru**, *Acțiuni de luptă antifascistă în Maramureș în anii 1935-1936, sub semnul frontului popular*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 219-228.
- Chicuș, Rodica; Iuga, Georgeta Maria**, *Catalogul de piese ceramice din colecția „Alexandru Șainelic”*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 480-509.
- Chiș Șter, Ioan**, *Evenimente și personalități istorice în folclorul maramureșean*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 303-309.
- Chiș Șter, Ioan**, *O valoroasă antologie de folclor literar: Dumitru Pop „Folclor din zona Codrului”*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 529-531.
- Chiș Șter, Ioan**, *Elemente de unitate și continuitate în cultura populară spirituală din zona Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 397-403.
- Ciocan, Janeta**, *Dezvoltarea secției de etnografie a Muzeului Județean Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 314-316.
- Ciocan, Janeta**, *Instalații populare pentru obținerea uleiului în zonele etnografice Chioar și Lăpuș*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 297-303.
- Ciocan, Janeta; Chicuș, Rodica**, *Acțiuni cultural-educative de valorificare a patrimoniului etnografic*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 477-482.
- Ciocan, Janeta**, *Implicații socio-economice ale orînduirii socialiste în cultura populară din satele Mocira și Cicîrlău*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 404-423.
- Ciocan, Janeta**, *Obiectul etnografic muzeal în condițiile revoluției tehnico - științifice*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, 1979-1981, p. 586-588.

- Ciocan, Janeta, Ioan Godea, Ioana Cristache-Panait** (colaboratori Aurel Chiriac, Marin I. Mălinaș), *Monumente istorice bisericesti din eparhia Oradiei, Județele Bihor, Sălaj și Satu Mare, Bisericile de lemn, Oradea 1978*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 624-626.
- Ciocan, Janeta; Toșa, Ioan**, *De la grâu la pâine*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 262-265.
- Ciornei, Alexandru**, *The occurrence and availability of siliceous rocks around the Palaeolithic site of Bușag-Coasta Bușagulului (Maramureș county, Nord-Western România) / Ocurența și disponibilitatea rocilor silicioase în jurul sitului paleolitic de la Bușag-Coasta Bușagulului (județul Maramureș, Nord-Vestul României)*, în *Marmatia*, Nr.15, Baia Mare, 2018, p. 5-39.
- Ciornei, Alexandru, Mariș, Izabela**, *From the Lower Danube to the Middle Prut and across the Carpathians: long-distance raw material transfers during the Upper Palaeolithic / De la Dunărea de Jos la Prutul Mijlociu și peste Carpați: transferuri de materii prime pe distanțe lungi în timpul paleoliticului superior*, în *Marmatia*, Nr. 15, Baia Mare, 2018, p. 41-67.
- Ciubăncan, Vasile**, *Date demografice, socio-economice cu privire la populația din Maramureș afectată de Dictatul de la Viena din 30 august 1940*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 324-347.
- Ciupea, Ioan**, *Muzeul Memorialului de la Sighet*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 281-285.
- Cojocaru, Lucia**, *Manipularea patrimoniului - expozițiile temporare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 271-277.
- Coroian, Adriana**, *Percepția populației din regiunea Baia Mare asupra revoluției maghiare din 1956*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p.117-123.
- Cozmuța, Augustin**, *Cercetarea istorică maramureșeană*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 606-608.
- Crișan, Ion Horațiu**, *În legătură cu datarea necropolei celtice de la Ciumești*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 55-99.
- Crișan, Gheorghe**, *Profesorul dr. docent Florin Ulmeanu (1903-1973)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 515-520.
- Crișan, I. Horațiu**, *Gândirea, creația științifică și tehnică a geto-dacilor*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 129-149.
- Cuceu, Ion**, *Cultura tradițională în atenția sociologiei*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 209-216.
- Dăncuș, Mihai**, *Riturile de separare, agregare și de inițiere în faza copilăriei. Zona Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 437-459.
- Deac, Dan, Augustin**, *Un monument egiptizant din Dacia Porolissensis*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 193-205.
- Demjén, Andrea; Ardeleanu, Marius**, *Săpături arheologice la biserica reformată din Tăuții Măgherauș*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 63-86.
- Dobos, Alpár; Lăzărescu, Vlad-Andrei**, *An unpublished fibula found in the area of Sic, County Cluj* în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 171-182.
- Domuța, Emil**, *Un cărturar maramureșean - pioner al editării "Cronicii" lui Gheorghe Șincai la 1843*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 314-316.
- Domuța, Emil**, *Ioan Mihályi de Apșa (1844-1914) în corespondența inedită*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.113-121.
- Dordea, Ioan**, *Din activitatea despărțământului Vișeu-Iza al ASTREI, pentru păstrarea ființei naționale*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 170-175.
- Dordea, Ioan**, *Aspecte tehnice ale transportului sării pe Tisa în secolul al XVIII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 87-91.
- Dragoman, Alexandru**, *Andrzej Kola, Archeologia Zbrodni. Oficerowie polscy na cmentarzu ofiar NKWD w Charkowie - The archaeology of the crime. Polish officers in the cemetery of NKVD victims in Charkov, Toruń, 2005*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 217-220.
- Dragoman, Alexandru**, *Despre interpretarea culturii materiale ca „probă”: comentariu cu privire la arheologie, politică, români, unguri și secui în Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 207-216.
- Dragoman, Alexandru; Pop, Dan; Bobîna, Bogdan; Astaloș, Ciprian**, *O arheologie a munților din Maramureș, România: preliminarii*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 217-235.
- Dragoman, Radu-Alexandru; Oanță-Mărghitu, Sorin**, *A comment on the Contemporary Archaeology Programme, Romania / Comentarii privind programul de arheologie contemporană din România*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 87-92.

- Dragoman, Radu-Alexandru; Oanță-Mărghitu, Sorin**, *Manifest pentru o arheologie critică a capitalismului din România*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 93-100.
- Dragoman, Radu-Alexandru; Pop, Dan; Bobîna, Bogdan; Ardeleanu, Marius; Șuteu, Călin; Astaloș, Ciprian; Săsăran, Vlad**, *O arheologie a munților din Maramureș, România: cercetările din 2014 și 2015*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 197-234.
- Dragoman, Radu-Alexandru**, *Epilog arheologic la jurnalul doctorului Jivago*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 235-252.
- Dragoman, Radu-Alexandru; Pop, Dan; Bobîna, Bogdan; Ardeleanu, Marius; Șuteu, Călin; Astaloș, Ciprian**, *O arheologie a munților din Maramureș, România: cercetările din 2016 și 2017*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 77-102.
- Dragoman, Radu-Alexandru**, *Contribuții la o arheologie a represiunii politice în România interbelică: memoria materială a evenimentelor din lagărul de concentrare de la Miercurea Ciuc, 1939*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 141-165.
- Dragotă, Ioana**, *Despre „Revista Catolică” a lui Vasile Lucaciu*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 61-75.
- Dumitrașcu, Sever**, *Muzeul Țării Crișurilor – schiță monografică*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 589-594.
- Enea, Constantin; Șchiopu, Vasile**, *Aspecte din viața social-economică și lupta țărănimii maramureșene (1914-1918)*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 185-204.
- Farcaș, Ioan-Mircea**, *Câteva observații asupra unor termeni utilizați în astronomie din perspectivă lingvistică*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 166-171.
- Fazecaș, Gruia, Traian**, *Un sceptru de os recent descoperit la Oradea-Salca “Fabrica de bere”*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 71-80.
- Fătu, Mihai**, *Trăsături ale regimului de ocupație horthystă asupra nord-estul Transilvaniei, 1940-1944*. în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 255-268.
- Felecan, Nicolae**, *Legătura dintre limba și fînța națională în ziarul “Gutinel”*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 193-197.
- Festilă, S. Aurel**, *Relații și mărturii despre Baia Mare în secolul al XVI-lea*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.69-77.
- Festilă, S. Aurel**, *Considerații cu privire la prima atestare documentară a municipiului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 167-174.
- Filip, Tănase**, *Chestionarele lui B. P. Hasdeu pe teritoriul Maramureșului*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 198-208.
- Filip, Tănase**, *Preocupări de etnologie și folclor la învățătorul Vasile Rebreanu*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 476-479.
- Formagiu, Hedviga; Pauncev, Milcana; Stanciu, Smărăndița, Băița**, *un centru de lădari necunoscut*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 81-91.
- Gaiu, Corneliu**, *Un depozit de antichități romane de la Orheiu Bistriței*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 215-225.
- Gáll, Ervin**, *Două spade scurte descoperite în sud-estul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 227-235.
- Geba, Maria**, *Materiale suport pentru text și imagine: structură, caracterizare preventivă*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 217-224.
- Gherheș, Ilie, Alexandru Filipașcu – un aristocrat sublim al propriului destin, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 328-331.**
- Gherheș, Ilie**, *În iarna 1942/1943 Ion Tămaș Părăscău din Budești – încă un haiduc pe urmele lui Pinteza Viteazul*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 143-149.
- Gherman, Mircea**, *Mărturii documentare despre Andrei Mureșianu*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 224-237.
- Ghițescu, Tamara; Mihalka, Ștefan; Götz, Andrei**, *Ocurența blendelor din zona Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 379-390.
- Glodariu, Ioan; Dănilă, Ștefan**, *Depozitul de vase romane de bronz de la Dipșa*, în *Marmatia*, Nr. 2, 1971, Baia Mare, p. 93-96.
- Gorduză, Victor**, *Contribuții la cunoașterea mineralogiei topografice a bazinului Baia Mare și reflectarea ei în colecția Muzeului Județului Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 219-231.

- Gorduză, Victor**, *Considerații privind valoarea de patrimoniu cultural național în lumea minerală*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 466-470.
- Gorduză, Victor**, *Expoziții minerale*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 616-617.
- Goron, E. Doru**, *Voluntarii români ardeleni și bucovineni – în lupta pentru desăvârșirea statului național român unitar (1916-1919)*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 312-323.
- Haimovici, Sergiu**, *Resturile animaliere și umane dintr-o groapă de cult (groapa 4) a culturii Wietenberg de la Oarța de Sus – Ghiile Botii*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 57-64.
- Horvat, Săluc**, *Cartea românească veche și rară în unele biblioteci din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 536-537.
- Hossu, Valer**, *„Natio Valachica”, sau nobilimea în Maramureșul secolului al XIV-lea*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 11-16.
- Hossu, Valer**, *Aura dinastică maramureșeană a lui Ștefan cel Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 9-24.
- Hulber, Maria**, *Experiențe postcarcerale: Episcopul Iuliu Hossu în arhivele Securității*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 109-120.
- Hutira, Toma; Pop, Ioan**, *Modificări în structura personalului muncitor din industria județului Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 376-380.
- Iacoș, Ion**, *Contribuția muncitorilor din Maramureș la lupta contra pericolului fascist, pentru apărarea libertăților democratice, a independenței naționale a României*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 92-104.
- Iacoș, Ioan**, *Vasile Lucaciu și unitatea națională a românilor: 1917-1918*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 175-196.
- Iftimi, Dan, Constantin**, *Protopopiatul greco-catolic Vișeu: arondare, protopopi, competențe și realizări 1850-1905*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 253-268.
- Ignat, Ovidiu**, *Catalogul Messier – idei de observații pentru astronomii amatori*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 187-189.
- Ionită, Maria Magdalena**, *Date privind constituirea patrimoniului Muzeului Național înființat la București în anul 1834*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 243-249.
- Iosipescu, Sergiu**, *Constatări de istorie militară medievală în bazinul Someșului Mijlociu*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 162-166.
- Istrate, Angel; Szöcz, Péter Levente**, *Cercetare arheologică la casa „Vulturul Negru”: Documente de civilizație urbană la Baia Mare din secolele XV – XVIII*, în *Marmatia*, nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 345-359.
- Ittu, Constantin**, *Influențe heraldice maramureșene asupra primei steme a voievodatului Moldovei*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 157-161.
- Ivanciuc, Teofil**, *Din arheologia Țării Maramureșului. Istoricul cercetărilor. Bibliografia străină*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 7-22.
- Ivanciuc, Teofil**, *Completări la Repertoriul Arheologic al județului Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 15-30.
- Ivanciuc, Teofil**, *1567 – Reprezentări grafice timpurii ale unor fortificații din nord-vestul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 101-110.
- Iuga, Ion**, *Ideile fundamentale ale „Istoriei pentru începutul românilor în Dachia” de Petru Maior*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 153-160.
- Iuga, Maria Georgeta**, *Premise privind repertorierea și sistematizarea materialului arheologic*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 471-476.
- Iuga, Maria Georgeta**, *Cercetări arheologice de suprafață din zona Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 150-153.
- Iuga, Georgeta Maria**, *Ion Miclea, Radu Florescu, Strămoșii românilor. Vestigii milenare de cultură și artă, București, 1980; vol. I. – Preistoria Daciei, vol. II – Geto-Dacii, vol. III – Decebal și Traian, vol. IV – Daco-romanii*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 617-619.
- Iuga, Georgeta Maria**, *Radu Popa, Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Mărturii de civilizație medievală românească. O casă a domniei și o sobă monumentală de la Suceava pe vremea lui Ștefan cel Mare, București, 1979*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 619-620.
- Iuga, Maria Georgeta**, *Monede din tezaurul de denari romani imperiali descoperit la Teceu*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 229-248.
- Iuga, Georgeta Maria**, *Noi cercetări de arheologie medievală în Maramureș: fortificația de la Valea Borcutului -raport preliminar*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 291-296.

- János, Némethi**, *Mormântul celtic de la Ciumești-“Pârâul Sf. Paul”/“Szent Pául Patak”*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, p. 187-199.
- Josan, Nicolae**, *Un manuscris inedit despre “Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș”*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 172-179.
- Kacsó, Carol**, *Unele considerații cu privire la geneza ceramicii din necropola tumulară de la Lăpuș*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 36-54.
- Kacsó, Carol; Popa, Radu; Bitiri, Maria; Comșa, Eugen**, *Cronica săpăturilor arheologice efectuate de Muzeul Județean Maramureș în perioada 1968-1970*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 368-372.
- Kacsó, Carol**, *Descoperiri inedite de bronzuri din Județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 27-36.
- Kacsó, Carol**, *Toporul de bronz de la Ilba*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 65-69.
- Kacsó, Carol**, *Depozitul de bronzuri de la Lăpuș*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 115-124.
- Kacsó, Carol**, *Expoziția „Tracii și geto-dacii în nord-vestul României”*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 612-616.
- Kacsó, Carol**, *Toporul de cupru de la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 37-42.
- Kacsó, Carol**, *Noi descoperiri Suci de Sus și Lăpuș în Nordul Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 105-183.
- Kacsó, Carol**, *Reuniuni științifice internaționale de arheologie la Baia Mare 1997-2001*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 391-412.
- Kacsó, Carol**, *Raport cu privire la activitatea Secției de Arheologie*, în *Marmatia*, Nr.7/1, Baia Mare, 2003, p. 431-439.
- Kacsó, Carol**, *Un vas wietenberg cu decor deosebit de la Oarța de Sus*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 125-130.
- Kacsó, Carol**, *Descoperiri pre și protoistorice la Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 153-181.
- Kacsó, Carol**, *Expoziția „Comori ale epocii bronzului din Nordul Transilvaniei” la Muzeul de Arheologie și Istorie din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 421-451.
- Kacsó, Carol**, *Descoperirile din epoca bronzului de la Sarasău*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 59-100.
- Kalmar, Zoia**, *Unelte din piatră șlefuită descoperite la Oarța de Sus*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, 1979-1981, p. 107-114.
- Kós, Károly**, *O tehnică de caracter arhaic: făcutul cuțitor de coasă în zona Lăpuș*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 244-278.
- Lazăr, Emil**, *Pintea Viteazul, într-o legendă inedită din Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 73-80.
- Lazăr, Ioachim**, *Noi date privind pregătirile de la Țebea și Baia de Criș pentru aniversarea centenarului nașterii lui Avram Iancu (1924)*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 122-142.
- Lăptoiu, Negoită**, *Perioada baimăreană a picturii lui Petre Abrudan (1933-1947)*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 126-142.
- Lăptoiu, Negoită**, *Date privind colonia și școala de pictură de la Baia Mare în perioada interbelică*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 355-365.
- Lăptoiu, Negoită**, *„Donația Demian” făcută Muzeului din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 572-577.
- Leșiu, Oana**, *Bellu, Ștefan, Ion Șugariu – poet și critic literar, Baia Mare, Editura Gutinul, 2004, 176 pp.+ Referințe critice la ediția Ion Șugariu – un poet căzut în război, Baia Mare, 1975, extrase*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 291-294.
- Luca, Cristian**, *Întoarcerea lui Petru Cercel la Hust. Câteva aspecte ale detenției sale în Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 16-24.
- Maier, O. Radu; Comanici, Germina**, *Cercetări privind arhitectura populară din nord-vestul țării*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 310-324.
- Manea, Doina Veronica**, *Metode de conservare activă a colecțiilor pe suport papetar: Neutralizarea în masă*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 197-202.
- Man, Grigore**, *Tricolorul în bisericile Maramureșului*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 46-47.
- Man, Grigore**, *Considerații privind decorul și ornamentica bisericilor de lemn din Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 124-127.
- Marian, Carmen**, *Impresiuni de textile pe ceramică arheologică. Cercetări preliminare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 190-196.

- Marian, Felix**, *Aspecte medico-sanitare oglindite de ziarul "Gutinel" din Baia Mare (1889-1990)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 198-203.
- Marian, Felix**, *Probleme de sănătate în presa băimăreană din ultimele decenii ale secolului XIX*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 97-102.
- Marian, Felix**, *Florian Ulmeanu - precursor al medicinei sportive românești*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 133-140.
- Marin, Florea**, *Profesorul Dr. Gheorghe Bilașcu (1863-1926), eminent fiu al Maramureșului*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 204-208.
- Marina, Mihai**, *Începuturile gazetei "Graiul Maramureșului"*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 228-235.
- Matei, Alexandru**, *Noile dimensiuni și valențe ale istoriei naționale. Aspecte ale cercetării și prezentării istoriei reflectate în opera președintelui Nicolae Ceaușescu*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 26-57.
- Maxim, Zoia**, *Descoperiri neo-eneolitice la Bicaz - "Igoaie"*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 7-18.
- Maxim, Zoia**, *Din istoria orașului Seini (partea I)*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 143-151.
- Mănărăzan, Mihaela**, *Colecția de arme medievale a Muzeului Județean Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 250-261.
- Mănărăzan, Mihaela**, *Pastoureau, Michel, O istorie simbolică a Evului Mediu occidental (Titlul original Une histoire symbolique du Myen Âge Editions du Seuil)*, Editura Cartier, 2004, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 284-287.
- Mănărăzan, Mihaela**, *Privilegiile orașului minier Baia Mare în secolele XIV-XVI și importanța lor în procesul de dezvoltare urbană din NV Transilvaniei*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 5-21.
- Mănărăzan, Mihaela**, *„Muzeul Viu” un program de educație muzeală de succes*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 154-157.
- Micluță, Aurel**, *Contribuții la o cunoaștere istorică a invaziilor de lăcuste în partea de nord-vest a Republicii Socialiste România*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 427-438.
- Mihoc, Blaga; Bălan, Gavril**, *Stampe inedite din colecția Muzeului Județean Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 128-143.
- Mihoc, Blaga**, *Ecoul războiului de independență în Transilvania 1877-1878*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p.174-184.
- Mihoc, Blaga**, *Pentru dezmembrarea Episcopiei de Munkács*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.60-73.
- Mișca, Sorana**, *Simboluri ale breslei măcelarilor prezente în patrimoniul muzeal băimărean – Bastionul Măcelarilor și lada de breaslă*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 93-100.
- Mocanu, Radu Marin**, *150 de ani de la Revoluția din 1848-1849. Considerații privind țărănimea ca suport ideologic și programatic pentru conducătorii Revoluției române de la 1848*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 92-95.
- Moisa, Gabriel**, *Consecințele răscoalei țărănești din vestul României din iulie-august 1949*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 107-116.
- Moldovan, Traian**, *Intenții și perspective privind relația muzeu-public, în cadrul tematicii expoziției de bază a Secției de artă din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 581-585.
- Moldovan, Liviu**, *O audiere de martori din anul 1777 privitoare la familiile nobile românești din satul Vărai, districtul Chioar*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 81-86.
- Moșneagu, Mina; Mustăță Mariana**, *Efecte secundare ale unor substanțe folosite în conservarea lemnului biodeteriorat*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 203-216.
- Muha, Veronica**, *Simbolistica tatuajului în basmele și baladele românești. Studiu de caz: Petru Caraman*, în *Marmatia*, Nr. 15, Baia Mare, 2018, p. 69-76.
- Muscă, Mihai**, *Grafica lui Eugen Pascu*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 236-243.
- Muscă, Mihai**, *Troița din Moisei*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 341-354.
- Muscă, Ioan**, *Adunarea generală anuală a Despărțământului sălăjean-chiorean al ASTREI de la Șomcuta Mare (3 august)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 213-219.
- Muscă, Ioan**, *Adunarea anuală a Despărțământului sălăjean-chiorean al ASTREI ținută la Șomcuta Mare, 8 august 1909*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 103-112.
- Nădișan, Ioan**, *Acțiunea de repopulare a caprei negre în rezervația naturală Pietrosul Rodnei*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 255-267.

- Nădișan, Ioan**, *Implicațiile poluării asupra vegetației în zona municipiului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 369-378.
- Negustor, Gheorghe**, *Marea iluzie și motivația plecării pe front în Primul Război Mondial*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 167-174.
- Neamțu, Gelu**, *Din activitatea lui Sigismund Pop, la 1848-1849*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 126-139.
- Németi, Ioan**, *Scurt istoric al sigiliilor orașului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 16-21.
- Németi, János**, *Mormântul celtic de la Ciumești - „Pârâul Sf. Paul”/„Szent Pál Patak”*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, 2003, p. 187-200.
- Olenici, Dimitrie**, *Priorități românești în observarea cometelor*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 172-175.
- Opriș, Ion**, *Endo și exogamia în satele Poienile Izei și Botiza*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 460-473.
- Opriș, Valeriu**, *Baia Sprie – mobilitatea teritorială a forței de muncă din industria minieră*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 381-385.
- Ordentlich, Ivan; Kacsó, Carol**, *Contribuții la cunoașterea ritului de înmormântare practicat în necropola tumulară de la Lăpuș (Județul Maramureș)*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 11-15.
- Ordentlich, Ivan**, *Aria de răspândire a culturii Otomani de pe teritoriul României*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 19-35.
- Oros, Ioan Maria**, *Un exemplar din Gramatica lui Ioan Alexi (Viena, 1826) în colecții sălăjene*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 40-45.
- Oros, Ioan, Maria**, *Preocupări istoriografice romantice (postrevoluționare) asupra cărții românești din Transilvania*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 22-26.
- Oszóczki, Coloman**, *Documente inedite referitoare la Pinteza Viteazul în Arhivele Maramureșene*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 106-120.
- Oszóczki, Coloman**, *Mișcări sociale și politice din bazinul băimărean în primul deceniu al secolului al XX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 157-170.
- Oszóczki, Coloman**, *Aspecte din viața social-economică și mișcări ale muncitorilor din bazinul minier maramureșean, în anii premergători Unirii (1911-1918)*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 299-311.
- Paul, Vasile**, *Ioan Bușiția, întâiul profesor al învățămîntului din Maramureș*, în *Marmatia*, Baia Mare, Nr. 4, 1978, p. 485 - 492.
- Pavel, Marius**, *Talkshow la studioul de televiziune “Canal 7” din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 419-429.
- Părpăuță, Dorina; Ioanid, Ghiocel**, *Studiul hidrofiliei suporturilor dermice utilizând metoda unghiului de udare*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 225-230.
- Pipidi, Andrei**, *Note de istorie a Maramureșului în sec. XVI-XVII*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 175-184.
- Pânzaru, Cristina**, *Rolul deputaților țărani în declanșarea și desfășurarea Revoluției de la 1848 în Bucovina*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 116-125.
- Ploieșteanu, Grigore**, *Ecoul Memorialului din 1882 în Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 248-261.
- Pop, Cecilia**, *Cartea – obiect de patrimoniu*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 266-270.
- Pop, Dan**, *Așezarea din epoca bronzului de la Someș-Uileac, Județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 83-104.
- Pop, Dan**, *Toporul de cupru de la Corni*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 25-55.
- Pop, Dan**, *Comments on the State of Research of Suciul de Sus culture and Lăpuș group*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 101-145.
- Pop, Dan**, *Așezarea din epoca bronzului de la Lăpușel Mociar, județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 23-51.
- Pop, Dan**, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureș (I)*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 5-58.
- Pop, Dan**, *Veriga de picior din epoca bronzului de la Băița de sub Codru, județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 5-19.

- Pop, Dan**, *Așezarea din epoca bronzului de la Groși Habra, jud. Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 31-48.
- Pop, Dan**, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureș (II)*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 5-30.
- Pop, Gheorghe**, *Independența națională – aspirație a întregului popor român în lupta seculară pentru libertate și progres social*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 9-24.
- Pop, T. Gheorghe**, *Maramureșenii cinstesc împlinirea a 60 de ani de la înfăptuirea statului național român unitar*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.11-26.
- Pop, T. Gheorghe**, *Maramureșul la a 35-a aniversare a revoluției de eliberare națională și socială a României de sub dominația fascistă*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 11-26.
- Pop, T. Gheorghe**, *Existență, continuitate, unitate și independență națională în istoria poporului român. 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 27-48.
- Pop, Lucia**, *Începutul unei noi etape în evoluția economică a orașului Baia Mare – constituirea primelor asociații meșteșugărești și industriale*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 206-209.
- Pop, Lucia**, *Aspecte ale dezvoltării economice a zonei Baia Mare și implicațiile acesteia în mișcarea de emancipare națională a românilor, la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 152-157.
- Pop, Lucia**, *Activități muzeale adecvate persoanelor cu handicap. Din experiența colaborării Muzeului de Istorie cu Asociația nevăzătorilor din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 301-303.
- Pop, Lucia**, *Contribuții documentare la istoria mișcării memorandiste. O scrisoare inedită din închisoarea de la Vác, 1894*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 74-78.
- Pop, Lucia**, *Manifestări științifice și culturale organizate de Muzeul Județean Maramureș, Secția de Istorie. Calendar retrospectiv, 2001-2004*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 278-283.
- Pop, Lucia**, *Memoriul românilor din America adresat membrilor Conferinței de Pace de la Paris, 1919*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 76-87.
- Pop, Lucia**, *Manifestări științifice și culturale organizate de Secția de Istorie. Calendar retrospectiv, 2005-2006*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 151-153.
- Pop, Lucia**, *Coza, Aurel, Evenimente istorice trăite în octombrie 1918*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 141-150.
- Pop, Lucia**, *Cartea de aur a Afinăriei din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 311-323.
- Pop, Lucia; Rusu, Viorel**, *Contribuții la istoria muzeului băimărean, 1898-2014*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 103-143.
- Pop, Lucia; Leșiu, Oana; Rusu, Viorel**, *Centenarul Marii Uniri, 1918-2018. Omagiu și recunoștință celor care au înfăptuit România Mare. Contribuții la o mai bună cunoaștere a istoriei locale*, în *Marmatia*, Nr. 15, Baia Mare, 2018, p. 85-105.
- Pop, Marin**, *Emil Bran și Despărțământul Vișeu-Iza al ASTREI*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 44-60.
- Pop, I. Simion**, *Mărturii și evocări din activitatea revoluționară a unor comuniști din Chioar, perioada 1932-1944*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 235-249.
- Pop, Vasile; Frank, Robert**, *Contribuții la studiul păsărilor migratoare de pasaj în poarta de nord-vest a țării (Județele Maramureș și Satu Mare)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 439-443.
- Popa, Luana**, *Dr. Vasile Lucaciu în documente din Arhiva Mureșenilor din Brașov*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 152-156.
- Popa, Luana**, *Din relațiile lui George Pop de Băsești cu Dr. Aurel Mureșianu în activitatea politico-națională de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 261-265.
- Popa, Radu**, *Observații privind vechimea și semnificația ca izvor istoric a unor toponime Maramureșene*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 37-52.
- Popa, Radu**, *Un cărturar maramureșean: Ioan Artemie Anderco*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 286-297.
- Popa, Radu; Iuga, Georgeta Maria**, *Noi cercetări arheologice și lucrările de conservare la Cuhea (Bogdan Vodă) în Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 297-310.
- Popescu, Victor**, *60 de ani de la înfăptuirea statului național unitar român*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 210-219.

- Porumb, Marius**, *Pictura icoanelor din Moisei și eradierea ei în zonele înconjurătoare în veacul al XVII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 327-340.
- Porumb, Marius**, *Legături artistice și culturale între Țara Maramureșului și celelalte ținuturi în secolul al XVIII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p.513-518.
- Prahoveanu, Ioan**, *Cărturari ai Brașovului de origine maramureșeană, luptători pentru unitatea națională*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 127-136.
- Retegan, Ioan**, *Salutul Comitetului Județean Maramureș al P.C.R. adresat Muzeului Județean Maramureș cu prilejul a 80 de ani de existență*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 51- 54.
- Radu, Vasile**, *Evoluția demografică a satelor din Țara Lăpușului în secolele XVIII-XIX*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, p. 18-24.
- Retegan, Simion**, *Ca pâinea de toate zilele: startul școlar românesc din zona Băii Sprii, într-un raport protopial din 1857*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 115-127.
- Robescu, Gheorghe**, „*Enciclopedia istoriografiei românești*” o meritorie operă colectivă, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, p. 528-529.
- Robescu, Gheorghe**, *Aspecte privind economia regiunii miniere Baia Mare între anii 1944-1947*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 348-356.
- Robescu, Gheorghe**, *Gheorghe Bodea, Vida, artist militant, Cluj-Napoca, 1980*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 626-628.
- Robescu, Gheorghe**, *Vasile Blidaru – ultimul haiduc*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 150-155.
- Robescu, Gheorghe**, *Din istoria comunismului baimărean 1921-1940*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 88-94.
- Rus, Dorin-Ioan**, *Din activitatea preotului Johannes Kinn din Reghinul Săsesc (1853-1891)*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 49-59.
- Rusu, Viorel**, *Rezistența bisericii românești din Maramureș în perioada 1940-1944. Mărturii documentare*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 95- 106.
- Rusu, Viorel**, *De la un regim la altul. Episcopia Greco-Catolică a Maramureșului în perioada 1944-1945*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 289-310.
- Rustoiu, Aurel**, *Sarea Maramureșului și așezările dacice de pe Tisa Superioară*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 201-218.
- Sabău, Ioan**, *Despre monetăria din Baia Mare în sec. XV – XVII*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 55-70.
- Sabău, Ioan**, *Aspecte privind participarea maselor populare maramureșene la transformările din perioada 1944-1947*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 268-283.
- Sabău, Ioan**, *Evoluția demografică a orașului Baia Mare în secolele XVI-XVIII*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 57-65.
- Salvan, Florian**, *Contribuții la cunoașterea mișcării memorandiste. “Memorandul românilor - Centenar”(1892, 1894-1992, 1994)*, Baia Mare, 1994, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 323-327.
- Sava, Victor**, *Descoperirile Bodrogkeresztúr de la Sânpetru German, județul Arad*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 17-44.
- Săsărman, Mihai**, *O nouă inscripție din vechea colecție a Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 45-49.
- Schrek, Vasile**, *Năvălirea tătarilor în Maramureș și înfrângerea lor la Borșa în 1717*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 71-77.
- Sinigalia, Terezia**, *Oportunitatea integrării arhitecturii „minore” urbane de la sfârșitul secolului al XIX-lea în viața contemporană. Puncte de vedere*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 519-527.
- Socolan, Aurel**, *Două documente inedite privind breasla olarilor din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 22-28.
- Socolan, Aurel**, *Circulația cărții vechi românești în nord-vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 29-32.
- Socolan, Aurel; Toth, Adalbert**, *Zugravi ai unor biserici de lemn din Nord Vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 33-56.
- Socolan, Aurel**, *Un document inedit despre orașul Baia Mare*, în *Marmatia*, nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 100-105.
- Socolan, Aurel**, *Circulația în Maramureș a cărților românești tipărite în Moldova până la 1850*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 144-150.
- Socolan, Aurel**, *Circulația Cazaniei lui Varlaam în Județul Maramureș și valoarea documentară a însemnărilor*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 27-31.

- Soroceanu, Tudor**, *Restitutiones bibliographicae et archaeologicae ad res praehistoricas pertinentes. II. Colecția dr. Samuel Egger din Viena*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 53-108.
- Spătan, Ioan**, *Aniversarea la Baia Mare, a Revoluției române de la 1848*, în revista "Tribuna" din Sibiu, din 3/15 mai 1898, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 140-146.
- Stanc, Simina**, *Studiul materialului faunistic provenit din așezarea de la Lazuri – Lubi Tag (județul Satu Mare)*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 183-198.
- Stanciu, Ioan**, *Descoperiri medievale timpurii din județele Satu Mare și Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 249-317.
- Stanciu, Ioan**, *Die frühen slawen in der rumänischen archäologischen forschung. Kurze kritische untersuchung*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 237-267.
- Stanciu, Ioan**, *Martin Kuna, Nad'a Profantová et al., Počátky raného středověku v Čechách. Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražského typu v Roztokách - The onset of the Early Middle Ages in Bohemia. Archaeological research at a large settlement site of the Prague-type culture at Roztoky*, Archeologický Ústav AV ČR Praha (Praha 2005), în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p. 211-215.
- Stanciu, Ioan**, *Despre rolul așa-numitelor „pânișoare de lut” mediul așezărilor slave timpurii (sec.VI-VII)*, în *Marmatia*, Nr. 10/1, Baia Mare, 2009, p. 165-191.
- Stanciu, Ioan**, *Cei mai vechi slavi în spațiul intracarpatic al României. O scurtă examinare și contribuție la dosarul arheologic al problemei*, în *Marmatia*, Nr. 12, Baia Mare, 2015, p. 97-162.
- Stanciu, Ioan**, *Țesturile de lut în așezările medievale timpurii din partea nord-vestică a României (a doua jumătate a sec. VII – sec. IX/X)*, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 33-50.
- Străuțiu, Eugen; Racovițan, Mihai**, *Revoluția de la 1848-1849 în părțile Sibiului*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 96-115.
- Suciu, Simona**, *Fortificația medievală a orașului Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 311-354.
- Șainelic, Sabin**, *Motive ornamentale pe furci și bîte. Zonele etnografice Lăpuș și Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 92-97.
- Șainelic, Sabin**, *Arhitectura bisericilor de lemn din Țara Maramureșului*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 279-317.
- Șainelic, Sabin; Ciocan, Janeta; Șainelic, Maria**, *Morile de apă din bazinul râului Lăpuș*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 153-188.
- Șainelic, Sabin**, *Tradiție, unitate și continuitate exprimate în expoziția permanentă de etnografie și artă populară Muzeului Județean Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 461- 465.
- Șandor, Corina**, *Discuții televizate cu prilejul simpozionului internațional de arheologie "Fenomene culturale ale epocii bronzului în spațiul carpatic. Relațiile cu regiunile învecinate"* Baia Mare, 10-13 octombrie 2001, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 413-418.
- Ștef, Miorița**, *Istoria orașului Baia Mare. Bibliografie selectivă*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p.185-200.
- Tătar, Liviu**, *Perfecționări tehnice în industria minieră maramureșeană în anii republicii*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 143-150.
- Tătar, Liviu**, *Asociații de ajutor reciproc ale minerilor din bazinul Baia Mare, în secolul al XIX-lea*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 147-151.
- Tiron, Tudor-Radu**, *Noi ipoteze referitoare la originile stemei Moldovei, în lumina informațiilor oferite de către sigiliul din 1701 al celor cinci orașe privilegiate din Comitatul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 63-91.
- Toma, Felix; Toma, Ioan**, *Presa românească din nord-vestul Transilvaniei la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 79-96.
- Toma, Felix**, *Contribuția presei românești din N-V Transilvaniei la analizarea și afirmarea învoățământului național românesc...*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 80-87.
- Toma, Ioan**, *Scurt istoric privind dezvoltarea mineritului în bazinul baimărean*, în *Marmatia*, Nr. 9/2, Baia Mare, 2007, p. 128-132.
- Tomasz, Jacek Chmielewski**, *Early Neolithic Chipped Stone Assemblage from Seini-Dagas, District of Maramureș, România*, în *Marmatia*, Nr. 9/1, Baia Mare, 2009, p.23-58.
- Topor, Narcisa; Enescu, Mihai**, *Momente din evoluția planetarilor din România*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 161-165.

- Țărău, Augustin**, *Particularități ale aplicării Reformei Agrare din anul 1945 în nord-vestul României*, în *Marmatia*, Nr. 16-17, Baia Mare, 2019-2020, p. 123-144.
- Țârdea, Dorica**, *Spirit marțian în noua eră spațială*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p.176-181
- Ursu, Traian**, *Monumente memoriale din județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 357-375.
- Ursu, Traian**, *Sesiunea omagială de comunicări științifice „Existență, continuitate, unitate și independență națională”*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 608-611.
- Ursu, Traian**, *Teodor Pavel, Mișcarea românilor pentru unitate națională și diplomația puterilor centrale (1878-1895) Editura „Facla”, Timișoara, 1979*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 621-624.
- Ursu, Traian**, *Un document inedit din satul Rus (zona Baia Mare), privind ocupația horthystă*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 220-226.
- Ursu, Traian**, *Monumente din Județul Maramureș ridicate în memoria evreilor deportați în lagărele naziste*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 287-292.
- Ursu, Traian**, *Simpozion național “Satul românesc în Revoluția de la 1848-1849”: Baia Mare – Remetea Chioarului – Șomcuta Mare, 28-29 mai 1998*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 304 – 306.
- Ursu, Viorica**, *Petru Bran, eminent om de cultură transilvănean din veacul al XIX-lea, luptător neobosit pentru emanciparea poporului român*, în *Marmatia*, Nr. 3, Baia Mare, 1977, p. 279-284.
- Ursu, Viorica**, *Un document inedit privind relațiile Chioarului cu țările române în evul mediu*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p.77-87.
- Ursu, Viorica**, *Sesiunea anuală a Muzeului județean Maramureș (1978)*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 357-340.
- Ursu, Viorica**, *În legătură cu memorialul din 1614, adresat autorităților imperiale de românii din ținutul Baia Mare, Chioar și Sătmar*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 185-193.
- Ursu, Viorica**, *Capodopere ale breslei olarilor din Baia Mare*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 14-198.
- Ursu, Viorica**, *Modalități de implicare a muzeului, a altor instituții și organizații în cultivarea tradițiilor artei populare autentice și dezvoltarea artizanatului în județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 595-600.
- Ursu, Viorica; Béla, Nagy**, *Tezaurul monetar de la Remeți – Mireșu Mare, sec. XVII-XVIII*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 379-390.
- Ursu, Viorica**, *De la domnii Țării Românești, pentru mănăstirea din satul Biserica Albă - Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 66-72.
- Ursu, Viorica**, *Șase secole de la atestarea documentară a mănăstirii “Sf. Mihail” din Peri – Maramureș ca stavropighie patriarhală. Expoziție de istorie și artă veche religioasă – catalog. Simpozion științific*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 227-242.
- Ursu, Viorica**, *Colecția de opaițe și lămpi vechi de mină a Muzeului de Istorie din Baia Mare. Catalog selectiv. Expozițiile de la Baia Mare (1994) și Iași (1996)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 267-275.
- Ursu, Viorica**, *Iuliu Pop (1915-1996) – ultima expoziție din viața artistului fotograf. Baia Mare, 1995*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 276-279.
- Ursu, Viorica**, *Vechi mănăstiri renăscute, ctitorii ale Drăgoșeștilor: Mănăstirea Bârsana – Maramureș, Mănăstirea Habra - Chioar (I)*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 307-313.
- Ursu, Viorica; Pop, Lucia**, *Manifestări științifice și culturale organizate de Muzeul de Istorie din Baia Mare. Calendar retrospectiv, 1980-1999*, în *Marmatia*, Nr. 7/2, Baia Mare, 2002, p. 293-300.
- Ursuțiu, Liviu**, *Baia Sprie în conscripțiile din 1778-1780*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 87-92.
- Ursuțiu, Maria**, *Aparatul economico-administrativ al domeniului Chioar în a doua jumătate a sec. al XVII-lea*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 199-205.
- Ursescu, Marta; Andrei, Ana-Maria**, *Biblia lui Șerban Cantacuzino, București 1688*, în *Marmatia*, Nr. 8/2, Baia Mare, 2005, p. 231-239.
- Vaida, Aurel**, *Maramureșeni participanți la lupta de eliberare a popoarelor europene cotropite de Germania hitleristă*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p.109-125.
- Vaida, Aurel**, *Participarea Chioarului la revoluția românească din Transilvania în 1848*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 107-127.
- Varga, Petru; Gorduza, Victor**, *Colecția mineralogică a Muzeului Județean Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 351-360.

- Vaida, Aurel, Ioan Dragomir** – *figură marcantă a revoluției de la 1848-1849 din părțile Lăpușului și Chioarului*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 210-223.
- Vetișanu, Vasile**, *Permanența tradiției și valorile culturii*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 288-293.
- Vizauer, V. Victor**, *Un denar roman de la Sighetu Marmației*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 219-172.
- Vizauer, V. Victor**, *Antroponimele românilor din comitatul Maramureș în veacul al XIV-lea*, în *Marmatia*, Nr. 14, Baia Mare, 2017, p. 103-113.
- Vizauer, V. Victor**, *Zeu: un element onomastic rar din Maramureșul secolului al XIV-lea*, în *Marmatia*, Nr.15, Baia Mare, 2018, p. 77-83.
- Vișovan, Ștefan, Marius Câmpeanu**, „Școlile confesionale românești din Vicariatul Greco-Catolic al Maramureșului. A doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea” Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2016, în *Marmatia*, Nr. 13, Baia Mare, 2016, p. 121-123.
- Vulpe, Alexandru; Lazăr, Valeriu**†, *Toporul de luptă de bronz de la Bogata de Mureș*, în *Marmatia*, Nr. 7/1, Baia Mare, 2003, p. 43-56.
- Zaharia, Gheorghe**, *Eliberarea de sub ocupația horthystă a părții nord-vestice a României - act de dreptate istorică*, în *Marmatia*, Nr. 4, Baia Mare, 1978, p. 249-254.
- Zderciuc, Silvia**, *Ceramica populară din Țara Lăpușului*, în *Marmatia*, Nr. 1, Baia Mare, 1969, p. 73-80.
- Zderciuc, Silvia**, *Centrul de ceramică Baia Sprie Județul Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 318-339.
- Zderciuc, Silvia; Pop Iuliu**, *Despre olăritul din Seini*, în *Marmatia*, Nr. 3, 1977, p. 189-197.
- Zderciuc, Silvia**, *Cromatica ceramicii maramureșene, unitate și specificitate*, în *Marmatia*, Nr. 4, 1978, p. 293-296.
- Zderciuc, Silvia**, *Decorul ceramicii populare maramureșene – tehnici*, în *Marmatia*, Nr. 5-6, Baia Mare, 1979-1981, p. 424-431.
- Zdroba, Mircea**, *Sigilii ale breslelor din Baia Mare păstrate în colecțiile Muzeului Județean Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 2, Baia Mare, 1971, p. 121-127.
- Zăgreanu, Radu**, *Two new roman gemstone from Gherla / Două noi geme romane de la Gherla*, în *Marmatia*, Nr. 11, Baia Mare, 2014, p. 57- 62.
- Wollmann, Volker**, *O “relatare” din 1791 privind exploatarea sării în Maramureș*, în *Marmatia*, Nr. 8/1, Baia Mare, 2005, p. 375-413.

Marmatia 50 Years - Jubilee Bibliography

(Abstract)

The idea of historian Dr. Schönherr Gyula and some intellectuals to establish a town museum has begun to take shape in 1899, with the founding of the Baia Mare Museum Association.

Over the next five decades, the museum's collections were moved to various buildings in the central part of the city and temporarily opened to visitors.

With the administrative-territorial reorganization of the country, the institutions change their names, so that the Maramures Regional Museum becomes the Maramures County Museum.

The big challenge was to manage a periodical publication under the auspices of the museum. The first issue of *Marmatia* appeared in 1969.

The scientific value of the studies published by *Marmatia* is indisputable, which is why we consider a bibliography that includes all the titles published over the years to be useful.

(English translation, Alexandru Ștef)

Miorița ȘTEF

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
stefmioritza@gmail.com

Drumul de întoarcere din America. Jurnal de călătorie, 1919

LUCIA POP, OANA LEȘIU

Cuvinte cheie: *români, emigrare, Baia Mare, America, jurnal de călătorie, 1919, monument memorial, Maramureș*
Keywords: *Romanians, emigration, Baia Mare, The United States of America, travel log, 1919, memorial token, Maramures county*

Mișcarea migratorie europeană spre Statele Unite ale Americii a început în al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, când a fost instaurată pacea în Europa, respectiv, după anii 1815. Treptat, această migrație, nesemnificativă la începuturi, a devenit un adevărat fenomen, ajungându-se, în primele decenii ale secolului XX, la un gigantic flux uman de emigranți (peste 35 de milioane), provenind din toate colțurile Europei. În **pelerinajul trecerii oceanului s-au intergrat și români proveniți din teritoriile aflate sub stăpânirea austro-ungară, cărora li s-au adăugat cu timpul valuri, valuri de emigranți.** Românii din Ardeal au fost primii care, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au început să plece în număr mare către Lumea Nouă. Este ușor de intuit motivația. După secole de oprimare și discriminare, aceștia au încercat să evadeze din lumea nedreaptă în care trăiau, fie trecând Carpații, în Moldova sau Muntenia, fie încercându-și norocul în America, țara cea îndepărtată, unde unii dintre ei, deja se întâlneau cu libertatea și chiar cu bunăstarea.

Câteva considerații privind emigrarea românilor în America la cumpăna secolelor XIX-XX

Fenomenul emigrării românilor în America s-a conturat în jurul anilor 1880-1890. Însă, surse documentare consemnează prezența românilor pe acele meleaguri, mai devreme cu câteva decenii, respectiv pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Astfel, în vremurile tulburi ale „goanei după aur” din California, în districtul Zenada, în jurul anului 1850, sunt semnalate primele valuri de emigranți români care nu aveau altă avuție decât puterea lor de muncă, putere care le dădea speranța într-o nouă viață, mai bună decât aceea pe care au lăsat-o în urmă. Așadar, principalul motiv al emigrării românilor și a altor nații spre „pământul făgăduinței” a fost de natură economică. Acest fenomen a crescut în amploare în perioada 1880-1914, când Statele Unite și Canada erau în plină expansiune industrială și aveau nevoie de forța de muncă din afară, ieftină și mai puțin pretențioasă¹. Cei mai mulți români plecați în acea perioadă de început au rămas necunoscuți, aceștia, fie s-au integrat, într-un fel sau altul, în noile comunități în curs de formare, fie s-au întors acasă la un moment dat. Totuși, iată doi români, care nu numai că nu au fost dați uitării ci au intrat în istoria lor, a americanilor. Este vorba despre George Pomuț și Nicolae Dunca. George Pomuț (1818-1882), General de Brigadă în armata americană, a ajuns în America în jurul anilor 1850 când s-a înrolat voluntar într-un regiment din Jow devenind foarte repede un ofițer apreciat. În anul 1866 a fost numit consul general al Americii la Sankt Petersburg, importantă funcție diplomatică pe care a deținut-o până la moartea sa, în anul 1882. De numele său este legat procesul de cumpărare a provinciei Alaska de la Rusia Țaristă. Căpitanul Nicolae Dunca (1837-1862), după ce a luat parte la revoluția italiană din anul 1848, a plecat în America unde s-a înrolat voluntar într-un regiment din New York. Ulterior, documentele îi consemnează numele printre cei căzuți în luptele de la Cross Keys, Virginia (iunie 1862), în contextul Războiului Civil American, războiul de secesiune între Nord și Sud (1861-1865)². Este perioada în care se cristalizează legăturile diplomatice dintre cele două state, respectiv Statele Unite și România, de curând independentă. Istoria relațiilor diplomatice bilaterale româno-americane au început oficial cu aproape 150 de ani în urmă. La 14 iunie 1880, președintele Statelor Unite ale Americii, Rutherford B. Hayes, a semnat scrisoarea prin care îl informa pe domnitorul Carol I asupra numirii lui Eugene Schuyler în calitate de agent diplomatic/consul general al SUA în România, acest moment marcând practic stabilirea relațiilor diplomatice bilaterale. Colonelul Sergiu Voinescu a fost primul diplomat român primit de președintele Statelor Unite ale Americii, Rutherford Hayes, la 18 noiembrie 1880. Un act foarte important oficializat în această perioadă este scrisoarea din 20 noiembrie 1880, prin

¹ Mihai Blenche (prim-secretar de Legațiune), *Românii de peste hotare*, București, 1935, pp.97, 98;

² Nicolae Iorga, *America și românii din America*, Vălenii de Munte, 1930, p.204;

care Statele Unite ale Americii confirmă recunoașterea independenței de stat a României.

Pe măsura trecerii timpului, a creșterii numărului de imigranți, a organizării acestora în comunități cu o viață social-culturală și religioasă din ce în ce mai bine conturată, istoria consemnează personalități și evenimente importante deopotrivă, pentru românii de acolo cât și pentru cei din țară. Asemenea altor imigranți, veniți din toate colțurile lumii, românii (din care majoritatea erau ardeleni), conform legilor americane, după ce făceau dovada posesiunii celor 25 de dolari, suma minimă care condiționa intrarea în țară, erau preluați de diferite agenții care îi direcționau spre zonele în care forța lor de muncă era necesară. În funcție de condiția socială și aptitudinile lor, aceștia urmau să desfășoare fie munci agricole fie munci în domeniul industrial. „ Mulți s-au îmbogățit... Au învățat o luminoasă lege de viață, legea muncii și a cinstei. Au învățat că începuturile cele mai umile pot să ducă la rezultatele cele mai mândre, că titlurile nu înseamnă și nu trebuie să însemne nimic, că voința și încrederea sunt adevăratele bogății deoarece crează bogății...”³. Principala cauză a emigrării românilor din Transilvania, în America, în Canada sau în alte părți mai apropiate sau mai îndepărtate de țară, a fost de natură economică. Cei plecați aparțineau celor mai defavorizate clase sociale, din acest punct de vedere majoritatea lor fiind țărani săraci și muncitori. Țăranii erau fie fără pământ, fie cu pământ puțin iar colonizările sui-generis practicate de guvernele Ungariei dualiste au contribuit la imposibilitatea asigurării subzistenței lor și a familiilor lor. Pe de altă parte, muncitorii, fie nu găseau de lucru fie erau obligați să muncească în condiții discriminatorii cum ar fi un nivel redus de salarizare cu circa 25% și cu ziua de muncă mai lungă comparativ cu muncitorii din Ungaria⁴. Emigrarea a fost, pentru majoritatea românilor, soluția la care au recurs în situații limită. Aceștia, așa cum afirmă unii contemporani ai acestui fenomen al emigrării, nu ar fi luat drumul pribegiei dacă acasă ar fi avut posibilitatea de a trăi de pe urma muncii lor, emigrarea nefiind o caracteristică a poporului român în evoluția sa istorică de până acum.

În primele valuri drumul românilor spre America era la limita suportabilului, ei erau, de obicei, pasageri ai clasei a III-a, condițiile de călătorie fiind, azi, greu de imaginat. În timp aceste condiții au evoluat, mai ales după anii 1919-1920.

Punctul de debarcare al majorității emigranților români era New-York-ul unde exista „cea mai mare „stațiune de emigrare din lume” numită și „anticamera spre pământul făgăduinței”, locație construită în anul 1892 de autoritățile americane pentru a prelua imigranții de pe vapoarele ce veneau din Europa, în perioada noastră de referință fiind vorba în principal despre țările est și sud-europene. De aici era urmat un protocol standard (vizite medicale și chestionare foarte amănunțite), care se finaliza cu verdictul comunicat de un oficial american. Pentru cei mai puțini norocoși verdictul însemna sfârșitul unui vis care nu a început⁵.

Emigranții români, majoritatea ardeleni, trăiau în colonii, nedorind și nefiind asimilați de societatea americană, fie din motivul dorinței de întoarcere, la un moment dat în țară, fie din cauza prejudecății americanilor față de imigranții din sud-estul Europei dar și din dorința de menținere a ideii naționale în comunitățile românești din America. După anul 1900, numărul emigranților români a crescut treptat în mod semnificativ. Spre exemplu, în anii 1906-1908 sunt menționați 38031 români din Austro-Ungaria iar în perioada următoare, respectiv 1909-1911, numai din Ungaria au fost semnalăți peste 25000 de români. În jurul anului 1914 numărul lor era de 135000 din care 98% proveneau din Ardeal. Românii munceau din greu pentru a a-i ajuta pe cei de acasă și pentru a face în același timp economii pe care să le folosească la întoarcerea în țară. Astfel, numai în anul 1912, socotit un an foarte greu, românii au trimis din America în Ardeal aproximativ 40 milioane dolari⁶.

Comunitățile românești s-au organizat din punct de vedere religios și social în primul deceniu al secolului XX. Credincioșii români din America solicitaseră în repetate rânduri preoți din Ardeal care să le „mângâie sufletele dornice de a auzi Slujba Sfântă în limba românească”⁷. Astfel, în noiembrie 1905, după o acerbă împotrivire a guvernului maghiar, a sosit în America primul misionar român greco-catolic, preot dr. Epaminonda Lucaciu (1877-1960), cel care, ulterior, a fost numit în

³ George Bacaloglu, *Viața oamenilor din America*, în *Cele trei Crișuri*, 1935, p.98;

⁴ Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranților români în America*, în *Acta Musei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, p.346;

⁵ Gabriel Gârdan, *Emigrația română în America. Cum se desfășura călătoria spre Lumea Nouă în* <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/emigratia-romana-in-america-cum-se-desfasura-calatoria-catre-lumea-noua> accesat în 10 februarie 2022

⁶ Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranților români în America*, în *Acta Musei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, pp.343, 344;

⁷ A. Popp, *Ardelenii în America*, în *Cele Trei Crișuri*, Oradea, 1935, p.97;

presa vremii „preotul cu cea mai mare parohie din lume”. În aceeași perioadă au luat ființă societăți culturale românești și au fost inițiate publicații tipărite în limba română, spre exemplu ziarul „Românul”, înființat în anul 1905 și condus de Epaminonda Lucaciu, Nicolae și Gavril Barbul sau ziarul „America” înființat de preotul ortodox Moise Balea (primul misionar, paroh ortodox român în America) în anul 1906⁸. În aceeași perioadă au luat ființă primele asociații de ajutor reciproc care își propuneau printre altele trimiterea în țară a unor sume de dolari pentru acțiuni culturale și economice. În timp, emigranții români au fost sprijiniți, oficial sau neoficial, de diferite personalități din România și din Transilvania. În perioada 1914-1919, când evenimentele istorice cunoscute din acest interval de timp au ajuns la maximă intensitate, românii aflați în străinătate au acționat în diferite forme pentru sprijinirea împlinirii unității noastre naționale. Dintre personalitățile marcante însărcinate de guvernul României cu misiuni în America, în perioada de referință, amintim pe dr. Vasile Lucaciu (1852-1922, preot greco-catolic, tatăl lui Epaminonda Lucaciu), Vasile Stoica, Constantin Angelescu, frații Negulescu sau Ion Moța. Aceștia, printr-o susținută propagandă, concretizată în articole de presă, conferințe, audiențe, au reușit să convingă opinia publică și autoritățile americane asupra nevoii de unitate a românilor într-un stat național.

Printre românii plecați în America se numără și locuitori din actualul județ Maramureș, din localități aparținătoare, la vremea respectivă, comitatelor Maramureș, Sătmar, Sălaj sau Solnoc Dăbâca. Numele acestora este consemnat fie în documentele și presa vremii fie pe monumentele funerare ridicate de familiile rămase în țară. Monumentele funerare care au fost identificate în câteva localități din județ sunt astăzi însemne memoriale cu valențe documentare deoarece, în textul inscripțiilor consemnează numele celor plecați, români care nu au reușit să se întoarcă acasă trecând la cele veșnice departe de cei dragi. Însemne funerare de acest fel au fost identificate în localitățile: Bicz, Curtuiușul Mare, Mireșu Mare, Oarța de Sus și Oarța de Jos. Este vorba despre cruci din piatră și Crucii Răstignire, tot din piatră, ridicate din „colecta credincioșilor noștri români din America”, cioplite de meșteri locali și amplasate în cimitirele din imediata vecinătate a bisericilor din localitățile respective⁹. Spre exemplu, în localitatea Mireșu Mare în curtea bisericii se află două astfel de monumente memoriale. Unul dintre ele este o Cruce Răstignire din piatră și beton, ridicat în anul 1911 din contribuția emigranților din America; monumentul a fost lucrat de meșterul S. Kepes din Seini; placa de marmură mare păstrează inscripția: „Această răstignire o a ridicat în semn de mulțumită lui Dumnezeu: Iuliu Cîrc, Victor Cîrc, Onuțiu Mogoș a Palyi, Iuon Mărieș a Vili, Iuon Pop a Cantor, Onucz Pop a Găvrili, Vasilica Farcaș, Vasilica Mogoș a Nechiti, Gavriș Vancza, János Razmoș, George Mărginaș, Iuon Cîrțiu lucrători în America, poporani în Mireșu Mare. Anul Domnului 1911. Kepes S. Váralja”.

Cel de-al doilea monument, ridicat trei ani mai târziu, respectiv în 1914, este tot o Cruce Răstignire din piatră și beton, opera meșterului pietrar Andrei Sălăgian. Pe placa de marmură neagră se află inscripția: „Această s.(fântă, n.n.) cruce este rădicată din colecta credincioșilor noștri români din America; săvârșită prin Andriș Sălăgian din Mireșul Mare 1914”. Datarea monumentului „Anno 1914” se afla traforată pe învelitoarea de tablă care proteja monumentul și care astăzi nu mai există.

Din localitățile menționate anterior, cinci cruci/monumente au fost ridicate din donația și cu banii emigranților, iar una/un monument pe cheltuiala urmașilor unui emigrant decedat în America, având astfel și semnificația de mormânt cenotaf (monumentul din localitatea Bicz, ridicat în curtea casei fiului emigrantului).

Drumul din America spre casă (Baia Mare)

În anul 1992 (29 decembrie) în patrimoniul Secției de Istorie a Muzeului Județean Maramureș a intrat prin achiziție un deosebit document cu caracter memorial, un jurnal de călătorie în manuscris care descrie pe zile drumul de întoarcere acasă, din Statele Unite ale Americii la Baia Mare, în anul 1919. Jurnalul manuscris a fost oferit, spre vânzare, muzeului în anul 1992, pentru suma de 5000 de lei, de către Constantin Mădăras, strănepotul lui Ioan Mădăras, proprietarul și autorul jurnalului. Din relatările strănepotului străbunul său ar fi plecat cu familia, în jurul anilor 1900, în America. Jurnalul are forma unui carnet de notițe, cu următoarele dimensiuni: lungimea de 15,8 cm și lățimea de 9,5 cm, copertă din carton pânzat. Numărul total de file este de 34 din care 6 file sunt scrise cursiv. În conformitate cu însemnările destul de riguroase, făcute în condiții neprielnice unui scris ordonat,

⁸ Ibidem;

⁹ Traian Ursu, *Monumente memoriale ale emigranților români în America*, în *Acta Musei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, p.348;

călătoria a început în ziua de 12 noiembrie 1919, cu îmbarcarea familiei Mădăras, alături de mulți alți emigranți români, pe vaporul *Regina D'Italia*. Acest vapor cu aburi, identificat prin intermediul unei reproduceri color dintr-o colecție privată, fost construit în anul 1907 pentru compania italiană Lloyd Sabauda de către compania Sir James Laing & Sons Ltd din Regatul Unit. Vaporul, cu o capacitate de 2020 de pasageri, naviga pe linia maritimă care unea cele două Americi de Europa, fiind scos din funcțiune în anul 1929. Întoarcerea acasă, respectiv repatrierea emigranților români din Statele Unite ale Americii, după anul 1918, a fost prezentată în ziarele transilvănene și în cotidianul românesc *America*, ce apărea la Cleveland, Ohaio.

Din conținutul jurnalului reiese că Ioan Mădăras, posesorul carnetului, a plecat cu familia pe drumul de întoarcere acasă, respectiv cu soția Eleonora și cei doi copii, o fetiță al cărei nume nu-l amintește și băiatul Jhoni/Jhoani. Presupunem că aceștia au călătorit la clasa I având în vedere faptul că, la un moment dat, autorul face câteva descrieri a stării călătorilor, mult mai numeroși, de la clasa a III-a. În general, călătoria cu vaporul, a durat aproximativ 30 de zile (12 noiembrie-5 decembrie 1919), cu mai multe opriri, acestea fiind necesare atât pentru aprovizionarea cu cărbune, cât și pentru, probabil, tranzit marfă. Interesant este faptul că în opririle pe care le-a făcut vaporul, călătorii au avut ocazia să viziteze locuri istorice, precum Cetatea Regală Napoli sau le-au văzut de la distanță. Unele din aceste locuri i-au atras atenția în mod deosebit, autorul descriind ceea ce a văzut, spre exemplu pe o insulă din Arhipieleagul Azore din Oceanul Atlantic „Aici am și văzut săraci umblând a cerși. Umblau oameni desculți și femeile, timpul era foarte cald. Aici am fost într-o grădină foarte frumoasă, am văzut cum se fac bananele, portocalele și tot felul de plante și flori frumoase și lemne de palmier am văzut o frumusețe de nedescris.” De asemenea, autorul a rămas profund impresionat de Cetatea Regală Napoli (centrul istoric al orașului Napoli este azi în patrimoniul UNESCO) despre care spune: „În acest timp (26 noiembrie, n.n.) am văzut cetatea Regală din Napoli o cetate foarte mare. În față erau porți și în față ei erau tunurile capturate de la austro-ungari erau până la 2 sute. După aia tot în față curții regale biserica regală din bătrâni?. M-am dus și aici să intru în ea; biserica avea niște porți de fier foarte mari și înăuntru era rotundă dar era teribil de mare. Roată erau făcuți apostoli așa ca statuile mari de numai m-am mirat când am văzut. Altarul încă era foarte frumos.” Nu știm cu siguranță ce pregătire a avut autorul jurnalului, dar anturajul din timpul călătoriei ne îndreptățește să presupunem că nu era un om oarecare, iar informațiile oferite de strănepotul său ne-ar îndrepta spre o formație profesională teologică. Am încercat să reconstituim traseul vaporului *Regina D'Italia* din portul New York până la Constantinopol (Istanbul, n.n.) și a drumului, în continuare, până acasă la Baia Mare: *Plecarea New York* (12 Nov.) ► *Arhipieleagul Azore* (21-23 Nov.) ► *Strâmtoarea Gibraltar* (26 Nov.) ► *Napoli, Italia* (26 Nov.-2 Dec.) ► *Insula Capri, Italia* (2 Dec.) ► *Insula Sicilia, Italia* (2 Dec.) ► *Insula Cirigo (Cythera, Kythira, Kythere, n.n.), Insula Andros, Insula Skyros, Grecia* (4 Dec.) ► *Strâmtoarea Dardanele* (5 Dec.) ► *Constinopol* (5 Dec.).

Autorul jurnalului nu ne spune cum a ajuns de la Constantinopol la Constanța. Ne spune doar că în ziua de 5 decembrie a ajuns la Marea Neagră. Așadar este posibil să fi luat un alt mijloc de transport pe apă până în portul Constanța. În ceea ce privește transportul de la Constanța până la Baia Mare, cu siguranță l-a parcurs cu trenul, oferindu-ne la finalul jurnalului următoarele informații: Constanța – București 98 lei, București – Predeal 86 lei, Predeal – Cluj - 188 kor, Cluj – Baia Mare.

Pe ultimile file ale carnețelului sunt scrise nume și adrese, precum și împuterniciri de predare a unor obiecte de valoare membrilor unor familii din partea celor rămași în Statele Unite ale Americii:

„Numele purtătorului acestor obiecte de valoare este Ioan Mădăras din Baia Mare. Ajutați-l, sprijiniți-l în toate nevoile sale. Eu mai rămân până în luna mai anul 1920, apoi iarăși ne vom revedea în dulcea Românie și împreună ne vom veseli.

I feel great pain in my heart that I cannot see my parents and brothers but with the help of God we will see each-other in short time. Aurelia?

Mă doare sufletul că nu-mi pot revedea părinții și frații, dar, cu ajutorul Domnului, ne vom revedea în scurt timp.

1.La Tata: tabacul în pel (piele) turcesc? scătulă de țigări, icoana engleză, jașcău (pungă n.n.), mașina de tuns, 1 tablă (cutie n.n.) de bagău (tutun n.n.) pentru făt.

La Mama: icoană engleză și dolarul de aur, suvenir.

Toate acestea cu cea mai mare dragoste le-am cumpărat, ca să-și aducă aminte de mine și părinții și și frații, că vai amară e pâinea străinătății. Pe purtătorul acestor obiecte să-l primiți ca și pe mine, căci dânsul mi-a fost singurul prieten sincer și casa lui a fost și a mea. Aureliu?

Pe o altă pagină:

La Tata: dacă are brici să-l duci la Damina, ori la Eugen. Briciul de piele e a lui Iuliu și chipul cu ...?

Briciu de aur la Emil și oglinda dacă are briciul să-l dea la frați studenți.

Un brici la Ioan din Gherla și câinele de argint.

La Simion o pană de scris.

La Genucu un pensil de scris.,,

Cu siguranță Ioan Mădăras, autorul jurnalului de călătorie, și-a îndeplinit nobila „misiune” de a le face o bucurie celor de acasă cu mici cadouri, bani și mai ales cu gândurile bune și speranța revederii apropiate.

*Jurnal de călătorie 1919, Statele Unite ale Americii – Baia Mare
Transcrierea manuscrisului
(cu respectarea regulilor ortografice actuale ale limbii române)*

Fila 1, p.1: Proprietatea lui Ioan Mădăras. Cleveland, Ohio 1919 Nov. 1^{10*}

Fila 2, p.3: Dedicatie lui Ioan și Eleonorei Pr. Hațieganu??

Iarna vine friguroasă/O trecut vara frumoasă/Am pierdut un prieten bun/Nu-l mai am, s-a dus pe drum/ Este-o floare ngrădină/Lângă dulce-a mea inimă/Ea pleacă acum acasă/O petrec, toate le lasă/Nu mai râde, nu zâmbește/Omul de-l înveselește/ Relele toată să piară/A plecat și ea în țară.

Fila 3, p.5: Ceva în limba maghiară;

Fila 4, p.7: Călătoria mea pe mare. În ziua de 12 noiembrie a plecat vaporul Regina D'Italia pe la orele 10 seara. A fost o zi frumoasă. Am stat seara până la orele 12 noaptea până când am ieșit din docuri, am venit fără să se clatine vaporul însă care au ieșit afară au și prins a se clătina. În ziua viitoare (13 nov., n.n.) a fost tot timp frumos, am mers, foarte bine însă pe seară Jhoni a vomat și s-a îmbolnăvit. În ziua de 14 noiembrie m-am trezit pe la orele 5 dimineața, vaporul se clătina foarte tare, erau valuri mari, marea era albă de spume. Vaporul cât se ridica dintr-un capăt și iară se ridica de celălalt și iară se îmburda pe o margine și așa mergea. Cum m-am sculat mă durea puțin capul și de la stomac puțin îmi era rău, dar repede m-am îmbrăcat și am ieșit afară. Tot m-am preumblat nu era nimeni, numai câte un ofițer se preumbla și mi-a spus că e puțin furtună, dar asta nu e nimica că o să fie și mai mare. Peste clasa III cade apa crestul peste vapor.

Eu am fost cam bolnav toată ziua, dimineața am fost la dejun însă la amiază n-am fost. Am mâncat de la mine puțină slănină și am băut puțin coniac, după aia am băut un pahar de vin de la Mrs. Body. Eu m-am făcut prieten cu un membru din familia Contesi? Și cu ăla m-am preumblat foarte mult. Nu mă lăsa să stau în loc, tot zicea să mă preumblu că atunci o să fie bine. (Un paragraf de opt rânduri este indescifrabil, din cauza ștersăturilor, n.n.) ... pentru că am zis către ea că de ce nu mi-a adus și mie vreo două alune de la masă pentru că n-am putut să stau la masă. M-am supărat foarte rău de am plâns de supărare. Văzând că când mi-i rău nu am pe mine cine să mă îngrijească și în loc de aceea mă ceartă. Soția mea a fost tot sănătoasă. Dar eu am încredere în bunul Dumnezeu că ăla mă va ajuta în tot locul și bunul Dumnezeu va fi în tot locul cu mine. Pe la orele 1 am vorbit cu căpitanul vaporului o jumătate de oră. Mi-a vorbit că a fost pe la Constanța cu un regiment de trupe românești din Transilvania. Și că sunt foarte buni soldați. Mi-a mai spus că peste 6 sau 7 zile vom ajunge la insula Azore și de acolo vom merge la Lisabona, la Gibraltar de acolo la Napoli și de acolo la Constantinopol și pe Marea Neagră vom avea furtuni mari doar să stăm numai culcați.

Ziua de 15 (nov.,n.r.) M-am sculat la 8 dimineața. Marea a fost puțin mai bine însă de seara au fost foarte mari valuri. Toată ziua am petrecut-o prin jocul de cărți însă seara D-na (?) a cântat la pian și noi am cântat după ea.

Ziua 16 Am fost aici de duminică. M-am sculat pe la orele 7 ½. Marea a fost de totului văluroasă și valuri foarte mari. Mai dimineața am cântat puțin cântece bisericesti cu părintele doctor laolaltă și doamna Rom (?) la pian. Pe mine m-a durut capul și am fost cam bolnav că au fost foarte mari valuri pe apă așa că nimeni nu a putut sta afară numai înăuntru.

^{10*} Având în vedere faptul că pe prima filă este consemnată data de: "1919. Nov.1.", iar călătoria propriu-zisă, cu vaporul, a început în ziua de 12 noiembrie, presupunem că autorul jurnalului, Ioan Mădăras, a achiziționat acest carnețel în scopul relatării călătoriei de întoarcere, conștient fiind, probabil, de importanța istorică a acestei călătorii și, poate, chiar de valoarea documentară viitoare a jurnalului.

Ziua 17 (a început căldura). A fost tot furtună numai n-a fost chiar așa de mare. M-am sculat pe la orele 6 dimineața, m-am simțit tot bolnav. Am stat mai mult în sala de petrecere și au fost acolo R., D-na R (?) și părintele Doctor și din cauză că d-na R a vorbit cu mine Eleonora a făcut pe o geloasă și a zis către ea că nu ea a jurat cu mine, fără dânsa și m-a certat și pe mine. Tot Eleonora a mers și a spus preotesei doctor că dânsul și cu mine ne petrecem cu preoteasa R (?) și că dânsa stă bolnavă în pat. ... preoteasa Doctor, că dânsa tot bolnavă a fost.

Oamenii pe III clasă s-au îmbolnăvit foarte rău asemenea și muierile erau acolo ca flori îmburdați pe tot locul iară vaporul era tot cu macaroni? Cum vomau pe el.

Ziua 18. Tot mai rău am fost. Un timp mai frumos. Apa a fost mai liniștită; mulți oameni numai astăzi s-au sculat de pe pat cum au căzut bolnavi; de prin ziua 1 întâia (?). Azi am mers pe clasa III de m-am uitat la oameni; erau o samă de minune bărboși, cărunți mai ales aceia care au fost bolnavi. Erau ca cum au fost ieșiți din morminte, mai ales aceia din Cleveland. i s-au putut număra oasele pe ei. Am vorbit și cu președintele Soc. Sf. Maria și ăla numai atunci s-a sculat de pe pat. Acuma să-l fi văzut cum era. Astăzi am văzut și mașinăriile vaporului. Avea 4 cuptoare.

Ziua 19. Azi e o zi foarte frumoasă, caldă. Apa e de totul lină se vede frumos de soare. Toți oamenii îs cu voie bună. Se bărbieresc, se mai curăță o țără de murdărie. Copiii mei s-au îmbolnăvit ieri noapte. Amândoi toată noaptea n-au dormit deloc mai ales fetița e foarte rău bolnavă, are fierbințeală.

(Ziua) 20. Toată ziua a fost o zi frumoasă. Azi am văzut pământ uscat insula Sf. Maria și insula Sf. Antoniu. Ne-am bucurat mult când am văzut pământ, insula Sf. Maria e de 20 mii de (?) de înaltă.

Ziua 21. Dimineață (?) la 4 ore m-am sculat și am văzut luminări la insula (?) unde era să mergem să luăm cărbuni. Ne-am apropiat foarte încet. Până la orele 7 d.a. de-o venit să viziteze vaporul. După aia l-a ancorat că în port n-a fost ca să-l bage. Și acolo au adus cărbuni și noi cu luntrea ne-am dus în oraș pe insulă. Aici am și văzut săraci umblând a cerși. Umblau oameni desculți și femeile, timpul era foarte cald. Aici am fost într-o grădină foarte frumoasă, am văzut cum se fac bananele, portocalele și tot felul de plante și flori frumoase și lemne de palmier am văzut o frumusețe de nedescris. Am adus și pe Joahni (?) și pe soția mea să vadă.

În ziua 22. Tot aici am stat din cauză că au gătat de încărcat cărbuni în ziua cealaltă. Iară m-am dus la grădină și am dus și părintele Doctor pe Foetului (?) și preoteasa Doctor și R (?) că m-au fost văzut. Acolo în grădină ne-am dus brânză și o sticlă de cogniac și am mâncat și am băut bine.

În ziua 23 dimineața la ora 7 am plecat cu vaporul mai departe. Era ziua duminică pe la orele 8.30. Părintele Foetulus (?) a ținut prima liturgie și după aia predica. Toată ziua a fost timpul frumos și apa lină.

Ziua 24. Eu m-am îmbolnăvit că am asudat și am stat așa afară și am văzut la apus. Am fost la medic și mi-a spus că am răcit foarte tare dar peste 4 zile o să fiu bine și în toată ziua să mă duc de 2 ori (n.n.) la vizită. Mi-a dat și ceva gargară și pilulele și el iară mă spoitulu în grumaz.

Timpul a fost și (?) foarte frumos. Apoi am fost de totului bine așa că cu orice barcă mică (?) am fi putut merge pe ea. Noi cu tot că vaporul merge repede că făcea 3 mile (?) pe ceas. Parcă nu mergeau așa de lin s-au dus.

În ziua aceasta am văzut și o barcă de pescuit foarte interesantă cu 6 rânduri de pânză.

Ziua 25 nov. Dimineața am văzut un vapor de pasageri mergând către America pe la amiază. Am văzut o barcă cu pânză de pescuit. Toată ziua a fost un timp frumos numai pe apă erau puține valuri. Doar că mai văluos decât ieri. Eleonora (?)

Ziua 26. Dimineața era tot insulele Azore. Tot eram curios să vedem Africa și Spania. Am văzut mai dimineață o barcă. Pe la 18.00 (?) am văzut departe tare Africa. Pe la orele 4.30 am trecut prin strâmtoarea dintre Europa și Africa. Era un timp foarte furtunos a prins a ploua și erau neguri mari. Pe partea Africeii am văzut foarte mulți munți mai ales un munte era foarte mare așa încât îl acoperea norul. Aici am văzut și 4 vapoare de război unul mergea înainte și unul înapoi la o distanță de 8 kilometri.

Ziua 26 acum am fost trecută de la Gibraltar pe marea Mediterană. În ziua aceasta a fost un timp (?) apoi a și prins a face valuri așa că toată noaptea erau valuri de minune.

Ziua 26.? Timpul era frumos dar marea era de tot văluoasă încă n-am fost văzută marea să facă (?) așa de tare (?) ca aici. Tot drumul n-am avut frică dara aici avea mai multă (?)

Toată ziua am stat pe vapor până la orele 3 după amiază atunci am ieșit în oraș cu medicul vaporului. Am umblat până la orele 6. În acest timp am văzut cetatea Regală din Napoli o cetate foarte mare. În față erau porți și în față ei erau tunurile capturate de la austro-ungari erau până la 2 sute. După

aia tot în fața curții regale biserica regală din bătrâni (?). M-am dus și aici să intru în ea; biserica avea niște porți de fier foarte mari și înăuntru era rotundă dar era teribil de mare. Roată erau făcuți apostoli așa ca statuile mari de numai m-am mirat când am văzut. Altarul încă era foarte frumos. După aia ne-am dus la un hotel. Eu am băut un pahar de bere (?) dus iară înapoi la vapor. Ziua a doua m-am dus cu Eleonora în oraș însă n-am putut nimic cumpăra că hainele erau scumpe și nu calitate bună. Mâncarea era foarte scumpă. Am auzit că în căsătorii îs (?). Am voit să mă duc să văd orașul Pompei care a fost distrus înainte de Christos cu 27 de ani de lavă cum a aruncat Vezuvius. Însă n-am avut cu cine acolo și cum să văd cadavrele romanilor de pe timpul acela.

În prima (zi) decembrie. Am stat tot în port. M-am dus puțin cu soția în oraș. Însă n-am putut cumpăra nimică că erau toate cele scumpe și m-am întors iară pe vapor. Însă iară 2 zile a descărcat la marfă și au băgat și cărbuni.

În 2 decembrie dimineată am plecat cu vaporul pe la orele 7 și după aceea am ieșit din Napoli. Am văzut o insulă foarte frumoasă o chema Capri Grotta Azzura. Era foarte înaltă și pe ea locuiau oameni. Insula avea și o poartă așa că puteai merge crestul pe sub insulă. Pe la orele 4 după amiază am văzut vulcanul Stromboli chiar lângă el am trecut, era înconjurat cu apă; afuma din gros; de trei ori a aruncat și flăcări cu scânteii de foc și totdeauna după ce arunca flăcări arunca și fum negru de se făcea ca un nor negru de fum; cât am venit până în Italia în jos. Numai am văzut și la poalele munților orașele; timpul a fost foarte frumos, cald. Seara se vedea frumos de lună. Pe la orele 9 seara am trecut prin strâmtoarea Siciliei în Italia. Orașele se vedeau foarte frumoase, erau foarte (?) la marginile apei și la poalele munților. Pe la orele 10 am văzut orașul Reggio di Calabria și Mesina. Aceste orașe erau vizavi una de alta. Reggio di Calabria se vedea un oraș foarte frumos era foarte luminat (?) și e la poalele munților. Și e un oraș foarte mare. Mesina a rămas foarte mic oraș de când au fost cutremure de s-au surpat amu 9 ani decembrie 24. Mi-a spus medicul de pe vapor că și la 9 zile după cutremur a aflat oameni în viață și le-au dat lapte cu apă în prima dată și mulți zice că erau ruși de mâini și de picioare. Și de atunci nu se mărește orașul dar până azi a fost un oraș foarte frumos. Insula Sicilia încă e toată munți și sunt mulți vulcani în ea. Însă așa pe munți se fac olive (măslina n.n.) și (?) și lămâie în aia să ocupe oameni. De aici am luat diecția de a urma la (?) Cirigo în Grecia.

Ziua 3 Decembrie. Toată ziua n-am văzut nimic insule. Nici nu m-am sculat azi până la 10 d.m. că am stat foarte târziu ieri seară și acum eram obosit. Din Napoli s-au suit foarte mulți greci și câțiva nemți și câțiva jidani de s-au dus la Constantinopol.

Ziua 4 Decembrie. De dimineată am fost la Cirigo în Grecia și pe la 5 am fost la insula Andros. Am trecut (?). Toată ziua tot printre insule am trecut, tot munți erau, marea era foarte liniștită tot timpul (?) pe la 18 erau orele insula Skyros se vedea frumos de lună era o seară admirabilă.

Ziua 5 decembrie. M-am sculat pe la orele 6 și am văzut pe amândouă părțile pământ otoman (?) la gurile Dardanele aici am văzut 5 vapoare dărâmate de război; dealurile nu erau tare mari numai azi o cam (?). Am văzut multe forturi și și câteva case dărâmate după aia am intrat, la orele 9 am ajuns la Constantinopol.

Ziua 6. Dimineata au venit o misiune compusă din ofițeri armatei (?) Franței și otomani au venit și un medic turc (?)

Constantinopolul îi un oraș foarte frumos; pe la 3.30 (?) d.a. am plecat (?) pe la 15 am fost în Marea Neagră era și seara frumoasă, se vedea frumos de lună, marea era liniștită (?)

Constanța – București 98 lei

București – Predeal 86 lei

Predeal – Cluj - 188 kor

Cluj – Baia Mare

The Return Journey from America Travel log, 1919

(Abstract)

The European migration movement towards The United States of America began in the second decade of the 19th c., in a peaceful climate established in Europe after 1815. Gradually, this migration, which was insignificant at first, became a phenomenon, so that during the first decades of the 20th c. a giant human river of emigrants (over 35 million), was pouring from Europe. Romanians from the territories under Austro-Hungarian rule were also integrated into the pilgrimage of crossing the ocean, along with waves of emigrants. The Romanians of Transylvania were the first who started to leave in large numbers towards The New World in the second half of the 19th century. Their motivation is easy to infer. After centuries of oppression and discrimination, they tried to escape from the unjust world they were living in, either by crossing the Carpathians to Moldova or Muntenia, or by trying their luck in America, the remote country where some of them had already met with freedom and were even thriving.

The main cause of the emigration of Romanians from Transylvania to America, Canada, or other parts of the world, closer or more distant from their own country, was an economic one. Those who had left belonged to the most disadvantaged social classes in this respect, most of them poor, hardworking peasants. They were either without land or with little land and the sui-generis colonizing practiced by the governments of dualist Hungary contributed to the impossibility of securing the livelihoods of their families. On the other hand, workers either did not find work at home or had to work under discriminatory conditions such as a low wage level, of around 25% less, and a longer working day as compared to Hungarian workers. Emigration was, for most Romanians, the solution they resorted to in an extreme situation. These people, as some contemporaries of the emigration phenomenon have stated, would not have gone wondering had they been able to live at home from their honest work, emigration not being a characteristic of the Romanian people in its historical evolution by that time.

Among the Romanians who left for America, there are also inhabitants of the current Maramureș county, of the then-Member Municipalities of the Maramureș, Sălaj, or Solnoc Dăbâca counties. Their names are recorded either in the documents and the press of the time, or on the funeral monuments erected by their families that had remained in the country. The funerary monuments which have been identified in a few settlements from the county are emblems with documentary value since the names of the ones who left are written in the text of the inscriptions, Romanians who did not manage to return home, departing far away from their loved ones.

In 1992 (29.12.) in the patrimony of the History section of The Maramureș County Museum, a very special document with memorial character entered by purchase, a travel log in manuscript which describes, in a daily fashion, the road back home from The United States of America to Baia Mare, in 1919. The manuscript travel log was offered to the museum in 1992, for sale for the amount of 5000 lei, by Constantin Mădăras, the great-grandson of Ioan Mădăras, the owner and author of the log. From the account of the great-grandson, the great-grandfather left in the 1900s for America. The travel log is written as a note book. The total number of pages is 34 of which 6 are written in cursive. According to the quite rigorous and specific notes taken under unfavourable conditions for a neat handwriting, the journey began on the 12th of November 1919, with the embarking of the Mădăras family, together with many other Romanian emigrants, on the *Regina D'Italia* Ship. This steam ship, identified due to a colour reproduction from a private collection, was built in 1907 for the Italian company Lloyd Sabauda by the Sir James Laing & Sons Ltd. company from The United Kingdom. The ship, with a capacity of 200 passengers, was navigating on the maritime line which united the two Americas with Europe, being disabled in 1929. The return home, namely

the repatriation of the Romanian emigrants from The United States of America after 1918, was presented in the newspapers of the time from Transilvania as well as in the Romanian newspaper *America*, issued in Cleveland.

Lucia POP

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
lucipop50@yahoo.com

Oana LEȘIU

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
oanalesiu@yahoo.com

Foto 1, 2. Mireșu Mare, monument memorial, ridicat în anul 1911, din contribuția emigranților în America; monumentul a fost lucrat de meșterul pietrar S.Kepes din Seini; placa de marmură care păstrează inscripția;

Foto 3, 4. Mireșu Mare, monument memorial, ridicat în anul 1914, din contribuția emigranților în America; monumentul a fost lucrat de meșterul pietrar Andrei Sălăgian din localitate; placa de marmură care păstrează inscripția;

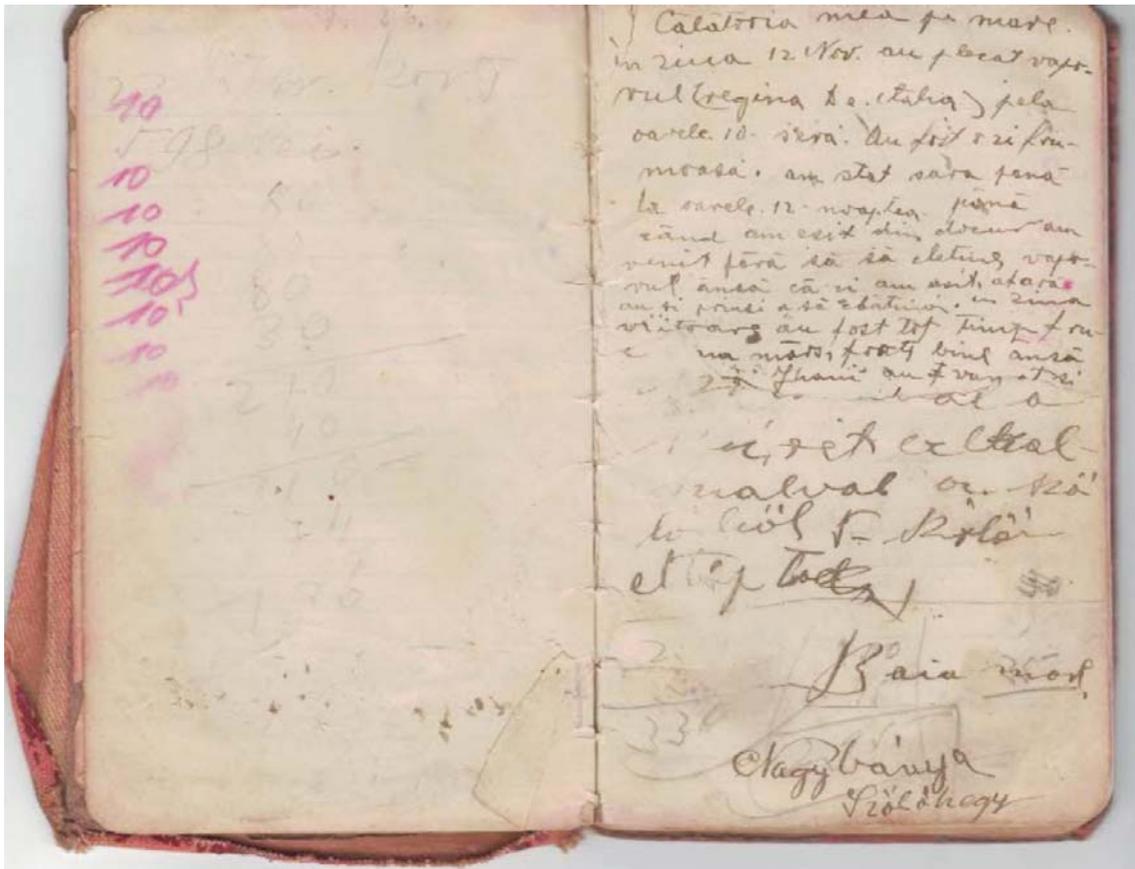

Foto 5 Fragment din Jurnalul de călătorie care descrie prima zi, respectiv 12 noiembrie 1919, plecarea din portul New York;

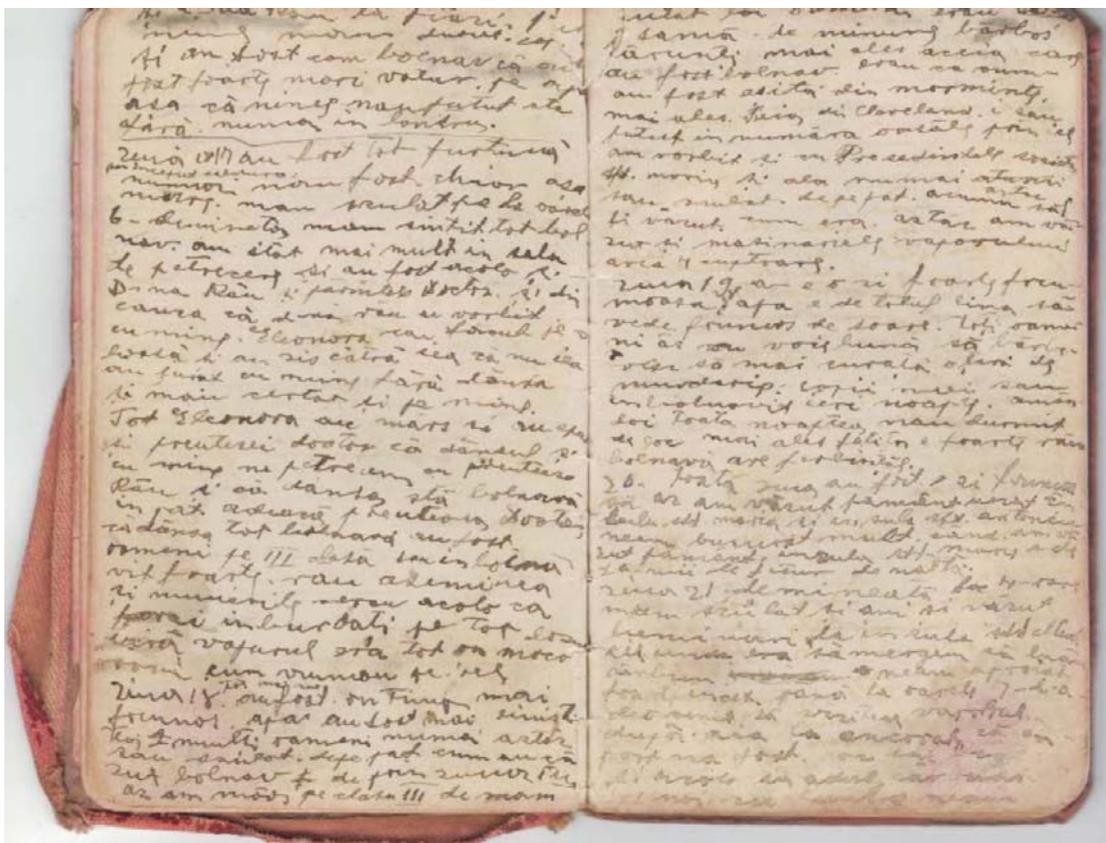

Foto 6 Fragment din Jurnalul de călătorie, zilele 17-21 noiembrie 1919;

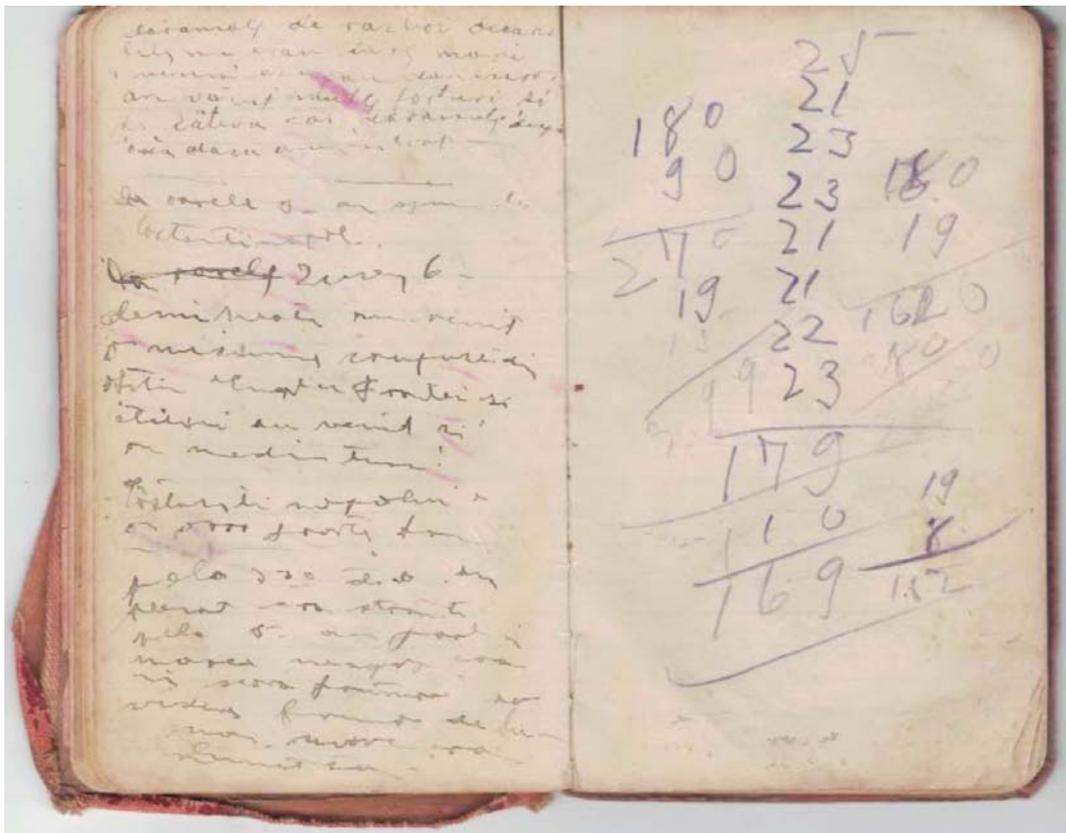

Foto 7 Ultima pagină a jurnalului, sosirea la Constantinopol, 5 decembrie 1919;

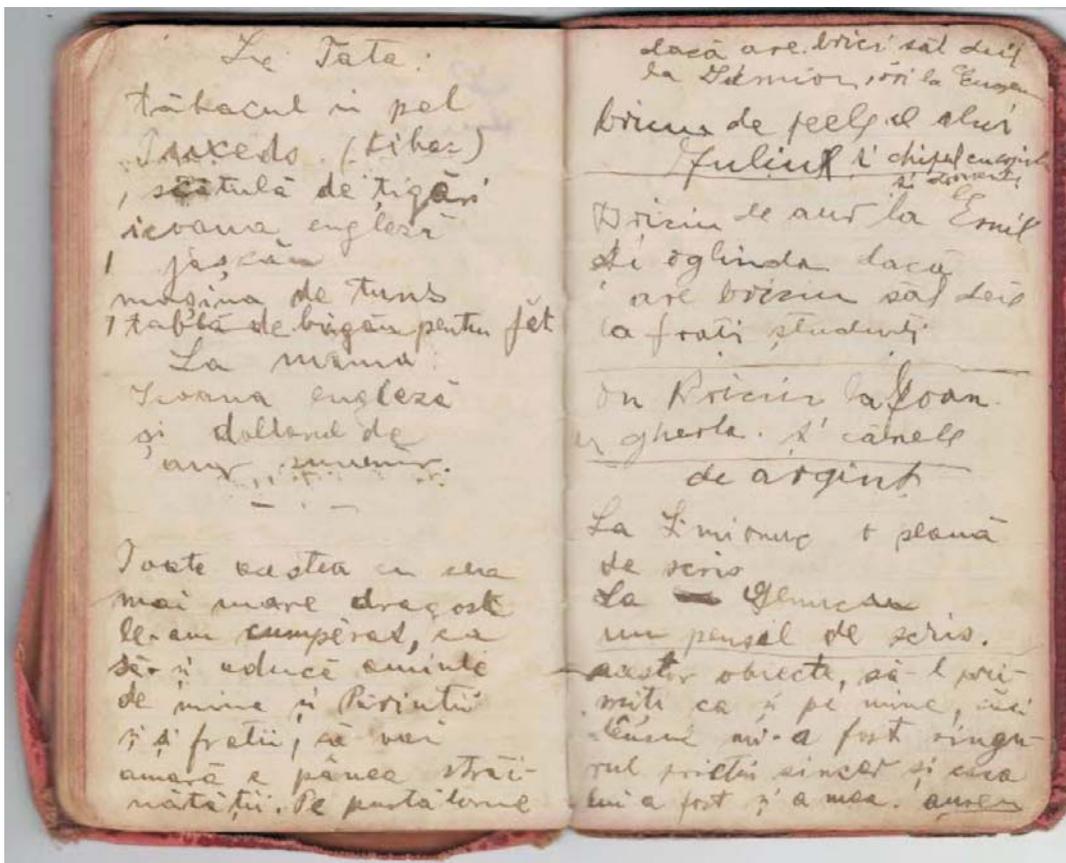

Foto 8 Obiecte pentru care autorul jurnalului avea împrumuterie de a le preda membrilor familiilor de acasă din partea unor români din America

Recenzie

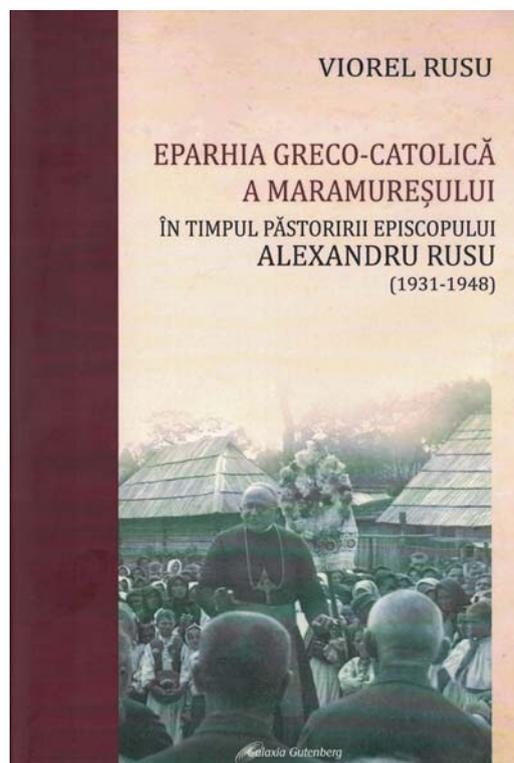
Viorel Rusu, *Eparhia Greco-Catolică a Maramureșului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2019, 418 p. și 22 p. anexe*

Viorel Rusu este în prezent directorul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, funcție pe care o ocupă din anul 2007, înainte fiind directorul Direcției Județene Maramureș a Arhivelor Naționale, în perioada 1998-2007, precum și arhivist între anii 1996-1998. Domeniile de interes ale lui Viorel Rusu vizează în special viața politică și religioasă de după Primul Război Mondial și până în anii '70 ai veacului trecut, un accent și mai pronunțat fiind pus asupra deceniilor 4-6 ale secolului XX. Dacă facem referire la spațiul de interes al istoricului, observăm cu precădere faptul că zona Maramureșului este cel mai des vizată în studiile publicate de acesta. Prin urmare, teza de doctorat a lui Viorel Rusu, lucrarea intitulată „*Eparhia Greco-Catolică a Maramureșului în timpul păstoririi Episcopului Alexandru Rusu (1931-1948)*”, se înscrie în preocupările de lungă durată ale autorului, fiind un subiect din sfera de interes a acestuia. Datorită experienței ca arhivist, dar și ca director al Arhivelor Naționale, alături de numeroasele studii legate de viața politică și religioasă din Maramureș, autorul este calificat pentru a duce la bun sfârșit cercetarea propusă.

Subiectul cărții vizează parcursul Episcopiei Greco-Catolice a Maramureșului de la înființarea acesteia în anul 1931, și până la desființarea *de jure* a eparhiei, în anul 1948, ca urmare a revenirii forțate a uniților de pe întreg teritoriul României la ortodoxie, măsură implementată prin forță de către comuniști.

Scopul autorului este acela de a reconstitui istoria celor aproape două decenii de existență a Episcopiei Unite din Nordul Transilvaniei, aflată sub patronajul lui Alexandru Rusu, istoricul afirmând că a ales acest subiect din cauza faptului că nu fusese realizată o cercetare tematică asupra Eparhiei Maramureșului în intervalul de timp menționat. Pentru a-și atinge scopul, autorul a ales patru obiective punctuale, fiecare dintre acestea fiind realizat în câte un capitol distinct.

Un barometru important în analiza fiecărei lucrări științifice îl reprezintă sursele cercetării. Cartea lui Viorel Rusu însumează un număr de 1710 note de subsol și o largă paletă de surse bibliografice, tipul acestora fiind cele textuale. Începând cu izvoarele inedite, autorul a cercetat numeroase fonduri de documente, cum ar fi: *Alexandru Vaida-Voevod, C.C. al P.C.R.*, acestea regăsindu-se la Arhivele Naționale București, dar și la Baia Mare (fondurile Partidului Comunist și ale primăriei din Baia Mare, fondul Episcopiei Greco-Catolice, fondurile protopopiatelor etc.), în încercarea de a contura o cât mai clară reconstituire a vieții bisericești din arealul analizat. Viorel Rusu se folosește de asemenea și de o serie de surse primare editate, cum ar fi Almanahurile, Diplomele, Buletinele, Recensămintele, Șematismele, Periodicele, sau chiar Memoriile și Jurnalele. Referitor la literatura de specialitate, chiar dacă legat strict de subiectul de cercetare al autorului nu există foarte multe studii, după cum el însuși enunță acest aspect, numărul celor peste 100 de lucrări consultate (cărți, teze de doctorat, studii), demonstrează amplul demers făcut de către Viorel Rusu pentru a oferi o reconstituire a parcursului episcopiei pe cât mai multe paliere posibile: organizațional, social, economic, diplomatic, demografic, educațional, etc.

* Versiunea în limba engleză a recenziei a apărut în „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia*”, Volume 65, Number 2, December 2020, p. 227-229: Viorel Rusu, *The Maramureș Diocese of the Romanian Church United with Rome during the pastorate of Bishop Alexandru Rusu (1931-1948)*, Barna Daniel.

Metodologia de cercetare folosită de către autor presupune reconstituirea trecutului pe baza surselor: atât a celor primare, cât și a celor secundare. Viorel Rusu se folosește în special de analiză, remarcându-se atât analiza cantitativă, dar și cea statistică, acest aspect conturându-se cel mai bine în momentul în care detaliază situația fiecărui protopopiat, cu parohiile aferente. De asemenea, o altă metodă uzitată de către cercetător este comparația, ea fiind folosită atât în cadrul expunerii situației interne a Bisericii Unite Române, cât și a prezentării acesteia în raport cu Biserica Ortodoxă Română.

Structural, cartea conține patru capitole, acestea urmând un fir cronologic, fiind precedate de o secțiune destinată *Istoriografiei problemei*, și succedată de *Conluzii, Bibliografie și Anexe*. Autorul dublează structurarea cronologică a capitolelor, adăugându-i și una tematică, fiecare dintre acestea având în sine câte un obiectiv distinct care ajută la îndeplinirea scopului mai larg al cercetării.

Revenind așadar la scopul cărții, pentru a vedea dacă acesta a fost atins, consider că este necesară analizarea calității demonstrației din toate cele patru capitole. Primul capitol este unul introductiv, familiarizând cititorul cu situația *uniților* din Maramureș încă din secolul al XVII-lea, expunând și premisele creării eparhiei în Nordul Transilvaniei. Al doilea capitol este cel mai amplu din cadrul cercetării, urmărind atât reconstituirea parcursului episcopiei în primul său deceniu de existență, cât și relația cu ortodocșii din teritoriu, și nu în ultimul rând prezentarea foarte amănunțită a situației propopopiatelor din teritoriu, cu informații aferente fiecărei parohii. Vorbim așadar de un volum de informație deosebit de mare, dar pe care autorul reușește să-l integreze într-un mod organic în cuprinsul cercetării sale. Capitolul trei surprinde situația eparhiei în perioada 1940-1944, expunând greutățile prin care a trecut Biserica în anii celui De-al Doilea Război Mondial, aflându-se sub ocupație maghiară, tratând aspecte: juridice, educaționale, demografice și politice. Ultimul capitol surprinde un interval cronologic restrâns, 1945-1948, dar abundent în evenimente. Și în cadrul acestei unități tematice a cărții, Viorel Rusu face toate demersurile necesare pentru a oferi o reconstituire curată a trecutului prin metodele științifice uzitate. Scopul cercetării este atins printr-o expunere amplă a unor probleme specifice, concrete, cuprinse toate într-un cadru general, acesta din urmă având drept *fir roșu* parcursul Episcopiei Unite de la Baia Mare.

Așadar, această carte este o monografie care surprinde aproape două decenii de viață ale Episcopiei Greco-Catolice a Maramureșului, de la înființarea acesteia și până în anul 1948. Încadrarea lucrării într-un anumit gen nu este deloc o sarcină ușoară datorită complexității cercetării. Vorbim în primul rând de o monografie de istorie ecleziastică, dar regăsim totodată și elemente care țin de istoria vieții religioase, de cea socială, sau chiar culturală. Cercetarea întreprinsă de Viorel Rusu schimbă peisajul istoriografic local, ducând la bun sfârșit realizarea primei monografii despre Eparhia Unită din Transilvania de Nord. Publicul țintă al cărții este format în primul rând din specialiștii în domeniu, cercetători care au abordat acest subiect în cadrul anumitor studii, dar în același timp, consider că lucrarea poate fi atractivă și pentru un public mai larg, cum ar fi studenții, sau persoanele interesate de subiect.

Ceea ce asigură cărții deschiderea spre un public mai larg este stilul abordat de către autor. Dincolo de acuratețea ortografică și gramaticală, Viorel Rusu folosește un limbaj accesibil, clar, acest aspect neafectând științificitatea lucrării, el reușind o foarte bună îmbinare a celor două elemente.

În concluzie, încurajez lecturarea acestei cărți deoarece reprezintă un important pas înainte pentru istoriografia istoriei ecleziastice a Bisericii Unite Române. Lucrarea este foarte complexă, tratând aspecte diverse, legate desigur de subiectul principal, mergând dinspre general spre particular și oferind o sumedenie de detalii, reușind totuși să rămână ușor de parcurs și înțeles.

Daniel Cornel BARNA

Doctorand Școala Doctorală: Istorie. Civilizație. Cultură,
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
danibarna70@gmail.com

**Prescurtări bibliografice -
Bibliographische Abkürzungen - Bibliographical abbreviations**

ActaMN	Acta Mvsei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
ActaMP	Acta Mvsei Porolissensis. Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, Zalău
Apulum	Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
ArheoVest	ArheoVest. Asociația ArheoVest, Timișoara
Cercetări de Lingvistică	Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj Napoca
Crisia	Crisia. Muzeul Țării Crișurilor, Oradea
CronCercArh	Cronica cercetărilor arheologice. Ministerul Culturii, Institutul Național al Patrimoniului, București
Dacia / Dacia N.S.	Dacia. Recherches et Découvertes Archéologiques en Roumanie, București; Dacia N.S. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne. Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
EphemNap	Ephemeris Napocensis. Academia Română, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
GeoArch Report	https://www.geoarch.co.uk/report-library/ United Kingdom
Historical Metallurgy	The Historical Metallurgy Society https://hmsjournal.org/index.php/home
Marmatia	Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
Materiale	Materiale și Cercetări Arheologice. Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
RevBistriței	Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița
Sargetia	Sargetia. Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
SCN	Studii și cercetări de numismatică. Academia Română, București
StComSatuMare	Studii și Comunicări Satu Mare. Muzeul Județean Satu Mare, Satu Mare
SympThrac	Symposia Thracologica

Tipar:

EUROTIP

Baia Mare, str. Dacia nr. 4
tel/fax: 0262 211 118
eurotipbm@yahoo.com
www.eurotip.ro

